Rok 1927. Poněvadž dosavadní kronikář pan V. F., říd. učitel na odpočinku, byl již delší dobu nemocen, byl jsem já, F. H., ve schůzi obec. zastupitelstva dne 18. dubna 1927 ustanoven jeho pokračovatelem. Funkci tuto jsem zatímně přijal a začínám rokem 1927. Tím je vysvětlena krátká mezera mezi ukončením I. dílu kroniky a začátkem dílu tohoto.

Narodil jsem se 9. března 1887 v Teodorově, vystudoval celé gymnasium v Zábřehu, pak učil 4 leta na zdejší obecné škole a od r. 1912 jsem odborným učitelem na dívčí měšťan. škole v Zábřehu. Bydlím v Rájci ve vlastním hospodářství.

Místní události. Rok 1927 nebyl na události místní zvláště bohatý. Celkem klidně plynul tak život naší obce, vzrušován jsa několika čistě místními a národními událostmi. Občanstvo naše, z největší části zemědělské žije po většinu roku svým klidným životem, takže nějakých nápadných změn v roce bývá jen vzácně. Sluší snad zaznamenati, že opět jedna hospodářská usedlost v naší obci byla rozprodána. Majitel její F. H. v létě rozprodal své pozemky i stavení a odstěhoval se z obce. Zaznamenávám to úmyslně, poněvadž takovéto změny v obcích tvoří po letech nejzajímavější kapitolu kulturních dějin nejen každé obce, ale i celého národa. Co není napsáno, snadno se zapomíná. Jak by nás dnes zajímalo všechno to, co se v naší obci dálo od jejího vzniku i v tomto ohledu. Jistě bychom se dověděli, které rady jsou tu usedlé od samých začátků obce – bylo by jich jistě málo, ale snad by se přece některý našel.

Zmínky zasluhuje, že ačkoliv se ve všech okolních obcích hojně staví – co jen přibylo staveb za dobu naší paměti! – u nás je v tom ohledu dosud naprostý klid. Až na nějakou tu stodolu nebo méně významnou opravu nebylo v dlouhých posledních letech kromě dvou domků u silnice k Zábřehu vystavěno vůbec nic! Musíme také uznat, že není v naší obci ani vhodných stavebních míst.

Přírodní zjevy. I přírodní zjevy v naší obci a jejím okolí byly celkem normální. Jen začátkem května po dlouhých dubnových deštích rozvodnily se řeky severomor., hlavně Morava, ale také Děsná, a způsobily v některých krajích značné škody. U nás byly zatopeny jen louky, poněvadž tráva nebyla ještě příliš vysoká, nebylo to porostu lučnímu na škodu, i když se na některých místech musely louky znovu čistit.

Hned po těchto dlouhých deštích a záplavách nastala rychlá změna v počasí a tak dne 12. května t. r. dostavil se silný – více než 5 stupňový mráz, který rázem zničil miliony květů třešňových, švestkových, jabloňových, ořechových, a tak učinil konec slibné úrodě ovocné tohoto roku. Nejméně byl poškozen květ hruškový. Ořechy byly i s listím spáleny tak důkladně, že musely úplně znova vyhánět. I zelenina a rané zemáky pomrzly.

Příštího dne 13. května nastaly sněhové vánice a mrazy, ovšem již slabší, opakovaly se dále. Až do konce měsíce května trvalo takovéto chladné, vývoji rostlinstva neobyčejně nepříznivé počasí. I květ žita, ač ještě v kláskách, byl na některých místech, zejména poblíž vody, až do 50% poškozen, takže výnos zrna z takových pozemků byl velmi malý.

Právě před samým začátkem žní – 13. července odpoledne – přihnala se nad naší obec prudká bouře, která byla spojena – opět po několika letech se značnějším krupobitím. Hlavně byly postiženy pozemky na jih od obce směrem ke Zvoli. Kolem Zvole byl vůbec střed krupobití. V Zábřehu např. se kroupy vůbec neukázaly. U nás rozbita byla nať řepková, částečně i bramborová, hodně vytlučen ječmen a zpřelámáno žito. Pšenice utrpěla nejméně. Také letorosty ovocných stromů byly poškozeny. Okenní tabule vytlučeny nebyly. Od té doby až do konce roku bylo počasí úplně normální.

Úmrtí kronikáře V. F. Ve středu dne 13. dubna 1927 zemřel v 71. roce svého života zasloužilý bývalý zdejší řídící učitel a zakladatel obecní kroniky pana V. F. Budiš ho i tuto čestně vzpomenuto. Odchoval obci tři generace a byl vždy všem svým spoluobčanům a bývalým žákům poctivým rádcem. Srostl s naší obcí tak, že i na svém krátkém odpočinku zde mezi námi žil. Pohřeb

jeho byl o velikonoční neděli dne 17. dubna za neobyčejné účasti všeho našeho občanstva i celého okolí. Trvalá paměť jeho světlé památce.

Nová silnice. 8. prosince t. r. vyměřována trať nové silnice, která má spojovati Rájec a Leštinu, aby se mohly zhotovit plány pro její stavbu. Nutno uznat, že je této silnici jakožto důležité spojovací cesty mezi oběma obcemi opravdu potřebí. Ač se potřeba této silnice již dávno pociťovala, přece bezprostřední popud vyšel letos z jara od Ústředí starostenských sborů na Moravě, které žádá obec, aby sdělila přání, tužby a nejnaléhavější potřeby své. A tak na prvním místě žádána podpora stavby silnice Rájec – Leština v tom smyslu, aby bylo působeno na Leštinu, aby nečinila námitek proti tomuto projektu. 14. srpna pak usneseno žádat silniční výbor zábřežský o uskutečnění stavby. Délka silnice v katastru rájeckém obnáší 1365 m a v leštinském 680 m. Vypracování projektu jest zadáno firmě Hrbata a Smékal v Prostějově. Jest naděje, že co nejdříve dojde ke stavbě.

Dosavadní stará, důležitá spojovací silnice ke Zvoli byla válcována r. 1926 a k Zábřehu r. 1927.

Obecní věci. Letopisecká komise doplněna panem F. H. Rozpočet obce Rájce jest již delší dobu v rovnováze. Letos i příští rok usneseno bylo vybírati 100% přirážky na přípravné práce se stavbou silnice, před tím nebylo několik let žádných obecních přirážek.

Ve smyslu nového zákona o přímých daních usneseno požádat berní úřad o vybírání obecních přirážek.

Obec prodala letos při výhodném kursu státní půjčku, a stržený obnos 23 000 byl uložen ke kmenovému jmění obecnímu.

Stav obecního majetku je letos takový:

Veškerá obecní půda měří 22 643,6 ha

Katastrální výnos roční	521 K
Hrubý roční výnos	14 140 K
Cena této půdy	71 762 K

Obecní budovy (škola, dva obecní domky a has. zbrojnice) oceněny na 80 000 K

Výnos jejich 507 K

Kmenové jmění obecní obnáší 5 168,29 K + výše zmíněný obnos za prodanou státní půjčku. Nemocniční potřeby oceněny na 3 570 K. Obecní dluhy obnášejí 18 300 K.

Místním našim podnikům, Reifeisence a mlékárně, i v tomto roce dobře se dařilo.

Na podzim v říjnu provedeny byly obecní volby ve většině obcí našeho okolí. V naší obci budou volby z jara příštího roku. Celkový výsledek téměř ve všech obcích, kde volby byly, znamená další ozdravění a konsolidaci místních poměrů.

Veřejné. Třeba také letmo se zmíniti o těch věcech našeho života veřejného, které každého občana zajímají.

Občanská vláda. Je to např. po celý rok setrvání dosavadní parlamentní vlády, která pevně a jistě řídí osud našeho obnoveného státu. Je v ní vytvořeno souručenství stran: republikánské, lidové, nár. demokratické, živnostenské, slov. ludové a dvou občanských stran německých. Je to první čistě občanská vláda v naší republice a jde státu dobře k duhu. Je přirozeno, že utvořením občanské většiny v republice nastala možnost změniti kurs hospodářské politiky ve státě. Dosud namnoze nebylo smyslu pro zodpovědnost vůči středním vrstvám v národě, což bylo jednostranné a nedalo se trvale dlouho udržet. Dnešní vláda je devátá vláda v naší republice. Předsedou je A. Š., rolník z Hostivaře u Prahy.

Volba presidenta. Do tohoto roku připadla též opětná volba presidenta naší republiky. Určena byla na den 27. května. Jak se dalo očekávat, byl opět zvolen velkou většinou Nár. shromáždění T. G. Masaryk, což naplnilo všecka opravdová česká srdce nadšením a upřímnou

radostí. Je to představitel státu, jakého mám mnozí sousedé závidějí. A v těchto slovech je obsaženo všecko.

Rok 1928. Místní události. Podle projektu vypracovaného firmou Hrbata a Smékal z Prostějova, je stanoven náklad na stavbu silnice Rájec – Leština obnosem 198 313 Kč. Tento náklad schválen ve schůzi obecního zastupitelstva dne 19. dubna 1928. Moravský zemský výbor povolil stavbu silnice dne 22. června 1928 č. 26209. Poněvadž žádných obecních peněz není, třeba celý náklad stavební uhraditi půjčkou. Po dobré rozvaze a podrobném propočítání rozhodnuto obecním zastupitelstvem dne 8. srpna 1928 opatřiti výpůjčku od místního Spořitelního a záloženského spolku. Půjčka bude splacena ve 40 letech. I finanční komise obecní tento postup schválila. Stavba silnice zadána firmě Ing. Souček a spol z Prostějova za obnos 166 329,25 Kč. V listopadu t. r. začato se stavbou. Do zámrzu vyházeny příkopy po obou stranách silnice, urovnán její střed a zhotoveny potřebné betonové mostky až na jeden. Za příznivého zimního počasí se vápenný kámen i štěrk z vitošovských lomů již pilně naváží. Je oprávněna naděje, že silnice bude v roce 1929 hotova. Poněvadž stará silnice Zábřeh – Mohelnice nemůže za normálních udržovacích prostředků snésti abnormální dopravu automobilovou, pomýšlí se odevzdati ji do správy státní. Část její, vedoucí přes obec Rájec, má býti dříve vydlážděna. Obec je ochotna dle usnesení obec. zastupitelstva přispěti na toto vydláždění obnosem 15 000 Kč. Této úpravy je opravdu nejvýš zapotřebí, neboť pro stálý zvířený prach není možno po celé léto vůbec otevříti okna, a otevřou-li se, je ve světnici za chvíli více prachu než ve staré mlýnici. A je-li bláto, jsou nejen stěny a okna stále zastříkány, ale bláto lítá až do světnice. Po ukončení stavby silnice Rájec – Leština usneseno ve schůzi obec. zastupitelstva dne 8. prosince 1928 prodloužiti tuto silnici přes obec až k rybníku. Budou-li všechny tyto projekty brzo uskutečněny, zlepší se komunikační poměry v naší obci na prospěch všeho občanstva.

Stavba. Letos přibylo v obci 1 domovní číslo. Vystavěl si rodinný domek J. V. na konci dědiny pod kovářem I. S. na bývalém pozemku J. J. Po dlouhých letech konečně jedna novostavba.

Stavební pozemek zakoupil od obce J. G. Je to část bývalé obecní zahrady pod rybníkem na západním konci obce.

Cihelna. Z jara letošního roku začal Jan Urban na svém pozemku za dědinou na pravé straně silnice směrem ke Zvoli ruční výrobu cihel. V pozdním podzimu vystavěl na pálení krytou polní pec. Pozemek sám je však v katastru zvolském.

Odvodňování. Pozemky v místním katastru, které leží na rovině, zejména bývalé pozemky teodorské, jsou dosti vlhké. Proto vznikl úmysl společně s obcí Zvolí značnou část těchto pozemků hlavně „Luhy“ odvodniti a utvořiti pro obě obce společné vodní družstvo, které by zmíněnou meliorační akci provedlo. Pozemky, které přicházejí při této melioraci v úvahu, byly již vyměřeny.

Počasí. Zima v prvních měsících až do března byla opravdová, jaká má býti. Nebylo po celé období vůbec oblevy. Jaro bylo dosti chladné, letos opětně přišel do května mráz, ale dříve než loni, takže nebylo takových škod. Jen ořechy zase úplně omrzly, částečně i švestky a některé třešně. Na obilí škod nebylo, jen nať rannějších zemáků zmrzla. Léto bylo letos velmi stálé, suché. Po celý červenec a srpen až na malou přeháňku nesprchlo. Následek byl ten, že otava na lukách vůbec nebyla. Co kde na vlhčích místech řídce narostlo, useklo se na zeleno. Podzim až do polovice prosince byl velmi stálý, bez mrazu. Ovoce bylo letos hojně, zejména jablek.

Volby obecní. Po uplynutí čtyřletého funkčního období vykonány byly 18. března volby do obecního zastupitelstva. Výsledek je takový:

1.	Čsl. strana lidová obdržela 1	77 hlasů – 8 mand.
2.	Republikánská strana zeměd.	93 hlasů – 4 mand.
3.	Skupina domkařsko-dělnická	74 hlasů – 3 mand.
	Všech platných hlasů	344 - 15 mand.

Dne 10. dubna konala se volba starosty a obec. rady. Starostou zvolen J. B. (lid.) náměstkem A. Ž. (rep.), radními F. H. (lid), J. M. (lid.) a F. V. (domk.-děln.) Do finanční komise vysláni z obec. zastup. J. J., P. B. a J. J, mimo zastupitelstvo J. Š. , F. H. a J. N. Předsedou je F. H.

Okresní a zemské volby. Dne 2. prosince 1928 konány v celé republice volby do okresních a zemských zastupitelstev na základě zákona o správní reformě. Do okresního zastupitelstva zábřežského podalo kandidátky těchto 9 stran:

1. Spojené německé strany
2. Živnostensko-obchodní
3. Čsl. sociálně demokratické
4. Čsl. národně sociální
5. Čsl. národní demokracie
6. Něm. soc.-demoktat.
7. Čsl. strana lidová
8. Republikánská str. zeměděl.
9. Str. komunistická

Do zemského zastupitelstva moravského podaly kandidátky:

1. Něm. křesťan. Sociálové
2. Sdruž. katol. zeměděl. a domk.
3. Národ. demokrat.
4. Něm. živnostenská
5. Čsl. soc. demokrat.
6. Něm. zemědělská
7. Něm. pracovní souruč.
8. Polsko-židovská
9. Republik. zeměděl.
10. Něm. soc. demokr.
11. Komunistická
12. Čsl. lidová
13. Čsl. živnostensko-obchod
14. Čsl. národně sociální
15. Něm. nár. sociální
16. Spojené str. německé

Různé. Dva největší stromy v obci – topoly u potoka před novostavbou J. V., byly letos na podzim skáceny. Měly stáří asi 70 let a patřily J. J.

Při kopání sklepa při stavbě stodoly J. H. našlo se několik zkamenělých kostí předvěkých zvířat.

Rok 1929. Obecní záležitosti. Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 12. dubna 1929 schválen protokol ze dne 7. února 1929 mezi ředitelstvím státních drah v Olomouci a obcí Rájcem o předání cest a vodotoků za náhradu 12 500 Kč, kterou ředitelství státních drah obci Rájci zaplatí.

Loni zmíněná dlažba silnice dle rozpočtu by stála okrouhle 250 000 Kč. Na to by měla obec Rájec přispěti 20%, tedy asi 50 000 Kč, kromě toho bylo by třeba nákladem obce upravit chodníky, rigoly a kanály silniční. Počítá se, že by tato úprava s 20% příspěvkem na dlažbu stála asi 100 000 K, k čemuž se obec zatím z finančních důvodů nemůže zavázati.

Přirážka obecní ke všem daním činí na rok 1929 200%.

Silnice k Leštině je hotova, na jaře 1930 bude kolaudována. Stromky po obou stranách jsou již vysázeny.

Volby. Dne 27. října byly konány volby do obou sněmoven Národního shromáždění. V naší obci měly tento výsledek.

a) Sněmovna poslanecká:

kand. č. 1: komunistická	11 hlasů
kand. č. 8: národně sociální	25 hlasů
kand. č. 10: sociálně demokrat.	40 hlasů
kand. č. 14: lidová	149 hlasů
kand. č. 15: republikánská	96 hlasů
kand. č. 16 živnostensko-obchodní	12 hlasů
německý hlas (asi omylem)	1 hlas
Součet platných hlasů (posl. sněm.)	334 hlasů

K volbě se dostavilo 147 mužů a 190 žen, z toho 3 hlasy byly neplatné.

b) Senát

kand. č. 1: komunistická	9 hlasů
kand. č. 8: národně sociální	25 hlasů
kand. č. 10: sociálně demokr.	32 hlasů
kand. č. 14: lidová	130 hlasů
kand. č. 15: republikánská	86 hlasů
kand. č. 16 živnostensko-obchod.	13 hlasů
německý hlas (rovněž asi omylem)	1 hlas
Součet platných hlasů do senátu	296.

Počasí. Letošní zima, hlavně únorová a březnová, zůstane dlouho v paměti těch, kdož ji prožili. Dostavily se mrazy, jakých u nás vůbec není pamětníka, zejména takových mrazů únorových a březnových. Tak nízké teploty, jako byly letošní, zaznamenávají meteorologické stanice před 157 lety. Už prosinec ohlásil před samými svátky svou silnou vládu. Leden pokračoval a vrcholu dosaženo v únoru. V tomto měsíci byly zde naměřeny mrazy až 35 stupňů celsia, zjev tu u nás naprosto neobvyklý. V jiných krajích naší republiky byly mrazy ještě krutější, v Čes. Budějovicích např. a na Ostravsku až -42,5 stupňů celsia. Nad -20 stupňů celsia nevystoupila teplota po celý únor. I v první polovici března byly ještě mrazy až – 20 stupňů celsia. K tomu napadla spousta sněhu. Na dolních rovných polích zde všude bylo 50-60 cm sněhu. A dobře že ho tolik bylo! Jinak by jistě za holomrazů byl býval zničen veškerou ozim. Závěje byly také mimořádné. Pod vyššími mezerami bylo vidět jen koruny ovocných stromů. Kolíky nasazených stromů byly někde ve sněhu celé. Sníh pak utvrdl tak, že bylo možno po něm chodit. Není tedy divu, že zimě podlehla z valné části zvěř u nás přezimující. Koroptve staly se obětí zimy u nás nejméně z 95%. Nepodlehly tak ani mrazu samému, jako hladu, když se vůbec nemohly prohrabat k nějaké potravě. A zesláblé staly se snadnou kořistí hlavně vran.

I jiná zvěř a ptactvo hynulo houfně. Jednou v noci přiběhla do obce hladová srna hledajíc záchranu. Byla však již tak namrzlá a zesláblá, že se neudržela.

Nejhůře zasáhla zima naše stromy ovocné. Jednak zajíci způsobili ohromných škod na mladších kulturách, ale hlavně třeskuté mrazy. Dle úsudku a zkoumání zkušených odborníků nejhorší pro stromy a jich život byly mrazy březnové, které ubily ve stromech již probouzející se život.

Ořechy byly zničeny v naší obci všecky, jen několik sazenic – tedy nejmladších – přežilo katastrofu. Třešně zmrzly asi z 50%, švestky také. Méně utrpěly hrušně, nejméně jabloně. Čím jemnější odrůda v poslednější době u nás pěstovaná, tím horší následky.

Dále podlehly pohromě všechny stromy jakkoli poškozené, ať staré či mladé. Nejhorší spousty bylo pozorovat na rovině, zejména u potoků a řek, kde zničeny celé aleje silniční i polní. Květné pupeny třešní zničeny docela, nejlépe odolaly poupata švestek a jabloní. Lesní stromy jehličnaté ani listnaté celkem neutrpěly.

V celé republice českoslov. se odhaduje 7,5 milionu stromů zmrzlých a těžce poškozených. Peněžně to znamená asi 750 mil Kč. Uvážíme-li však ztráty na sklizních ovoce v řadě budoucích let,

stromy choré a další odumírání stromů namrzlých, nutno oceniti úhrnnou ztrátu přibližnou částkou asi 3 miliard Kč. To, co rostlo a sílilo dlouhá desítiletí, bylo najednou zničeno několika březnovými mrazy.

První obleva v našich krajích se hlásí až 10. března. Všeobecné byly obavy z velkých zátop, poněvadž všude – zejména v horách – byly nebývalé spousty sněhové. Ale ku podivu! Voda v řekách vůbec nevyšla z břehů, poněvadž obleva postupovala zcela pomalu jen působením březnového slunce. Sníh v naší krajině zmizel úplně až po 20. březnu.

Je dále ještě zajímáno, že v únorových sibiřských mrazech přimrzaly celé vlaky ke kolejnicím. Na některých tratích, např. na Hané, což je opravdu zvláštní a což tam nikdo nepamatuje, nemohly vlaky pro ohromné závěje sněhové vůbec projížděti, byly někde sněhové spousty až 5 m vysoké. Stal se i případ u Holešova, že osobní vlak uvázl večer ve sněhu a všichni cestující zůstali v nevytopeném vlaku až do rána, kdy byli odváženi na saních do města.

V druhé polovici února byly na 14 dní uzavřeny všechny školy v celé republice pro toto abnormálně nepříznivé počasí.

Půda byla u nás promrzlá asi na 1 m. Následek byl ten, že se na jaře pozemky velmi pěkně obdělávaly.

Celé léto bylo neobyčejně suché. V srpnu, září a říjnu až na dvě bouře nezapršelo, proto i stromy mrazovou katastrofou poškozené, pokud přes léto živořily, hynuly v době sucha a na podzim zašly docela. Byly to zejména švestky.

Po práci podzimní ozývaly se známé údery v našich sadech a stromořadích: kácely se odumřelé stromy, práce to nejvýš smutná.

Je zajímavé, že nová zima, až do vánoc byla velmi mírná. Do 15. prosince vůbec nebylo mrazu, pak do konce prosince mrzlo jen velmi mírně 2-3 stupně celsia při troše sněhu.

4. července přeletěla naší republiku strašlivá vichřice, která vyvracela lesy, pustošila sady, bořila domy i kostelní věže a tovární komíny. V několika hodinách způsobila škod za 200 mil K. Zábřežsko bylo největších jejích nárazů uchráněno.

18. srpna se ohlásila velká letní bouře s vichřicí. Daleko horší však se přihnala nad naší obec po dvou dnech v neděli 20. srpna právě v poledne. Byl to děsný příval s částečným krupobitím. Takové zátopy není v obci pamětníka. Nejhůře byly postiženy pozemky „na stráni“, kde probrána místy ornice. Na poli pana H. S. byla podél celé horní meze průrva až 2 m hluboká. Ornice tu smetena pod vysoký břeh až k potoku.

Cesty polní na všech svazích rájeckých z největší části také zničeny. Byly na nich až 1 m hluboké zmoly. Že voda vnikla místy do stodol, sklepů i studní, netřeba ani zvlášť uváděti. To byl také jediný opravdu vydatný déšť za celé léto a podzim.

Různé. J. G. na pozemku pod rybníkem od obce koupeném si postavil rodinný domek.

Zmíněné loni odvodňování pozemků nepokročilo. Bylo ustaveno společné Vodní družstvo pro Zvoli a Rájec a provedeno vodoprávní řízení. Projekt je již také vypracován.

Na podzim začalo se se stavbou elektr. vedení o napětí 110 000 volt z Přerova do Ráječka. U přejezdu rájeckého se staví rozvodna, odkud se bude transformovaný proud o menším napětí dirigovat do různých koutů Sev. Moravy a do Slezska. Tato linka je části uvedení Mor. Ostrava – Pardubice.

Koncem roku rozšířila se mezi dětmi spála s celkovým mírným průběhem.

Mezi hovězím dobytkem se v létě a na podzim neobyč. rozšířil katar. Zánět pochvy, dosud zde nepozorovaný, jenž způsobil chovatelům značné fin. škody.

Od vánoc 1929 má obec pravidelné autobusové spojení se Zábřehem a Dubickem dvakráte denně.

Rok 1930. Obecní záležitosti. 18. února 1930 obecní zastupitelstvo s finanční komisí se rozhodlo o dlažbě silnice. Zavázalo se přispěti obnosem 30 000 Kč a dodati roury na kanalizaci po

pravé straně silnice směrem ke Zvoli. S dlažbou se začalo 19. května a dokončena byla 28. června t. r. Vydlážděná část silnice přes bývalý Teodorov, měří 420 m. Tato část akce nabyla tím lepšího vzhledu, ale hlavně jsou chráněni obyvatelé při ní nesnesitelného prachu za sucha a stříkání bláta za mokra, způsobeného projíždějícími automobily. V bytech při silnici nebylo možno v poslední době před vydlážděním po celé léto ani okna otevříti. Nejen tedy z důvodu dopravních, ale i zdravotních třeba dlažbu oceniti.

20. května byla kolaudována silnice II. tř. z Rájce do Leštiny. Všichni občané, kdož na té straně mají pozemky, mají k nim nyní lepší spojení.

6. listopadu žádá obecní zastupitelstvo příslušné činitele, aby byl poskytnut nouzový příspěvek 10 Kč denně na 1 pracovní sílu pro usnesenou stavbu obecní silnice přes obec od mostu nahoru až k rybníku. Do konce roku 1930 vyřízení nedošlo.

Počasí. Protože velká většina obyvatelstva naší obce je závislá na vývoji a průběhu každoročního počasí, zaznamenávám i letošní jeho průběh. Největší chladno, mráz v minulé zimě byl pouze -11 stupňů celsia. Jarní období, květen a červen se vyznačovalo značným suchem. Koncem června přišly však vydatné bouře. Při jedné z nich byla část katastru v pásu Luhy od silnice směrem k Leštině postižena kroupami. Při samé dráze bylo obilí všechno, zimní i jarní, rozbito úplně, zůstalo jen trochu mrvy. Zemáky i řepa zbaveny roztlučením natě také. Musely úplně znovu vyrážeti. Pozemky na druhé straně obce směrem k Ráječku nebyly postiženy.

Pak o žních, ale hlavně na podzim až do zámrzu, bylo velké mokro. Přesto, že žně započaly u nás již 7. července a zdálo se, že sklizeň letní i podzimní bude rychle pokračovati, vinou nepříznivého počasí se protáhly podzimní práce až do (podzimu) prosince. Ani tehdy nebyly ještě všechny ukončeny a jen mráz je přerušil. Mnoho práce zůstalo ještě na jaro. Půda byla tak rozmoklá, že nebylo možno ani zemáky, ani řepu a vodnici normálně sklízet. Po deskách položených po poli, se musela řepa vynášet v koších k cestě a tam teprve nakládat na vůz. Dobytek nemohl v poslední době před zámrzem na pole již ani vstoupit, zapadal po kolena, a bylo velmi obtížno i s prázdným vozem jeti po poli. Vrcholu dosáhly podzimní plískanice koncem října. Všecky řeky se rozvodnily a zátopa trvala od 27. října do 6. listopadu, druhá byla kol 20. listopadu. Sázava byla tak rozvodněna, že se valila i z Krčí přes pole do Nových rybníků a přes silnici dále, jedno jezero, i u splavu přelévala přes hráz. Že luka při Moravě byla v té době úplně zatopena, netřeba ani připomínati.

Statistika. Rok 1930 byl rokem všeobecného sčítání v naší republice.

27. května konáno po celém státě sčítání podniků zemědělských, obchodních a průmyslových. Výsledek v naší obci je tento:

Živností napočteno 23 s 1 – 5 osobami

2 s více než 5 zaměstn. osobami

Celkem tedy 25 živností, z toho 6 živností obchodních.

Zemědělské podniky. Počet všech 116, a to:

od 10 a do 50 arů celkové výměry: 12 závodů
od 50 a do 1 ha celkové výměry: 9 závodů
od 1 ha do 2 ha celkové výměry: 26 závodů
od 2 ha do 5 ha celkové výměry: 37 závodů
od 5 ha do 10 ha celkové výměry: 27 závody
od 10 ha do 20 ha celkové výměry: 4 závody
od 20 ha do 30 ha celkové výměry: 1 závod

Celková plošná výměry celé obce jest 487 ha 51 a, z toho bylo orné půdy 280,11 ha, luk trvalých 92,53 ha, zahrad 10,84 ha, lesů 47,07 ha.

Zdejší hospodáři měli oseto a osázeno: 67,68 ha pšenicí, 81,91 ha žitem, 3,28 ha jar. ječmenem, 23,12 ha ovsem, 46,71 ha zemáky, 17,69 krmnou řepou, 37,04 ha jetelem červeným.

Zvířectva hospodář. Napočteno: 20 koní, 351 dob. hovězího, 73 koz, 199 vepřů, 2 528 slepic, kohoutů a kuřat. 879 husí, houserů a housat. 203 kachen a káčat. 3 krocani a perličky.

Ovocné stromoví sčítáno 20. září s tímto výsledkem:

jabloně: 442 odumřelých, 662 zdravých, 169 nasazených

hrušně: 192 odumřelých, 402 zdravých, 28 nasazených

třešně: 277 odumřelých, 227 zdravých, 53 nasazených

višně: 16 odumřelých, 46 zdravých

švestky: 2 890 odumřelých, 1351 zdravých, 474 nasazených

slívy: 22 odumřelých, 27 zdravých, 6 nasazených

meruňky: 6 odumřelých, 1 zdravá,

ořechy: 110 odumřelých, 25 zdravých, 7 nasazených

Odumření tak velkého počtu stromů je následek loňské mrazové katastrofy.

1. prosince 1930 bylo sčítání lidu. V Rájci napočteno: 613 obyvatel, z nich 278 mužů a 335 žen, národnosti české 611, něm. 2, náboženství řím.-katol. 553, českoslov. 50, českobratrského 4, bez vyznání 6. Dětí do 6 let zjištěno 53.

Domů obydlených bylo 116, neobydlené 4, bytových stran 133. Při sčítání lidu r. 1921 zjištěno bylo 651 obyv., letos 613, tedy o 38 méně.

I na mnohých jiných místech, hlavně v Čechách a na Moravě, zjištěn v obcích venkovských značný úbytek ve prospěch měst. Jest to zjev zdravý?

Náš stát má nyní 14 723 324 obyvatel (přibylo za 9 let 1 115 850 osob – 82%), a to: Čechy 7 103 266 (+432 684), Morava a Slezsko 3 562 957 (+ 227 805), Slovensko 3 329 717 (+ 332 669), Podkarp. Rus 725 294 (+120 701).

Různé. 7. března t. r. oslavil celý český svět 80. narozeniny svého presidenta T. G. Masaryka. Všude i v cizině – vzpomínáno vděčně jeho velkých a uznaných zásluh o národ. Do nové desítky: „Mnogaja ljeta!“.

Zemědělská krize, která trvá již 2 rok, zasahuje i do všech ostatních odvětví národního hospodářství. Jeden obor průmyslový za druhým omezuje výrobu a zavírá i podniky a propouští dělnictvo. Vzmáhá se nezaměstnanost mezi dělnictvem průmyslovým. A není to jen u nás, je to zjev světový. Vývoz klesá, což je přirozeno, když všude si zařizují vlastní výrobu těch tovarů, které dosud dováželi. Jisto je, že v budoucnu hlavním odběratelem výrobků průmyslových bude jen domácí obyvatelstvo.

Rok 1931. Ve schůzi obecního zastupitelstva konané dne 6. dubna 1931, byl jsem ustanoven já, F. Ž., narozen dne 27. září 1899 v Leštině, zaměstnáním zedník, obecním kronikářem, místo předešlého pana F. H., odborného učitele, který se své funkce kronikáře vzdává. Ač mám pouze čtyřtřídní školu obecnou, vyššího vzdělání nemám, vynasnažím se, abych funkci tuto řádně a spolehlivě na památku dalšímu pokolení vedl, by jasně bylo vidět jak obec naše pokračovala. Doufám, že i s mými záznamy bude další pokolení spokojeno a že ocení tuto těžkou a choulostivou práci kronikářovu.

Počasí. Nový rok začal krásným počasím, které se ale v krátkém čase mění v počasí deštivé a mrazivé. Sněhu je málo, jen slabý povlak někdy pokrývá zemi, takže příroda nemá té možnosti jako jiná léta si odpočinout. Všechny jarní práce se tím také opozdily. Desátého dubna začíná se pomalu připravovat na setí jarního obilí a kdo snad pozoroval letos jarní práce potvrdí, že pravdou je, co zde uvádím. Porovnáme-li vývoj jara z let devadesátých z dobou nynější, shledáme značný rozdíl. Tehdy o sv. Jiří dosahovala výše žita až po pás a bylo vidět už první vymetené klasy žitné. Není to povídka, ale pravda, jíž dnešní pozorovatel nemůže uvěřit, poněvadž letos žita v týž den sotva kryjí povrch půdy. Ječmeny a ovsy teprve řádkují ač je už 1. květen. Právě po posledních deštích vzešly a zůstaly sedět při zemi. Mnohý ze starších pamětníků uvěří a vzpomene si na tento vývin jara, který se dal letos snad každým dobře pozorovat.

Úroda. Celková úroda jak na poli tak i ovoce byla špatná. Obilí bylo v klasách ze dvou třetin bez zrna, což dlužno počítat špatnému deštivému počasí, kdy všechno bylo v květu. Z 1 měřice obseté plochy půdy namlátilo se 1 ½ q obilí, kdežto v loni 5 q.

Různé. Rovněž jako by ta příroda to podporovala i veškerý průmysl vázne a začíná se vzmáhat nezaměstnanost veškerého dělnictva v celém světě. I v naší obci máme nezaměstnané, kteří dostávají státní podporu. Podpora vyplácí se následovně: okresní úřad zašle na obec dle počtu nezaměstnaných jistý počet poukázek na odběr zboží u zdejších obchodníků a místní komise, u nás obecní rada, která je k tomu určená, rozdělí poukázky těm nezaměstnaným, kteří mají podle zákona na ně nárok. Na jednu osobu připadne 10 Kč měsíčně podpory, živitel 20 Kč měsíčně.

Aby se aspoň částečně ještě nezaměstnaným pomohlo, začala se 20. dubna provádět stavba silnice obcí, od mostu před panem J. na horní konec k panu M. Na stavbě pracovalo 24 dělníků za plat 170 Kč až 200 Kč na hodinu. Stavba trvala i s veškerou úpravou asi 100 dní a vyplatilo se 90 000 Kč.

Rozpočet byl na 95 000 Kč. Obec na tuto stavbu dostala také státní příspěvek jako na nouzové práce v částce 12 000 Kč a prováděla ji sama pod dozorem okresního silničního výboru. Dovoz kamene a štěrku měli místní občané a to 1 q za 150 Kč, který se dovážel z Vitošovských vápencových lomů. Také podotýkám, že F. B. vystavěl stopařskou dílnu zařízenou moderními stroji. Větších staveb nebylo, až na nějaké přestavění obytných budov a stájí . Domek J. V., který postavil v roce 1928 na dolním konci obce za kovářem I. S., prodán a koupil jej J. S. pokrývačský mistr ze Zvole za obnos 40 000 Kč.

Odvody. Branci z naší obce byli u odvodu dne 9. dubna a bylo jich odvedeno 6. Ještě před několika roky byli branci odměňováni z obecní pokladny což už také úplně zaniklo.

Jest tomu tak asi 25 roků, co začínaly jezdit u nás první automobily a dnes jest jich už tolik, že snad v každé obci nějaké bude. Koňské drožky jsou teď ojedinělé a za dalších 20 roků budou snad i vzácností. Republika naše má celkem 116 726 motorových vozidel. I u nás máme již 5 aut a 2 motocykly a to 1 auto nákladní a 4 auta osobní.

Ceny. Každým rokem skoro bývá teď nějaká změna cen, jak potravin, látek, kůže tak i ostatních produktů. Přejděme myšlenkově do let minulých a porovnejme ceny tehdejší a dnes a shledáme onen rozdíl, který lze pozorovat ve všem. Uvedu jen některé dnešní ceny látek-kůže a potravin. Šaty mužské 200-400 Kč, 1 m látky na ně je za 40 až 180 Kč, vysoké boty kožené 180 – 200 Kč, nízké botky šněrovací 65 – 120 Kč, podrážky 15 – 20 Kč, mouka žitná 1 kg 2,24 Kč, pšeničná 2 Kč, 4 rohlíky za 1 Kč, chléb 1 kg 2,50 Kč, cukr 1 kg 6,20 Kč, sádlo 1 kg 16,00 Kč, máslo 1 kg 22 Kč, mléko 1 l 1,50 Kč, maso hovězí 1 kg 10 Kč, vepřové 12 Kč. Mýlkou asi by nebylo, kdyby nám brzká doba přinesla změnu ve všem – potom bychom snad zapomněli na dnešní, pro veškerý pracující lid špatné a těžké časy.

Populace. Dobře je také činiti záznam o narození a úmrtí občanů. Potom snadno můžeme zjistit přírůstek či úbytek obyvatel. Během tohoto roku se narodilo 6 dětí a to 3 rodu mužského a 3 rodu ženského.

Zemřelo ale 9 osob a to 6 rodu ženského a 3 rodu mužského. Dle statistiky sčítání obyvatel můžeme posoudit, že je u nás úbytek obyvatel. Při sčítání lidu v roce 1921 bylo napočteno v naší obci 651 obyv. a v roku 1930 už jen 613, tedy 38 méně. Příčinu toho můžeme snad hledat v nesprávné životosprávě, kouření a požívání alkoholu.

Rok 1932.

Počasí. Jako jiná léta mrzlo až praštilo, letos tomu byl pravý opak, mrazy žádné, jen stále prší a ku konci ledna už je řeka Sázava a Morava tak rozvodněná, že luka za mostem k Leštině jsou jedno jezero, jakož i pole na „Trávníku“ a v „Rybníkách“. Ku konci ledna a začátkem února slabě mrzne. Březen se však hlásí pravou zimou, a tu splnilo se letos ono pořekadlo, březen za kamna vlezem, neboť ještě po Velikonočním pondělím padal sníh, který pokryl krajinu 20ti cm silnou vrstvou, a ještě týž den taje, neboť slunce se hlásí ku svému právu. Jaro je tady. Počasí celý rok bylo

krásné a vůbec podzim byl nádherný, jaký už po mnoho roků nebyl. Všechna úroda s polí a luk dostala se bez pohromy pod střechy a dle statistiky, která se každým rokem dělá, lze konstatovat dobrý výnos obilí proti roku loňskému, až na pšenici, která byla rezivá a z 2/3 bez zrna. Pamětníci dokazují málo takových případů rezivosti. Tak od r. 1870 až do dnes, jest to teprve druhý případ. Statistika průměrného výnosu obilí po hektaru v metrických centech z roku loňského a letošního.

Pšenice letos 8-10 q , loni 14 q
Žito ozim letos 18,5 q, loni 14 q
Žito jarní 12,9 q, loni 10,8 q
Ječmen letos 18 q, loni 14 q
Oves letos 18,4 q, loni 14,9 q

Volby obecní. Dne 3. dubna po čtyřletém období byly konány volby do obecního zastupitelstva. Kandidátky podaly 3 strany:
Č. 1 Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu a domoviny domkařů a malorolníků v Rájci.
Č. 2 Strana domkařsko-dělnická v Rájci
Č. 3 Čsl. strana lidová v Rájci
Volba konala se ve školní budově za řízení p. Jana Urbana, který byl vyslán okresní správou politickou k volbě jako komisař. Volilo 190 žen a 152 mužů. Výsledek voleb je: republikánská strana obdržela 96 hl. = 4 mandáty
Skupina dom. děl. obdržela 61 hl. = 3 mandáty
Čsl. strana lidová obdržela 181 hl. = 8 mandátů
Volba starosty a obecní rady byla konána dne 2. května v obecní kanceláři. Starostou zvolen J. S., rolník (lid.), náměstkem J. J. rolník, (republ.). radními: H. F. rolník (lid), N. J. domkař (lid.), H. J. domkař (dom-d.). Ostatní členové zastupitelstva jsou: L. F., rolník (rep.), H. F., učitel (rep.), H. F., rolník (rep.), M. F., rolník (lid), S. I., živnostník (lid.), B. F., domkař (lid.), M. J., domkař (lid.), J. J., rolník (lid.), Ž. F., zedník (dom.-děl.), V. F., domkař (dom.-děl.)
Do finanční komise vysláni z obecního zastupitelstva: B. Fr., domkař (lid.), H. F.., rolník (rep.), Ž. F., zedník (dom.-děl.) a mimo zastupitelstvo: Š. J. , N. J. ml., Ž. A.. Předsedou je Ž. A. Při první schůzi ob. zastup. zvoleni další funkcionáři a stanoveny tyto odměny. Starosta 300 Kč a byt ročně, pokladník 300 Kč ročně, tajemník 400 Kč ročně, hospodář 80 Kč ročně, radní 25 Kč ročně. Dále stanoveno cestovné a na delší cesty odměna. Do Zvole 4 Kč, do Zábřehu 6 Kč, do Olomouce 34 Kč, do Brna cestovné a 20 Kč odměna, do Prahy cestovné a 30 Kč odměna.

Různé. K odvodu povinných branců šlo dne 20. dubna 13 a odvedli jich 5. J. N., dělník, prodal svůj domek č. 98 spořitelnímu a záloženskému spolku v Rájci za obnos 36 000 Kč. J. V., sýrařství, prodal přední část domku, který koupil již dříve od F. H., panu J., jenž tam zařídil a otevřel obchod zbožím smíšeným, který je teď třetí v naší obci. Soukromá autobusová linka Dubicko-Rájec-Zábřeh zavedena od vánoc v r. 1929 se ruší a převzaly ji čsl. státní dráhy, které zavedly linku novou a to Loštice-Mohelnice-Rájec-Zábřeh. Tím obec dostala pravidelné každodenní spojení s městem Zábřehem. Zastávka autobusu je u hostince pana H. a poplatek za 1 jízdu do Zábřehu je 200 Kč. Rok tento byl dosti bohat na stavební ruch. Po jarní práci začal se stavbou pan M. Starý domek se úplně rozbořil a na témže místě postavil nový obytný dům. Hned také počala Rolnická mlékárna s rozšířením budovy. Místo na přístavbu odkoupila od J.N. Také p. F. N. provedl adaptaci sálu, který teď vyhovuje dosti poměrům zdejším. Podlaha je na něm parketová. Dále také obec prováděla opravy a to: stropy ve školní budově se vyměnily za nové – obecní váha se opravila jak zdivo, tak i železná konstrukce, která potřebovala už nátěru.

Krize. Nezaměstnanost je čím dále tím větší, všechny závody propouští dělnictvo a neb omezují výrobu tak, že 1 týden se pracuje a 14 dní zase ne. Krise, jak hospodářská tak průmyslová, která dosud nikdy takového vrcholu nedostoupila, zachvátila už celý svět, nevyjímaje ani států

zámořských, kde skoro 50% lidí cizích nacházelo vždy výživu. Příslušníci cizích států jsou odtamtud vypovídání. Výdělků je málo a každý občan je tak zatížen daněmi, že není možno ani platit, poněvadž za produkty hospodářské a pracovní sílu se skoro nic neplatí. Dnes už připadá na 1 obyv. v naší republice 1 000 Kč daní, kdežto v roce 1929 pouze 274 Kč. Všechen lid je nespokojen, kriminály se plní samými defraudanty a lupiči pokladen, kterých je velká spousta. U nás máme teď 14 nezaměstnaných, kteří stále pobírají státní podporu v obnosu 10 Kč na 1 osobu měsíčně.

Populace. V tomto roku se narodilo 9 dětí a to 3 rodu ženského a 6 rodu mužského. Zemřelo 10 osob a to 8 rodu ženského a 2 rodu mužského. Každým rokem lze teď pozorovat stálý úbytek obyvatel. Jaká toho příčina, těžko říci, snad, jak už jsem v minulém roku uvedl, možno hledat příčinu v podvýživě kouření a požívání alkoholu. Pouze 13 ½ % umírá stářím, ostatní procenta skosí nemoci nervové, srdeční a tuberkulosa.

Rozpočet obecní. Rozpočet obce na tento rok činí při řádném hospodaření:

Součet řádné potřeby činí 37 908 Kč
Součet řádné úhrady činí 21 773 Kč
Jeví se tudíš schodek 16 135 Kč

Tento schodek uhradí se přirážkami k přímým daním a to 200% daň domovní a činžovní a 250 % ostatní daně.

Nakažlivé nemoci. Ku konci roku řádí nemoc chřipka, která se v obci tak rozšířila, že skoro v každém čísle byl případ onemocnění. Deštivé počasí a stálá mlha pomáhá nemoci této v šíření mezi obyvatelstvem. Nezaměstnanost, která zavinila tolik podvýživy a nemocí se také stále vzmáhá a tak místo abychom s novým rokem vstupovali v lepší a spokojenější dny s veselejší myslí, béřeme na sebe tíhu, která nás hrbí stále víc a víc k zemi. Nic na světě ale netrvá věky – všechno má svůj počátek a konec. Doufejme, že přijdou zase lepší a veselejší časy a proto s chutí do práce za něčím novým a lepším.

Rok 1933. Uplynul zase rok a změnilo se věcí, na něž se časem zapomíná. Zde po letech nám vyvstanou znovu jako v zrcadle a proto čtěme a vzpomínejme.

Rozpočet obecní. Na první místo dávám rozpočet obce. Rozpočet obce na správní rok 1933 je následující:

Součet řádné potřeby činí 33 920 Kč

Součet řádné úhrady činí 17 655 Kč

Jeví se tudíž schodek 16 265 Kč a uhradí se 200 % přirážkou k dani domovní a činžovní a 250 % přirážkou k ostatním daním.

8. února provedena kolaudace silnice na horním konci obce. Panská stodola, která je až v samém kraji silnice, se s dohodnutím arcibiskupské lesní správy odstraní.

Počasí. V lednu začíná mrznout a ku konci měsíce ukazuje teploměr 18 stupňů celsia pod nulou. Únor je mírnější a březen hlásí svůj příchod v plné síle jara. Léto bylo dosti chladné a suché, podzim však dodržel co léto započalo. Obilí se dostalo domů suché beze vší pohromy a v zrně bylo obstojné. Za to ale úroda brambor byla malá, následek to přílišného sucha. Sena i otavy je také málo.

Různé. Toto suché počasí jaké celý rok panovalo, podporovalo rozmnožení myší tak, že občané si s hubením mnohde nevěděli ani porady. Okresní úřad nařídil proto hubení myší fosforovým těstem, které obec ve velkém objednala a dle výměry pole každému občanu přidělila. 1 kg tohoto těsta stál 5 Kč. Jinde zase podporovaly obce hubení tím, že za každý myší ocas dostal ten jenž jej doručil 3 h. Všechno ale nepomáhalo a myší stále víc a víc přibývalo. Jedině zase změna počasí, jak staří hospodáři tvrdí a to vlhké, mlhavé a sychravé, pomůže a snad také vyhubí tohoto velikého škůdce polního. Toto sucho, které panovalo mnělo také vliv na prameny vod ve studních. Voda skoro v každé klesla tak, že nebylo možné vodu sehnat ani ku vaření, neřku-li k napájení dobytka. Časně z rána jezdili občané k rybníku a v bečkách či sudech domů vodu vozili aby měli pro

dobytek. V mnohých studních se voda úplně ztratila a proto bylo nutno skoro každou alespoň o 1 m prohloubit a tím se zase nabylo spodnějších pramenů.

Autobus. Autobusová linka Čs. Státních drah Loštice – Mohelnice – Rájec - Zábřeh se 1 dubnem ruší, poněvadž se nevyplácí.

Odvody. K odvodu jde letos 15 branců z nichž 8 z prvé třídy, 4 z druhé třídy a 3 z třetí třídy. Odvedení byli 3 a 2 odesláni do Olomouce na zjištění. Odvody byly vždy konány v německém hotelu „Eiche“ v Zábřehu. Letos se to ale změnilo a začalo se odvádět v zábřežské „Sokolovně“

Krádeže. Nezaměstnanost, která teď panuje, má vliv také na krádeže. Na naší obec mají tito lupičové zvláštní zálusk. Tak obchodnice zbožím smíšeným paní R., která se z naší obce odstěhovala do Zábřehu, byla za svého pobytu zde vykradena. Neznámí pachatelé jí odcizili za 800 Kč cenných papírů, špek, cukr, vuřt a čokoládu. Také do Rolnické mlékárny na níž mají zvlášť spadeno se dvakrát po sobě vloupali a odcizili 150 kg másla a na horním konci obce z bytu J. P. sebrali 1 jízdní kolo v ceně 950 Kč.

Stavby. Staveb letos bylo málo. V březnu začala se stavbou paní S. na horním konci obce. Starý domek se rozbořil a na tom samém místě se postavil úplně nový. Dále se postavila 1 stodola a nějaké to přestavění stájí. Rolníci si zavádějí samočinná napajedla a proto ta reparace těch stájí. Nezaměstnaných, kteří pobírají podporu ze státní stravovací akce bylo v únoru 19, ku konci roku v měsíci prosinci už jen 10. Náš p. president Masaryk chtěl krizi řešit tímto způsobem. Předně napsal pár slov tohoto znění: „Chtějí-li lidé pracovat , nesmějí peníze zahálet“. A na základě tomto usneseno, zavésti tak zvanou „Půjčku práce“, která by aspoň částečně zmírnila nezaměstnanost a roztočila kola všech továren. Již od 200 Kč je možno půjčit státu peníze na 5 % úrok. Sehnalo se toho dosti, každý státní zaměstnanec, jak úředník tak dělník upsal banky, státní podniky, národní spolky, ba i snad každá obec z kmenového jmění jinak nedotknutelného upisovala tuto půjčku. Doufejme tedy, že ona slova pronesená p. presidentem dojdou ve skutečnost. Ve schůzi ob. zastup. ze dne 30. května 1933 povoleno upsat na půjčku práce 3 000 Kč z kmenového jmění. Vláda na nezaměstnané v r. 1933 vydala 813 milionů Kč. Mezinárodní úřad práce odhaduje počet nezaměstnaných v lednu na celém světě na 30 milionů, z toho v Americe 15 mil.

Sbírka na národní letectví. Také na naše letectví uspořádána byla po celé republice sbírka, aby továrny mohly vybudovat větší vzduchovou obranu proti jiným nepřátelům.

Veřejné. Na oslavu 15ti letého trvání republiky Čs. Uspořádala místní osvětová komise přednášku s koncertem hudby zvolské na sále p. F. N. Na svém statku v Hostivaři zemřel dne 12. prosince v 16 hodin 5 minut bývalý ministerský předseda a předseda republikánské strany Dr. Antonín Švehla na chřipkový zápal plicní.

Vrah z lásky. 30. května tohoto roku, došla v novinách zpráva o vrahu z lásky, který pochází z naší obce, o F. H. Zaznamenávám jen stručnou zprávu jak se věc udála. H. prodal svoji usedlost a touhou hnán k něčemu lepšímu. Kupoval hostince, mlýny a hospodářství na nichž prodělával vždy značné peníze. Došlo to tak daleko, že neměl už žádné peníze a poněvadž měl o svoji ženu strach , aby netrpěla nouzí, zastřelil ji ve spánku. Sám se potom udal policii a porota v Novém Jičíně ho odsoudila k smrti provazem. Jeho zástupce podal zmateční stížnost.

Populace. Letos zaznamenávám následující narození a úmrtí. Narodilo se 11 dětí a to 6 rodu mužského a 5 rodu ženského. Zemřelo 10 osob – 4 rodu mužského a 6 rodu ženského. Přibyl nám tedy 1 nový občan tento rok.

Nakažlivá nemoc. V obci řádí jako jiná léta teď napořád v podzimních měsících nemoc chřipka a záškrt. Chřipkou onemocnělo spousta lidí, na záškrt máme 7 případů.

Jaký bude zase ten nový rok, každý jistě od něj něco očekává. Co však dobrého přinese. Doufejme, že konečně bude zase tak, jako dříve bývalo.

Rok 1934. Jděme ve vzpomínkách od počátku tohoto roku do konce a vzpomeňme všeho co minulo. Předně počasí. Zima byla mírná, málo sněhu. V únoru už se ledy boří a březen hlásá krásný

příchod jara a příjemného tepla, které v dubnu dosahuje už 30 stupňů celsia. Nastávají veliká sucha. Potokem kterým vždy šla voda přes vesnici, nejde vůbec žádná a proudy vod studničních vyschly, některé úplně, takže museli mnozí občané studně znovu prohlubovati. Toto suché a krásné počasí trvá až do pozdního podzimu, kdy můžeme smělo říci, že nastává druhé jaro, ač je již listopad, neboť některé stromy kvetou po druhé a dozrávají druhé plody jahod. Úroda je jako po minulé 3 roky, stále slabá . Následek to velikého sucha. Zvláště úroda luk není úplně žádná, takže hospodáři nemají čím dobytek krmiti. Obilí se dostalo s polí domů suché a jeho průměrný výnos po hektaru je následující:

Pšenice	8 q
Žito	15 q
Oves	15 q
Brambory	125 q

Různé. Nezaměstnanost a krize hospodářská je pořád stejná a má čím dál větší vliv na defraudace a krádeže, které se všude zmáhají. Naše obec je každoročně po téhle stránce také navštěvována. Zvláště lupiči mají spadeno na „Rolnickou mlékárnu“ kamž se zase letos 2 krát vloupali, ale byli brzy zpozorováni a tak bez kořisti prchli. Ba i polní a lesní krádeže byly tak veliké , že mnohým lidem neznámí pachatelé odnesli část úrody pšenice i žita s polí. Prováděli to tím způsobem, že ze stojánků uřezali všechny klasy a v pytlích se to odnášelo. Ku konci roku máme 13 nezaměstnaných, kterým se stále vyplácí státní podpora v poukázkách po 10 Kč na odběr potravin. Také chléb a brambory dostávají.

Odvody. Letos bylo odvedených 8 branců a prodloužila se jim presenční služba z 18 měsíců na 24, tj. 2 roky.

Trafika. Prodejny tabáku, které byly v hostincích pana J. a pana N. se soustředily v jednu a dostal ji, totiž prodej tabáku, pan. J. M. válečný invalida a je umístěna v jeho vlastním domku č. 115. Nějakých větších staveb letos nebylo, pouze jedna přestavba rodinného domku a to pan J. M. č. 112. Starý domek, který stál ještě jako část chlévů z doby, kdy v Rájci-Teodorově vládli Teodorové se z větší části rozbořil a na témže místě postaven úplně jiný. Obec provedla letos kanalizaci části obce „ve dvoře“ s nezaměstnanými, kterým se platilo částečně poukázkami ze státní stravovací akce a ostatek dostali vyplaceno od obce po 2 Kč za hodinovou mzdu. Jiných staveb nebylo, až na nějaké opravy venkovních fasád (Rolnická mlékárna).

Obecní mapy. Zakoupeny letos také nové katastrální mapy. Jsou skládací, zbarvené a podložené plátnem. Celková jejich cena i s parcelním protokolem je 1600 Kč. Staré mapy, které už nevyhovovaly a které jsou staré 100 let se uchovají jako památka.

Slavnosti. Sbor dobrovolných hasičů pořádal letos oslavu svého 54 letého trvání. Sjelo se hasičstvo z celé župy. Slavnost odbývána byla na louce pana J. J. Zakládajícím členům sboru uděleny byly pamětní diplomy. Členové tito jsou: S. F., rolník, S. H. – rolník, Š. J. – domkař, D. A. – domkař, Ch. F. – domkař, N. J. – kovář .

Místní osvětová komise oslavila pod protektorátem obecního zastupitelstva den nár. osvobození 28. říjen přednáškou a koncertem hudby zvolské na sále p. F. N. Přednášel ředitel zábřežského gymnasia pan Dr. R.

Jako dodatek k těmto slavnostem je oslava z roku minulého, která se konala 20. srpna a jest to slavení památky 100 letého založení zdejší kaple. Jediným dokladem k tomuto jubileu zůstal letopočet 1833, vyrytý v kameni nad vchodem do kaple. Jiné záznamy a zápisy shořely v r. 1863 a zničeny byly tehdy i původní zvony. Slavnosti zúčastnil se Dp. kons. rada P. V. z Postřelmova a měl ranní mši sv. Velkou slavnou mši sv. sloužil P. Š. farář Rohatecký, zdejší rodák, za asistence P. F. J., katechety rovněž zdejšího rodáka a P. V.. V kázání vzpomíná Dp. Š. na počátky kaple, které se v ústní tradici dochovaly, mluví o vztahu občanů k této kapli a připomíná, že p. Ant. Urban, polní kurát zemřelý ve světové válce a pochovaný v Bělohradě se domohl povolení, aby mohly býti slouženy

mše sv. ve zdejší kapli po všechna další léta. Po odpoledním požehnání v kapli, byly požehnány na „kamenci“ u vody „dožínky“ a slavnost tím zakončena.

Rozpočet obecní. Obecní rozpočet na rok 1934 je následující:

Řádná potřeba činí 34 063 Kč
Řádná úhrada činí 17 992 Kč
Jeví se tudíš schodek 16 071 Kč

A uhradí se 200 % přirážkou k dani domovní a činžovní a 250% přirážkou k ostatním daním. Již po kolik roků se udržuje rozpočet ve stejné rovnováze ač obec má méně příjmu z obecních polí a luk nežli jiná léta předešlá. K úhradě také se usneslo ob. zastup. vybírati dávku z piva a to z litru 20 h.

Populace. Záznam narození a úmrtí občanů je následující: narodilo se celkem 18 dětí, z toho 15 chlapců, 3 děvčata. Zemřelo 9 osob, a to 3 muži a 6 žen. Přibylo tedy dle statistiky 9 občanů.

Volba presidenta. Ve slavném Vladislavském sále na Hradčanech, kterážto místnost se vrací staré slávě, kdy tam bývaly korunovace českých králů, provedena byla letos dne 24. května po čtvrté volba presidenta naší republiky a zvolen znovu hlavou státu. T. G. Masaryk. Dle definitivní ústavy státu nikdo nemůže býti více než dvakrát po sobě zvolen. Toto ustanovení nevztahuje se však na prvního presidenta Masaryka. Výjimkou tou vyjadřuje ústava hlubokou úctu a důvěru, kterou první náš president v národě má. Buď zdráv, presidente náš! Končím zase záznam tohoto roku s pevnou myšlenkou, že nový, bude už lepší pro nás všechny, kteří mozolnou rukou si dobýváme chléb vezdejší.

Rok 1935. Nový kronikář. Po odchodu kronikáře F. Ž., následkem přesídlení do obce Leštiny, byl jsem pověřen já, F. H., úředník berného úřadu v Šumperku, vedením obecní kroniky. Narodil jsem se v Rájci dne 7. listopadu 1901, příslušný do Rájce a rovněž bytem v Rájci čís. 24. Vystudoval jsem 4. třídy gymnasia v Zábřehu a v roce 1926 jsem nastoupil službu u berního úřadu v Šumperku, kde jsem dosud zaměstnán.

Počasí. Povětrnostní poměry v tomto roce byly celkem průměrné , mírné. Po vánocích napadlo sněhu a udržela se dobrá sanice, pouze ale do konce měsíce ledna. Za účelem dosažení větší plochy vodní k lámání ledu byl zahražen potok nad rybníkem a učiněna tak nádrž, která po zamrznutí dala mnoho ledu. Led se letošního roku kromě místní potřeby vozil většinou do Zvole. Jaro bylo dosti dlouho chladné a teprve koncem května se začalo oteplovat. Léto bylo pak suché, podzim se vydařil a bylo dosti dlouho pěkné počasí, takže veškeré polní práce se skončily za pěkného počasí. V listopadu a v prosinci častěji pršelo, do čehož i chumelilo, takže zima nezačala hezky. Ani na svátky vánoční nenapadlo mnoho sněhu.

Převody usedlostí. Dlužno také poznamenati následující. Na podzim se přiženil na selský statek, který od dávných dob spravovali rolníci z rodu Loučných, F. Ž., syn A. Ž., rolníka v Rájci. Jelikož F. L. mužských potomků nezanechává, odstoupil statek nejstarší dceři Marii, která jak podotknuto provdala se za F. Ž. Tím zaniká rod Loučných na čísle 21.

Také na čísle 93 v bývalém Teodorově nastala změna majitele. Držitelé usedlosti této Hányšové, původem Němci, od nepaměti hospodařili na této rolnické usedlosti až nynější majitel J. H. jsa bezdětný, předal usedlost neteři Miladě ze strany manželčiny, která se provdala za A. B., rolníka v Rájci.

Po zemřelém J. H., domkaři v Rájci koupil domek i pozemky jeho soused F. D., kolář v Rájci za úhrnnou cenu 10 000 Kč. Domek pak opravil a připojil ku své usedlosti.

Majitel rolnické usedlosti F. H. prodal svoji usedlost manželům J. a A. P. za cenu 40 000 Kč. Polnosti k usedlosti náležející rozprodal s veškerou úrodou jednu míru až za 5 000 Kč.

Domek patřící F. a T. P koupila M. K. z Jestřebí za 7 000 Kč. Rovněž byly odprodány polnosti od usedlosti F. N., který následkem rozvodu byl nucen část polností odprodati. Dosáhl ceny 6 000 Kč za jednu míru a polnosti odkoupil A. Š., rolník v Rájci . Celkem bylo odprodáno devět mír.

Stavba rybníka. Následkem nedostatečného množství vody pro případ požáru byl zřízen letošního roku nad vesnicí ještě jeden rybník a to hned vedle rybníka starého. Do nového rybníka byla místním rybářským spolkem dána rybí násada.

Nehody. Těsně po svátcích vánočních , stala se F. P., majiteli osobního auta nehoda na železničním přejezdu na trati Zábřeh- Šumperk v místě poblíže stavitele K. v Zábřehu. Jel ze Zábřehu kolem 9. hodiny večer domů a nefungovala mu světla, takže najel na železniční závory právě v okamžiku kdy přijížděl vlak ze stanice Zábřehu, který auto zachytil, kus je vlekl po trati a doslovně je rozdrtil. P. byl pohmožděn na hlavě a vnitřně a byl odvezen do nemocnice v Šumperku, kdežto spolujezdci J. K. z Rájce se nestalo vůbec nic.

Rovněž rolníku J. H. se přihodilo neštěstí. Jel s koňským povozem, naloženým pískem a vedle povozu šel jeho čtyři roky starý hoch Oldřich, který se držel klanice vozu. Neznámým způsobem spadl pod zadní kolo vozu hlavou, které mu byla vážně poraněna. Po první pomoci byl ihned dopraven do nemocnice v Olomouci, kde ještě téhož dne zemřel.

Porody-úmrtnost. Během letošního roku se narodilo v naší obci celkem 5 hochů a 1 děvče. Zemřely 3 osoby, mezi nimi i manželka radního paní H.

Odvody. Odvodů se zúčastnilo šest branců z naší obce , za druhou třídu 3, za třetí třídu 3, z toho odvedeno 3. Třída první nebyla letos povolána, ježto jsou to branci narození v době světové války a z důvodu toho budou voláni o rok později.

Úroda. Letošní úroda obilí byla vesměs dobrá, až na otavy, které následkem velkého sucha ve žních nabyly žádné, za to senoseč byla dobrá. Zavedením obilného monopolu byly pro tento rok stanoveny následující ceny.

Ceny:	1q pšenice	130 Kč
	1q žita	120 Kč
	1 q ovsa	105 Kč
	1q ječmene	120 Kč
	1 q brambor	30 Kč
Sklizeň:	z 1 míry pšenice	400 kg
	Z 1 míry žita	350 kg
	Z 1 míry ovsa	400 kg
	Z 1 míry ječmene	500 kg
	Z 1 míry brambor	25-30 q

Ceny tyto stanoveny byly dle hektolitrové váhy a každým měsícem se odstupňovaly o 1,50 Kč až do měsíce května příštího roku. Toho roku byla také malá úroda třešňového ovoce, hrušek i jablek, takže na podzim se platilo za pěkné zimní jablka 2 Kč-2 Kč 50h. hojně se urodilo švestek.

Nákaza hovězího dobytka. Dobytek byl postižen pohlavní nákazou a byly jí zamořeny většinou všechny chlévy ve vsi. Z toho důvodu se ani nepřipouštěl k býkům. Také včely byly postiženy nákazou tzv. Roztočová nákaza včelých ovzdušnic.

Krádeže. Při letošních zabíjačkách navštívili naší obec zloději a odnesli panu K., rolníku všeckero maso a slaninu, kterou měl uschovánu na půdě. Byla to zabíjačka ze dvou vepřů a škoda krádeží způsobena byla odhadnuta na 900 Kč. Pachatel zjištěn nebyl.

Volby. Dne 19. května konaly se volby do poslanecké sněmovny v senátu. Dne 26. května pak volby do zemského a okresního zastupitelstva ve školní budově. Předvolebních schůzí bylo v naší obci několik, ale celkem celé volební období mělo klidný průběh bez jakéhokoliv napadání se politických stran. Výsledky voleb jsou následující:

	Poslanecká	Senát	Zemská zast.	Okresní zast.

	sněmovna			
Strana republikánská	108	90	100	100
Strana soc. demokrat.	18	19	16	15
Strana nár. socialist.	44	39	44	40
Strana komunist.	14	8	8	10
Strana lidová	139	126	124	127
Strana živnostenská	27	19	25	26
Südetendeüstsche Partei	1		1	1
Strana nár. sjednoc.	2	2	2	2

Změna v obecním zastupitelstvu. Následkem přestěhování se F. H., člena obecního zastupitelstva a předsedy místní Osvětové komise, byl do obecního zastupitelstva jmenován pan F. N., rolník a hostinský a za předsedu osvětové komise řídící učitel L.

Změna nadlesního. Dosavadní správce arcibiskupského revíru pan J. D., byl letošního roku přeložen a na jeho místo dosazen nový správce pan J. F.

Činnost spolková. Během letošního roku pořádal Sokol 2 taneční zábavy, Orel 2. Místní dívky pořádaly kateřinskou zábavu. Divadel sehráno Sokolem 5, orlem 4, Národní Jednotou 2. Mimo to předváděl Orel 3 filmové představení. Veřejná lidová slavnost nebyla žádná.

Oslavy prezidenta osvoboditele. Narozeniny T. Q. Masaryka uctil sbor dobrovol. hasičů zapálením hranice dne 6. března. Proslov pronesl pan F. F. starší, okrskový náčelník dobr. hasičů. V neděli dne 10. března byly oslavy na sále p. F. N., kde promluvil Dr. R., ředitel gymnasia ze Zábřehu. Při oslavách účinkovala hudba zvolská. Školní děti přednesly hodně básní k narozeninám presidentovým.

Odstoupení presidenta. V měsíci prosinci rozšířila se po naší vlasti zpráva, že první president Československé republiky Dr. Tomáš G. Masaryk se vzdává svého úřadu presidentského a oficiálně byla potvrzena dne 14. prosince 1935 prohlášením samého presidenta. Odstoupivší president prohlásil, že pro pokročilý věk se úřadu svého vzdává, aby snad po jeho smrti nenastaly a třenice politické. Jako president vládl nám po 17 roků. Do voleb příštího presidenta byl pověřen vládou min. předseda dr. Milan Hodža. Volby nového presidenta se konaly 18. prosince 1935. Odchodem presidenta Osvoboditele ztrácí národ Československý muže, který celý svůj život zasvětil znovuvzkříšení národa českého, který po 300 leté porobě procitl 28. října 1918 jako republika Československá a v čelo její postaven byl její osvoboditel T. G. Masaryk. Čest budiž jeho památce i pro věky budoucí.

Volby nového presidenta. Dne 18. prosince 1935 byl zvolen presidentem, bývalý Masarykův spolupracovník, ministr zahraničí Dr. E. Beneš, druhým presidentem republiky Československé. Na presidentský stolec kandidoval též Dr. Bohumil Němec, univ. Profesor, který však den před volbou se kandidatury vzdal. Při volbách obdržel Dr. E. Beneš 340 hlasů, Dr. Boh. Němec 24 hlasy a 76 hlasů bylo prázdných. Ministerstvo zahraničí, které od počátku naší republiky nepřetržitě spravoval Dr. E. Beneš, bylo obsazeno Dr. Kroftou.

Obecní rozpočet 1935. Příjem obecní činí 43 717 Kč 85 h
Vydání 41 281 Kč 35 h
Schodek 2 436 Kč 50 h

Obec v tomto případě, aby uhradila schodek usnesla se vybírati obecní přirážky k dani domovní a činžovní 200 % k ostatním pak daném 250 %.

Rok 1936. Počasí. V roce 1936 bylo celkem špatné počasí. Hned začátkem měsíce ledna trochu přimrzlo, což trvalo pouze asi 14 dní, načež se střídaly sněhové vánice s deštěm tak, že do jara nebyla ani žádná sanice. Také ledu bylo v letošní zimě málo a spotřebitelé tak tak, že si ho

mohli nalámati dostatečné množství. Obilí dosti dobře přezimovalo a s vlhkým jarem bujně rostlo, a již před odkvětem mnohé polehlo. Též senoseč byla letos častěji než jindy, neboť skoro po celé jarní období vydatně pršelo. Žňové období bylo též mokré. Obilí všude leželo a místy, kde byl naset jetel porostlo a také v panácích, protože nebylo možno je skliditi následkem vlhka. Mnozí rolníci vozili je domů přímo do mlátiček, neboť jinak by bylo k nepotřebě. Podzim nebyl lepší léta a brambory s řepou se sklízely za nevlídného počasí v dešti a v zimě. Ozimy byly následkem dosti citelné zimy špatné, některé obilí sotva sešlo. Nebylo viděti zelené lány jako léta minulá a vypadalo to jako pole zoraná, nezasetá. Jen jednu výhodu přinesl tento mokrý rok, že bylo hojně krmiva a větší zásoby píce na zimu. Zima se přihlásila velmi brzy. Již v listopadu byly citelné mrazy, které se stupňovaly a v prosinci dosáhly až 21 stupeň pod 0. Začátkem prosince pak napadlo něco sněhu, který držel asi 14 dnů, ale vánoční svátky byly bez sněhu.

Oslava státních svátků. Narozeniny a jmeniny našeho presidenta osvoboditele byly uctěny zapálením hranice a proslovem starosty obce pana S. Zúčastnil se jich sbor dobrovolných hasičů, obecní zastupitelstvo a místní občané. Oslavy státního svátku 28. října se letos po prvé vůbec nekonaly.

Nakažlivá nemoc vepřů. Z nakažlivých chorob zvířecích se vyskytla červenka vepřů a musela býti jedna prasnice poražena. Jiných chorob nebylo.

Civilní protiletecká obrana. Na základě vyhlášky okresního úřadu v Zábřehu byla nařízena v každé obci civilní protiletecká obrana. Zařazeni do ní byli muži sprostění vojenské služby, v obci stále se zdržující. V naší obci byl jmenován velitelem protiletecké obrany pan J. N. a jeho náměstkem p. K. K.. V červenci byl uspořádán po celé zemi moravskoslezké nálet nepřátelských letadel a v každé obci musela býti po tři dny v pohotovosti stráž protiletecké obrany. V naší obci během té doby zahlédli několikráte nepřátelská letadla a zvonili na poplach. Lidé upozornění nevycházeli z domů a veškerá doprava byla přerušena po dobu náletu nepřátelských letadel. Tato akce se osvědčila.

Předvojenská výchova. Zároveň byla nařízena předvojenská výchova od 15 do 20 roků a každou neděli byla pořádána cvičení pod vojenským dozorem v sousední vesnici ve Zvoli. Z naší vesnice se také zúčastnili hoši od 15 do 20 roků těchto cvičení.

Půjčka. Půjčka na obranu státu letošního roku vypsaná vynesla přes 3 miliardy Kč a stlačila hodně cifru nezaměstnaným, kteří našli práci na opevňovacích pracích. V našem kraji počaly se stavěti opevňovací zákopy u Králík a Červené Vody, na nichž našlo mnoho nezaměstnaných ze Zábřežského okresu práci a několik i z naší obce.

Nový okresní hejtman. Letošního roku byl přeložen dosavadní okresní hejtman p. B. F. do ústředí k zemskému úřadu do Brna. Okresní úřad až do nastoupení nového hejtmana vedl vrch. kom. Šmíd. Nový okresní hejtman p. K. R. z Kyjova, nastoupil koncem roku.

Myší záplava. Polnosti v naší obci byly letos napadeny spoustou myší. Bylo je vidět pobíhat i po silnici a mnoho jich bylo přejetých. Školní děti podnikaly na ně výpravy a proutky nebo hůlkami je zabíjely. Stalo se, že jich šikovný chlapec zabil za chvíli až přes 20. Natropily mnoho škody a bylo nařízeno je hubiti. U nás byl zakoupen tekutý tyfový preparát, který však mnoho nepomohl. Louky, meze, železniční násep, vše bylo od myší provrtáno. Lidé se těšili, že snad studený a vlhký podzim je sám vyhubí, ale i tehdy jich bylo viděti všude mnoho. Snad zima od nich pomůže.

Slavnosti a divadla. Národní jednota v Rájci uspořádala krojovanou slavnost dne 10. června na louce p. J. J. Návštěva byla hojná, zvláště krojovaných osob byla mnoho. Předvedena byla též „Moravská beseda“ a slavnostním řečníkem byl p. H. S., zdejší rodák, ředitel měšťanské školy ve Šternberku. Večer byla taneční zábava. Divadel sehrála Národní jednota letos 2, Sokol 2, Orel 2. Plesy pořádal 2 Sokol a 1 Orel. Kromě obvyklé hodové zábavy pořádal p. hostinský F. N. kateřinskou zábavu. Mimo toho pořádala jednota Orla několik kino-představení a vánoční nadílku pro děti.

Odvody. Letošních odvodů zúčastnilo se 5 branců ze dvou ročníků a odvedeni byli 3 branci.

Stavební ruch. Rodinné domky si postavili v letošním roce p. F. D. krejčí a A. K. Dále bylo podniknuto několik přestaveb rolnických usedlostí a menších oprav.

Převod nemovitostí. Domek, patřící p. J. H., koupil p. J. M. a kus lesa od p. F. N. a J. U. koupil za 20 000 Kč domkař a železničář B. S. Jiných převodů nebylo.

Zánik živnosti. Pan J. U. přestal letošního roku vyráběti cihly a cihelnu pro nedostatek jakostní hlíny cihlové uzavřel. Zároveň téhož roku ohlásil nákladní autodopravu.

Úrazy. Při mlácení obilí spadl z patra J. Ž. st. a citelně se poranil na hrudníku. Také M. S. spadla z patra a poranila se.

Požár. Dne 22. května tohoto roku snesla se nad zdejší vesnicí kolem 7. hodiny večerní prudká bouře. Rolnickou usedlost p. F. K. zasáhl blesk a zapálil ji. Shořelo obytné stavení, přilehlé chlévy a kolna na dřevo. Hospodářské nářadí podařilo se přispěchavším lidem zachrániti, jakož i dobytek. Škoda požárem způsobená byla odhadnuta na 20 000 Kč a kryta byla pojistkou na 9 000 Kč. Po dobu stavby domku ubytoval pohořelé ve svém domě pan Kukula, rolník v Rájci. K ohni se sjely hasičské sbory ze Zvole, z Ráječka, Leštiny, Rudolfova a dvě místní ruční stříkačky. Oheň se podařilo lokalizovat za necelou hodinu. Požárem byla vážně ohrožena usedlost starosty obce p. J. S., který však žádné škody neutrpěl.

Porody a úmrtí. Během letošního roku se narodilo v naší obci celkem 9 dětí a zemřelo 5 osob.

Ceny zemědělských plodin. Na výkup obilí z letošní sklizně stanovila obilní společnost tyto ceny:

1 q žita	110 Kč
1 q pšenice	140 Kč
1 q ječmene	135 Kč
1 q ovsa	110 Kč
1 q brambor	25 Kč

Průměrná úroda obilí z jedné míry:

Žita	250 kg
Pšenice	300 kg
Ječmene	500 kg
Ovsa	350 kg
Brambor	30-40 q

Z ovoce se urodilo nejvíce švestek, takže někteří rolníci pálili si slivovici. Stromových jablek nebylo mnoho a byly většinou hodně červivé. Ani třešní nebylo mnoho.

Obecní hospodaření. Hospodaření naší obce za rok 1936 vykazuje:

Příjem	33 777 Kč
Vydání	17 737 Kč
Schodek	16 040 Kč

Na uhrazení schodku obecního hospodaření byly stanoveny a obec. zastupitelstvem odhlasovány tyto přirážky. Daň činžovní a domovní 200 %, k ostatním 250 %.

Obecní strážník. Na konec dlužno také podotknouti, že obec pořídila obecnímu strážníkovi p. A. S.. novou modrou uniformu dle předpisu. Dlouhou dobu chodil ve staré vojenské blůze, až letos se objevil v novém ustrojení, které rozhodně působí dojmem většího respektu a pořádku v obci.

Rok 1937. Počasí. Zima začala dosti mírně. Často sněžilo a přes leden se udržela dobrá sanice. Koncem ledna udeřily dosti silné mrazy a v době mezi 30. lednem až 6. dubnem klesla teplota na -18 ° C. Potom mrazy povolily a koncem února se dostavily deště a plískanice, které trvaly téměř po celé jarní období. Jaro bylo letošního roku vůbec mokré. Stav obilnin byl následkem podzimního i jarního chladného počasí velmi špatný a jarní práce byly ukončeny v mokré půdě.

V měsíci březnu pršelo tak hojně, že se řeka Sázava vylila z břehů a zaplavila široko daleko okolí. Následkem mokrého počasí vnikla voda i do sklepů a musela být vyčerpána. Konečně v květnu se počasí zlepšilo, ale bylo celkem chladné, až teprve kolem 10. – 20. června dosáhla teplota 38 . Počasí po dobu žní bylo celkem příznivé, poměrně dosti teplé, takže práce žňové byly letošního roku již kolem 10. srpna skončené. Podzimní počasí bylo proměnlivé, v půli srpna a začátkem září částečně deštivé, podzim byl s počátkem chladný, již v říjnu byly citelnější mrazy a suché počasí se udrželo až do Vánoc, kdy napadlo trochu sněhu. Polní práce skončila za pěkného počasí a stav ozimů byl velmi dobrý.

Bouře. Prudká bouře se snesla nad naší vesnicí dne 14. června. Blesky se křižovaly při vydatném lijáku a blesk zasáhl topol u rybníka, a vyštípl z něho kus silné třísky od hora až dolů a potom pravděpodobně sjel do rybníka. Také na lukách u Sázavy udeřil blesk do dvou topolů podobně jako u rybníka. Rovněž dne 15. října snesla se nad naším krajem bouře a blesk udeřil do dubu za cihelnou.

Odvody. K odvodům dostavilo se letos 5 branců, z nichž 4 byli uznáni za schopné.

Myši. Z jara bylo vidět na polích a mezích hojně myší, které však následkem velkého mokra téměř všechny zahynuly. Meze byly od nich provrtány tak, že některé sráznější se potom i sesuly, když do děr natekla vody. Tak se na několika místech sesula srázná stráň za rybníkem po pravé straně k Jestřebí a na dvou místech se sesula i se stromovím. Do žní myši zmizely a místo nich se objevila hejna bělásků zelných. Poletovalo jich letos velmi mnoho a bylo jimi poškozeno hlavně rané zelí a zelenina, které zničily housenice.

Samaritánské kursy. Z nařízení okresního úřadu v Zábřehu byly v celém okrese pořádány kursy protiletecké civilní obrany za vedení obvodních lékařů. Z naší obce navštěvovaly ženy a muži kurzy ve Zvoli, za vedení obvodního lékaře p. Dr. V. S. Naše obec zakoupila prozatím 4 plynové masky. V kursovních cvičeních bylo projednáváno hlavně o otravných plynech o opatřeních proti nim, byla prováděna cvičení v oboru obvazování a různé jiné úkony s tím související. Kursu zúčastnilo se z naší obce hojně osob. V prvním půlroce bylo pak provedeno cvičení místním hasičským sborem za účasti samaritánů a samaritánek.

Zrušení dávky z masa. Dávka z masa z domácích selských zabíjaček byla letos od 1. ledna zrušena a byla vybírána dle výměry pozemků ve formě dávky z masa na 1 hektar 1,50 Kč.

Krádež. V lednu vloupal se za nepřítomnosti do bytu p. F. F., tapografa v Rájci, neznámý pachatel a odcizil mu radiový přístroj, pánské jízdní kolo a všechno bytové zařízení přeházel. Pachatel vypátrán nebyl. Vzniklá škoda činí asi 3 000 Kč. Také rolníku P. B. odcizil nějaký pachatel ze zahrady stádo housat. Pachatel ten byl vypátrán a housata byla nalezena až na Mírově, kde je pachatel prodal.

Úmrtí vldp. M. Š. Dne 7. února letošního roku, zemřel ve Zvoli vldp. farář M. Š. Zemřel po delší nemoci a pochován byl za velké účasti spolků, korporací a duchovenstva na zvolském hřbitově. Mezi lidem zvolské farnosti byl velmi oblíben pro svoji dobročinnost a odešel celkem chudý, neboť podpory nikdy nikomu potřebnému neodepřel. Na jeho místo byl ustanoven dosavadní kaplan dp. F. K. a jemu přidělen kaplan dp. V. R.

Nehoda. Těsně před koncem školního roku postihla nehoda žáka místní školy J. D. Několik dětí se vypravilo na třešně a potom z dlouhé chvíle skotačilo a skákali z vysoké meze. Také J. D. skočil, ale tak nešťastně, že si zlomil holenní kost a musel býti odvezen do nemocnice v Olomouci.

Divadla. Během roku byly v naší obci sehrány Odborem Sokola 3 divadelní hry, jednota Orla sehrála 3 divadelní hry a 1 kino představení a silvestrovskou zábavu s divadelním programem uspořádala odbočka strany národně –socialistické. Plesy pořádány byly a sice 2 Sokolem, 1 Orlem, 1 Národní jednotou a 1 sborem dobrovolných hasičů. Během roku se odbývalo ještě 6 tanečních zábav.

Porody a úmrtí. V tomto roce zemřeli 4 občané. Zemřel také bratr místního rolníka J. Š., F. Š., farář v Rohatci. Byl převezen do zdejší obce a pochován na farním hřbitově ve Zvoli. Narodilo se celkem 10 dětí, z toho 9 chlapců a 1 děvče.

Stavební ruch. Z jara t. r. byla prodána stará záložensk á budova číslo 98 na zbourání a odklizení pro místo nové budovy záložensk é s jejímž stavěním bylo započato v červnu. Stavbu prováděl stavitel J. K. ze Zábřehu a dozorem byl pověřen místní stavitelský mistr J. Š. Na stavbě bylo zaměstnáno vesměs všechno nezaměstnané dělnictvo zdejší obce. Stavba byla dokončena v listopadu a ihned do několika bytů se nastěhovali nájemníci a zároveň se tam počalo také úřadovati. Budova byla postavena nákladem 120 000 Kč a je první representační stavbou v naší obci. Dále bylo provedeno několik soukromých staveb. F. Ž. postavil stodolu, J. B. rovněž. Kromě toho bylo provedeno více menších oprav a úprav domů. V září byla postavena nová horní část věže na kapli v „nové dědině“. Věž byla již velmi zchátralá a při vyzvánění se celá třásla a hrozila sesutím. Stavbu provedl stavitel H. J. ze Zábřehu s místními zedníky.

Porota. Pro zimní zasedání poroty u krajského soudu v Olomouci byl pro letošní rok 1937 určen z naší obce p. J. J., hostinský a náměstek starosty. Zúčastnil se přelíčení jako porotce v 8 případech.

Ovoce. Následkem vlhkého a studeného jara byla úroda třešní velmi malá, také spousta chroustů přispěla k tomu, že jich jen málo uzrálo. Byly dosti drahé a na zavařování pohybovala se cena za 1 kg tvrdých třešní od 3,50 Kč do 4 Kč. Stromových jablek se také málo urodilo, pouze úroda hrušek byla průměrná. O švestky byla také nouze, neurodilo se jich mnoho v zahradách, ani venku na alejích.

Nakažlivé choroby. U místního pekaře O. Š., čís. 88, onemocněla tyfem jeho manželka a byl nakažen její převoz do nemocnice v Olomouci. Asi 14 dní na to byli postiženi další 3 členové z téhož domu a museli býti převezeni do nemocnice v Šumperku. Provoz živnosti pekařské byl na neurčito zastaven, čímž byl jmenovaný citelně poškozen. Také brzy na jaře vyskytlo se v obci několik případů dětských osýpek, ale žádný z případů nebyl vážnějšího rázu a skončily všechny bez vyhledání lékařské pomoci. Koncem roku vyskytl se ještě jeden případ spály.

Požár. V neděli, dne 19. prosince o půl noci vznikl z nezjištěné příčiny požár v kolně p. F. B. Dík rychlé pomoci, shořela jen střecha nad kolnou a uložené tam seno. Hašení se zúčastnilo místní hasičstvo a hasiči ze Zvole s motorovou stříkačkou.

Přepadení četníka. Strážmistr z četnické stanice ze Zvole konal dne 15. listopadu služební pochůzku po železniční trati. Když přišel po trati až ke strážnímu domku potkal na trati neznámého muže, kterého vyzval, aby se legitimoval. Ten však místo legitimace vytáhl střelnou zbraň a bleskurychle namířil na četníka, ten chtěl mu zbraň z ruky vyraziti a udeřil mu po ní, v tom však vyšla rána, která zranila četníka na ruce. Po činu pachatel zmizel a přes usilovné pátrání nebyl dopaden.

Úroda. Úroda obilí byla letos dobrá. Dobře sypalo žito, pšenice i ostatní druhy pěstovaného obilí, jen slámy bylo málo. Sena byla hojná úroda, otav taktéž. Urodilo se hojně zemáků a na deštivé počasí před zahájením sklizně nebylo jich ani mnoho černých. Úroda řepy rovněž uspokojila.

Hony. Odstřel zvěře byl toho roku velmi slabý. Zajíců bylo málo, koroptví také, takže se toho roku pořádal pouze 1 hon kolový a několikráte se vyšlo na koroptve. Zvěře bylo málo následkem značného jarního mokra a časným zahájením senoseče. Zajíců bylo odstřeleno celkem 58 a koroptví 260.

Změna živností. V tomto roce přestal provozovati živnost pekařskou pan O. Š. a živnost od něho převzal k dalšímu provozování jeho syn L. Š. Dále bylo odhlášeno kovářství, které po I. S. po dva roky provozoval jeho zeť B. B. Odhlášením této živnosti ocitla se naše obec bez kováře.

Úmrtí presidenta Osvoboditele. Celý náš národ postihla dne 14. září 1937 bolestná událost, neboť zemřel v zámku v Lánech náš první president „osvoboditel“ Dr. T. G. Masaryk. Zemřel

v požehnaném věku 87 roků po záslužné práci o osvobození českého národa z područí Habsburků. Odešel a zanechal nám jako první president se svými spolupracovníky cestu demokracie, kterou máme říditi další osudy naší milé vlasti. Tělesné pozůstatky byly po balsamování uloženy na hřbitově v Lánech. Pohřbu se zúčastnilo mnoho občanstva všech vrstev a mnoho zahraničních hostí. Nad rakví promluvil jeho spolupracovník, nynější pan president Dr. Edvard Beneš. Odešel nám, ale jeho činy zůstanou na věky zaznamenány v dějinách národa českého.

Obecní hospodaření. V obci nebyly toho roku podniknuty žádné zvláštní práce, kromě každoročních oprav obecních cest. Byla také vyměřována trasa pro stavbu a rozšíření silnice z Mohelnice do Zábřehu, která má býti příštím rokem stavěna. Nejvíce má býti postižen stavbou silnice pan J. J., hostinský, kterému má jíti silnice přes zahradu a potom rolníci, kteří mají polnosti po pravé straně silnice od vesnice až k tzv. Kolešovu kříži.

Rok 1938 nebyl již kronikářem F. H. zapsán, poněvadž byl nucen opustiti své služebné místo v Šumperku následkem připojení Sudet k velkoněmecké říši. Naše obec byla rovněž připojena k Sudetům a dnem 10. října 1938 nastává českému národu na severní Moravě cesta utrpení. Bylo zdání, že národní život odumře, všude byla správa německá, úřadování německé. Památky českého života snažili se Němci zničiti a ku zničení měly býti odsouzeny i kroniky českých obcí. Těžko by bylo knihu ukrýti a tak nejdůležitější části o historii obce opsal A. Š., rolník čís. 68. Po vypuknutí druhé světové války, neměli Němci již tolik času zabývati se bojem proti všemu českému a tak unikla kronika zničení. Bohužel nebyla možnost od roku 1937 doplňovati záznamy. Po osvobození v r. 1945 bylo mnoho práce s přebudováním správy obce, ale přece se hned pátralo po kronice. Nikdo neměl tušení, kam se poděla. Byla však nalezena v kabinetě obecné školy mezi knihami zařazenými do inventáře v roce 1946. Je tedy zásluhou českých učitelů, kteří působili za okupace na zdejší škole, že oba díly obecní kroniky byly zachovány a tím zachováno mnoho nenahraditelných záznamů z dějin obce. Čest všem, kteří mají o to zásluhu.

„V poznání pravdy, v mravním řádu, v účinné lásce, máme už v tomto životě podíl na věčnosti-prodlužujeme svůj život ne o dni nebo o léta, ale o věčnost.“ T. G. Masaryk

Podle nadepsaných slov moudrého učitele T. G. Masaryka budu zaznamenávati události tohoto životy pro příští generace, které přijdou po nás. Příroda se mění zvolna, jen lid, jeho řády, stále se mění. Nám nezbývá nic, jen připomínati lidu události, které nemají upadnouti v zapomenutí. Snad přijde také jednou čas, kdy zeptá se některý čtenář, čtoucí tyto řádky po mnoha letech, kdo psal ty paměti, čím byl a jak žil. Dávám mu tedy na onu otázku tuto stručnou odpověď:

Narodil jsem se v Třeštině 10. dubna 1905. Do obecné školy jsem chodil tamtéž, měšťanskou školu jsem navštěvoval v Úsově a učitelský ústav jsem absolvoval v Olomouci. Jako mladý učitel působil jsem v Dlouhomilově, Veleboři a delší dobu ve Vyšehoří. Přišel však nešťastný rok 1938 – doba okupace. V této době nebylo blaze českému učiteli. V únoru 1939 byl jsem vyšetřován Gestapem a hned potom propuštěn ze školní služby s poznámkou, že se nechovám jako učitel německé říši a ať si najdu místo v ČSR. V březnu byl však zřízen protektorát Čechy a Morava. Byl jsem v květnu opět převzat německými úřady do školní služby ale za trest přeložen do Třebovic, okres Bílovec. Po krátké době byl jsem přemístěn do Pusté Polomy, kde jsem s dobrým slezským lidem prožíval celou dobu okupace, všechny útrapy fronty a radostné dny osvobození. Rád bych se byl po osvobození vrátil do rodného kraje. Ale nemohl jsem hned opustiti rozbitou a zoufalou vesnici. A tak teprve 1. září 1946 vracím se do rodného kraje a nastupuji místo řídícího učitele na zdejší dvojtřídní obecné škole. Se mnou přicházejí manželka Vlasta a děti: Luděk, Jitka a Čestmír. Brzy po příchodu byl jsem místním národním výborem ustanoven obecním kronikářem. Jsem si toho vědom jak těžký úkol to bude, neboť zpracovati pohnutá léta 1938-1946 a nebýti svědkem těchto událostí bude velmi obtížné. Spoléhám se však na pomoc všech dobrých a ochotných občanů, zvláště však na členy nové letopisecké komise jimiž jsou tito občané: F. N., hostinský a rolník , J. S., rolník , A. Š. rolník , J. M.

Doufám a věřím tedy, že všichni členové letopisecké komise vedeni jsouce láskou ku své rodné vesnici pomohou ze všech sil mně, který jako cizí přišel jsem k nim do jednoho šiku abychom budovali vzornou obec, krásnou republiku podle nejkrásnějších vzorů, prvních presidentů: T. G. Masaryka a Eduarda Beneše.

Dobu okupace zpracoval člen letopisecké komise F. N., hostinský a rolník. Díky mu za vzácnou ochotu.

Dobu okupace. Po vzrušujícím květnu r. 1938, proběhlo léto v pilné práci, rušenou však nejistotou v mezinárodní politické situaci a pak velkou povodní, jaké nebylo pamětníka. V sousední Zvoli zřídil se domek, novostavba, dělníka J. P., na tzv. „Dluhově". Povolané vojsko zachraňovalo, vyváželo na loďkách lidi, nábytek i kozy z uvedené čtvrti do bezpečí. Voda sahala až k samé silnici. Ženisté narychlo opravovali protrženou hráz pod splavem. Několik dělníků, zaměstnaných na opevňovacích pracích v blízkém pohraničí, přinášelo zprávy, jak opevňování rychle pokračuje a bude prý to nedobytné, ani myš neproklouzne. Staří válečníci brali tyto zprávy s reservou. Celkem obyvatelstvo bylo povděčno, že se něco na obranu dělá a doufalo, že si to Němci rozmyslí dobývati taková opevnění. Mysl se obracela k západu, jak se k nám zachovají. Všeobecně se mělo zato, že se budou bíti s námi, byly přece smlouvy. Rozčarování přišlo brzy. Na vyhlášení mobilizace reagovalo občanstvo stejně. Téměř bez slzí vypravovaly ženy a matky své na vojnu. Nadšení a odhodlanost neznaly mezí. Dělníci přímo z továren, rolníci rovnou s polí i chlévů spěchali přímo do města do kasáren, odkud hned po vyzbrojené odvážela je auta celou noc a příští dny na hranice do „bunkrů". Dědina se z části vylidnila. První zprávy, které tam odtud posílají rozladily značně obyvatele vesnice: bunkry nedodělané, místy žádné, tak byli nuceni zahrabávati se do země, důstojníci „šavličkovali" a vrchol všeho byla přítomnost vojáků – Němců, kteří se nikterak netajili svým smýšlením. Jejich sebevědomí a různé jiné okolnosti, značně schladily slibné vyhlídky na případný boj. Dlouhá nečinnost, známá záludnost německého obyvatelstva i německých vojáků vznášela roztrpčení do řad našich vojáků. Různé často si odporující zprávy z vyšších míst politických i vojenských, nevyjasněná zahraniční politická situace, to vše přispívalo k tomu, že po celém úseku od Pradědu až za Králíky kde byli naši chlapci, šířila se jako lavina deprese. Přestalo se věřit. Když pak ten či onen přinesl zprávy o ústupcích Němcům, o pásmech, která se Německu odstoupí, bojovnost nápadně zase stoupla, neb se zpravidla jednalo o jejich domovy. Radikálnější rvali si vlasy ve své bezmocnosti, chtějíce raději zemřít, mírnější jen zatínali pěsti, a byli i takoví, že jim bylo lhostejno co a jak bude, jen kdyby raději žádná válka nebyla a mohli domů k ženám a dětem. Toho podzimu řádí slintavka a kulhavka, polní práce následkem toho se opozdily a tak v sousední obci Ráječku se nacházející čsl. telegrafní oddíl zapůjčoval koně, jimiž si naši rolníci alespoň naorali k podzimnímu setí, zaseti již pro odjezd tohoto vojska nemohli. Mezi vojáky byli také Maďaři a jeden z nich mně radostně sděloval, že je z jižního Slovenska, že to bude také patřiti do Maďarska, prstem mi na mapě zakreslil Nitru do Uher. Nemohl jsem uvěřiti . Rozladění panovalo v naší dědince, dělaly se plány, debatovalo se, ani o hádky nebyla nouze. Jedni chtěli už jen pokoj a jiní zase, a to byli zpravidla ti, kteří na vojně nikoho neměli, chtěli se býti do poslední kapky krve. Za tohoto ovzduší blížilo se k našim „hodům". Ještě před nimi měl děj rychlý spád, první pásmo, druhé pásmo atd. až kapitulace. Duševní vyčerpanost pojednou ustupovala a lid se chtěl o svoji rodnou zem rváti – brániti se!. v tom však již v noci, za hrobového ticha bylo možno spatřiti první oddíly motor. dělostřelectva, které se od hranic vracely. Nedávno projížděli plní nadšení, odhodlanosti a zpěvu, teď se vracejí tiše v noci jako zloději. Mráz běžel po zádech těm, kteří toto okny pozorovali. Mnohá slza byla rozdrcena rukou upracovanou. Konec? Snad i té mladé svobody? Kdož to může vědět! Obyčejný člověk těžko proniká tou clonou, které se říká mezinárodní politika. Bylo mnoho věcí nepochopitelných. Všichni se však shodli v tom, že jest-li budeme pokořeni my, bude trpět celá Evropa. To bylo jasné každému baráčníkovi na vesnici, nevěděli to snad jen ti, kteří měli ve svých rukou osudy celých národů, „Hody" na dědině je něco zcela mimořádného, avšak „hody" r. 1938

byly takové, jaké naše obec nikdy nezažila a snad již ani neprožije. Již několik dní před nimi počalo velké stěhování, úřady, jednotlivci, celé rodiny a osoby zvláště exponované, to vše hrnulo se k novým hranicím, které byly mezi Mohelnicí a Lošticemi. Dnem i nocí netrhla se silnice naší obcí auta, na nich bez ladu a skladu nacházen nábytek, děti, ženy i kozy. Nastal úplný chaos. Zůstati či také utéci? Z naší obce nikdo se však nehnul, otupělost nabyla vrchole. Bílá Hora znovu strašila v myslích sečtělejších. Jak bude dál? Na gymnasium v Zábřehu se pro vystěhování profesorských sil přestalo vyučovati. Na četné dotazy rodičů odpovídal p. řed.: „Doufám, vyčkáme!“ Tak nadešla „hodová“ sobota 9. října 1938. Byl jsem opět v Zábřehu ohledně vyučování na gymnasiu. To již Němci okupovali úřady a na dotaz p. ředitele odpovídali: “Snad“. Toho dne byl jsem také mimoděk svědkem, jak do nákladního auta s trochou nábytku nasedá starosta města. Schýlená postava zavřela za sebou dvířka, auto se hnulo a mně bylo k pláči…Hlavou bleskly vzpomínky na Komenského, České Bratry, Růžový palouček a Koniáše. Cestou domů předjížděl mne poslední čsl. četníci a od hranic poslední členové pohraniční stráže. Vojska naší obcí mnoho neprošlo, šli směrem přes Brníčko dále k Olomouci, kde pak demobilizovali, tak i naši chlapci. Některý odskočil z Brníčka domů a zase se vracel. Za to Němci z okolních obcí Jestřebíčka a Pobučí, procházeli naší obcí domů v plné zbroji, nikdo jim již v tom nebránil. Zůstali již doma a dali se k dispozici německým úřadům. Následující „hodová neděle“, byla dnem, řekl bych bezzákonným. České úřady a četníci byli pryč a Němci ještě znatelně neúřadovali. Byl to den těžkého napětí. Dohady o příchodu německých vojsk se různily. Na mších sv. zpívala se píseň svatováclavská, čímž stísněná nálada poněkud polevila. Když pak před polednem zahučela nad naší vesnicí těžká německá letadla, nízko nad střechami jich proletělo šest, zůstal mnohý hodový oběd netknut, třebas vůně pečené husy sálala z každého stavení. Odpoledne projela rychle německá vojenská osobní auta rozhazující plakáty “Rechts fahren“ (vpravo jezditi). Na místo každoroční „hodové zábavy“ následovala bezesná noc plná očekávání. V pondělí ráno, jak bylo vždy obyčejem byla sloužena ve zdejší kapli p. děkanem ze Zvole mše sv. za zemřelé osadníky obce Rájce. Účast všech byla veliká. Zúčastnili se jí i příslušníci jiných církví. Ukončena byla chorálem svatováclavským, který všichni přítomní zpívali s opravdovým citem. Do dáli se rozléhalo: „Nedej zahynouti nám ani budoucím“. Duševně posíleni, dlouhou dobu ještě debatovali občané před kaplí, optimistický postoj p. faráře dobře na přítomné zapůsobil. Zdlouhavě ubírali se ku svým chalupám. Asi za hodinu nastal na dědině ruch, šuškalo se, že Němci již jdou, a skutečně. Po desáté hodině odpoledne 11. října 1938 bylo slyšeti zvláštní pískot a bubnování, to již se objevily přes celou šíři silnice první oddíly německého vojska. V předu šli pišťci s bubeníky. Hudba, kterou tito ze svých nástrojů vyluzovali, rvala srdce a nervy každému člověku v dědině. Všechno se poschovávalo do domů a jen okny pozorovali nezvyklý ten průvod a ještě divnější muziku. Přešla pěchota, následována protitankovým a lehkým dělostřelectvem, vše motorizované, pak spousta aut, různých forem a velikostí, mezi tím projížděli ordonanci na motorech. Vše ozbrojeno až po zuby. Dívali se do oken, možno říci nedůvěřivě. Zvláštní osobní auta přelepovala na silnici tabulky: „Rechts fahren“ To co podle našich odborníků mělo se zříditi v době patnácti roků, provedli Němci během pěti minut. Ač lidé na to nadávali, šlo to. Odpoledne přišel oddíl asi 130 mužů polního dělostřelectva. Ubytovali se na sále, koně a obsluhující je mužstvo po domech. Přivedli je tři Němci ze sousední Zvole. Výzbroj nechali na sále a odešli. Jeden zůstal na stráži. Pak dojely kuchyně, vojsko se vrátilo a chystalo si ubikace na spaní. Všechny tři hostince byly na „hody“ zásobeny, Němci však za dva dny všechno vypili a snědli, neb kurs 1 Kč=10 Pf jim velice posloužil, zdálo se jim, že pijí a jedí zadarmo. Stávaly se i komické případy. Tak jeden chtěl za 1 RM rohlíky a když uviděl tu kopu, kterou mu obchodník narovnal na pult, tak si s tím nevěděl rady. To samé bylo i se salámem. Peněz měli a řádně platili. Že hned první den v noci bylo mnoho „marodů“ následkem nemírného pití, je samozřejmé. To si mohli dovoliti jen staří vojáci a poddůstojníci. Mladí a byli mezi nimi i sedmnáctiletí dobrovolníci, ti museli o 9 hod. spáti. Hned prvního večera např. vypilo 12 mužů 60 l vína, 15 l likérů a ještě pivo. Nejvíce to odnesl mladý, asi 22 r. starý výkonný rotmistr. (Šarže byli

vesměs mladí lidé „Hitlerjugend“) toho odnesli do bytu k A. Š., tam „zkazil“ bílé povlaky a ložní prádlo. Důstojníci a poddůstojníci bydleli v soukromých bytech, nebylo téměř chalupy kde by nebylo vojska. Na žádosti jednotlivců brzy půjčovali koně, aby se zaselo to co čeští vojáci naorali, neboť kulhavka řádila dále. Naší lidé přitom uvažovali, kdo asi jim bude pomáhati se sklizní. Němečtí vojáci byli ze Šlesvik-Holštýnska. Byli klamně informováni o obyvatelích naší republiky. Násilí, hlad, bídu, zaostalost, negramotnost a vůbec nekulturnost o níž se měli přesvědčiti nikde nepozorovali. Bylo to pro ně celkem první trapné překvapení, které se stupňovalo, když skutečnost je přesvědčila o opaku. Jejich znalosti, ať již zeměpisné nebo dějepisné byly nepatrné, v tom zvláště vynikala ta mladá generace, ač to byla samá hodnost a staří bojovníci z první světové války byli obyčejní vojíny. I v nazírání na současnou politickou situaci byly tyto dva druhy Němců rozdílných „názorů“. To se často projevovalo při „náladě“, avšak příslovečná prušácká kázeň, nenechala rozvinuti nějakou choulostivou politickou debatu. Rázné vystoupení mladého „Vachtmeistra“ „Habacht“ „ Heil Hittler“ a debata byla na čas ukončena. To se opakovalo několikráte až do rozchodu. Kolem půlnoci přišel vždy službu konající důstojník, vše překontroloval a optal se také hostinského, zad všichni řádně zaplatili. V té době již také byla v činnosti četnická stanice ve Zvoli. Četníci byli dva, jeden z Říše a druhý byl bývalý detektiv v Ostravě z Lupěného. První se snažil naučiti se česky, druhý na nás žádal abychom se učili německy, v čemž mu napomáhali zaměstnanci „Amtsleibra“ ze Zvole a Slavoňova. Sám „Amtsleiber“ byl sudetský Němec-nacista. To se již naše obec nazývala Gross Rasel. Starosta J. S., jelikož neuměl německy, musel se vzdáti a s ním celé obecní zastupitelstvo. Hledali občany, kteří uměli německy, těch nebylo mnoho, přicházela-li také v úvahu vzdělanost. Posléze se stal starostou F. L., starousedlík, výměnkář, spoluzakladatel Národní Jednoty, dobrý vlastenec. Občanům se ulehčili. Do obecní rady byli povoláni: J. S., F. M., J. J., J. K., J. N. a B. B. Nový úřad tzv. „Banerführer“ převzal I. S. Budiš ku cti všem těmto konstatováno, že jejich zásluhou nebylo v naší obci téměř patrno, že jsem pod německou správou. Jakýsi vrchní dohled nad vším měli „úřadové“ z Jestřebíčka, Němci, my jsme jim říkali „pomětláři“. Chtěl-li kdo propustku do tzv. Protektorátu, musel se tam obrátiti na A. N., který byl v té věci pánem neomezeným. Živnostníci museli do „Arbeitsfronty“, kterýž to referát obstarával jistý Ovtelt. Věci sociální a kulturní spadaly pravomoc A. N., též z Jestřebíčka. Aby se mládež soustředila a nezapomínala na své češství, sehrálo s nimi několik nebezpečí chápajících občanů divadlo. Toto se povedlo několikráte. Byli však nuceni toho zanechati, jednak proto, že byli nuceni odevzdávati čistý výtěžek na „Winterhilfe“ a když dali málo, „Amtsleiter“ ve Zvoli nedal již povolení. Mnoho dáti nechtěli. S různými pocity přijal zdejší lid zřízení „Protektorátu“. Většina však uznala, že za daných okolností se nedá nic dělati, protektorátní vládu a presidenta Háchu přijal lid jako menší zlo v naději, že hrají podvojnou úlohu, že měl částečně pravdu ukázal případ gen. Eliáše. Moravcovi se nevěřilo. Z projevů Háchy, Hrubého, Krejčího aj. vybíral si lid co chtěl a v novinách se naučil čísti mezi řádky. Poslouchal se Londýn a věřilo se. Soudružnost nebyla mezi lidem takového stupně, že udavačství se nikdo neobával. Politické strany pominuly a všichni byli jenom Češi. Němci z Jestřebíčka zabavili jak Sokolské, tak i jeviště Lidové Jednoty, obě však byla obratem zakoupena zdejšími občany, taktéž se zachovala až do převratu. Knihovny, obecní a Orelská, byly členy a občany zavčas rozebrány v úschovu, jen několik podřadnějších padlo Němcům do rukou. Hasičský sbor dostal německé velení, ač ani velitel a téměř všichni hasiči německy neuměli. Ve zdejší škole se vyučovalo česky a jen vyšší školní roky se učily němčině. Ze žáků, kteří navštěvovali gymnázium nebo měšťanku, někteří odešli do „Protektorátu“, aby tím v učení pokračovali, většina studií zanechala, neb do škol německých až na malé výjimky nikdo jíti nechtěl. K národnosti německé se při soupisu přihlásil jen J. K., který se nacházel pod kuratelou. Mezi první opatření, která Němci zavedli, byla také podpora v nezaměstnanosti. Dávali peníze a také staré šatstvo rozdělovali. Za nedlouho však povolávali do Říše na práci. Totálně nasazeni byli tito občané: B. M.-holič, J. P.-dělník, J. S.–pokrývač, J. T.-dělník, J. P.-dělník, F. M.-zedník, F. P. -zedník, F. S.-studující, M- K. -dělník, F. P.-zámečník, J. M.–dělník, J. Š. -zed. mistr, O. K.-

dělník, E. H.-zedník, F. H. ml., A. H.-dělník, F. Š.-železničář, A. N. -švadlena, J. P.-železničář, O. Č. – dělník, A. Š. - železničář, F. H.–tesař a L. Š.-mlynář. Pomocník J. Š. a B. M. byli později přiděleni k pracovnímu oddílu tzv. „Todt organizace“ a dostali se s Němci daleko do Ruska. První byl až u Stalingradu, druhý až u Nevelu. Také nastaly nucené dodávky zemědělských plodin a výrobků, byly únosné. Mlynáři semleli více a tak zemědělci mohli zásobiti známé a potřebné. Nejsou známy případy, že by byly požadovány přemrštěné ceny, jak tomu často bylo za první světové války. Srdečnost a soulad panoval mezi všemi. Tíha osudu ležela na všech. 10. 5. 1940 zemřel starosta F. L. a jeho místo obsadil F. M. zakladatel mlátícího družstva, Raifaisenky, elektrického družstva a družstevní sušárny. Zasloužilý a vážený občan. Lid si oddechl. V dubnu 1941 zemřel v mladém věku dobrý otec početné rodiny, nadšený vlastenec a prostý dělník J. M. Vše šlo dále svým tempem. 23. 2. 1942 zemřel starosta F. M. V tu dobu bydlel v obecním domě Němec J. T. odněkud z Chebska. Byl zaměstnán jako úředník v lukavické papírně. Jako bývalý soc. dem. měl odlišné názory a protože také nepohrdl sklenicí piva, nebyl dobře zapsán u německých úřadů a také zvolský Amtsleiber ho neměl v lásce. Nosil již také uniformu a byl ustanoven starostou. Jelikož vždy dbal, aby naši lidé nebyli šikanováni, byl přijat občany kladně. Postaral se o zakoupení automobilové stříkačky, obstaral na ni subvenci a ostatní se uhradilo sbírkou v obci. Prapory vyvěšovali jen na škole, pošta a starosta, lid toho ignoroval. Nucení v tomto případě nebylo. Také byli jmenováni rukojmí a sice: V. J.-obchodník, K. Ž. ml.-rolník, F. D. ml.-kolář, F. N. -hostinský, F. H.-řed. měšt. šk. v. v., J. Z.ml.-zedník, J. P. –rolník a A. Š.-rolník. Dne 15. září 1943 byl zatčen gestapem 16 letý A. J., kupecký učeň t. č. v Dolních Studénkách pro ilegální činnost, krátký čas byl vězněn v Šumperku a pak až do osvobození v Buchenwaldu. Jeho přítele ukrýval delší dobu 16 letý J. P., syn rolníka, bez vědomí svých rodičů. To již také v naší vesnici začala se organizovati ilegální činnost. U J., rolníka scházeli se vedoucí místních skupin: J. H. ze Zábřehu, F. G. z Jestřebí a jiní. Ujednával se postup práce. J. P. organisoval tyto občany: F. B.-dělník, P. B.-rolník, F. D. ml.-kolář, J. D.-zámečník, F. H. -tesař, V. H. jeho manželka, V. J.-obchodník, F. K.-rolník, A. J.-hostinská, J. K.-rolník, F. S. -sýrař, J. S. ml.-rol. syn, F. S.-studující, J. U.-rolník, J. V. Josef ml. a F. V.-rolník, několikráte byly vybrány příspěvky. Další akce byla však přerušena zatčením vedoucího skupiny J. P. dne 19. dubna 1944. Gestapo jej překvapilo, vše přecházelo, vyslýchalo avšak bezvýsledně. Přes sliby, poukazování na ženu-šestinedělku i malé děcko nic nevyzradil a tím zachránil ostatní. Sebrali mu rozhlasový přijímač, 400 RM a slepici. Byl vězněn v Šumperku, stále vyslýchán, konfrontován i s přítelem, který jej pod nátlakem vyzradil, naopak vše zapřel byl 2. 11. 1944 propuštěn. O obhospodaření jeho usedlosti se postaral“ Bauerführer“ J. N., rolník sousedskou pomocí. V celku občané to považovali za samozřejmost, byly však i výjimky, kteří „s tou věcí nechtěli nic míti“. Na naše „hody“ v roce 1944 letělo nad Polankou asi 200 amerických letadel. Pohled byl imposantní. Vznikla panika, když dopadly v dědině tři velké nádrže od benzínu. 27. 7. 1944 zatklo Gestapo přímo na poli E. R., Němku spolužijící s K. Č., dělníkem. Udala ji zaměstnavatelka, Němka, když litovala popravené Čechy. Byla vězněna v Šumperku , Litoměřicích a v Drážďanech byla odsouzena k trestu smrti. Po bombardování Drážďan utekla a Červinka si ji přivezl z nemocnice v Litoměřicích 5. 7. 1945 ve stavu velmi zubožením. Z ran od bytí se léčila ještě dva roky. Před Novým rokem 1945 přibyli do naší obce vystěhovalci z Ostravska a Hlučínska, německé národnosti. To již starosta vojákoval a na jeho místo přišel bývalý americký Němec ze Šumperka. Úřadoval jednou týdně neb měl starostování ještě ve čtyřech obcích. Zastupoval jej v nepřítomnosti vedoucí zemědělců. Vystěhovalci v počtu asi desíti rodin byli ubytováni v neužívaných bytech-výměnách. V únoru přibyl do obce pracovní oddíl Ukrajinců, násilím k tomu Němci donucených. Byli ubytováni ve škole a na sále hostince. S obyvateli se brzy spřátelili. V té době za třeskuté zimy, projeli drahou kolem naší vesnice dva „transporty smrti“. Jeden v noci, druhý ráno. Nářek těchto ubožáků bylo slyšeti až ve vesnici. Špatně oblečení, mnozí téměř bosí, hladoví, umírali cestou a byli vyhazováni z vagonů (otevřených) na násep, mnohý ještě žil. Byla to evakuace koncentračního tábora Osvětim před blížící se Ruskou armádou. Byli mezi nimi

také Češi, hlavně inteligence. Jednomu židu se podařilo v noci uprchnouti do naší dědiny. U A. Ž. dostal jídlo, ale později, náhodou se nacházející Němec z Jestřebíčka u A. S. jej odvedl do Zábřehu na četnickou stanici. Osud jeho není znám. Události měly rychlý spád. Naší obcí projížděli vystěhovalci-Němci z Maďarska až od srbských hranic. To trvalo několik dní a nocí nepřetržitě. Jednoho dne došla k nám zpráva, že do Jestřebí pochoduje ze Zvole velký transport zajatců. J. N. organizoval rychlou pomocnou akci. Uvařila se na pařácích polévka, brambory, sehnal se chléb a již čtyři povozy jely přes les do Jestřebí a s nimi téměř celá ves. V hadry oblečení zajatí Rusové byli nacpáni v několika stodolách. K smrti vysílení, hladoví, spousta nemocných, strašný dojem. Dalo to dosti práce, než dal vedoucí důstojník povolení k rozdání jídla. Srbové se všeho vzdali ve prospěch Rusů. Angličané byli takřka volní a učinili totéž. Všichni s radostí kvitovali náš projev přátelství. Angličané v noci přišli do naší dědiny. Také k nám přišel jednoho dne menší transport zajatých Rusů, byl to pracovní oddíl. Pak ještě prošly asi dva transporty zajatců. Byli zase ubytováni na sále u Neubauerů a na statku J. K. S nimi přijeli také Vlasovci. Kudy tyto transporty pocházely, všude zůstaly kolem cest čerstvé rovy. Sem tam podařilo se také některému uprchnouti. Pak také bylo slyšeti o partyzánech. Ve strážním domku u trati byli zatčeni dva Rusové, kteří byli eskortováni do Zábřehu. S blížící se frontou, objevili se také Němci-desertéři. Jednu noc měli ti, kdož nespali možnost pozorovati okny zvláštní průvod. Beze světel, za tmy a příšerného ticha objevili se jezdci na koních, pak obrovský kočár a za nimi zase jezdci. Snad prý to měl býti Tiso bývalý president Slovenska. Ověřiti se to nedalo. Jak bylo již směrem od Opavy slyšeti kanonádu, dělaly se v dědině „bunkry“ v zemi, různé skrýše na zásoby a hlavně úkryty pro děti. Před tím se tu ubytoval oddíl ženistů, stavěli překážky a kolem silnic se dělaly malé zákopy pro kulomety. Tyto díry museli vykopávati zdejší občané. Vojáci byli v každém domě a koně ve stodolách. Řemeslníci a vozkové byli zajatí Rusové. V napětí přiblížil se 7. květen, kdy ještě přijel do obce oddíl motor. Dělostřelectva. Děla zaujala palební postavení. Také minomety byly v pohotovosti a několik těžkých kulometů. Rusové byli očekávání od Leštiny. V noci počala střelba. Granáty a ostatní střely padaly do dědiny a okolí. Jeden granát zapálil stodolu A. Š., ve kterémž to statku ležel jíž druhý den zemřelý strýc jmenovaného a pro střelbu mohl býti pochován až po ukončení bojů. Pak byla zasažena stodola R. Š. a shořela. Zásah mělo také stavení č. 73, č. 6, č. 43, č. 42, č. 31. Kulky těžkých kulometů pleskaly o dlažbu neustále. V té noci byl těžce zraněn vůdce Hlučínských vystěhovalců, byly mu uraženy nohy. Jak nastala palba lidé opouštěli obydlí, schovávali se do krytů a sklepů, někteří utíkali do lesů. Byli však Němci vráceni neboť tam prý se bude nejvíce střílet. Muži však většinou stáli u děl a dotazovali se Němců, kdy a budou-li střílet. Ti totiž nevystřelili ani ránu, ač střeliva měli dosti a byli připraveni. Neměli však rozkaz. To naši obec zachránilo od pohromy neboť opětovaná palba Rusů z Leštiny byla by zničila vesnici mnohem hůře. Večer 8. května asi o 19 hodině opustili Němci naši obec, vzali s sebou na auta a děla zbylé německé vystěhovalce a odjeli „Bořím“ směrem k Jestřebí. Přes Zvoli již nemohli. V noci vyhodili ústup chránící německé jednotky most přes Sázavu. Ráno zastihlo naše občany v očekávání rudé armády. Na rozkaz obvodního vedoucího, kaplana ze Zvole, utvořil J. P. prozatímní místní národní výbor z těch občanů, kteří byli v odbojové organisaci.

Následujícího 9. května kolem 10. hod. dop. projeli naší obcí první ruské tanky, pak se již silnice směrem od Zábřehu ke Zvoli netrhla vozy, auty a děly. Projížděli velkou rychlostí dále na Prahu. Obyvatelstvo jásalo a Rusové srdečně zdravili. Mezi vojáky bylo hodně žen vojáků. Po několik dní stále ještě projížděly transporty ruského vojska, pátralo se po Němcích. Vraceli se také i ti vystěhovalci, kteří byli dříve v naší obci ubytováni. Doprava na dráze byla již před 7. květnem úplně zastavena, továrny nepracovaly, v polní práci bylo však hned pokračováno. V té době hnali Němci z okolních obcí, Rusy jim zabrané krávy a koně do sběrných středisk. Na lukách kolem Sázavy pásli Rusové volně mnoho těchto koní. Několik vojáků narukovalo, neboť počala reorganizace Čs. armády. V probíhajícím revolučním období objevilo v sobě mnoho občanů dosud skrytou energii a

vůdčí schopnosti. Do obecního kanceláře bylo svoláno několik schůzí lidu, aby zvolili nové členy Míst. nár. výboru.. Němci zničený most přes řeku Sázavu byl nahrazen novým – dřevěným.

Válečné zřízení rychle zaniká a lidé radostně pracují na obnově obce a státu. Vláda starala se hlavně o zajištění řádného finančního hospodářství a po velkém úsilí byla upravena měna k 1. XI. 1945. Do této doby platidlem byla i německá marka. 15. - 30. listopadu konal se soupis vkladů a životních pojistek. Sepsané vklady staly se vázanými a majitelé nemohli s nimi volně disponovati. Do zdejší obce se šťastně navrátil bojovník za naší svobodu por. J. H., mnohonásobně vyznamenaný člen letectva britské armády. Na jeho počest a přivítání uspořádala místní sokolská jednota akademii a předala jmenovanému diplom čestného členství.

Slavnostně byl opět oslaven 28. říjen usneseno bylo vybudovati na počest osvobození na horním konci vesnice kolem zvonice „Sad vítězů“. Do obce se přistěhoval nový pekař L. L. a provozoval živnost v pekařství L. Š., který se odstěhoval do Starého Města pod Sněžníkem. Obnovena byla opět místní veřejná obecní knihovna. Tato byla uskladněna za okupace v hasičské zbrojnici. Ku konci války byl ve zbrojnici německým vojákem zapálen sud benzinu a velká část knih byla zničena. Neopatrnost při zacházení s opuštěným válečným materiálem měla za následek požár domku čís. 42. Mladý J. H. donesl domů zvlhlý střelný prach v krabicích. Dal jej sušiti na kamna. Zahřátím nastal výbuch při kterém byly smrtelně popáleny a zemřely tyto osoby: mladá manželka, matka, strýc a osmiměsíční dítě. Celkem 4 osoby a požár ohrozil sousedy. Tak ještě doznívala strašlivá válka. Bouřlivý rok 1945 se ukončil a všichni s velkými nadějemi zírají vstříc novým rokům ve svobodné vlasti.

Rok 1946. Po volbách do Národního shromáždění v květnu byly Místní národní výbory reorganizovány podle počtu hlasů jednotlivých stran. Politické strany byly připuštěny 4. 1. Čsl. str. komunistická, 2. Čsl. str. sociálně demokratická. 3. Čsl. strana lidová. 4. Čsl. str. národně socialistická.

Byl ustanoven nový místní národní výbor. Při oslavě 28. října bylo slíbeno MNV, že v 2 letém plánu bude regulován potok tekoucí vesnicí. Kamení je připraveno a v příštím roce se začne pracovati. Tím bude také dána možnost náves upraviti a vysázeti stromovím. Část silnice, která nebyla vydlážděna byla asfaltována.

Oslaveny byly narozeniny T. G. M. – pres. Osvoboditele, Den vítězství a 28. říjen. 28. říjen byl významný slibem všeho občanstva na podílení se při budování obce a státu. Tělocvičná jednota Sokol konala okrskové cvičení za pěkné účasti Sokolstva a obecenstva. Při dožínkové slavnosti shromáždila se celá obec ku radostnému ukončení prvních klidných žní po válce. Narodilo se velmi málo dětí – pouze 3 děvčata. V obyvatelstvu nenastalo zvláštních změn.

V učitelstvu na zdejší dvojtřídní škole nastala změna. Dnem 1. září byl ustanoven řídícím učitelem J. K., přeložen byl učitel J. Ch. do Lukavice a druhou učitelskou silou zůstala učitelka B. P. Pro ruční práce ustanovena M. S. z Postřelmova. Žactvo navštěvuje pilně školu. 5 žáků zdejší obce navštěvuje reálné gymnázium v Zábřehu, ostatní chodí do měšťanské školy. Knihovna je umístěna v obecné škole a bude potřebí značného úsilí ku získání nových knih v náhradu za knihy zničené za okupace. O kulturní činnost stará se v obci místní osvětová rada za pomocí spolku a korporací. Činnost vyvíjejí tyto spolky: Tělocvičná jednota Sokol, Tělocvičná jednota Orel a Junák. Slavnosti a oslavy celonárodního významu jsou konány společně. Filmová představení navštěvují se v sousední obci Leštině, neboť je to mnohem blíže jako v Zábřehu. Ve značné oblibě jsou taneční zábavy a mládež snaží se dohoniti zameškanou dobu v době okupace.

Veškeré občanstvo má možnost míti zaměstnání, mzdy řízené státem jsou slušné a proto také životní úroveň je dobrá. Dobrý úmysl zříditi v obci mateřskou školku nemohl býti proveden pro nedostatek místností. Není také v obci obecních chudých. Úpravou spojovací silnice Mohelnice – Zábřeh byl velmi zvětšen provoz na této silnici a nebezpečí úrazů stále více vzrůstá.

Počasí během celého roku bylo mírné a nebylo zvláštních výkyvů v období letním i zimním. Proto také úroda byla dobrá. Sklizeň obilí proběhla hladce bez větších poruch. Sklizeň bramborů byla dobrá. Pro nedostatek pracovních sil vypomáhaly místní sokolské brigády při sklizni řepy. Všechny práce před zámrzem byly včas ukončeny. Dobrá úroda byla ovoce a zvláště byla hojnost švestek.

V čísle 1. vyskytnul se případ tyfu. Onemocněla matka a synek. Včasnému zákroku lékařů se epidemie nerozšířila a oba se uzdravili. Tělovýchovu provozuje Sokol a Orel. Oba spolky nemají však tělocvičnu ani hřiště a proto mohou pěstovati tělesnou výchovu jen omezeně. Junák zřídil si svou klubovní místnost v obecním domě č. 107. Tato místnost vyhovuje pouze malému množství. V životě náboženském nebylo v naší obci zvláštních událostí.

Rok 1947. Místní národní výbor zůstal v tomto roce ve stejném složení jako v roce minulém. Bylo po celý rok mnoho práce, neboť na lidovou obecní správu jsou kladeny stále větší požadavky od vyšších úřadů. Jedním z nejdůležitějších usnesení bylo jednomyslné odhlasování regulace potoka, který vede obcí. K regulaci potoka bylo přistoupeno po skončení jarních polních prací. Materiál t. j. kamení bylo již připraveno dříve a tak se jednalo hlavně o pracovní síly. Byla vyhlášena pracovní povinnost pro obyvatele každého domovního čísla. Finanční stránek byla zajištěna výpůjčkou. Občané pracovali s chutí a tak práce rychle pokračovala. Regulace byla provedena od silničního mostu přes celý horní konec. Tím velmi získal vzhled horní části vesnice. Hned na podzim byla podél potoka vysázena alej hlohů, které v pozdějších dobách mají svými kyticemi červených květů zdobiti náves.

Dne 21. února projížděl po trati vedoucí kolem obce pres. republiky dr. Eduard Beneš. I když bylo počasí nepříznivé byl na každém nádraží pozdravován. Mnoho zdejších občanů a žactvo zdejší školy byli v Zábřehu na nádraží.

Navždy opustili naši obec dva výměnkáři. Odešli po skončeném životním díle. Jeden z nich ukončil však svůj život násilnou smrtí. Z omrzelosti života podřezal si žíly na rukou. Letos se slavila i zlatá svatba.

Strany politické pracují společně pro zájmy obce a dvě politické strany v Rájci – Čsl. str. lidová a Čsl. str. národně socialistická pracují v úplné shodě za demokratická práva všech občanů.

Zdejší škola zůstává stále dvojtřídní a v literním učitelstvu nenastaly změny. Ženské ruční práce vyučovala M. S. z Postřelmova. Státní reálné gymnázium v Zábřehu navštěvovalo 7 žáků a ostatní žáci od 5. škol. roku navštěvovali měšťanskou školu. Veřejná obecní knihovna je zatím umístěna v šatně obecní školy.

Tělocvičná jednota Sokol sehrála divadelní hry „Oblaka“ a „Kukačka zakukala“. Těl. j. Orel sehrála „Zelení oči“. Plesy pořádal Sokol, Čsl. str. nár. soc., Čsl. str. lidová a Sbor dobr. hasičů. Pod patronací místní osvětové rady konány byly společné oslavy narozenin T. G. M. a E. B., dále „Den vítězství“ 9. 5. a 28. říjen. Rodičovské sdružení a žáci obecné školy oslavili Svátek matek. Sbor dobr. hasičů provedl slavnost kácení máje.

Poměry sociální. Všechno obyvatelstvo je zaměstnáno a pociťuje se značný nedostatek pracovních sil. Ve žních vypomáhali u místních rolníků brigádníci ze Zlína. Na stálou výpomoc byli přiděleni do vesnice 4 dělníci z Rumunska. Kupní síla je značná, není však dostatek zboží.

Poměry hospodářské. V lednu a únoru byla zima bohatá na silní mrazy. Zaznamenáno bylo – 24° C. Sněhu byla silná pokrývka. Následkem silných mrazů byly řeky pokryty ledem až 60 cm silným. Ještě 27. února byl mráz -20° C. 11. března napadlo 20 cm sněhu. Od 15. března začala obleva a bylo štěstím, že netálo příliš náhle. Řeky se zatarasily krami a vojsko stále zábrany rozstřelovalo a tím uvolňovalo průtok vodě a zachraňovalo mosty. Jaro bylo téměř bez dešťů a nastalo katastrofální sucho jaké lidi nepamatovali. Obilí schlo a ještě nebylo ani řádně vymetané. Úroda byla velmi slabá a v písčitých půdách žádná. Tráva uschla a seno nebylo také téměř žádné. Sklizeň všech zemědělských plodin byla velmi špatná. Dobytek se musel odprodávati, poněvadž byl naprostý

nedostatek krmiva. Suchem byly také způsobeny velké škody v lesích. Na vyprahlých stráních stromy usychaly. Také podzim byl velmi suchý, půda se špatně rozdělávala. Zapršelo až těsně před zimou – v listopadu, a proto některé ozimy klíčily až pod sněhem. O vodu byla značná nouze a některé studny úplně vyschly. Ovoce opadávalo ze stromů. Pro potřebu občanů byla zakoupena stříkačka na postřik stromů.

Život náboženský. Obcí byly převáženy ostatky sv. Vojtěcha. Katolické obyvatelstvo se shromáždilo k holdu tomuto českému světci.

Poměry zdravotní. U rolníka J. S. vyskytla se epidemie břišního tyfu. Zakročením lékaře se však dále nešířila. Děti byly očkovány proti záškrtu.

Život spolkový. Tělocvičné spolky Sokol a Orel nemohou rozvíjeti svou tělovýchovnou činnost, poněvadž nemají vhodné místnosti a hřiště. Místní oddíl Junáka si upravuje tábořiště na obecním pozemku nedaleko lesa.

Rok 1948. V tomto roce zemřeli velcí mužové národa československého Dr. Edvard Beneš, druhý president ČSR a Dr. Jan Masaryk, ministr zahraničí. Čest a láska nehynoucí patří velkým bojovníkům za demokracii.

Správa obce. Vlivem únorových událostí došlo také ku změnám ve vedení naší obce.
Tento akční výbor měl za úkol sestaviti nový místní národní výbor, který by pracoval v novém duchu, daném únorovými změnami ve vládě a v řízení našeho státu. Nebyla to práce malá a po mnohých změnách byl určen a jmenován nový národní výbor.

V červenci nastala však druhá změna v M. N. V. odvoláni někteří členové a neb sami se vzdali členství v M. N. V.

Úprava a vzhled obce. Dokončena byla regulace potoka na dolním konci vesnice a to od školy až po dům J. T. Před školní budovou byl potok rozklenut a tím se získalo pěkné místo před školou. Svépomocí a obětavostí občanů byl zřízen místní rozhlas a vysílání bylo zahájeno v říjnu. Sbírka mezi občany na rozhlas vynesla 30 tisíc Kčs..

Veřejný život jiný. Odvedenci a pro vojenskou službu uznáni schopnými. Službu nastoupili 1. října. Narodilo se 6 dětí. Zřízena byla prodejna SSD v Šumperku na čís. 61 a tím nastupuje družstevní podnikání proti soukromým maloobchodníkům a snaží se převzíti všechny obchody.

Poměry lidopisné. Během roku bylo uzavřeno 5 sňatků. Zemřelo 5 lidí, vesměs již starší lidé..

Poměry politické. Únorové události také v naší obci daly moc a řízení Čsl. straně komunistické což také se projevilo v naší obci tím, že byla rozpuštěna místní organizace Čsl. str. národně socialistické a zakázána činnost Těl. jed. Orel, která měla splynouti s Těl. jed. Sokol. Sokol převzal majetek Orla, členstvo však odmítlo vstoupiti do Sokola. Provedeno bylo sloučení strany soc. demokratické s komunistickou. Dne 30. května byly provedeny volby do národního shromáždění a hlasovací výsledek v naší obci byl takový:

Pro jednotnou kandidátní listinu	168 hlasů
Bílých lístků	127 hlasů
Neplatných hlasů	13 hlasů
Volby se zřeklo (pro stáří)	47 hlasů

Průběh voleb byl klidný.

Poměry kulturní. Nový školský zákon změnil docházku školní. Do zdejší národní školy budou choditi žáci 1. – 5. šk. roku a žáci 6. – 9. šk. roku budou navštěvovati střední školu v Zábřehu. 5 žáků navštěvuje reálné gymnázium v Zábřehu, 1 průmyslovou školu v Šumperku a 1. žačka školu rodinnou. Veřejná obecní knihovna byla umístěna v nové místnosti v budově M. N. V. a byla pořízena nová skříň na knihy v ceně 6 700 Kč. Velmi čilá byla divadelní činnost. Sokol sehrál tyto divadelní hry: „U Dušánků“, „To byla noc“. „Staří blázni“. „Ferdinand spí“, „Tři sluneční paprsky“, „Štědrý večer po pěti letech“. Orel sehrál: „Za potokem na mlýnici“. Junák: „Pytlák Martin“.

Slavnosti: Narozeniny přes. Dr. Edvarda Beneše, tryzna za přes. Dr. Edvarda Beneše, 28. říjen. O oslavu narozenin nového presidenta Kl. Gottwalda se postarala kulturní brigáda ČSM ze Zábřehu. Rodičovské sdružení a národní škola pořádaly „Týden dětské radosti“. Dále byly pořádány 4 plesy a 4 taneční zábavy.

Dne 12. prosince bylo v naší obci první slavnostní rozžehnutí vánočního stromu republiky. Strom byl postaven před školou. Všichni práce schopní lidé jsou zaměstnáni. Kupní síla je značná, ale zboží na trhu je málo a vázané. Dnem 1. října vešlo v platnost národní pojištění a tím je postaráno o přestárlé a má velký význam i pro venkov. Celá zima byla mírná a jaro bylo dosti suché. První větší déšť přišel teprve až 30. května. Obilí se dosti dobře urodilo a také ostatní plodiny měly normální sklizeň. Třešní a lesních plodin bylo málo, jabloně daly značnou úrodu.

Začalo se o žních pracovati prvním samovazačem v naší obci, který byl majetkem rolníků: J. S., P. B.

Poměry zdravotní. Všechna mládež ve věku od 3 – 20 let byla očkována proti tuberkulose dánským ČK. Žactvo ve škole má zdravotní lékařské prohlídky. Byty stačí pro místní obyvatelstvo – některé jsou však příliš vlhké.

Život náboženský. Odešel z farnosti kaplan V. H., zástupce strany lidové u ONV. Katolické obyvatelstvo konalo několik zájezdů do poutních míst.

Život spolkový. Sokol ve všech složkách pracoval pro zdar XI. sletu a účast zdejší jednoty na sletu v Praze byla velká. „Junák“ pracoval na úpravě tábořiště a hasičský sbor zúčastňoval se všech oslav.

Rok 1949.

Správa obce. V místním národním výboru nebylo během roku žádných změn a všechny úkoly kladené na lidosprávu byly splněny. Bylo nutné konati pravidelné schůze MNV a mnohé úkoly byly prodebatovány na veřejných schůzích se všemi občany. Je také pozorovati upevnění orgánů lidové správy a autorita M. N. V. jako orgánu lidové správy vzrůstá.

Úprava a vzhled obce. Úsilí o pěkný vzhled naší obce bylo podpořeno vysázením aleje červených hlohů podél regulovaného potoka na horním konci vesnice od státní silnice až po lípy u zvonice. Péčí žáků obecné školy, kteří nově vysázené stromky zalévali, všechny se ujaly a pěkně začaly růsti. V prováděné akci „V každé obci stálý vánoční strom republiky“ byl místní skupinou ČSM před školní budovou zasazen ozdobný smrk. Překlenutím potoka před školní budovou byla dána možnost rozšířiti obě zahrádky před školou na šířku 3 m. Podél obecní cesty na Kamenec a vedle potoka na Trávníku bylo vysázeno 92 švestkových stromů.

Veřejný život jiný. V tomto roce začíná také náš stát nastupovati cestu k socializaci venkova. Tento úkol bude jistě velký a není na každé vesnici stejně chápán. Je potřebí zaváděti nový způsob práce, ušetřiti rolníka dřiny. Za tím účelem byla založena státní strojní stanice v Zábřehu, která má vypomáhati rolníkům při strojním obdělávání půdy. Jednotlivé obce ve snaze pomáhati si družstevní svépomocí zakládají strojní družstva. Tato družstva nemají však dlouhého trvání a podle nových směrnic jsou zakládána Jednotná zemědělská družstva (JZD). V naší obci bylo založeno JZD v měsíci červenci a bylo to jedno z prvních JZD na zábřežském okrese. Byl to malý krok vpřed a ne u všech občanů bylo to chápáno jako správná cesta. Předsedkyní družstva byla zvolena paní V. P. Prvním a slavnostním nástupem JZD byl slavnostní a společný odvoz vymláceného obilí dne 13. srpna. Na tuto slavnost dostavili se zástupci tisku, bylo uspořádáno pohoštění a pro obveselení vyhrávala závodní hudba továrny Zkrat z Ráječka. Průběh slavnosti byl také fotografován a pěkné tablo bylo potom vystaveno v Zábřehu za výkladní skříní nár. pojišťovny. Po nastoupené cestě se pokračovalo dále a tak obětavostí členů JZD mohla býti otevřena slavnostně družstevní prádelna u F. N. Pro dopravu žáků do střední školy v Zábřehu bylo zřízeno autobusové spojení Mohelnice-Zábřeh.

Poměry lidopisné. Tradiční zachovalost selských rodů potvrdily dvě zlaté svatby. Novou cestu v manželství nastoupily 3 páry. Narodilo se pět dětí, z toho jedna dvojčata. Dne 17. listopadu

byl přejet nákladním autem J. P., žák střední školy v Zábřehu a syn J. P., obuvníka. Neopatrností řidiče byl utracen život nadaného žáka a rodičům způsoben nezměrný zármutek.

Poměry politické. Na politickém dění mají dvě politické strany svými místními organizacemi. Jsou to: strana komunistická, ve státě vedoucí a strana lidová, která v obci kromě schůzí nevyvíjí činnost. Strana komunistická i svým malým počtem členů (22) uplatňuje své mocenské postavení ve správě obce. Znovu byl ustaven Svaz přátel SSSR a má 30 členů.

Poměry kulturní. Dne 24. ledna byla zřízena a dána do provozu veřejná telefonní hovorna v budově MNV. Tím je urychlen styk s okresním městem. Dne 13. února byla uspořádána pěkná kulturní slavnost za účelem uctíti památku zdejšího rodáka H. S., okr. šk. inspektora a zasloužilého pracovníka na poli národním a školském. Jeho jménem byla pojmenována zdejší veřejná obecní knihovna. Jeho životní dílo krásnými slovy zhodnotil A. K. z Olomouce a J. H., okresní knihovnický inspektor. Pěkná byla účast občanstva. Knihovna je umístěna v budově MNV a byla vybavena novou skříní. 12. a 13. března sehráli žáci obecné školy pohádku „Zlatý kruh“. Hra se líbila a účast byla vždy hojná. 20. března zavítalo k nám putovní kino a předvedlo film „Ves v pohraničí“. 15. května konány Dětské radovánky. Oslaven byl „28. říjen“ společnou oslavou a důstojný byl průběh štafety ČSR-SSSR. Na oslavu narozenin J. V. Stalina byla upravena ve škole obrazová výstava z jeho života. Kulturní činnost v tomto roce ukončil Sokol divadelní hrou „Dívčí válka“ podle J. K. Tyla. Hojně jsou navštěvována filmová představení ve státním kině v Leštině.

Poměry sociální. Národním pojištěním i pro zemědělce bylo zajištěno klidné stáří mnohým občanům a odpadne tak mnohý trpký výměnek. Zprvu bylo přijímáno toto nařízení velmi opatrně, ale v krátké době bylo již mnohými náležitě oceněno. Všichni občané pracují, výdělky jsou dostačující a slušné. Není sice ještě dostatek všeho zboží ale mnohé druhy byly dány na volný trh a po žních byl uvolněn prodej chleba a mouky, Životní úroveň je dobrá.

Poměry hospodářské. Počasí v lednu bylo mírné a deštivé, sněhu málo. Začátkem února dosáhly některé mrazy -17^0 C. Koncem února bylo však pěkně a včelky podnikly první výlety. Zato březen byl bohatý na plískanice a ještě 18. III. napadlo u nás 20 – 30 cm sněhu. Polní práce se tím opozdily a teprve v dubnu se za pěkného počasí všechno dohnalo. Květen byl chladný a deště vydatné. Úroda na polích a zahradách byla velmi dobrá. Žně se opozdily deštivým počasím, ale vše se řádně sklidilo. Podzim byl však zase velmi suchý a zapršelo teprve počátkem listopadu. 17. prosince napadl první sníh, který však ještě roztál.

Poměry zdravotní. V listopadu bylo provedeno očkování a přeočkování proti tuberkulose všech občanů do 20 let. Mezi dobytkem vepřovým řádí nakažlivá obrna a mnoho vepřů uhynulo a neb muselo býti urychleně prodáno na zabití. Mezi drůbeží vyskytnul se mor a jen rychlému zákroku zdravotní veterinární službě můžeme děkovati, že se nerozšířil po celé obci. Slepice byly proti moru očkovány.

Život náboženský. V měsíci červnu byla opravena místní kaple za velké obětavosti občanů. Katolická akce nebyla ve zdejší obci prováděna. Nebylo změn v příslušnosti k církvím.

Život spolkový. Tělocvičná jednota Sokol v letním období může prováděti tělesnou výchovu na upraveném malém hřišti v zahradě p. A. J. Cvičí žactvo, dorost a členstvo hraje odbíjenou. Pořádán byl ples a sehrána div. Hra Vesnička pod lipami. Sbor dobrovolných hasičů pořádal pouze ples (26. II.) KSČ pořádala ples 12. II. SČM má zatím málo členů a tím jeho činnost je omezená. Je pozorovati všeobecný úpadek spolkové činnosti.

Rok 1950.

Správa obce. O správu obce staral se 15 členný výbor za předsednictví J. M. Koncem května bylo vydáno nové nařízení o organisaci MNV a naše obec zařazena do skupiny, ve které má MNV 24 členů. Tak byl dne 31. 5. národní výbor rozšířen a na spravování obce mělo se podíleti těchto 24 občanů. Byli to zástupci všech organisací a spolků. Předsedou se opět stal J. M. Během roku byly projednány tyto závažnější události v obci: Byl schválen odprodej hasičského skladiště (nová dědina)

a sušárny. Prohlouben byl potok od dráhy až po stavidlo. Geonomický průzkum půdy je podkladem pro správnou volbu plodin v jednotlivých částech katastru. Upraven byl tok řeky Sázavy na Kamenci průkopem nového koryta. Této práce byla povinna se zúčastniti každá rodina 8 pracovními hodinami. Z členů MNV byli ustanoveni lidoví důvěrníci a každý z nich se staral o určený úsek obce. V každé obci byl ustanoven místní zdravotník, který prošel školením. Také urážky na cti mezi místními občany budou projednávány u MNV.

Úprava a vzhled obce. Snahou MNV je také péče o vzhled obce. Tím, že byl před školní budovou zaklenut potok, byla dána možnost rozšířiti zahrádky před školou. V tomto roce byly připraveny betonové sloupky a základy a bylo však nutno čekati na drátěný plot, který však pro nedostatek materiálu je těžko sehnati. Také blátivá ulice „Ve dvoře“ byla vyštěrkována a upravena. Na horním konci u rybníka začal upravovati stodolu na obytný domek F. H. a J. M. opravil svůj dům novou fasádou. Na obecním pozemku u sv. Antoníčka byl učiněn pokus zříditi lesní školku. Pozemek byl poorán a školní děti upravily záhonky a část byla oseta semeny. Bylo však značné sucho a i když záhonky byly zalévány, semena nevzešla. Pozemek nemohl býti oplocen a tím také tento pokus ztroskotal.

Veřejný život jiný. Pro dopravu žactva do středních škol bylo zřízeno autobusové spojení Mohelnice- Zábřeh. Bylo zahájeno plánování zemědělských prací po celý rok. V březnu byl zakoupen nový traktor pro místní JZD za velké finanční podpory Rolnického mlékařského družstva. Tak dostává JZD dobrého pomocníka na mechanizaci těžkých zemědělských prací. V toto roce bylo také započato s výkupem mechanizačních prostředků od velkých rolníků pro státní strojní stanice. Tím bylo také větším rolníkům znemožněno včas a řádně obdělati svá pole a tím plniti dodávkové úkoly za co byli potom také trestáni. Venkovské obyvatelstvo bylo většinou proti této akci. Poněvadž v místní obci bylo již JZD byl mu ponechán samovazač, který byl vykoupen od rolníků J. S., P. B. aj. B. Mlátička byla vykoupena od A. H. a rovněž byla ponechána v místním JZD. JZD mohlo tedy dobře užíti traktoru pro samovazač a tak ve žních bylo pilně sečeno na polích družstevníků i nedružstevníků. Velkou závadou na rychlejším využití těchto strojů byla rozdrobenost půdy a přejíždění z jednoho pole na pole druhé. Nedošlo však ještě k hospodářsko-technické úpravě půdy. Družstvo setrvává dosud na I. typu. Byla prováděna podpisová akce pro zachování míru a nebylo občanů, kteří by odmítli podepsati.

Poměry lidopisné. Letos také více povolávala neúprosná Morana naše spoluobčany. Po naplnění života plodnou prací odešli J. N., výměnkář a J. D., výměnkář. Předčasně však zemřeli: A. H., vdova po řed. stř. školy, J. M. a rolník J. H. Všichni jako oběti zákeřných rakoviny a tuberkulosy.

Poměry politické. Ku dni 1. březnu bylo provedeno sčítání lidu a v naší obci bylo 512 obyvatelů. Všichni se přihlásili k národnosti české. Politickou činnost vyvíjí pouze strana KSČ, která má však v naší obci málo členů a tím je oslabena možnost vedoucí strany. Lidová strana zatím nevyvíjí činnost.

Poměry kulturní. O rozptýlení občanů v zimním období bylo postaráno třemi plesy: JZD, Sokol, SSD. Účastnice odírání peří uspořádaly si maškarní merendu. V březnu (5. až 7.) navštívilo naší obec Vesnické divadlo a sehrálo hry: „Mordova rokle a Mikuláš dačický z Heslova“ a pro děti maňáskové představení „Černé démanty“. 26. III. sehráli žáci národní školy divadelní hru „Krakonošova medicína“. Sdružení rodičů a přátel školy uspořádalo dětské radovánky v Drážkách. Žáci předvedli program a rodiče obstarali pohoštění dětí. Sokol podnikl společnou vycházku na Lázek. V tomto roce nejprve nebyl slaven „28. říjen“ jako den našeho osvobození a bylo nařízeno slaviti v ten den znárodnění průmyslu. Slavena byla Velká říjnová revoluce. Pro zemědělce byly pořádány přednášky s náplní pro socializaci vesnice a v témž zaměřená byly vedeny „Hovory s občany“. Vyšší školy navštěvovali: reálné gymnázium v Zábřehu V. J. a L. K., průmyslovou školu v Šumperku J. D. a M. F. a vyšší zahradnickou v Zábřehu J. J.

Poměry sociální. Zaměstnanost obyvatelstva je velmi dobrá a v zemědělství se pociťuje nedostatek pracovních sil. Mladí, pokud je to možné, odcházejí do průmyslových podniků. Také socializace na venkově postupuje. Zrušen byl soukromý obchod A. J. a tak zůstala jen prodejna Severomoravského spotřebního družstva. Dále bylo zrušeno pekařství V. L. a sýrařství J. V. Živnost byli nuceni odhlásiti J. P., obuvník a B. M., holič. Oba odešli na práci do průmyslu. Na zemědělské práce nebylo zapotřebí stálých brigádníků. Během roku byla snaha zříditi mateřskou školu. Nebylo však vhodných místností a také počet matek zaměstnaných v socialistickém sektoru byl nedostatečný.

Poměry hospodářské. Průběh zimního období byl v celku mírný. Mrazy dostoupily v lednu nejvýše -14^0 C a v únoru střídaly se přeháňky, tání a mírné mrazy. Březen byl již bez sněhu a v první polovici mohl býti proveden postřik ovocných stromů. Po dvacátém březnu byly zahájeny polní práce. Jarní období bylo suché a deště nebyly vydatné. Žně probíhaly normálně a vše se sklidilo. Úroda byla dobrá na polích i v zahradách. Teprve podzim byl značně deštivý a sklizeň cukrovky vázla. Členové JZD si společně vypomáhali při žních a mlácení. Podzimní práce byly v celku včas zvládnuty a 19. prosince napadlo 20 cm sněhu.

Poměry zdravotní. Nebylo během roku zjištěno epidemické rozšíření chorob. Po stránce zdravotní je věnována velká péče dětem. Pro děti a nastávající matky byla zřízena lékařská poradna ve Zvoli. Provedeno bylo očkování proti tuberkulose. U občanů od 15 do 45 roků byla provedena krevní zkouška pro zjištění pohlavních chorob. Tělesná výchova je podporována státem a v podzimním období byla prováděna akce „Sokol patří pracujícím“, která však v naší obci neměla zvláštních výsledků. Vyspělost po stránce tělocvičné byla oceňována získáním TOZ (Tyršův odznak zdatnosti). Prvním nositelem v naší obci byl L. K., studující reální gymnázia. O byty je značná nouze a po stránce zdravotní ještě několik rodin bydlí špatně.

Život náboženský. Po stránce náboženské nebylo přesunů.

Život spolkový. Sokol, kterému po nové organisaci zůstává jen činnost tělocvičná, nemůže řádně svou činnost vyvíjeti, poněvadž nemá dosud hřiště ani tělocvičnu. Žactvo cvičí na malém oploceném místě v zahradě. Československý svaz mládeže-místní skupina, která se stará o činnost kulturní, začala aktivně pracovati v podzimním období.

Rok 1951.

Úprava a vzhled obce. Na horním konci u rybníka vyrostly dva rodinné domky. Jeden z bývalé stodoly upravil si F. H. a dostal číslo 124. Druhý domek ukončil život bývalé sušárny ovoce a palírny slivovice, kterou přebudoval E. H. a zůstalo mu staré číslo 44. Také bývalý obchod A. J. po jeho zrušení upravil majitel J. V. na obytný dům a A. J. se přestěhoval na číslo 76. Před školní budovou objevil se u zahrádek nový drátěný plot a tak vzhled školy se opět zlepšil. S úpravou svého domu započal také V. K.

Veřejný život jiný. Spojení se Zábřehem a Mohelnicí se zlepšilo zavedením druhého autobusového spoje.

Poměry lidopisné. Svou životní dráhu ukončili po naplnění svého života plodnou prací a všichni v požehnaném věku tito občané: J. M., výměnkář, A. Š., – poslední zdejší bába kořenářka, A. N., výměnkářka, J. P., výměnkář a J. M.

Poměry politické. Politickou činnost vyvíjí pouze KSČ, která také ovlivňuje politickou práci ve zdejší obci. Aby se umožňovala cesta k socializaci vesnice také u nás, pokračovalo se v uvědomovací a přesvědčovací u těch občanů, kteří dosud nestaví se kladně k budování socialismu. Dne 1. 9. navštívil naší obec poslanec Čsl. strany lidové a předseda JZD z Březové na Litovelsku, kteréžto družstvo vedou příslušníci strany lidové. Koncem roku bylo také u místního JZD rozhodnuto, že bude postaven společný kravín. Poněvadž se nenašla vhodná budova pro adaptaci, bylo schváleno krajskou a okresní komisí vybudovati kravín nový. Velký krok dopředu učinilo družstvo tím, že po žních byla provedena hospodářsko-technická úprava půdy. Meze byly rozorány a utvořeny hony.

Družstvo dostalo v každém honu pozemky v celku a soukromí rolníci dostali přidělenou půdu většinou v těch honech, kde ji měli a ve stejné bonitě. Celá akce prošla klidně, i když všichni nebyli spokojeni. A tak kolem Rájce místo dlouhých a úzkých políček objevují se větší lány na kterých již mnohem lépe pracuje traktor. Půda, jejíž majitelé nejsou v obci byla dána do nuceného nájmu. Tím způsobem byla tedy všechna půda obdělána. Nájemci nemuseli majiteli platiti nájemné.

Poměry kulturní. Podniků skutečně hodnotných bylo méně a nebyla v tomto roce sehrána ani jedna divadelní hra. Snad má na to vliv i státní kino v Leštině, kde se promítá dvakrát týdně a je hojně navštěvováno – zvláště mládeží. Plesy pořádal Sokol a hasiči. Na ostatky pořádal Sokol maškarní merendu. Vyšší školy navštěvují: reálné gymnasium v Zábřehu V. J., L. K., J. M., techniku v Bratislavě M. F. Do obchodní školy v Šumperku chodí J. M. a do obchodní akademie tamtéž A. B. Pro informaci o našem školství a jak mu pomáhati byly konány dne 16. II. „hovory s občany o škole“. Místní veřejná knihovna uspořádala dvakráte výstavu knih s prodejem. Také návštěva knihovny se zlepšuje a zájem projevují i děti. Pro poučení zemědělců konala se přednáška o agrobiologii, kterou přednesl profesor zahradnické školy v Zábřehu. Oslavy státních svátků a významných dní konají se společně a o program většinou starají se žáci národní školy a ČSM.

Poměry sociální. O práci v zemědělství je malý zájem a mladí mají snahu uplatniti se v průmyslu či v jiném zaměstnání. Za tím účelem odešli také do zaměstnání k ČSAD F. V. a J. V. V továrnách pracuje se většinou podle státního katalogu a všude není spokojenost, neboť mnohdy to má za následek snížení mzdy. Od 26. února byly opět zavedeny lístky na chléb, mouku a pečivo. Důvodem bylo, že občané kupovali mouku na krmení dobytka a tím bylo ohroženo plynulé zásobování.

Poměry hospodářské. V lednu byla zima velmi mírná a téměř bez sněhu. Většinou místo sněžení pršelo a když napadlo trochu sněhu, hned zase roztál. Také únor se nepolepšil. Slabé mrazy (-2^0 C) vystřídalo také teplé počasí ($+6^0$ C). Sníh zase nenapadl. Teprve 4. března napadala souvislá sněhová pokrývka 7 cm a tak jarní měsíc měl zimní háv.

Dne 12. a 13. února konali příslušníci SNB prohlídky u rolníků a zjišťovali, kdo si neoprávněně nakácel dřevo pro svou potřebu. I když káceli ve svém lese , není to dovoleno, poněvadž i soukromé lesy jsou obhospodařovány státem. V lednu byla zvýšena cena chleba a pečiva. 1 kg chleba byl za 8 Kčs, housky zůstaly za stejnou cenu 1 Kčs a snížena byla váha, 1 kg krupičkové mouky byl za 24 Kč. Jablka v lednu a únoru stála 27 Kčs za 1 kg. Pšeničná mouka hladká byla za 15-18 Kčs. Úroda obilí byla dobrá i když někde trochu polehlo. Úroda ovoce byla slabá. Podzim byl bez větších dešťů a málo mrazů umožnilo pracovati na poli až do vánoc.

Poměry zdravotní. V lednu postihla obec epidemie chřipky a spalniček. Průběh byl slabý a spalničky neměly vlivu na docházku školní. Snahou zlepšiti tělesnou zdatnost žáků bylo zrušení žactva v sokolských jednotách a sokolské družiny jsou zakládány na národních školách. Výsledek však byl opačný – družin bylo založeno velmi málo, rodiče přestaly míti zájem o tělesnou výchovu a zvláště venkovské sokolské jednoty velmi upadaly. Po uvolnění domku č. 51 se nastěhovala M. H. JZD si zřídilo kancelář v č. 98.

Život náboženský. Letošním rokem působení příslušníků strany lidové byla organisována pouť k sv. Antoníčku. Za zvuků hudby shromáždilo se téměř všechno občanstvo na návsi u Trojice a potom procesí šlo ku sv. Antoníčku, kde pobožnost a kázání provedl zvolský děkan F. K. Po náboženských obřadech konala se v pěkném zákoutí družná zábava při koncertu hudby. Brzy na to t. j. 28. 6. konala se druhá pouť k Petru a Pavlu. Na místě zchátralého kříže byla postavena pěkná „ Boží muka“ s nově posvěceným obrazem Petra a Pavla. Účast občanstva byla velká a také občané z Ráječka dostavili se v hojném počtu. Procesí vyšlo od kaple z „Nové dědiny“ a obraz byl nesen na nosítkách za doprovodu družiček. Po návratu od Petra a Pavla konala se veselice na louce. Hospodářsko-technická úprava půdy měla za následek týdenní stávku zvoníka na obecní zvonici. Zvoník měl totiž za zvonění k používání část obecního pozemku. Při úpravě byla mu půda odňata a

tak zahájil stávku. Když však byla mezi občanstvem snaha učiniti sbírku na zvoníka a když se nabízeli jiní starší lidé zvoniti zdarma – uvolil se dosavadní zvoník ve své funkci pokračovati.

Život spolkový. Také v tomto roce byla snaha od vedoucích Sokola zlepšiti tělesnou výchovu v sokolských jednotách a byla nařízena akce „Sokol patří pracujícím“, která měla vlastně za úkol rozbíti staré sokolské kádry, které příliš byly proniknuty vlasteneckými a demokratickými ideami sokolského učení. Tím se také někde stalo, že činovníci byli vyměněni, jednota členstva rozbita a tím také nastal rozvrat a úpadek v sokolských jednotách. Nesvornost rozleptávala veliké a ušlechtilé dílo na jehož výsledky se díval s obdivem celý svět. Také v místní jednotě vším tím jednáním znechuceni odešli starší obětaví sokolští pracovníci a činnost jednoty začala upadati. Sokol uspořádal v červnu Sokolský den na kterém cvičilo pouze žactvo a dorost. V červenci uspořádal autobusový zájezd na Buchlov, Velehrad, Luhačovice a Zlín. V tělocvičné činnosti byla pěstována hlavně odbíjená. Hospodářsko-technická úprava vymezila také nové hřiště v Pastviskách na rozloze 70 a. ČSM kromě kulturní činnosti při oslavách pořádal zájezd na Vranovskou přehradu. Také sbor dobrovolných hasičů pozbývá ráz dobrovolné pomoci a stává se více policejním a pořádkovým oddílem. Tím, že úřady povolují divadelní hry jen s ideovým podkladem socialistického rázu projevila se nechuť ochotníků k takovým hrám a dřívější čilá divadelní činnost úplně se zastavila. Obecenstvo na venkově takové hry bojkotovalo a tak by také dobrovolná a obětavá práce byla marná.

Rok 1952.

Správa obce. Předsedou MNV zůstává J. S. a jeho pomocníky t. j. referenty jsou: J. H., zemědělský, F. B., školní a osvětový, L. S., finanční, J. V., hospodářsko-technický a A. H. sociální. Novým činitelem v lidosprávě jsou ustanovení tajemníci MNV, kteří budou zastávati důležitou funkci politickou. V naší obci byl ustanoven F. P. ze Skaličky.

Úprava a vzhled obce. V. K. nastěhoval se do nově přebudovaného domku a J. D. upravil vnější část své usedlosti. J. B. pořídil si drátěný plot kolem zahrady před domem. Pro usnadnění dopravy na zdejší státní silnici byla vyměřována vyrovnávací trasa v rovném prodloužení silnice přes sad přímo ku hřbitovu u Ráječka. V důsledku toho byl nucen G. H. ustoupiti do jedné přímky s obecním domem č.98 a svůj plot podle toho upraviti. Na severozápadní části vesnice počala vyrůstati stavba kravína JZD. B. M. pořídil novou střechu na domek a F. Ž. upravil si bývalý vepřinec na byt.

Veřejný život jiný. Autobusové spojení pro dopravu žáků do Zábřehu stále trvá. U odvodu bylo 6 branců a všichni byli odvedeni. V říjnu konal se předběžný odvod ročníku 1934. Pro trpící lid válčící Koreje byla provedena celostátní sbírka, která v naší obci vynesla 1 580 Kčs.

Poměry lidopisné. Narodilo se 9 dětí, z toho 1 dvojčata. Zemřely 4 osoby. Také neštěstí nevyhnulo se letos naší obci. Tak A. K., žák 1. tř. střední školy zapálil rozbušku a byla mu poškozena levá ruka a oko. Dík odbornému léčení vyvázl z toho poměrně lehce. F. Ž. při řezání na kruhové pile uřízl si 3 prsty na levé ruce. Učitelka B. P. zlomila si cestou z Leštiny do Rájce nohu. Kromě menších ztrát drůbeže a neb polního pychu nebylo větších krádeží a také větších provinění proti zákonům nebylo.

Poměry politické. Pracují pouze dvě politické strany KSČ a Čsl. strana lidová. Okresní vedení čsl. str. socialistické uspořádalo ve zdejší obci filmovou besedu. Zúčastnil se jí značný počet občanů ze Zábřehu a jejich pozornost k venkovu všechny účastníky potěšila. „Hovory s občany“ jsou občanstvem málo navštěvovány.

Poměry kulturní. V organizaci zdejší školy a ani v učitelském sboru nebylo změn. Školní docházka byla dobrá. Vyšší školní vzdělávání získávají: Na reál. gymnáziu v Zábřehu 4 žáci, na obchodní akademii v Šumperku 1. žačka, na škole sociální v Olomouci 1 žačka, na pedag. škole v Olomouci 1 žák a na universitě v Praze studuje 1 žák lékařství. Veřejná knihovna má 733 svazků. Letos byla konána revise knihoven a knihy, které nejsou v souladu s dnešní politickou výchovou byly vyřazeny. Tak i známé, oblíbené a krásné knihy Broučci od J. Karafiáta a Srdce byly vyřazeny.

V lednu byla konána přednáška o zkušenostech sovětských kolchozníků a v listopadu „Sovětský kolchozník opora státu“. Ve dnech 15. - 16. III. byla akce Filmové jaro s uvedením filmů: daleko od Moskvy a Štika v rybníce. 8. III. mělo JZD slavnostní výroční schůzi a při které měla vojenská posádka ze Zábřehu pěknou kulturní vložku. Státní film pořádal každý měsíc pravidelná představení. 26. III. konaly se hovory s občany doplněné krátkými filmy: 1. Sjezd katolického duchovenstva 2.) zdravotní. Za duchovní správu promluvil ř. k. farář z Jakubovic. Po žních byl sál zabrán pro skladiště obilí hospodářského družstva. Tím se také stalo, že nemohla býti pořádána hodová zábava a také ostatní činnost byla omezena. Knihovna uspořádala jarní výstavu knih. Taneční činnost nebyla valná. Plesy byly pouze dva: Sokol pořádal šibřinky s rázem „Na pouti“ a ČSM obyčejný ples. V létě pořádala KSČ taneční zábavu v přírodě. Měsíci Čsl. sovět. přátelství dodala popularitu dílčí i hlavní štafeta do SSSR.

Poměry sociální. Zaměstnanost neklesá a stále je poptávka po pracovních silách. Mzdy jsou upravovány zpevňováním norem. Poměry majetkové jsou dobré, všichni jsou ve stáří zajištěni a není žebráků. Dosti tvrdě však zasáhlo na vesnicích zásobovací opatření. Majitelé půdy o 0,5 ha musí býti ve všem samozásobiteli. Dodávky zemědělců jsou čtvrtletně kontrolovány a kdo nemá splněny dodávky nedostane lístky na cukr, mýdlo a šatenky. Ve III. čtvrtletí bylo 43 neplatičů. Tím bylo mnoho dětí ochuzeno o cukr, tak důležitý produkt výživy. Také příděly paliva jsou omezeny. Rodina dostane ročně příděl 10 q hnědého uhlí a 1 q dřeva. Na doplnění paliva sbírají občané v lese šišky.

Poměry hospodářské. Počasí v lednu bylo mírné a téměř bez sněhu. Teprve v únoru napadlo více sněhu. V polovici března se již oteplilo a začaly jarní práce, hlavně v JZD. Konec března byl však zase velmi chladný, opět mrzlo (-6 až -8 0C) a práce na poli byly přerušeny. Od 11. 5. do 25. 5. bylo velmi chladno. Za večerních mrazů omrzly fazole, okurky, rané brambory a dokonce i jetel. Obilninám na rovině ochlazení prospělo, neboť hrozilo polehnutí. Pro včely bylo velmi nepříznivé jaro. Úroda ovoce se ukazovala po odkvětu dobrá. V červenci a srpnu bylo stálé a pěkné počasí. Září a říjen byl velmi deštivý, polní práce velmi vázly, hlavně sklizeň cukrovky. 6. listopadu přehnala se ještě bouře s hromobitím a blýskáním. Dne 9., 10. listopadu byly velké sněhové vánice, silnice ve vyšších polohách a horských sedlech byly nesjízdné a v horách napadlo 1 – 2 m sněhu. 11. listopadu nemělo JZD sklizeno 80 a bramboru a většinu cukrovky. Dne 1. července , v neděli, postihla naši obec zlá živelná pohroma. Odpoledne přihnala se od západu bouře doprovázená krupobití a průtrží mračen. Během asi 20 minut příval vody a krup zničil nadějnou úrodu. Kroupy padaly asi ve velikosti holubího vejce a rozbíjely i okna. Žita byla zničena úplně, pšenice 50 – 60 % a jařiny také asi 50 %. Brambory byly otlučeny a na polích osázených řepou a cukrovkou bylo téměř zničeno vše. Ovoce i s listím bylo otlučeno. Záplavy vody strhávaly půdu na svazích a v Pastviskách a Rybníce byla úplná jezera vody. Náves byla zaplavena. Před školou spláchnuté kroupy a ulámané větve ucpaly roury a voda tekla na dolní konec po silnici jako ve velkém řečišti. I ptactvo bylo utlučeno. Zoufalý pohled byl na vesnici a okolí. Bouře přehnala se v pásu od Zábřehu ku Zvoli a Rájec byl středem. Touto pohromou bylo také velmi postiženo JZD a mnoho obětavé práce přišlo na zmar. Všechny jarní práce samo zvládlo a započalo se stavbou kravína. Již hned od jara všichni byli v pilné práci. Základem pro stavbu kravína je dostatek vody. Vydatné prameny byly hledány farářem z Horky pomocí proutků a magnetických přístrojů. Potom byla studna vykopána uprostřed louky. Základy kravína kopaly se ještě za mrazů a materiál byl svážen z Křižanova (dřevo, cihly, část krytiny) a kámen na základy byl částečně z Vitošova a větší část z bouraček v Maletíně. Dobrým pomocníkem byl traktor. Pro malý počet pracovních sil stavba pokračovala pomalu a tak se nepodařilo do podzimu dokončiti ani hlavní zdi. Také o žních měli družstevníci napilno. Mlátilo se i v noci. Jedna mlátička mlátila u kravína a druhá na poli u Krčí. Že bylo přes celé žně krásné a suché počasí bylo všechno obilí sklizeno a vymláceno. Kritická situace však nastala při sklizni cukrovky a bylo nutné vyhlásiti pracovní povinnosti pro všechny občany. Dík jejich porozumění o ochotě byla také

cukrovka včas sklizena. Hluboká orba nebyla však dokončena. Rolnické mlékařské družstvo bylo zrušeno a přeměněno na národní podnik.

Poměry zdravotní. S úpravou hřiště nebylo započato, neboť majitelé na některých parcelách měli krmivovou základnu. Zaznamenán byl v naší obci 1. případ infekční žloutenky a v prosinci počala se šířiti chřipka. O dobré byty je stále značný zájem.

Život náboženský. Také letos byla konána pouť ku sv. Antoníčku a brzy na to k Petru a Pavlu. Účast kramářů na pouti je úkazem, že se stává populární a účast občanů na obou byla velká. Vyučování náboženství na školách bylo uznáno za nepovinný předmět a žáci, kteří chtějí náboženství navštěvovati musí se přihlásiti zvláštní přihláškou. V Rájci se všichni žáci přihlásili k vyučování náboženství. Ze 48 žáků přihlásilo se 46 do náboženství řím.- kat. a 2 českobrat.- evang.

Život spolkový. ČSM v zimních měsících měl čtenářský kroužek a připravoval členy k získání Fučíkova odznaku. Sokol pořádal na Kamenci „Sokolský den“ na kterém vystupovalo většinou žactvo a členstvo hrálo jen odbíjenou.

Rok 1953.

V tomto roce zemřel velký bojovník za práva pracujícího lidu přes. Klement Gottwald. Čest jeho práci!

Správa obce. O správu obce se staral místní národní výbor s předsedou I. K. a tajemníkem A. Š., kteří byli zvoleni místo dosavadních činovníků. Ostatní členové nebyli vyměněni. Jako pomocný orgán pro práci v MNV byly v obcích ustaveny výbory žen. Členky těchto výborů navštěvovaly v zimním období školení v Zábřehu. Předsedkyní výboru žen byla V. M., členka JZD. Z pravomoci místního národního výboru bylo vyňato hospodaření na obecních pozemcích kolem řeky Sázavy. Toto převzal závod „Hrazení bystřin“ se sídlem v Šumperku. Do jejich pravomoci patřil i soukromý majetek. A tak tento závod se uvedl tím, že začal káceti stromy kolem Sázavy a při šetrnosti majitelů bylo jich mnoho a dřevo bylo potom rozprodáno částečně jako palivové a užitkové bylo odváženo. Že majitelé se radostně na to nedívali je pochopitelné. V jarním období zase tento závod vysazoval nové sazenice stromů a keřů. Vysazování prováděly brigádnicky vyšší ročníky škol ze Zábřehu. Sazenice byly však velmi malé a mnoho jich uhynulo. MNV tím zařízením přišel o značný zdroj příjmů pro své místní hospodářství.

Úprava a vzhled obce. Dopravní ruch, který na silnici Zábřeh-Mohelnice stále vzrůstal, vyžadoval stále větší přehlednost v zatáčkách silnice. Byly prováděny úpravy plotů a za oběť padl také veliký jasan, který stál těsně u silnice před hospodou. Byl kácen v únoru a přes chladné počasí byla účast občanů veliká. Obklopen vedením drátů a blízko budov, dal dřevařům hodně práce, aby se položil do určeného směru. Práce s kácením a úklidem trvala téměř celý den. Také nízké vedení elektrických drátů přes silnici, hlavně v „Nové dědině“ nevyhovuje. Tak se stalo, že vysoko naložené auto suchým lnem zachytilo o dráty a jiskra od krátkého spojení len zapálila. Celé auto bylo v jednom plamenu a duchapřítomný řidič dokázal zavésti hořící náklad až za vesnici a tam za pomoci mnoha občanů požár zdolati. Auto bylo silně poškozeno a vzniklá škoda činila asi 30 000 Kčs.

Veřejný život jiný. K úmrtí maršála SSSR J. V. Stalina byl v ČSR vyhlášen 6 denní národní smutek. Náhlé úmrtí presidenta Kl. Gottwalda po příletu z Moskvy, kde byl na pohřbu J. V. Stalina, hluboce zarmoutilo lid československý. V zájmu připravenosti našeho národa brániti mír byly znovu provedeny odvody všech osob, které nekonaly vojenskou službu. Na pomoc bojující Korey byla provedena sbírka, která vynesla 1 650 Kčs.

K 1. 6. byla provedena měnová reforma a zrušení potravinových lístků. Na měnovou reformu reagovali občané různým způsobem. Kdo neměl ušetřený kapitál, tomu to bylo celkem jedno. Zoufalí byli však lidé, kteří si šetřili na stavbu či opravu domku. A tak i v naší obci byla řada občanů, kteří za několik desítek ušetřených tisíc dostali pár korun, neboť se měnilo v poměru 1:50. vklady ve spořitelnách byly měněny 1:5. Kdo tedy ukládal doma byl na tom velmi špatně. Platy a mzdy byly upraveny v poměru 1:5. S povděkem bylo uvítáno zrušení potravinových lístků. Brzy se však objevily

neblahé důsledky. Kdo nakupoval na potravinové lístky, nakupoval poměrně lacino proti cenám na volném trhu. Proto za nové ceny mohl si dělník a každý pracující koupiti mnohem méně. Tím také nenastaly poruchy v zásobování, neboť na překotné a zbytečné nákupy nebylo peněz. Také v soustavě peněz byly změny a tak v mincích vidíme nezvyklé tříhaléře a pětadvacetihaléře, v bankovkách tříkoruny a dvacetipětikoruny.

Poměry lidopisné. Narodilo se 6 dětí – 5 chlapců a 1 děvče. V požehnaném stáří zemřeli: J. V., výměnkář, H. J., výměnkář, F. H., důchodkyně a majitelka domu a J. K., výměnkář, který byl ze Šumperka převezen na hřbitov ve Zvoli. Předčasnou smrtí zemřel H. P. a zanechal vdovu s 3 nezaopatřenými dětmi. Také J. D., technický úředník, zemřel velmi mlád následkem zákeřné nemoci a zůstala vdova s jedním dítětem. Sňatky byly 4. Počet obyvatelstva zůstává stále týž t. j. něco málo obyvatel přes 500. Na Kamenci v řece Sázavě byla nalezena mrtvola ženy – pocházející z Ráječka, která se utopila z omrzelosti života.

Poměry politické. Politicky pracují pouze 2 základní strategické organisace. MO Čsl. str. lidové není zvlášť aktivní a také MO KSČ pro malý počet nemůže vyvíjeti potřebnou činnost. Mládež nemá zájem o politickou práci.

Poměry kulturní. Učitelka B. P., která si v minulém roce zlomila nohu nastoupila školní službu až 20. 8. 1953. Po dobu její nepřítomnosti ve službě bylo vyučování zařízeno jako na škole jednotřídní. Na vysokých školách studují F. S., J. M., M. P. Na dopravní škole V. J., na voj. učilišti L. K., na pedag. škole E. H. a na jedenáctileté škole v Zábřehu M. H. V lednu nebyly pořádány plesy, neboť jediný sál v obci byl zabrán na skladiště obilí. 27. II. konala se přednáška na thema: „Politika Vatikánu“. Přednášela M. V., řed. jedenáctiletky ze Zábřehu. Státní kino konalo představení každých 14 dní. Tryzny při úmrtí J. V. Stalina a Kl. Gottwalda měly pěknou účast. 26. IV. pořádal ČSM taneční zábavu a také hodová zábava byla touto korporací pořádána. Místní prodejna Jednoty uspořádala výstavku knih. ČSM sehrál divadelní hru „Myslivecká latina“. Místní veřejná knihovna měla 742 svazků a za rok bylo 639 výpůjček. Hostinec byl zrušen a uzavřen.

Poměry sociální. Místní výbor žen při MNV prováděl akci na zřízení mateřské školy. Nebyl však dostatek dětí jejichž matky jsou v zaměstnání a také vhodné místnosti pro školu nebyly získány a proto celá akce neměla úspěch. Topivem je nutné velmi šetřiti, neboť celoroční příděl pro rodinu činil 1m^3 dřeva a 8q hnědého uhlí. Také proti neplničům povinných dodávek bylo postupováno přísně a nebyly jim povoleny zabíjačky a odepřeny potravinové lístky. Tím také trpěly domácnosti s dětmi, neboť se jim nedostával potřebný cukr. Dodávka mléka byla malá a nebylo pamětníka, že by obec Rájec dodala jen 300 l mléka denně. Zaměstnanost obyvatelstva byla dobrá a jen místní JZD pociťovalo nedostatek pracovních sil, hlavně při stavbě kravína.

Poměry hospodářské. V lednu bylo mírné počasí, slabá sněhová pokrývka a největší mráz byl -10 ° C. V únoru zima přituhla a pro úsporu paliva se ve školách od 1. do 16. nevyučovalo. Napadlo více sněhu a mrazy dosáhly -14° C. Koncem února a v březnu nastalo oteplení a tání. V dubnu bylo velmi pěkné počasí, sucho a polní práce dobře pokračovaly. Noční mrazy zničily však květ třešní. V květnu nastalo však velké zhoršení počasí. 9. května byl silný noční mráz. Z 9. na 10. května v noci napadl sníh a padal ještě celé dopoledne. Sněhu napadla silná vrstva (25-30 cm) a pod velkou tíží stromy se lámaly. V zahradách pomáhalo setřásání sněhu, který se dobře zachycoval na zelených stromech. Sníh ležel celý den a zajímavý byl pohled na zeleň stromů a kolem všude bílý sníh. Toto velké ochlazení mělo zhoubný vliv na úrodu ovoce. Začátek žní byl deštivý a některé obilí začalo porůstati. Po ustálení počasí žně se krásně ukončily a od té doby nepršelo celý podzim – jen dva malé deštíky. Podzim byl velmi suchý. První sníh napadl 27. XII. (7 cm) a ve dnech 28. a 29. sníh tál. Mrazy na sucho až -8 ^{0} C. Od 1. ledna byla uzavřena místní rolnická mlékárna a mléko se odváželo na zpracování do Mohelnice. JZD pokračovalo dále ve svém hospodářství. Zaveden byl chov slepic. Kuřata byla vypěstována v bývalé dílně F. B. a potom byla zřízena prozatímní drůbežárna na louce u kravína. 28. 12. bylo provedeno společné ustájení hovězího dobytka – zatím jen dojnic na polovině

kravína. Mladý dobytek byl ještě ustájen v soukromých chlévech. Společné ustájení nebylo všemi členy přijato příznivě a tak místo morálního upevnění družstva nastává rozkol.

Poměry zdravotní. V lednu se rozšířila chřipka se slabým průběhem a v září byla epidemie spalniček u dětí do 8. let. V listopadu vyskytli se 3 případy infekční žloutenky (2 žáci nár. školy a 1 případ věku předškolního) Dík rychlému zákroku okresního hygienika se epidemie dála nešířila.

Život náboženský. Tradiční průvod o Vzkříšení byl pro zvolské farníky zakázán. Ve zdejší obci nebyl povolen poutní průvod k sv. Antoníčku a Petru a Pavlu. Neděle dne 3. 5. byla přeložena na 2. 5. Obyvatelstvo, které nepracuje v závodech nevzalo tuto úpravu na vědomí a dne 3. 5. se v polích nepracovalo. Na školách se stalo náboženství nepovinným předmětem. Z celkového počtu se přihlásilo 5 žáků, neboť byli jiného náboženského vyznání.

Život spolkový. Tělesná výchova byla opět přeorganizována a na vesnicích se mají starati o tento úsek OSO-Sokol. Ustavena byla místní skupina Svazarmu, jehož úkolem je příprava branců pro voj. službu. Nikdo jiný se také do této organisace nezapojil. Sportovní den byl pořádán 8. června a žáci národní školy vyplnili program. Účast občanů byla pěkná. ČSM vyvíjel během roku průměrnou činnost.

Rok 1954.

Správa obce. Novými volbami dne 16. 5. byl zvolen nový národní výbor, který má 9 členů. Jsou to: I. K., předseda, A. Š., tajemník, J. K., člen rady, V. S., F. L., J. H., předseda zemědělské komise, E. P., předsedkyně komise pro věci sociální, L. S., předseda finanční komise a J. V., předseda technické komise. Nově zvolení členové, i když mají snahu co nejlépe pracovati, nemohou dokázati žádnou věc bez podpory občanů a ta bohužel schází. Není zájmu o společné úsilí udělati něco dobrého pro blaho všech. Bylo usneseno vyčištění druhé části rybníka za pomoci rybářského spolku. Naší občané však málo se podíleli na této práci, i když byla placená.

Úprava a vzhled obce. Úkolu zlepšiti vzhled naší obce se ujala členka MNV E. P., která za pomocí členů ČSM a jiných dobrovolníků vysázela podél celého potoka na návsi cypřiše, chvojky a jalovce. Lípy u zvonice byly seřezáním upraveny a J. V. postaral se o vysázení dvou lip nad zvonicí. Škoda, že další úprava návsi nad zvonicí se již neuskutečnila. Před školní budovou zřídil řed. šk. 2 alpinia. Kolem hřiště byl vysázen živý plot. řízky na sadbu obstaral J. V. a sázení provedli žáci národní školy. U Antoníčka byl upraven terén a pořízeny nové lavičky a tak nedělní besedy u lesa mají zase příjemné prostředí. Domek č. 80 byl zbořen. Dům č. 84 převzal J. P. Na horním konci vesnice postavilo JZD novou drůbežárnu.

Veřejný život jiný. Autobusové spojení plně vyhovuje občanům a hlavně žactvu, které navštěvuje školy v Zábřehu.

Poměry lidopisné. V tomto roce narodilo se 6 dětí: 4 chlapci a 2 děvčata. V požehnaném věku rozloučili se navždy s naší obcí F. H., výměnkář a M. M. Po dlouhé nemoci zemřel J. N., bývalý kovář a potom tovární dělník. Byl příslušníkem církve československé a jako horlivý čtenář vynikal povšechným rozhledem po dějinách našeho lidu. Náhle a neočekávaně zemřel J. N., poměrně ještě mlád. Ještě více však překvapila smrt M. H. Mladá a zdravá, v několika hodinách opouští malé dítě a manžela, který ještě studoval na vysoké škole v Bratislavě. Zbořeniště a místo bývalého domku zakoupil A. H. pro stavbu nového domku. Při bruslení zlomila si ruku žačka nár. školy B. J. Stalo se, že během roku ztratilo se několik husí a nebylo zjištěno, kdo je odcizil.

Poměry politické. Klidnou politickou hladinu částečně rozvířily vypsané volby do místních národních výborů, okresních národních výborů a krajských národních výborů. Nový zákon o národních výborech bylo nutno občanům před volbami vysvětliti a tak i když volby se konaly 16. května již v únoru začínaly schůze s vysvětlováním zákona, přípravné schůze a představování kandidátů. Účast na schůzích nebývala velká a zájem o volby nebýval valný. Zákon zaručoval volby tajné, přímé a rovné. Volba místního národního výboru se prováděla tímto způsobem: Celá obec byla rozdělena na 9 obvodů s přibližně stejným počtem voličů (kolem 40). Každý obvod na schůzi

svých voličů zvolil si kandidáta ze svého obvodu. Když ve svém obvodu nechtěl nikdo přijmout kandidaturu mohl býti navržen z jiného obvodu. Tak se také stalo ve dvou obvodech naší obce.

Všichni dosáhli nadpoloviční většiny a byli zvoleni. Pro volby do okresního národního výboru byly spojeny obce Rájec, Jestřebí a Pobučí. Za kandidáta byl okresním výborem národní fronty navržen G. H., dělník z Rájce, politický příslušník Čsl. strany socialistické. Pro své pokrokové smýšlení a obětavou práci v menšinovém místním JZD nebyl oblíben u zdejšího občanstva a tak ve zdejší obci z 322 odevzdaných hlasů bylo 256 škrtnuto a pro bylo pouze 66 hlasů. V celém obvodu ze 650 hlasů byl 1 hlas neplatný, 350 škrtnutých a 299 bylo pro. Do nadpoloviční většiny scházelo 27 hlasů a proto nebyl zvolen. Za 14 dní se volba opakovala a nový kandidát navržený ok. výb. NF V. S. z Rájce, úředník PMV a politický příslušník KSČ obdržel v naší obci z 322 odevzdaných hlasů 311 pro a 11 bylo škrtnutých. Tím již v naší obci bylo zaručeno zvolení nového kandidáta. Pro volbu krajského národního výboru byl navržen A. S., okresní agronom, původem volyňský Čech. Pro tuto volbu bylo sdruženo 18 obcí. V naší obci neprošel, neboť ze 324 odevzdaných hlasů bylo 223 škrtnutých a 101 hlas byl pro kandidáta. Podle výsledků v celém obvodu byl zvolen. Dne 28. listopadu byly provedeny volby do národního shromáždění. Pro náš obvod (dolní část okresu a část okr. litovelského) byla za kandidátku navržena s. A. H.-S. Osobu všem známou z politického života nebylo třeba popularizovati a tak v naší obci z 322 odevzdaných platných hlasů bylo 275 pro a 47 hlasů proti. 55,4% voličů volilo manifestačně t. j. veřejně. Příznivý výsledek byl ve všech obcích a kandidátka byla zvolena. V celku možno říci, že volby probíhaly bez zvláštního zájmu občanstva, nebylo bojovných a štvaných schůzí a lidé to spíše přijímali jako nutnou povinnost.

Poměry kulturní. V zimním období byly pořádány 3 plesy: ČSM (16. 1.), požárníci (hasiči) 13. 2. a dne 27. 2. uspořádalo sdružení rodičů a přátel školy maškarní merendu, na které účinkovala hudba pedagogické školy z Olomouce. Do konce roku byly ještě 4 taneční zábavy. 8. III. k MDŽ bylo konáno shromáždění žen s referátem. 19. III. konána vzpomínka k výročí úmrtí J. V. Stalina a Kl. Gottwalda. V únoru a březnu byl konán zdravotnický kurs pro ženy (20 hodin). Účast 60-70 žen. Přednášeli lékaři za Zábřehu. 23. V. ČSM sehrál divadelní hru „Třetí zvonění“. Kulturní úderka z Leštiny účinkovala dvakráte v místním rozhlase. V srpnu bylo námětem plnění dodávek a v září výročí narozenin básníka Petra Bezruče. Knihovnu opatrovali F. B. ml. a A. M. Počet svazků činil 786, výpůjček bylo 680 a čtenářů 99.

Poměry sociální. Provoz nové mlékárny Zábřeh-Ráječek umožnil zaměstnání 8 ženám a 4 mužům. Platy a mzdy jsou vesměs na takové výši, že ženy z domácností, kde není hospodářství, jsou nuceni svou prací v závodech pomáhati vydělávati, neboť jeden plat stěží postačuje na výživu rodiny. Kde má možnost pracovati více členů rodiny, tam je úroveň dobrá. Žebráků není, neboť osoby neschopné práce pobírají důchody. O siroty je dobře postaráno v celostátní péči. Poměry hospodářské. Počátkem ledna dosahovaly mrazy -12 ^{0} C. Kolem 10. 1. napadl sníh a padal v přestávkách v několika dnech. Dalo se jezditi na saních a lyžích. 16. 1. nastalo tání. Měsíc únor byl velmi chladný a stálé mrazy až -28^{0} C. Budovy promrzaly, zamrzly vodovody a v Nové dědině byl nedostatek vody ve studních. V březnu se poněkud oteplilo a sníh roztál. Pozdější holomrazy poškodily velmi ozimy. Polní práce (setí) začaly od 22. března. 26. března byla první jarní bouře s hromobitím a deštěm. Družstvo dokončilo v březnu druhou část kravína a také drůbežárna byla dokončena. Duben byl velmi chladný a všechna vegetace se opozdila. V dubnu stromy vůbec nekvetly a teprve v polovici května byly sady v nejlepším květu. Byl tedy předpoklad pro dobrou úrodu ovoce. Také brambory se sázely až v květnu. JZD první použilo stroj na sázení bramborů. Žně měly celkem dobrý průběh, obilí bylo však polehlé, výnosy průměrné a slabé. Jarní předpoklad pro dobrou úrodu ovoce úplně zklamal. Vyskytly se velké spousty mšic, ovoce pokud se udrželo na stromech bylo malé a zakrslé. Zvláště švestky byly napadeny puklicí švestkovou. Ovocné stromy neprojevily vegetační růst a se žhavým a zčernalým listím vypadaly jako nemocné. Podzimní sklizeň okopanin byla dobře a včas provedena. JZD nezvládlo sklizeň otav a tak zůstalo 5 ha luk

neposečených. Koncem listopadu nastaly silné mrazy až -12 ^{0} C. 26. 12. napadlo asi 20 cm sněhu. Hned však nastalo velké tání s deštěm a Sázava se silně rozvodnila. Po celý podzim bylo sucho a tak většina studní musela býti prohloubena, aby se získal dostatek pitné vody.

Poměry zdravotní. Suchá zima se silnými mrazy byla příznivá pro zřízení kluziště, které si mládež t. j. příslušníci ČSM a Sokola, vybudovala na louce. Vodu na postřikování kluziště dovolilo bráti JZD z jejich studny a také prkna na ohrazení zapůjčilo. Tak také občané v Rájci mohli viděti první hokejové zápasy. První zápas byl sehrán se Sokolem Dubicko a Rájec prohrál 11:3. Potom se ještě uskutečnila celá řada zápasů se střídavým štěstím. Účast občanů a zvláště fanoušků byla vždy hojná. Pro večer bylo zřízeno elektrické osvětlení a tak na kluzišti byl čilý ruch od rána do večera a ještě pozdě v noci. Zvláště dětská drobotina zaplňovala kluziště a bylo-li třeba přiložila také ruku k dílu. Škoda, že JZD odmítlo pro příští rok dovolení zříditi opět kluziště na jejich louce a bráti vodu ze studny. Omlouvalo to tím, že vody ve studni je nedostatek. Na hřišti byly postaveny branky a bylo upraveno pro kopanou. Vyskytl se opět jeden případ infekční žloutenky. Den tělovýchovy uspořádalo v červnu žactvo národní školy. Svazarm uspořádal v červnu Dukelský (dříve Zborovský) závod. Zúčastnilo se 11 závodníků a všichni splnili dané podmínky.

Život náboženský. Vyučování náboženství není povinným předmětem na školách. Změny v příslušenství k církvím nebyly. Poutě k sv. Antoníčku a Petru a Pavlu byly konány bez průvodů.

Život spolkový. Sokol a ČSM v zimním období pracovali na kluzišti. Později pracovali na úpravě hřiště a stromy, které překážely na hřišti byly poraženy. Svaz českoslov.-sovět. přátelství nevyvíjí činnost a členové pokládají jen placení příspěvků za spolkovou činnost. Požárníci udržují svou pohotovost a jejich pomoc je vyžadována při žňových hlídkách.

Rok 1955.Správa obce. Místní národní výbor zůstává v tom složení jak byl zvolen v r. 1954 na období tří let. 8 mužů a 1 žena pečovalo o správu obce. Většinou každý člen místního národního výboru byl předsedou odborné komise a ku pomoci měl tzv. aktivisty t. j. dobrovolné pomocníky, kteří pomáhali při různých akcích. V zimních měsících byla prováděna zimní kampaň. Členové MNV, každý ve svém obvodu, prováděli agitaci ve svých obvodech hlavně na zvýšení zemědělské produkce. Téměř všichni občané činili závazky na zvýšení živočišné a rostlinné výroby a nezemědělci na úpravu obce. Zimní kampaň byla podpořena soutěží mezi jednotlivými obcemi. Naše obec soutěžila se sousední Zvolí. V zemědělské výrobě naše obec uhájila prvenství a pokud se soutěž týkala vzhledu obce, tu obec Zvole květinovou výzdobou návsí předčila zase nás. Během roku byl vyčištěn potok a kolem hřiště bylo vysázeno 42 vlašských ořechů. Na pokyn okresního národního výboru bylo usneseno odprodati obecní domek č. 107. Důvodem bylo, aby MNV nevlastnily zbytečně nemovitosti, které je hospodářsky zatěžují. Přednostní právo ku koupi měli dosavadní nájemníci a tak domek byl prodán F. T. Předsedkyní výboru žen při MNV v tomto roce byla A. S.

Úprava a vzhled obce. Místní JZD hospodářsky se upevňuje a pokračuje na výstavbě objektů přidružených ku kravínu. Tak se počalo se stavbou přípravny krmiv. Poněvadž je málo členů, aby mohla býti zřízena stálá stavební skupina, nepokračuje výstavba plánovitým tempem a jen v době uvolnění družstevníků od zemědělské práce, umožní jim pokročiti o kus dále. Také úprava kolem kravína neodpovídá hygienickým zásadám a jsou stálé stížnosti sousedů na zápach močůvky a silážních jam. Místo po zbouraném domku zakoupil A. H. a hodlá tam postaviti domek. Vysázené cypřiše a chvojky snad vlivem nevhodné půdy nevykazují patřičný vzrůst a část jich uhynula zimou a suchem. V „Nové dědině“ upravil svůj domek J. K. a před domkem upravil pěkné květinové záhony.

Veřejný život jiný. Obec má dobré spojení autobusové do Zábřehu. Ráno odjíždí autobus 7:20 a vrací se 10:45. Odpoledne ve 13:45 přijíždí žákovský autobus.

Poměry lidopisné. Narodily se pouze 4 děti, 2 chlapci a 2 děvčata. Zemřel A. J., bývalý místní obchodník a posledně zaměstnanec závodu Sigma v Ráječku. Příčinnou předčasné smrti byla srdeční choroba. Rovněž J. S., pokrývač, nedožil se dlouhého stáří. Požehnaného věku dožila se M. Š.,

výměnkářka a stáří bylo příčinnou její smrti. Předčasně a velmi náhle zemřela dosud svobodná M. B. ve stáří 33 let. F. K. utrpěl úraz na noze při mlácení.

Poměry politické. Politicky pracuje místní organizace KSČ a v zimním období byly 2 veřejné schůze s politickými referáty o současné politice vnitřní a mezinárodní. Je také informátorem o postupu strany v otázkách zemědělských a dbá, aby místní JZD pracovalo podle směrnic strany a vlády. Nemá však v místní obci přírůstek nových členů a tím práce není tak aktivní, jak by to vyžadovala vedoucí úloha strany. Místní organizace lidové strany nevyvíjí veřejnou a aktivní činnost.

Poměry kulturní. Národní škola měla dvě třídy a v učitelském sboru nebylo změn. I. třídu s 1. a 2. postup. ročníkem vyučoval řed. školy J. K. a II. třídu s 3.-5. p. roč. vyučovala učitelka B. P. Krátkou dobu a to od 9. června do 18. června vyučoval na škole učitel M. G., který zastupoval učitelku B. P., která měla karanténu, poněvadž její syn onemocněl infekční žloutenkou. Školní rok byl ukončen dříve t. j. 18. června, neboť žactvo se zúčastnilo celostátní spartakiády a dyn žactva všech stupňů škol začínaly od 18. června. Žactvo 6.-8- škol. roku navštěvuje jedenáctiletou střední školu v Zábřehu.

Knihovna. Knihovníkem byl B. B. ml. , studující na průmyslovce.

Počet svazků: 304 naučných, 486 krásné literatury, 66 pro mládež. Celkem 856 svazků. Přírůstek za rok 75 svazků, vypůjčeno bylo 865 svazků krásné literatury, 123 svazků naučné literatury a 217 svazků pro mládež. Celkem vypůjčeno 1 205 svazků. Čtenáři: 22 mužů, 32 žen, 66 mládež.

Divadla. Divadelní kroužek při OJ sehrál dvakráte divadelní hru se zpěvy „Zapadlý zvoneček“. Hra se obecenstvu velmi líbila pro svůj veselý ráz a byla hrána pohostinsky v Jestřebí a Vlachově. ČSM sehrál divadelní hru „Sirotek v Radhošti“. Svým námětem podle lidové pověsti nemá hra již účinného působení a hodila se jen pro dětské představení. Umělci z Olomouce provedli estrádu „Loď dobré nálady“. Tanečních zábav bylo 8, z toho 2 plesy. Většinu tanečních zábav pořádal ČSM. 30. května byl pořádán tělovýchovný den, na kterém žáci národní školy předvedli ukázky cvičení na spartakiádu. Pěší osvětové jizby byla pořádána velmi pěkná a názorná přednáška o ovocnářství, kterou pronesl p. R. ze Zábřehu s praktickými ukázkami roubování a štěpování. Péčí zemědělského odboru ONV v Zábřehu byl v druhé polovině listopadu zahájen I. ročník „Družstevní školy práce“. Škola měla dvě oddělení. Jedno oddělení probíralo živočišnou výrobu a vše ostatní, co je s tím spojené a přednášel okresní veterinář ze Zábřehu. Druhé oddělení se zabývalo rostlinnou výrobou a přednášel prof. zahradnické školy Ing. M. Herman ze Zábřehu. Škola se konala každý týden v pondělí od 13:30 do 17:30 po dobu 16. týdnů. Byli pozváni k návštěvě i soukromě hospodařící místní zemědělci. Bohužel nepřišel nikdo, snad z obavy, aby nebyl nucen vstoupit do JZD a nebo, aby neukázal před druhými kladný postoj k socializaci vesnice. Tak pouze 20 družstevníků navštěvovalo přednášky a mělo snahu poučiti se o své práci. Velké kulturní poslání má film. V naší obci není stálé kino a tak zájemci o filmová představení navštěvují kino v Leštině a Zábřehu. Dům osvěty ze Zábřehu promítal 3 krátké filmy při zvláštních příležitostech. Při oslavách památných dní vyplňovali program většinou žáci národní školy. Jen návštěva občanů bývá poměrně malá.

Poměry sociální. Zemědělství, kterému byla dosud věnována malá péče a pracovní síly byly odčerpávány do průmyslu, zastávalo za průmyslovou výrobou a bylo proto nutné změniti poměr k zemědělské práci. Prvním ukazovatelem lepšího poměru k zemědělství je snaha ponechati zemědělství dostatek pracovních sil, hlavně z řad mládeže. Tak již děti zemědělců po absolvování 8 leté školní docházky mohou zůstati doma v hospodářství u rodičů. Pro odchod ze zemědělství musejí míti povolení od MNV. Také byl činěn nábor pro dosídlení pohraniční po stránce zemědělské. Z naší obce se nikdo nepřihlásil. Blízká mlékárna (PMV) v Ráječku přibírá hlavně ženské síly z naší obce. Všichni občané jsou zaměstnáni a vidíme naopak, že zemědělci, kteří dříve měli ku pomoci pracovní sílu (službu), pracují ještě v průmyslu (večerní směny) a tím si značně zvyšují životní

úroveň. Také rodiny, kde pracuje více členů, jsou po stránce finanční dobře zabezpečeny. Není také nuzných výměnkářů, neboť všichni pobírají důchody a jsou pro stáří zabezpečeni.

Poměry hospodářské. Zima byla značně krutá se stálými mrazy kolem -10^0 C. také příchod jara se opozdil a v dubnu bylo uděláno velmi málo práce na poli. Teprve v květnu začaly polní práce a všechno mělo opožděnou vegetační dobu. Ovocné stromy kvetly teprve ve druhé polovině května a šeříky kvetly až začátkem června. Jabloně kvetly jen velmi málo a lze očekávat velmi malou úrodu ovoce. Obilí bylo velmi nízké a také zelenina rostla pomalu. O píci byla značná bída. Opožděná senoseč měla vlivem pěkného počasí dobrý průběh a sklizeň sena byla dobrá. Žně začaly opožděně kolem 15. srpna. Počasí bylo deštivé a jen za zvýšeného úsilí byly žně zdárně ukončeny. JZD při sklizni pomáhal vydatně patronátní závod PMV. Hlavní pomoc byla při svozu obilí a mlácení. JZD používalo při mlácení mlátičky – poloautomat, kde na obsluhu stačí jen několik lidí. Téměř na celém katastru obce se vyskytla mandelinka bramborová a rychlými zásahy se podařilo omeziti její rozšiřování. Podzim ukázal, že jarní předpověď o úrodě ovoce byla správná. Ovoce v zahradě bylo vzácností. JZD zavedlo pokusně studený odchov telat a postavilo u kravína 10 Steimanových bud k tomuto účelu. Také konec roku byl deštivý a beze sněhu. 29. prosince byla bouře s hromobitím a blýskáním.

Statistická data o chovu domácího zvířectva

Stav podle soupisu ku dni 1. 4. 1955.

Slepice a kohouti	Koně	Ovce a berani	kozy	Husy a houseři	Kachny
2 319	22	10	141	709	98

Stav skotu

Telata	jalovice	Krávy	Ostatní	Celkem
33	90	180	26	329

Vepři

Prasnice	Plemenný kanec	ostatní	Celkem
19	1	191	211

Poměry zdravotní. Péče o zdraví člověka dosahuje stále větší okruh působnosti. Poradna pro nastávající matky a kojence je každých 14 dní ve Zvoli. Děti školního věku jsou každý rok prohlíženy školním lékařem a dvakráte v roce je jim ošetřen chrup. Vše je zdarma. O zdraví dospělých osob pečuje obvodní lékař a továrny mají své lékaře. Epidemií v tomto roce nebylo. O dobrovolnou tělesnou výchovu stará se Těl. jednota Sokol. Bohužel má velmi málo členů (26), většinou starších, kteří již aktivně tělovýchovu neprovádějí. Mládež se málo účastní a jen na hřišti hraje neorganizovaně kopanou. Stálá reorganizace poškodila tělesnou výchovu a nyní se škody těžko napravují. Velkou nevýhodou naší obce je, že nemá tělocvičnu ani místnost pro schůzky. Místní jednota na celostátní spartakiádu nevyslala ani jednoho cvičence. Jen účastníci škol cvičili v Praze. Dřívější sokolské slety byly však hojně obesílány. Činnost Svazarmu spočívá v přípravě odvedenců pro vojenskou službu. Snaha pro výstavbu nových bytů je brzděna nedostatkem materiálu.

Život náboženský. Náboženský život zůstává ve stejné síle a není pozorován úpadek ani růst náboženského smýšlení. Místní pouť u sv. Antoníčka, konaná dne 12. června a taneční zábava v přírodě přilákaly mnoho občanů a mládeže.

Život spolkový. Činnost spolků je malá. Je mnoho zdrojů zábav a pobavení, mládež je zaměstnána a má dostatek příjmů a to rozptyluje její zájmy. Smysl pro společnou a dobrovolnou

práci v kolektivu upadá, sobectví ovlivňuje jedinec a touha po zábavném a příjemném prožívání volného času zajišťuje kladné hodnoty, potřebné pro budování socialistické společnosti.

Rok 1956.

Správa obce. Místní národní výbor za předsednictví I. K. a všichni ostatní zvolení členové vykonávající funkce, snaží se pracovati podle směrnic strany a vlády. Byla provedena úprava polních cest alespoň na nejvíce poškozených úsecích. Práce byly placeny a přece jen málo bylo občanů ochotných se podíleti na obecně prospěšném díle. Je v tom viděti, že lidé nejsou finančně slabí, neboť o práci , která byla výsadou některých lidí v dřívějších dobách, není dnes zájem. Rovněž tak se také opravovalo vedení místního rozhlasu v Drážkách, kde dosavadní sloupy uhnily. Jen asi 101 lidí se přihlásilo na výzvu pro všechny občany. Více rozruchu povstalo při instalaci nové elektrické sítě. Dosavadní elektrická síť a také veškerá domácí zařízení neodpovídala novým předpisům a směrnicím jak z bezpečnostních, tak i z úsporných důvodů a musela býti obnovena. Tím vznikla nečekaná vydání a někde to činilo několik tisíc a tak nebylo příliš mnoho radosti mezi občany. Nakonec však všichni ocenily výhody elektřiny a předháněli se v provedení nových instalací a neobešlo se to ani bez hádek a osočování. Všichni se nechali zapojiti na novou síť, až na M. Š. Napětí 120 W se změnilo na 220 W. Některé domácnosti byly bez elektřiny 2-3 měsíce. MNV řídil a určoval pořadí prováděných instalací. Přednostní právo měly zemědělské závody a rodiny s malými dětmi. Velmi podstatně bylo zlepšeno veřejné osvětlení a 22 osvětlovacích těles se zapíná automaticky na určenou dobu. Místnosti místního národního výboru a knihovna byly nově vymalovány.

Úprava a vzhled obce. Starý železobetonový transformátor, který stál vedle kříže před školní budovou a neokrašloval obec byl při příležitosti výměny elektrické sítě zbořen, rozbit a získaným materiálem byl upraven a zvýšen terén před školou. Nový transformátor na železné konstrukci byl postaven vedle školy v zahradě V. J. Nová telefonní linka byla postavena k lesu až po bývalé junácké tábořiště. Účel není zatím znám. Na místě bývalého domku č. 80 postavil si nový rodinný domek A. H. Dále ku Zvoli začal se stavbou nového domku A. J.

Veřejný život jiný. Autobusové spojení bylo upraveno a rozšířeno hlavně pro dělnictvo. Autobus s dělníky odjíždí 5:30 do Zábřehu a 14:35 do Mohelnice, 17:35 do Zábřehu a 18:05 do Mohelnice. Listopadové události v Maďarsku a kontrarevoluční puč zanesly vzrušení i do naší obce. Uvědomělí lidé dobře poznali zaměření proti dělnické třídě, ale bohužel našli se i někteří, kteří si události vysvětlovali podle zpráv reakce a stavěli se s reakcí do jedné řady. Promluvilo u některých reakční přesvědčení a projevila se jejich touha po vykořisťování lidu a žíti z práce druhých. Štěstí, že jich bylo málo a jejich radost netrvala dlouho. Lid v Maďarsku se udělal pořádek, nastoupil opět na správnou cestu k budování socialismu. Jim ku pomoci přispěly ostatní socialistické státy. Sbírka v naší obci na pomoc Maďarsku vynesla 360 Kčs a to ještě všichni příslušníci ROH dávali své příspěvky v továrnách a na svých pracovištích.

Poměry lidopisné. Narodilo se celkem 16 dětí z toho 10 chlapců a 6 děvčat. Na věčný odpočinek odešli: I. S., stár 75 roků a výměnkář. Provozoval v obci živnost kovářskou. A. S., domkař, zemřel ve stáří 80 roků. Pracoval až do své smrti na obdělávání svých polí a byl také posledním obecním bubeníkem a o svou funkci přišel zřízením místního rozhlasu. Pro stáří zemřel také J. B., výměnkář. J. G. odstěhoval se se svou rodinou do Prahy a J. P., bydlící na č. 61 do Tršic. Oženil se M. K. a po sňatku se odstěhoval do Ráječka. Dne 25. 1. na státní silnici v „Nové dědině“ přišel k úrazu 11 letý Č. K., syn ředitele školy. Byl sražen nákladním autem a byla mu skalpována pravá část hlavy. Projíždějícím sanitním autem byl hned odvezen na kliniku do Olomouce. Vnitřní zranění neutrpěl a tak jen jizva na čele upomíná na nehodu. Skoro na témže místě havaroval motocyklista, který se poranil na noze a jeho manželka, spolujezdec, zemřela v nemocnici.

Poměry politické. Činnost politická je aktivně prováděna místní organizací KSČ v čele s předsedou J. N. Místní organizace čsl. str. lidové politicky pracuje málo a plnila úkoly v přesvědčování svých členů ke vstupu do JZD.

Poměry kulturní. Škola byla organisována jako dvojtřídní s 5. pos. ročníky. Ředitelem byl uč. J. K. a učitelkou druhé třídy B. P. 23. září řed. šk. onemocněl a po 6 týdnů nebyl ve službě. V této době byl ustanoven na výpomoc uč. J. T. a vystřídala ho učitelka D. B. Školní docházka žáků je velmi dobrá a jen onemocnění jsou příčinnou zameškání. Na vysokých školách studují: M. P.,
J. M., V. J., J. B. Místní lidová knihovna je umístěna v osvětové jizbě. Stav knihovny:

Literatura je zastoupena počtem svazků

politická	naučná	Pro mládež	krásná	celkem
121	237	79	487	924

Celkem bylo 39 čtenářů. Z toho 11 mužů, 8 žen a 20 mládeže.

Vypůjčeno bylo 48 knih naučných, 763 krásné lit. a 209 pro mládež. Celkem 1 020 výpůjček. Uspořádána byla výstavka knih při besedě se zemědělci. Knihovníkem byl A. Š. Péčí Domu osvěty ze Zábřehu byly uspořádány 2 přednášky a referenty byli členové společnosti pro šíření vědeckých nauk z Olomouce. Jedna pojednávala o vesmíru 21. 1. za účasti 58 občanů a druhá byla na téma: Je život na planetách? (2. 5. účast 85). Veselou estrádu pořádal (11. 1.) pro naše zemědělce závodní klub ONV. Besed se zemědělskou problematikou bylo 5. Své zážitky ze zájezdu do Sovětského svazu vyprávěl F. Ž. na besedě za účasti 60 posluchačů a jak viděl zemědělství v SSSR vyprávěl v Družstevní škole práce. Místní ochotnický divadelní kroužek sehrál dvakráte divadelní hru od J. Štolby: Závěť. Více se tančilo a celkem bylo 8 tanečních zábav. Podíl na zvětšeném počtu měl nájemce Jednoty –pohostinství. Bylo promítnuto 5 celovečerních filmů. Vzpomínkové večery a oslavy (celkem 4) byly pořádány v památné dny. (Mezinárodní den žen, Mezinárodní den dětí, Velká říjnová socialistická revoluce, Děda Mráz). Tělovýchovná slavnost konala se 10. června v rámci MDD. Program vyplnili žáci národní školy a žákovské družstvo místních požárníků předvedlo svůj výcvik a pohotovost v boji proti požárům. Rodičovské sdružení se postaralo o pohoštění dětí. Okr. výbor nár. fronty uspořádal veřejnou schůzi s přednáškou na téma: Maďarsko a Suez. Koncem září byl zahájen provoz v novém kině ve Zvoli. Je to pro Rájec nejbližší kino s nejschůdnější cestou. A tak v pěkně upraveném a útulném biografu budou míti i naši občané postaráno o zábavu a poučení.

Poměry sociální. Zaměstnanost všeho obyvatelstva je dobrá a není lidí bez práce. Také zemědělcům se daří dobře, protože své příbytky na dodávkové úkoly prodávají za vyšší ceny a dobří hospodáři na mléku vydělávají pěkné peníze. Zvýšení úrovně vidíme i u rodin, které v dřívějších dobách živořily. Také pěkné oblékání je toho svědectvím.

Poměry hospodářské. V lednu bylo počasí většinou teplé, bez mrazů a značně deštivé. Začátkem února nastalo silné ochlazení a mrazy dosáhly 23° C. Také teprve v únoru sněžilo a vytvořila se sněhová pokrývka. Také v březnu ještě silné mrazy potrvaly a duben byl velmi chladný. Jarní práce na poli začaly velmi opožděně, kolem 20. dubna. Sněhové plískanice a časté sněhové přeháňky brzdily práce. Žně probíhaly normálně a jen částečně deštivé počasí práce opožďovalo. Úroda obilí byla dobrá. Velmi dobrou úrodu bramborů způsobil dostatek vláhy a brambory měly neobvyklou velikost. JZD použilo k vyorávání brambor nový stroj. Vyorává 2 řádky a brambory padají do řádku. Tím se uspořilo pracovních sil při sbírání. Pro chladné a deštivé počasí bylo málo medu. Při soupisu dobytka k 1. 4. bylo zjištěno:

Stav skotu:

telata	jalovice	krávy	ostatní	celkem
50	78	191	41	360

Vepři a jiný dobytek:

prasnice	plemeník	Ostatní	celkem	koně	Ovce a berani	kozy
20	1	162	283	22	5	138

Statistika drůbeže k 1. 7. 1956

Slepice a kohouti	Husy a housata	kachny	krůty	celkem
2 918	644	167	5	3 734

Přehled o činnosti JZD v tomto roce. Výměra společné zemědělské půdy činila 121 ha. Orné půdy bylo celkem 88,93 ha. Počet sdružených závodů činil 26 a členů družstva bylo 38. Během roku přistoupili 4 členové. Výměra záhumenků činila 13 ha. Sdružené závody měly tuto dřívější výměru: 05 – 2,00 ha/5, 2 ha – 5 ha/11, 5 ha – 10 ha /8, 15 – 20 ha/2, trvale činných členů a rodinných příslušníků bylo v JZD v tomto stáří: 26 – 45 roků /16 (občas pracující 4), 46 – 60 roků/ 7 (občas pracujících 4), nad 60 roků / 3, celkem / 26 (občas pracujících 8). Odpracováno bylo 10 755 pracovních jednotek. Na jednotku se vyplácelo 26 Kčs v penězích a 8,65 Kčs v naturáliích. V rostlinné výrobě se odpracovalo 3 712 PJ, v živočišné výrobě se odpracovalo 5 740 PJ a administrativní práce vyčerpaly 876 PJ. Polní skupina měla 18 pracovníků a živočišná výroba 13. Sklizeň hlavních plodin v q na 1 ha: pšenice 34,27 q, žito 25,85 q, ječmen 26 q, oves 22,50 q, cukrovka 236 q, brambory 145 q. Mléka bylo vyrobeno 102 953 l od 49 krav. Průměrná roční dojivost byla 2 300 l na 1 ustájenou dojnici. Průměrný stav prasnic 12, počet vrhů 20 na 1 vrh 7 selat. Průměrný stav slepic 260, průměrná snůška vajec 130 na 1 slepici. Dosud hospodaří v obci soukromě 88 zemědělských závodů s výměrou 232,45 ha zemědělské půdy. Důchody ze živočišné výroby činily celkem 327 576,59 Kčs. Důchody z rostlinné výroby činily celkem 112 531,78 Kčs. Ostatní důchody činily celkem 10 960,95 Kčs. Úhrn důchodů činil 451 069,05 Kčs. Předsedou družstva byl Jiří Svačina, účetní Jaroslava Nováková.

Poměry zdravotní a bytové. V tomto roce vyskytly se epidemicky tyto nemoce: černý kašel, příušnice a spalničky. Průběh však byl lékařsky sledován a nikde nebylo ohroženo dětské zdraví. Následkem opravy domku č. 7 přestěhoval se J. P. do bytu na č. 24. Neobsazen zůstává byt na č. 91. Lékařskou službu v naší obci vykonával svědomitě a pečlivě MUDr. G. N. ze Zábřehu a naše státní zřízení věnuje zdravotnictví velkou péči.

Rok 1957.

Politický a veřejný život. Politický život v naší obci byl veden místní organizací KSČ za předsednictví J. N., důchodce. Jemu pomáhali členové výboru H. B., V. S., J. S. a J. M., který však pro onemocnění větší část roku nemohl funkci vykonávati. Důvěrníkem a vedoucím čsl. strany lidové byl J. D. a Čsl. stranu socialistickou (3 členové) zastupoval G. H. Do nových voleb byla předsedkyní výboru žen A. H. Nové volby v tomto roce konaly se na tříleté období do místního národního výboru, okresního národního výboru a krajského národního výboru. Volby konaly se 19. května 1957. Již v zimě konaly se přípravy na volby a hlavní úkol byl přenesen na místní výbory Národní fronty, kde za vedení zástupců KSČ byli vybíráni kandidáti pro jednotlivé obvody. Celá obec byla rozdělena na 12 obvodů (proti volbám v r. 1954 byl zvýšen počet obvodů o 3 obvody, protože obce s více jak 500 obyvateli mají míti 12 členů) s přibližně stejným počtem obyvatelů. V dalších schůzích konaly se besedy s kandidáty a schvalovány byly akční plány na nové volební období. Také MNV, kterým končilo funkční období, na veřejné schůzi hovořily o své dosavadní práci a o těžkostech, které jim znemožňovaly vykonati svůj akční plán.

Pro volby ONV byl stanoven obvod Rájec, Jestřebí, Pobučí a za kandidáta byl navržen V. S. z Rájce, stár 35 roků a zaměstnanec n. p. Atlas. Celkem bylo odevzdáno 352 hlasů, z toho 309 pro a 43 proti. Do krajského národního výboru byl kandidátem Vojtěch Petřík, účetní JZD

z Klopiny, stár 49 roků. Celkem odevzdáno bylo 352 hlasů, z toho 295 pro a 57 proti. Průběh voleb byl důstojný a radostný.

Správa obce. V ustavující schůzi předsedou MNV byl zvolen I. K. a dalšími členy rady byli zvoleni A. Š., F. H., J. S. a H. B. A. Š. byl určen za tajemníka MNV. Po volbách do MNV byl zvolen nový výbor žen při MNV, také z každého obvodu 1 žena, a předsedkyní byla zvolena M. B. Místní rozhlas se porouchal a zprávy pro občany musely býti psány na tabuli do doby než byla provedena oprava.

Výstavba obce. JZD provedlo omítání kravína a začalo se stavbou mléčnice u kravína. Nová fasáda byla provedena na výměnku u č. 27. V podzimním období byl zásluhou výboru žen vyčištěn potok po celé délce vesnice a také odvoz materiálu byl proveden za pomoci občanů. Znovu byl prohlouben potok od dráhy až po ústí do Sázavy. Každá rodina měla určen úsek (3 m) a tak svépomocí bylo vykonáno dobré dílo.

Komunikační poměry. Autobusové spoje byly rozšířeny tak, že dělníci mají dobré spojení na pracoviště v Zábřehu i Mohelnici. I z nočních směn mají možnost vraceti se autobusem.

Hospodářské poměry. K dalšímu vzdělávání zemědělců sloužila družstevní škola práce, která byla rozdělena na 2 sekce. Do rostlinné výroby chodilo 11 členů do živočišné 9 členů. Soukromě hospodařící zemědělci navštěvovali školu 3. Jarní práce začaly velmi brzy pro pěkné a velmi teplé počasí. Také začátkem dubna vykazoval teploměr 15-18^0 C. Červen byl značně suchý bez dešťů. Sklizeň sena následkem toho byla průměrná a někde i malá. Začátkem července byla veliká vedra až 33 ^{0} C ve stínu. Od 10. července bylo deštivo a veliké bouře. Žně byly zahájeny 15. července ale stálý déšť až do 23. 7. práce velmi opozdil. Na podzim bylo dobré počasí a práce sklizňové měly dobrý průběh. Nad rybníkem byly vykáceny olše a založen prutník pro místní potřebu. Od 22. července byl v provozu žňový útulek a zatím byl umístěn v I. třídě národní školy.

Sociální a zdravotní poměry. Dnem 1. ledna vešel v platnost nový zákon o národním pojištění. Zdravotní péči našeho obvodu má na starosti MUDr. G. N. ze Zábřehu. Během roku stalo se několik úrazů.

Výbor žen pořádal autobusový zájezd na Jižní Moravu (1 den) a JZD do severních Čech (3 dny).

Kulturní poměry. Kulturní život v novém roce začal tancem a tak již 19. ledna ČSM měl svůj mládežnický ples. Účast byla dosti slabá. 2. února místní požárníci vítali na svém plese starší generaci k družné zábavě. Bujné veselí se rozproudilo na maškarním plese, který pořádalo Sdružení rodičů a přátel školy za hojné účasti. Tradiční pouťová zábava byla pořádána v přírodě u sv. Antoníčka a již odpoledne byla velká účast ze širokého okolí. Také hody v neděli odpoledne přilákaly hodně diváků a o zábavu dětí se postaraly zábavní podniky a četné krámy s cukrovinkami a různým zbožím. Mládež, zejména přespolní tančila v neděli a pokračovalo se i v pondělí za účasti starších. Od dubna, kdy nebylo třeba již topiti, Dům osvěty ze Zábřehu promítal každý týden v neděli celovečerní filmy. Zemědělské přednášky nebyly konány, neboť tuto tématiku převzala Družstevní škola práce na které přednášeli odborníci řed. zahradní školy (rostlinná výroba). Zvlášť o veterinářských novinkách přednášel doktor ze Zábřehu a o pojišťování Fröml. Pěknou přednášku o výchově mládeže měl doktor ze Zábřehu. Oslavu 40. výročí Velké říjnové socialistické revoluce uspořádala národní škola a žáci vyplnili pořad. Účast byla překvapivě velká (70). Tělocvičná jednota Sokol zahájila v podzimním období pravidelné cvičení a výsledkem byla pěkná tělocvičná akademie pořádaná 11. prosince. Žactvo obojího pohlaví předvedlo pěkná tělocvičná čísla a ze starších cvičily jen dorostenky. Dorostenci, bohužel, zatím se cvičení nezúčastnili. Slavností byly ukončeny žně a hlavně výbor žen se přičinil o krojované skupiny, krásný průvod a na hřišti byla předvedena dožínková scéna a národní tance. Také malí návštěvníci žňového útulku předvedli pásmo básní a tanců. Poslední sobotu před vánocemi byla péčí SRPŠ pořádána vánoční nadílka Dědy Mráze. Kulturní pořad žáků

národní školy byl doplněn promítáním diafilmů, které pořídil p. J. P. z pouti u Antoníčka a dožínkové slavnosti. Celoroční kulturní dění bylo ukončeno veselým Silvestrovským večerem, který pořádal ČSM. V organisaci národní školy ani v učitelském sboru nenastaly změny.

Stav místní lidové knihovny podle svazků je tento:

politická	naučná	Pro mládež	Krásná literatura	celkem
124	251	80	512	967

Výpůjček bylo celkem 744. Čtenářů bylo celkem 46, z toho 20 mládeže. Knihovníkem byl A. Š ml.

Lidopisné poměry. Narodilo se celkem 6 dětí, z toho 2 chlapci a 4 děvčata. Zemřely 3 ženy.

Různé. Stav hospodářského zvířectva podle sčítání ku dni 1. 7. 1957: Skot celkem 362 kusů. Drůbež: kuřata 1 491 kusů, slepice 1 436 kusů, kohouti 86 kusů. Celkem 3 013 kusů. Krůta 1, perličky 0. Husy: celkem 667 kusů z toho 550 housat. Kachny: 146 kusů a 142 kachňat. Ovce 4 a 1 beran. Kozy: celkem 110 kusů, z toho 2 plemeníci a 7 kleštěnců. Vepři: celkem 221 kusů, z toho 1 plemeník a 18 prasnic. Koní bylo napočítáno 19.

Přehled o hospodaření JZD. Ve výměře půdy nenastalo volných změn i když přírůstek byl 5 nových členů. Přírůstek byl jeden závod do 2 ha. Odpracováno bylo 12 085 PJ a 230 brigádnických hodin. Na pracovní jednotku se vyplácelo 30 Kčs a hodnota naturálií činila 11,25 Kčs.

Příjmy ze živočišné výroby činily 342 060,51 Kčs
Příjmy z rostlinné výroby činily 173 265,03 Kčs
Celkový roční příjem činil 36 468,77 Kčs
Příjmy byly proti loňskému roku o 100 000 Kčs vyšší.
Rozdělení příjmů:

- Nedělitelný fond: a) investiční splátky 13 920 Kčs
  b) zbytek 26 960,74 Kčs
  sociální fond 11 174, 75 Kčs
  kulturní fond 2 000 Kčs
  Na pracovní jednotky členům 362 570 Kčs
  Výdaje na výrobu činily 116 128 Kčs
  Celková produkce za rok činila 790 512 Kčs
  Sklizeň hlavních plodin v q na 1 ha:

Pšenice	32,82	oves	21,72
Žito	26	cukrovka	390 q
Ječmen	30,22	brambory	172 q

Výroba mléka činila 112 751 l s průměrnou roční dojivostí 2 288 l na 1 dojnici. Předsedou družstva byl J. S. Pracovní úsilí nově zvoleného MNV bylo aktivní. Snaha o postup celé obce na úseku socialisace vesnice byla uskutečňována také za pomoci MNV, který se staral všemožně o rozšíření členské základny JZD a úspěch byl korunován tím, že po žních téměř celá obec vstoupila do JZD, až na malé výjimky. V připravovaném rozpočtu bylo již pamatováno na zřízení zemědělského útulku po celou dobu polních prací. Dobrá práce MNV se projevila také v tom, že obec splnila všechny své dodávkové úkoly, zaplatila včas všechny daně a tím se řadila k dobrým obcím našeho okresu. Také v uskutečňování socializace na vesnici zaujímá čestné místo.

Rok 1958.

Politický a veřejný život. Politické dění a události v naší obci vedla místní organisace Komunistické strany Československa za předsednictví J. N. Ve výboru mu pomáhali další členové. O bezpečnost proti požárům dbala místní organisace Požární ochrany s předsedou F. B. a velitelem Z. Š. Dobrovolnou tělesnou výchovu prováděla Tělocvičná jednota Sokol za předsednictví J. K.,

náčelníka M. H. a náčelnice J. R. Výbor žen a jeho práci ve prospěch obce vedla B. J. Předsedou ČSM byl J. H.

Správa obce. Pro členy místního národního výboru a předsedy místních organizací bylo pořádáno školení o národních výborech a státní správě. Na základě nařízení bylo obyvatelstvo školeno v civilní obraně. Ve třech kurzech byli účastníci seznámeni s ochranou proto zbraním hromadného ničení a vycvičeni v první pomoci. Účast byla vždy asi 100 občanů, většinou žen. V červenci navštívila naši obec poslankyně za náš okres místopředsedkyně národního shromáždění A. H.-S. Byla k slavnostnímu přivítání očekávána před budovou MNV, ale překvapením bylo, že její první návštěva patřila kravínu a zaměstnancům JZD. Pak teprve došlo k oficiálnímu přivítání zástupci obce a JZD. Rovněž pionýři svým přáním, aby ještě dlouho bojovala za uchování míru a podáním kytice jí projevili svou vděčnost. V JZD jí při malém pohoštění vyprávěli o svých úspěších v práci. Při loučení ještě srdečně si promluvila s místními ženami, které se shromáždily před budovou MNV. Ve správě obce proti loňskému roku nenastaly změny. Rada i plénum MNV ve stejném složení pracovaly ve prospěch občanů.

Výstavba obce. Místní JZD i v tomto roce pokračovalo na budování společných zařízení. Byla dokončena stavba mléčnice a pro chov vepřů byl zřízen vepřinec. Část koní byla ustájena v upravené stáji na čísle 21 . Začata byla také stavba druhého kravína pro 100 kusů. Nový dům ve hrubém zdivu vystavěl na konci vesnice směrem ke Zvoli A. J. Pro děti matek, které jsou zaměstnány v zemědělství, byl zřízen zemědělský útulek. Byl umístěn v osvětové jizbě (knihovna) na č. 98 s pomocnou místností v 1. poschodí. Vedoucí byla E. P. a jí pomáhala J. M. Kolem obce bylo zřízeno plynové potrubí s trasou Mohelnice-Králíky. Zahájeny byly práce na elektrifikaci hlavní železnice na úseku Česká Třebová-Olomouc. Část potoka před transformátorem až po mostek byla zaklenuta. Ve zrušené mlékárně připravuje se zřízení spolkové místnosti a v tomto roce ČSM provedl vybourání strojových základů a vyrovnal terén pro úpravu podlahy. Provedeno zřízení nového osvětlení.

Komunikační poměry. Autobusové spojení se Zábřehem je velmi časté, takže v každou dobu je možnost jízdy do Zábřehu nebo Mohelnice. Velké výhody mají dělníci pro zlevněné jízdné a dělnické autobusy bývají přeplněné. Také žáci navštěvující školy v Zábřehu využívají autobusů. (platí měsíčně 6 Kčs)

Hospodářské poměry. Také počasí v tomto roce mělo své vrcholy. Zima se neobyčejně protáhla a do 23. března se na poli ještě nezačalo pracovati. V době senoseče stálé deště od 26. 6. do 10. 7. rozvodnily řeky a velké povodně natropily mnoho škod. Rozvodněná Morava odnesla seno a ostatní i neposečená luka byla záplavem znehodnocena. Výnosy obilovin byly také v celku malé. Deštivý rok také zavinil nebývalou neúrodu bramborů. Sklizeň byla velmi obtížná, zvláště v těžších a mazlivých hlínách. V době sklizně cukrovky bylo také deštivo a bylo nutné v některých místech ručně cukrovku vytrhávati. Nakonec se však podařilo všechnu skliditi pro zlepšení počasí. O vánocích bylo však velmi pěkné a teplé počasí a mohla se dokončiti hluboká orba. Ovoce byla velká úroda. Jabloně i hrušně byly přetíženy, švestek bylo méně. Výkupní podniky vykupovaly jen velmi kvalitní ovoce a tak mnoho ovoce podlehlo zkáze, neboť přebytky ze zahrad se těžko prodávaly.

Téměř celá vesnice nastoupila cestu společného hospodaření a socialistického života a jen F. D., H. N., O. Č. a M. M. dosud hospodaří samostatně a odolali veškerému přesvědčování. Družstevníci měli možnost vzdělávati se v družstevní škole práce, kde přednášeli odborníci o věcech zemědělských ze Zábřehu. Přihlásilo se původně do skupin živočišné výroby 20 posluchačů a do rostlinné výroby také 20 posluchačů. Když však zjistili, že účast nebude honorována jednotkami, byla účast na přednáškách velmi slabá.

Sociální a zdravotní poměry. Došlo ku dvěma úrazům družstevníků. J. F. při pumpování pneumatiky, kompresorem byla přeražena noha a F. B. při stavbě kravína pádem z lešení zlomil si nohu. Bylo provedeno očkování všech dětí proti obrně a tetanu.

Kulturní poměry. Národní škola měla v obou třídách celkem 38 žáků. Dnem 1. září odešla učitelka B. P. na nové působiště do Dubicka, když ve zdejší obci působila 13 roků. MNV jí při odchodu vyslovil díky a uznání za dlouholetou činnost. Na její místo nastoupil mladý učitel R. P., absolvent pedagogické školy v Olomouci a rodák ze Stichovic u Prostějova. Předsedkyní Sdružení rodičů a přátel školy byla M. H. Pionýrský oddíl na škole měl 10 členů a vedla jej M. B. a D. P. Kulturní podniky v obci jsou řízeny kulturní komisí a osvětovou jizbou. Každý týden Dům osvěty ze Zábřehu promítá celoroční film a jednou měsíčně má představení pro mládež.

Únorové události byly oslaveny slavností na sále a kulturní pořad vyplnili žáci národní školy. Účast byla 80, což proti jiným letům je značné zlepšení. Den vítězství byl oslaven tělocvičnou akademií Těl. jed. Sokol. V zimním období byly konány 3 plesy (PO, SRPŠ, ČSM). 8. III. byl oslaven Mezinárodní den žen filmovým představením. O významu dne promluvil předseda MNV Ig. K. a spr. OJ J. K. 3 nejlepší pracovnice byly odměněny knihou. 11. 3. byla veřejná beseda s mládeží o úkolech mládeže v dnešním životě. Přítomno bylo 38 mladých a 16 činovníků místních spolků a organisací. V rámci MDD bylo pro děti uspořádáno zvláštní filmové představení a pro rodiče projev v místním rozhlase. Koncem června podniklo 11 dorostenek tj. Sokol s vedoucí zájezd na Slovensko (Liptovský sv. Mikuláš) kde se zúčastnily veřejných vystoupení. JZD pořádalo autobusový zájezd do jižních Čech.

Zdejší pouť u sv. Antoníčka se zábavou v přírodě měla letos slabší účast. Studia na vysokých školách letos ukončil V. J. a J. M.

Místní lidová knihovna měla celkem 1 028 svazků z toho 540 krásná literatura, 401 naučná literatura, 87 pro mládež. Přírůstek činil 61 svazků. Čtenářů bylo 38. Při hloubení příkopu na položení plynovodu bylo objeveno staré popelnicové pohřebiště na záhumení F. K. Odkrývání popelnic prováděli členové vlastivědného kroužku z Mohelnice. Popelnice měly tento tvar:

Podle posudků znalců jsou tyto žárové hroby popelnicových polí asi z 9.-10. století před Kristem. Snad v těchto místech je větší pohřebiště, neboť i sousedé při obdělávání půdy našli hliněné střípky, což je možné při malé hloubce pohřebiště pod povrchem půdy.

Je také zajímavé, že byla provedena přednáška o Čsl.- sovětském přátelství, byla tato přednáška nařízena. Účast byla slabá. Starý rok byl ukončen veselým loučením, které předvedli místní požárníci.

Letopisné poměry. Tento rok vykázal řadu těch, kteří vyměnili svobodu za stav manželský a tak z obce odcházejí.

Narodily se tři děti a to 1 chlapec a 2 děvčata. Zemřelo pět osob. Po naplnění svého života odešlo 5 občanů.

Počasí bylo hodně rozmarné. Sníh napadl teprve 5. a 6. ledna. Největší mrazy byly kolem 23. ledna (-13 ^{o} C, - 16 ^{o} C) Značná oblačnost. Také v únoru bylo málo sněhu. Největší mráz byl – 3 ^{0} C. Teprve koncem měsíce opět sněžilo. Kolem 20. února se značně oteplilo a sníh tál. V této době se vrátili skřivani a špačci. V březnu však hodlala zima dodatečně se vyřáditi. Kolem 10. III. nastalo prudké ochlazení, až -6 ^{0} C. V první jarní den byla sněhová bouře a napadl opět sníh a 22. III. byl mráz – 7 ^{0} C. Vše bylo pod sněhem a na poli nedalo se pracovati. Počasí jak uprostřed velké zimy. Začátkem července veliké deště a 14., 15. a 16. VII. neobyčejně horké dny.

Různé. Práce místního národního výboru byla plodná, když uvážíme, že MNV mají na starosti nejen správu obce a veřejného dění politického a hospodářského, ale musí také zajišťovati plnění všech dodávkových úkolů a pečovati o rozvoj zemědělství. Vždyť přesvědčit všechny o správnosti postupu po stránce politické není snadné, neboť mnozí občané dívají se na současný politický a hospodářský vývoj očima úzkých sobeckých zájmů.

Rok 1959.

Politický a veřejný život. Na politické vyspělosti občanů záleží jak bude utvářen pokrok našeho státu a je proto snahou všech zodpovědných činitelů, aby do politického dění bylo zapojeno

co nejvíce občanů. Velká úloha připadá Národní frontě, kde všechny organisace a spolky mají své zástupce a kde pod vedením KSČ připravují plnění úkolů přenášením na své členstvo. Předsedou místního výboru Národní fronty byl v tomto roce E. H., zaměstnáním zedník. Předsedou místní organisace KSČ byl H. B., technický úředník. Z politických stran ostatních jsou členy Národní fronty Československá strana lidová, která byla počtem nejsilnější a Československá strana socialistická, která má v místě pouze 3 členy. Na politické uvědomení působil Výbor žen při MNV, kde předsedkyní byla B. J., členka JZD. Mládežnická organisace ČSM stále nemá možnost plniti bojové úkoly, neboť většina mládeže stojí mimo organisaci. Předsedou místní skupiny ČSM byl J. M. V okresním národním výboru má zastupovat V. S. Oslavy památných dnů a státních svátků pořádá národní fronta a program vyplňují většinou žáci národní školy. Letos se vydařila oslava Velké Říjnové socialistické revoluce po stránce účasti občanů. Vždy bývala účast nepatrná a letos, že byla pořádána v neděli odpoledne a zapojeni do programu byli všichni žáci, rodiče byli přilákáni tím, že vystupuje jejich dítě. Jinak je ještě mnohým nejasný velký význam VŘSR pro vývoj lidské společnosti.

Správa obce. Ve složení místního národního výboru a rady MNV nenastaly změny a předsedou byl I. K. Místní národní výbory mají v našem státním zřízení mnoho úkolů a hlavně je nutné zajišťovati zemědělskou výrobu. To však není práce malá. Vždyť usměrňovati myšlení a práci lidí, kteří nemají kladný poměr k socialistickému zemědělství ve formě JZD a jen nutnost je přinutila ke vstupu do JZD a stále žijí duchem soukromého vlastnictví a společná práce jim není příjemná. Místní národní výbor snažil se o spojení s občany prostřednictvím hovoru s občany. Účast bývala však velmi malá. Teprve, když byly pořádány hovory společně se členskými schůzemi JZD, kde bývala účast větší, byla také větší možnost zainteresovati občany také o řízení a plánování obce. Ve správě obce nečiní potíže finanční prostředky a rozpočty bývají uznány podle potřeby obce. Na zvelebení obce bylo získáno 10 000 Kčs z akce Z.

Výstavba obce. Nutnost soustřediti živočišnou výrobu nutila JZD dostavěti druhý kravín. Tím byla dána možnost ustájení 100 dojnic. Druhý kravín je také prostornější, vzdušnější a vyvážení hnoje je již mechanizováno pásovým zařízením. Družstvo stavělo kravín svou vlastní stavební četou za vedení V. H. Zároveň byla vybudována velká silážní jáma. Hrubé práce (hloubení) provedl buldozer a vyzděna byla cementovými deskami. Ustájení mohlo býti provedeno na podzim. Postavena byla také druhá drůbežárna.

Na pomoc ženám zaměstnaným v zemědělství byl rozšířen zemědělský útulek o dvě místnosti, kde byly kanceláře MNV, který se přestěhoval do náhradních místností. Byl také nově vymalován, vybaven nábytkem a podle uznání kontrolních orgánů dobře vyhovuje. Provoz byl od dubna do 15. listopadu. Vedoucí byla E. P. a druhá síla J. R. Dokončena byla stavba domu č. 125. Ve svépomocné akci byla dokončena stavba kulturní místnosti v bývalé mlékárně. Byla vymalována a dobře sloužila ke kulturní činnosti, na schůze a promítání filmů. Dům č. 4 byl obnoven a novým majitelem se stal J. L. Také dům č. 109 byl přebudován. Obytná část domu č. 76 byla zbořena a na místě byl postaven nový domek. Bylo také splněno přání všech občanů, aby v obci byl pro obchod získán lepší a vyhovující objekt. Po dohodě s Jednotou byla adaptací upravena část bývalé mlékárny. Finanční prostředky poskytla Jednota a občané slíbili pomoc při budování. Pomáhalo několik málo občanů a tak závazek dokončiti stavbu do konce roku byl splněn a vše bylo připraveno na zahájení provozu hned v příštím roce. U místního rozhlasu byly vyměněny sloupy.

Komunikační poměry. Četné autobusové spoje se Zábřehem byly prodlouženy na linku Loštice-Zábřeh. Školní mládež i dělnictvo plně využívá výhod autobusové dopravy.

Hospodářské poměry. Do JZD byla získána M. M. a mimo družstvo zůstává pouze F. D. Zemědělské práce pokračovaly dobře a lépe jako jiná léta. Počasí po celý rok bylo velmi příznivé a celkem bylo velmi málo srážek. Všechna úroda byla řádně sklizena. Rájec byl také jedna z těch obcí, ve kterým byl splněn úkol daný stranou KSČ a vládou „Splnit žně za čtrnáct dní“. Kolem 15. srpna

byly poslední deště a pak do konce roku až na malé deštíky (asi tři), vůbec již nepršelo. Tím byla sklizeň okopanin ukončena velmi brzy. Velmi ztíženo bylo setí ozimů, práce a zpracování půdy byly velmi těžké a ozimy velmi špatně vzešly. Brambory vykazovaly dobrou úrodu. Na cukrovce byly však ztráty protože pro sucho vyrostla malá. O vodu byla bída a mnohé studny (zvláště v „Nové dědině“ úplně vyschly). Občané byli nuceni studny prohlubovati. Také studny ve škole neměla asi 1/2 roku vodu. Pro mnohé byl tedy potok zdrojem užitkové vody. Z ovoce pouze švestky měly dobrou úrodu, jablka a hrušky se neurodily.

Sociální a zdravotní poměry. Zdravotní stav občanů je dobrý. Nebylo epidemií a také zvlášť těžkých onemocnění nebylo. Péče zdravotní je dobrá a také pojištění zemědělců umožňuje všem léčení zdarma. Každý proto využívá těchto možností k uhájení svého zdraví. Poradna pro děti a matky je pro naši obec ve Zvoli. Tím je zajištěna péče o kojence a malé děti a úmrtnost v tomto věku velmi poklesla. Školní děti mají pravidelné lékařské prohlídky ve škole a při zjištění závad jsou posílány k odbornému vyšetření. Děti se zjištěnou slabostí jsou posílány do dětských státních zotavoven. Jinak mají děti možnost v době prázdnin návštěvu pionýrských táborů. Každý výrobní svaz má své zotavovny a na poukazy mohou děti dělníků a zaměstnanců příslušných svazů tráviti 4 týdny v táboře. To přispívá jednak ku zdraví a výchově pro kolektiv. Rodiče přispívají malou částkou podle výše výdělku. Těžký úraz utrpěl A. H. Jako člen JZD pracoval jako traktorista ve státní strojní stanici. Při vyvážení močůvky v místním JZD fekálním vozem, zachytil náhon traktoru za kalhoty, potom za gumový bot a než byl traktor zastaven byla mu utržena část nohy asi do polovice lýtka. Zaměstnanost všech je dobrá. Také ženy jsou zaměstnány jednak v podnicích mimo obec a většina pracuje v JZD. Pouze ženy s malými dětmi pracují ve vedení domácnosti.

Kulturní poměry. Národní škola měla dvě třídy se 44 dětmi. Ředitelem školy byl J. K. a ve II. třídě byl třídním učitelem R. P. a když nastoupil v srpnu vojenskou službu nastoupila na jeho místo učitelka M. H. z Leštiny. Předsedkyní Sdružení rodičů a přátel školy byla L. B. Na vysokých školách studují 2 žáci: M. H. studuje lékařství a J. B. vysokou školu dřevařskou ve Zvolenu.

Místní lidová knihovna byla umístěna v zemědělském útulku. Ku konci roku měla:

446 svazků naučné literatury, 724 svazků krásné literatury, 102 svazků pro mládež, celkem 1 272 svazků. Čtenářů bylo 26 a za rok bylo 394 výpůjček. Knihovnu spravoval knihovník A. Š. Osvětová jizba vykázala v tomto roce 18 podniků ve vědecko-osvětové propagaci s počtem návštěvníků 800. Kulturně společenských akcí bylo 33 s počtem 2 250 návštěvníků. Dům osvěty v Zábřehu promítal v prvním pololetí každý týden celovečerní film. V červnu zakoupilo místní JZD promítací přístroj a tak v druhém pololetí promítalo filmy ve vlastní režii. Bylo promítnuto za celý rok 47 filmů. Každých 14 dní byly promítány filmy pro děti. Hodně se tančilo a celkem bylo 8 tanečních zábav. JZD uspořádalo zábavnou estrádu a program vyplnila „Jesenická pětka“ líbivým pořadem.

8. března byla pěkná oslava Mezinárodního dne žen. Ve vyzdobeném sálu na čestná místa zasedlo 25 žen. Které vychovaly 5 a více dětí. Po kulturním pořadu žáků národní školy a ČSM předal předseda MNV zasloužilým ženám čestné odznaky mateřství. Bylo to uznání těm ženám, které výchovou početné rodiny zasloužily se o stát a společnost.

Dne 14. června uspořádala Těl. jed. Sokol místní veřejné cvičení. Byla to ukázka práce na přípravu II. celostátní spartakiády. Pěkné počasí umožnilo zdařilý průběh celé slavnosti. Kromě mužů cvičily všechny složky tj. od nejmenších žáků a žaček až po pěkné vystoupení žen. Podmínky pro tělocvičnou činnost nejsou zatím příznivé. Sál v zimě nevyhovuje, špatně se vytápí a tak jen za velké obětavosti cvičících i cvičitelů bylo dosaženo tak dobrých výsledků. Pochvalu zaslouží náčelnice s J. R. a cvičitelka žen s. J. N. Divadelní představení v tomto roce nebylo.

Letopisné poměry. Bylo uzavřeno 5 manželství a tak 5 místních občanů se rozhodlo pro společnou pouť životem ve dvou. Narodilo se pouze 1 dítě.

Vzácné životní jubileum oslavili manželé P. a A. B., výměnkáři. Dne 30. května, kdy slavili diamantovou svatbu, t. j. 60 roků společného života. Nebyl to život lehký a zvláště začátky byly velmi těžké, vždyť i první světová válka zasáhla do života rodiny. Vychovali 8 dětí, které v jubilejním dnu byly ve stáří 38 až 58 roků. 15 vnuků a 7 pravnuků se těšilo ze zdraví dědečka a babičky. Místní národní výbor jménem všech občanů popřál manželům hodně zdraví a spokojeného života a místní rozhlas jim vesele vyhrával.

Místní národní výbor po celý rok dobře řídil veškeré dění v obci. Své politické úkoly plnil za spolupráce místní organizace KSČ. Také dobrým pomocníkem byl místní výbor NF. Tento vždy v nutných případech se obracel na všechny složky NF a agitační dvojice vysílané pro osobní styk s občany řešily často úkoly méně populární jako zvýšené dodávky vajec, dodávky bramborů záhumenkáři aj. Je však ještě málo ochoty u občanů pro veřejně prospěšné práce a domnívají se, že všechno udělá MNV. A tak jsme svědky toho, že obecní cesty jsou ve špatném stavu, na náves není pěkný pohled a společné budování není žádné. Snad životní zajištění nenutí nikoho hledati si práce málo placené. Výchovný proces pro kolektivní život postupuje pomalu a možná, že příští generace budou poslání člověka v životě lépe chápati.

Rok 1960.

Politický a veřejný život. Politický a veřejný život byl v tomto roce rozvířen územními změnami v našem státě. Celý stát byl rozvržen na větší celky – kraje –více hospodářsky samostatné a svérázné svou hospodářskou a průmyslovou pospolitostí. V krajích byly zase slučovány okresy. Okres Zábřeh a Jeseník byl připojen k Šumperku a tak byl vytvořen značně rozsáhlý celek, který má komunikační spojení velmi obtížné, pomyslíme-li na oblast Jeseníku a Javorníku. Také ovládání tak velkého celku administrativně je obtížné a tak papírové oběžníky nahrazují spojení s lidem a nebo zase se všechna práce politická a osvětová řídí pomocí okrsků Zábřeh a Jeseník. Ze zábřežského okresu byly některé obce v západní části připojeny k českému okresu. Ústí nad Orlicí. (Červená voda, Bílá Voda, Tatenice aj.) Štíty si uhájily svou příslušnost k okresu Šumperk. Zrušením ONV v Zábřehu uvolnily se některé síly úřednické a tyto byly většinou ustanoveny za tajemníky místních národních výborů. V Rájci byl funkcí tajemníka MNV pověřen V. Č., dosavadní úředník ONV a rodák ze sousední Leštiny. Krajským městem Severomoravského kraje se stává Ostrava. Morava a Slezsko tvoří tedy dva kraje: Severomoravský a Jihomoravský. Západ a východ se na Moravě ztratil. Tyto územní změny měly za následek vypsání nových voleb do místních, okresních, krajských národních výborů a do Národního shromáždění. Volby se konaly dne 12. června. V menších obcích (do 500 vol.) bylo upuštěno od voleb podle obvodů a byla Národní frontou navržena společná kandidátka. V naší obci bylo zapsáno 346 voličů.

Dobrou úlohu při všech těchto změnách musela sehráti místní organizace KSČ, protože bylo nutno přesvědčovat občany o věcech nepopulárních, o kterých někdy zdravý rozum říkal, že je to zbytečné a neprospěšné. Předsedou byl H. B. a členy výboru V. S., J. N., J. S., V. Č. a J. S. Československ. strana lidová neprojevovala zvláštní činnost a předsedou byl J. B. Předsedkyní ČSM byla A. P. studující na vysoké škole pedagogické. Předsedou T J Sokol byl J. K. Výbor žen do voleb vedla B. J. a po nových volbách V. H. Předsedou místního výboru Národní fronty byl E. H.

Správa obce. Provedenými volbami nastaly také některé změny ve správě obce. Předsedou MNV byl opět zvolen I. K. V. Č. se stal tajemníkem, protože pro tu funkci byl při volbách navržen a také zvolen. J. S. zastupoval v radě MNV JZD, Ing. F. S. správce polesí Rájec, byl zvolen předsedou zemědělské komise a F. H. se stal předsedou finanční komise. Předsedou kulturní a školské komise byl J. K. Bezpečnostní komise J. P., péče o pracující Jan Koruna. Předsedou stavební komise byl Vladimír Smékal.

Dosavadní dlouholetý tajemník A. Š. pro špatný zdravotní stav nekandidoval do MNV a odchází pro nemoc do důchodu. Vykonal pro obec kus dobré práce.

Do jednotlivých komisí byli ještě přizváni aktivisté, neboť každá komise během roku měla hodně práce na splnění všech úkolů ve správě obce a úkolů dávaných ONV. Veškerá činnost MNV musí býti plánovaná a to vyžaduje značnou práci v jednotlivých komisích. Místním národním výborům byla dána v mnohých věcech větší pravomoc. Velkou starostí MNV jsou úkoly na zajišťování správného zemědělského vývoje na vesnici.

Výstavba obce. Naše obec nemůže se pochlubiti zvláštní výstavbou jakou snad mají jiné obce. Možná, že je to také tím, že není dosud stanoven stavební obvod a nejsou vhodná stavební místa v majetku obce. Tak jsou to většinou opravy a adaptace starších domků a budov. F. V. rozhodl se zbořiti starý, nevyhovující domek a na jeho místě počal budovati větší rodinný dům o 1 poschodí. Také přestavba domku č. 76 byla dokončena a byl osídlen V. F. R. Š. dal svému domku novou fasádu. Místní sbor požárníků začal s opravou hasičského skladiště, které nevyhovovalo svou prostorou a také střecha byla ve špatném stavu. Od února je v provozu samoobsluha Jednoty a bývalý obchod na č. 61 u V. S. byl zrušen a změněn v obývací místnosti. Svépomocí místních občanů byl vyčištěn rybník, který slouží jako zásobárna vody. Rybník byl prohlouben a vyvezené bahno bylo upotřebeno na založení kompostu pro JZD. Většina občanů splnila v této akci svou povinnost a jen někteří přes veškeré výzvy MNV nepodíleli se svou prací na prospěšném díle pro všechny občany. Hráz u silnice byla opravena silniční správou.

Také zvonice stojící mezi lipami na horním konci vesnice počala chátrati. Omítka opadávala a hlavně krytina na báni byla velmi špatná. Bylo tedy jednáno o opravě s okres. nár. výborem a památkovým ústavem. ONV odmítl prováděti opravu, místní národní výbor neměl peněžní prostředky a památkový úřad oznámil, že tato stavba není v jeho péči. Hrozilo tedy zvonici, že bude ponechána svému osudu, až do konečného zřízení. Místní občané a hlavně příslušníci strany lidové podnikli akci na záchranu zvonice. Uspořádali dobrovolnou sbírku na zajištění finanční úhrady a sehnali materiál. Tak byla opět zvonice zachráněna a konkurent zvonů v nové dědině opět svým hlasem zaznívá ráno, v poledne a večer. Zdivo zvonice zůstalo v původním stavu, zakončení a střecha změnily svůj tvar. Novou krytinou se stal plech.

Komunikační poměry. Větší vzdálenost okresního města Šumperka vyžádala si také zavedení nového autobusového spojení a tak byla v provozu linka Loštice-Zábřeh-Šumperk ráno, v poledne a večer. Také Mohelnice-Zábřeh má časté spoje pro dělníky a žactvo. Byla dokončena elektrifikace hlavní trati kolem naší obce a jezdí většinou již samé elektrické lokomotivy. Silnice na horním a dolním konci vesnice byla válcována. Dopravní ruch na státní silnici je veliký.

Hospodářské poměry. Hospodářské poměry naší obce jsou vlastně obrazem hospodaření našeho JZD. Proto také některými přehledy, které jsou v zápisu uvedeny, ukazujeme hospodářský stav JZD.

Výměra společné zemědělské půdy je 319,82 ha, výměra společné orné půdy je 233,01 ha. Sdružených závodů v JZD je 88. Záhumenků je 96 s výměrou 51,01 ha.

Pracovní poměry v JZD:

Trvale pracuje v zemědělství 34 mužů, 67 žen, celkem 101.

Občas pracuje v zemědělství 17 mužů, 14 žen, celkem 31.

Členové v JZD nepracující 16 mužů, 6 žen, celkem 22.

Odpracované pracovní jednotky:

V rostlinné výrobě celkem	15 786 PJ
V živočišné výrobě	16 019 PJ
Ošetřování koní	1 020 PJ
Stavebnictví, údržba	840 PJ
Přidružená výroba	100 PJ
Administrativa	2 006 PJ
Jinak započítané	1 548 PJ

Celkem 37 325 PJ

Hodnota pracovní jednotky:

20 Kčs v penězích, 4,35 Kčs hod. naturálií, celkem 24,35 Kčs

Výnosy některých plodin:

	Zaseto	Sklizeno	Hektar. výnos
Pšenice	38 ha	1 299,5 q	30,78 q
Žito	24,40 ha	729,5 q	28,10 q
Ječmen	25,80 ha	803,6 q	29,26 q
Oves	23,90 ha	747 q	29,69 q
Řepka	6,50 ha	133 q	19,84 q
Mák	1,70 ha	10 q	5,51 q
Cukrovka	15 ha	6 286 q	419 q
Brambory	28,8 ha	3 875 q	134 q
Kukuřice (siláž)	6,60 ha	2 000 q	303 q
Louky – seno	82 ha	2 890 q	35,38 q

Stav hospodářského zvířectva:

156 krav, 127 ostatní skot, 26 prasnic, 160 prasat, 18 koní, 1 080 slepic. Záhumenkáři vlastní 24 krav.

Zemědělská produkce celkem:

Hrubá: 2,223 016 Kčs tržní 1, 298 225 Kčs

Příděl na sociální fond činil 44 000 Kčs

Příděl na kulturní fond činil 14 600 Kčs.

Soukromě hospodaří v obci 1 zemědělský závod tj. F. D. na výměře 6,19 ha zemědělské půdy a z toho 3,84 ha orné půdy. I když mu byly vyděleny nejhorší pozemky, hospodaří dobře a plní všechny dodávkové úkoly.

Jarní zemědělské práce byly včas zvládnuty. Pro časté deště opozdily se žně a tak ještě v září se mlátilo. Úroda obilí byla velmi dobrá. Opožděním žní se opozdily také všechny podzimní práce. Sklizeň bramborů vázla pro deště. Sklizní cukrovky přálo již lepší počasí, ale přesto poslední byla odvážena s pole 26. listopadu. Velmi se urodila krmná řepa – 800 q po ha. Vázlo setí ozimů a hluboká orba pro nedostatek traktorů na orbu.

Velmi dobrá byla úroda všeho ovoce. Pro bohatou úrodu bylo ovoce drobnější a výkupní sklady přijímaly pouze ovoce 1. jakosti. Tím také zůstalo dostatek drobnějšího ovoce pro konzervárny, pro zpracování moštů a ovocných šťáv.

Sociální a zdravotní poměry. Zaměstnanost všech občanů od 18 roků je 100 %ní. Podle oborů je zaměstnanost takto rozvržena:

V zemědělství stále pracuje	102 z toho 39 mužů a 63 žen
Dělníků	107 z toho 70 mužů a 37 žen
V úřadech pracuje	12 z toho 7 mužů a 5 žen
Důchodců je	53 z toho 21 mužů a 32 žen

Vdaných žen zaměstnaných pouze v domácnosti je 19, na vyšších studiích 4.

V místním JZD je nedostatek stálých pracovních sil, zvláště mladších mužů. Každý se snaží odejíti někam do průmyslu a ženy zůstávají doma a pracují v zemědělství. I když mnozí po své práci ještě pracují v JZD a svou dovolenou také odpracují v JZD, přece jen ve špičkových pracích je jejich pomoci velmi potřeba. Je však také jisté, že v zimním období by nemohlo družstvo všechny plně zaměstnati. Je nutno však říci, že ženy pracují velmi svědomitě a vytrvale, ale na některé práce je přece jen potřeba mužů. Mechanizace zatím ještě neodstranila všechnu těžkou práci. Při práci pomáhají také důchodci, protože důchody zemědělců jsou malé.

Důležitým sociálním činem bylo rozhodnutí vlády dávati všem žákům a studujícím školní potřeby a učebnice zdarma. Učebnice si ponechává ve vlastnictví 1. p. ročník – ostatním se zdarma půjčují. Při rodinách s větším počtem dětí je to velká pomoc.

Zdravotní stav občanů byl dobrý. Jen ve dvou případech se objevila infekční žloutenka – J. F. a L. B. Byl opět zřízen nový zdravotnický obvod se střediskem ve Zvoli.

Obvodním lékařem se stal MUDr. J. V. Ordinace je zřízena na faře ve Zvoli. Tím také se zvětšila péče o občany, zvláště občany zemědělce. Také rekreační péče se stále zlepšuje. Rovněž družstevníci jezdí na rekreaci (zatím asi 4 za rok) a tím se pozvolna vyrovnávají se zaměstnanci v závodech. Děti rodičů zaměstnaných jen v zemědělství nemají dosud možnost účastniti se rekreace v pionýrských táborech, kdežto všechny děti jiných zaměstnanců se postupně dostanou do táborů, které jsou budovány ROH a to jednotlivými svazy. Také závody budují své tábory a rekreační střediska pro své zaměstnance.

Kulturní poměry. O divadlo se staral ochotnický soubor místních požárníků. Sehráli dvakráte divadelní hru sovět. spis Ostrovského: „Bouře“. Hra svou tématikou byla velmi náročná a přes veškerou snahu herců obecenstvo z větší části neupoutala. Pohostinsky vystoupili ochotníci z Jestřebí se hrou „Kalibův zločin“. Tanečních zábav bylo 8, z toho 3 plesy. SRPŠ pořádalo ples maškarní. Velkou návštěvu měla pouťová a hodová taneční zábava. O přednáškovou činnost starala se osvětová beseda. Náplň přednášek byla tato: Arktida a ledoborec Lenin, doprovázena filmem. O své cestě kolem Balkánu vyprávěl místní občan F. Ž. během roku bylo promítnuto 43 celovečerních filmů a jako doplňky byly vždy promítány krátké filmy aktualit a filmy zemědělské. Promítání provádí ve své režii JZD a je nutno poznamenati, že schodek hradí z kulturního fondu. Památné dny byly oslaveny jako obyčejně kulturními pořady žactva národní školy.

Místní rozhlasový kroužek zaměřoval svou činnost hlavně na agitační práci a to: zemědělství, volby, místní aktuality, proslovy činovníků k důležitým událostem.

Škola byla organisována jako dvojtřídní. V únoru byla učitelka M. H. přeložena do Lukavice a na její místo nastoupila M. P., která denně dojížděla ze Zvole.

Místní požárníci zakoupili televizor, který byl k dispozici pro společné poslechy. Značný počet mládeže i dospělých mohl tak sledovati krásný úspěch II. celostátní spartakiády. Zdejší sokolskou jednotu zastupovalo na spartakiádě 16 cvičenců: 8 dorostenek, 6 žen, 2 muži. Škoda, že mužská mládež se tak málo zajímala o tak významný podnik. Člen F. H. (stár 54 roků) za své vystoupení obdržel diplom, s. J. R. čestný odznak za práci cvičitelskou a jednota čestné uznání za dobrou účast na II. CS.

Nácvik těžkých tělocvičných skladeb vyžadoval od všech účastníků mnoho úsilí, kázně a dobré vůle.

Zemědělský útulek vedla s. J. R. Počet televizorů v tomto roce dosáhl počtu 27. Rodiny majitelů se nezúčastňují kulturního a společenského života v obci.

Místní lidová knihovna byla ze zemědělského útulku přestěhována do místnosti za osvětovou jizbou a byla pořízena pěkná, nová skříň. Závadou této místnosti jest, že také slouží pro umístění promítacího přístroje při promítání filmů. Knihovníkem byl A. Š. ml., knihovna měla celkem 1 308 svazků. Z toho bylo: 463 svazků naučné literatury, 742 svazků krásné literatury, 103 svazků pro mládež. Čtenářů bylo celkem 26 a za rok bylo 526 výpůjček. Pro celou obec je to velmi málo. Mnohým občanům je zdrojem zábavy a poučení rozhlas a televize.

Lidopisné poměry. V tomto roce narodilo se 8 dětí, z toho 6 chlapců a 2 děvčata. Zemřel J. S. výměnkář, který po dlouhá léta za první republiky řídil jako starosta osudy obce. Pro svou dobrou povahu byl oblíben. Manželé A. a A. Ž. oslavili 50 roků společného manželského života a zlatá svatba shromáždila celou rodinu na oslavu tak pěkného a významného jubilea.

Různé. Zima byla celkem mírná, sněhu poměrně málo. Počasí v jarním období bylo příznivé pro zemědělské práce. Ve žních však časté deště zpomalily práce na polích a zase jen podzimní

počasí celkem mírné, teplé a bez větších dešťů, umožnilo podzimní sklizeň. Hodnocení práce MNV. Již první pololetí vyžadovalo hodně uvědomovací práce na přípravách voleb, organizačním zajišťování všech úkolů. Také vývoj v zemědělství dává v každé obci mnoho zodpovědné práce. Nový MNV ve druhém pololetí, značně také omlazenými novými členy vykonal kus dobré práce v obci. Vždyť podle hospodářských poměrů byla naše obec zařazována na přední místa v okrese. Všechno však záleží na občanech a bez jejich dobré vůle by MNV nic nevykonal. A těch úkolů stále narůstá každým rokem větší počet, větší práce je vynucena také větší pravomocí. Je to však nutný vývoj nové společnosti a za tím cílem musí jíti všichni občané dobré vůle a toužící po mírovém budování.

Rok 1961. politická práce v tomto roce opírala se hlavně o místní organisaci KSČ. Předsedou strany byl V. Č., tajemník MNV až do 1. září, kdy odešel na studie pro jinou funkci. Od 1. září převzal předsednictví opět H. B., E. H., V. S., J. S. Od 1. září stal se členem výboru J. S. Jestliže místní organisace KSČ měla vésti politický život v obci v souladu s celostátní politikou a měla v tomto roce celkem 21 členů je to jistě práce velká, když ještě k tomu větší část jsou členy v závodních organisacích. Lidová strana v počtu asi 30 čl. za předsednictví J. B. neprováděla v obci politické akce a jen jako členové Národní fronty přijímali dávané úkoly pro místní složky NF. Obětavou práci hlavně na obnově skladiště prováděli během roku místní požárníci. Soustředili také dosti mladých chlapců do svých řad. I tak některým vyprchalo brzy nadšení a práce zůstávala na bedrech činovníků. Předsedou byl F. B., velitelem Z. Š., jednatel A. J. a další obětaví členové výboru byli J. K., A. Š., J. H. J. P. pracoval v okrsku PO. Výbor žen vedla jako předsedkyně V. H. Dobrovolnou tělesnou výchovu měla na starosti Těl. jednota Sokol. Předsedou byl J. K., jednatelem F. H., náčelníci J. R., funkce náčelníka nebyla obsazena a další členové výboru byli V. J.-hospodář, V. K.-zdravotník, A. B. Pro nedostatek cvičitelů a bez tělocvičny činnost po II. CS úplně zanikla.

Snahou místní organisace KSČ a MNV bylo oživit činnost ČSM. Na svolanou výroční schůzi dostavil se jen jednatel, 4 děvčata, předseda MNV, správce OB, předseda KSČ, ale nedostavila se mládež a schůzi ignorovala. Mládenci seděli v hospodě. Tím nedošlo k žádnému řešení a činnost ČSM nebyla. MO SČSP měla za předsedu F. H., hospodáře F. N. a ostatní členové výboru byli J. Š., J. K. a J. N. Činnost byla ve spolupráci s jinými složkami Národní fronty, hlavně v měsíci Čsl. SP. Předsedou MNNF byl E. H. Ve funkci předsedy JZD nastala změna. Byl zvolen Jan Urban a dlouholetý předseda J. S. zůstal ve funkci místopředsedy a začal pracovati ve stavební skupině. Agronomem zůstal J. K., zootechnikem S. N., úřed. F. H.

Důležitým krokem k přenášení státní moci na lidové organisace byly nové volby soudců z lidu a z povolání. Konaly se 3. prosince. Pro společný obvod Rájec-Leština byli navrženi tři kandidáti na soudce z lidu. Pro volbu soudce z povolání kandidoval Vl. H. v širším okrsku. Účast občanů na předvolebních schůzích a seznamování s kandidáty byla malá. Volby proběhly za 100 %ní účasti, volilo se manifestačně a všechny hlasy byly pro navržené kandidáty. Občané přijímali volby jako zbytečnou formálnost.

Jinak v popředí zájmu veřejného života na vesnici byla po celý rok akce na slučování JZD ve větší hospodářské celky. Některé blízké obce tak učinily a zatím je slyšeti zprávy, že následek je úpadek, snížení odměn na pracovní jednotky, špatná organisace, nedostatek strojů atd. Zdejší družstvo dosud odolalo svodům a na slučování s jinými obcemi nespěchá. Také president rep. varoval před giganto-manií.

Správa obce. Za správu obce zodpovídal předseda I. K. Až do 20. prosince, kdy ze zdravotních důvodů se funkce vzdal a téhož dne na plenární schůzi MNV byl novým předsedou zvolen J. P. ml., soustružník kovů zaměstnaný v MEZ v Mohelnici. Rovněž tajemník V. Č. nedokončil celý rok a 1. září odchází na další studia a novým tajemníkem byl ustanoven J. S., který již po řadu let pracoval v lidosprávě. Předsedou bezpečnostní komise byl za J. P. zvolen F. S. Předsedou školské a kulturní komise byl J. K., finanční F. H., zeměděl. I. F. S. Pokladník MNV L. S. pro onemocnění a odchod do

léčebného ústavu byl zproštěn funkce a na jeho místo nastoupil A. J. V kancelářské práci MNV vypomáhal J. N.

Finanční hospodaření v hrubých rysech podle rozpočtu: Příjmy byly rozpočteny na 72 000 Kčs, vydání činilo 84 562 Kčs. Na jednotlivé kapitoly bylo rozpočtováno:

Zemědělství	5 300 Kčs	vydáno 5 019 Kčs
Místní komunikace	2 000 Kčs	vydáno 7 571 Kčs
Školství	28 500 Kčs	vydáno 12 533 Kčs
Vnitřní správa	68 800 Kčs	vydáno 65 090 Kčs
Místní hospodářství	3 200 Kčs	vydáno 1 418 Kčs
Doplňkový rozpočet	4 500 Kčs	vydáno 14 660 Kčs

Velkou položkou ve vnitřní správě je plat tajemníka a odměny funkcionářům, což hradí ONV.

Výstava obce. V akci Z se pokračovalo na přestavbě hasičského skladiště – zbrojnice. Z přízemního nízkého skladiště se zvedla prostorná jednopatrová budova se dvěma místnostmi v poschodí. Po zvednutí přízemních stropů může býti i nákladní auto pro dopravu členů uskladněno a je dostatek prostoru pro všechny hasičské prostředky a nářadí. Místnosti v poschodí jsou pro schůze a školení. Vnitřní omítání se protáhlo téměř až do konce roku. Nebylo dokončeno zastřešení schodiště a vnější fasáda s nátěrem vrat.

JZD ve hrubém zdivu vybudovalo velkou porodnu pro prasnice vlastní stavební četou za vedení V. H. Je to velký kus práce ve prospěch JZD i když ONV nebyl příznivě nakloněn stavbě a družstvo si mnohé věci muselo těžce dobývati. Že stavební četa měla velmi málo lidí (většinou starší) je nutné tím více oceniti jejich výkon. Na horním konci vesnice vystavěl si na místě staré stodoly nový domek A. M. Na dolním konci ve hrubém zdivu postavil domek J. S. Stojí částečně na zakoupeném pozemku od obce a z části na místě zbořené části stodoly L. S. Přestavbu domu provedl A. B.

Komunikační poměry. Komunikační spoje zůstaly stejné. Silnice Rájec – Leština byla uzavřena a po sklizni otav byl most přes Sázavu úplně uzavřen pro povozy. Dřevěná nosná konstrukce je ve velmi špatném stavu a hrozí zřícení mostu.

Hospodářské poměry. Práce v JZD se hned z jara dobře rozběhly. Počasí dopřálo možnosti, že setí jařin bylo v první polovici března v plném proudu. V druhé polovině března se opět ochladilo. Brambory byly rovněž včas v zemi, Pěstování cukrovky letos se dařilo již méně. Pěkně vzešla a hned byla napadená škůdcem, mšicí makovou a počala se ztráceti. Povolaná stanice provedla postřik prudkým jedem a na pole se nesmělo 14 dní vstoupit. Přišly k tomu ještě deště, plevel se příliš rozbujel a než mohla býti prováděna kultivace byla cukrovka ve značně špatném stavu. Proto také podzimní sklizeň, za velmi pěkného počasí, byla slabší jako jiná léta. Také senoseč poškodily deště a časté lijáky a tak kvalita sklizeného sena byla dosti špatná. Ve žních se dobře sklízelo a úroda obilí byla dobrá. JZD rozmnožilo své mechanizační prostředky a silážní kombajn a koncem roku dostalo pásový traktor. Bez pásového traktoru by nebylo možné dobře hospodařit. Vždyť se ukázalo, že podmínky nebyly provedeny, což má vliv na šíření plevelu a uchování vláhy v půdě a od pohromy s hlubokou orbou zachránila družstvo brigáda traktoristů až z Petrova a velmi pěkné počasí. Na zbytek zasáhl již nový výkonný pásový traktor sovětského původu. Tím, že nastoupili také 2 mladí traktoristé vojenskou službu bylo obsazení i kolových traktorů nedostatečné. Také boj proti plevelům se zlepšuje a je to okresní stanice, která se tím zabývá. Pěkný příklad bylo viděti letos. Pod silnicí byl lán ječmene velmi zamořen bodlákem. Byla ho velká spousta. Stanice nepřijížděla a bodlák začal přerůstati ječmen. Školní děti šly vyřezávati alespoň půlden na nejhorší úsek. Bylo to přímo zoufalé množství. Za několik dní přijela stanice a provedla postřik. Účinek se brzy objevil. Bodlák se počal ztráceti a zmizel tak, že potom na celém lánu neobjevil se kvetoucí bodlák. A tak věda bude stále více pomáhati člověku v usnadňování práce.

Dobrá byla úroda třešní a švestek. Zvláště švestky za krásného podzimního počasí dobře vyzrály a měly hojnost cukru. Červivost byla však značná. Příznivci slivovice měli dobrý materiál na zpracování. I když za 1 l musí se zaplatiti 65 Kčs bylo do obce dovezeno hodně litrů. Vzácností byla však jablka a částečně také hrušky. Sčítání ovocného stromoví ku dni 1. 9. 1961 nám ukázalo, že v obci je 121 pěstitelů ovocného stromoví a jednotlivé druhy vykazují takové počty: celkový počet ovocných stromů činil 3 297. Z toho bylo: 105 vlašských ořešáků, 46 višní, 1 147 jabloní, 276 hrušní, 410 třešní, 4 meruňky, 1 166 švestek, 146 slívy a renklódy, 120 angreštů, 176 rybízů, 42 malin.
Lze se však domnívati, že počty byly udávány menší a tak skutečný stav stromů je větší. Švestky kolem státní silnice byly vykáceny, aby uvolnily místo jabloním, již dříve nasazených. Stav domácího zvířectva ku 31. 12. 1961 činil:

Slepice	2 219 (z toho 85 kohoutů)
Husy a houseři	109
Kachny	3
Skot	352
Vepři	299
Kozy a kozli	106
Koně a hříbata	23

Velkou potíží bylo přidělení kozlů plemeníků. Přes mnohé výzvy MNV nikdo nechtěl vzíti kozly do stavení pro zápach v podzimním období. Nakonec se jich ujal F. N. a tak jejich existence v obci byla zachráněna.

Zdravotní a sociální poměry. Zdravotní péče je na vysokém stupni a tak každý občan při onemocnění je ošetřován obvodním lékařem a v případě těžších onemocnění léčí se v nemoci. V Zábřehu byla v tomto roce otevřena nová porodnice. Také lázně slouží pracujícím. Všichni družstevníci byli v tomto roce očkováni proto tetanu. Výdělkové možnosti mají všichni občané a také životní úroveň stoupá. Vždyť v obci je 12 majitelů aut, 100 motorů (z toho 23 mopedů) a 50 televizorů. To jsou tisícové hodnoty. Během roku vyskytli se však některé závady v zásobování. Tak byl nedostatek uhlí a příděly byly značně sníženy. Napřed se dávalo 10 q pro domácnost a před vánocemi pouze pět. Masa bylo po celý rok nedostatek a tak lidé stáli ve frontách až 2 hodiny na kousek masa. V dřívějších letech bylo masa téměř dostatek. Pro špatnou úrodu byly i fronty na ovoce. Příděl bramborů na 1 osobu byl 50 kg na rok. Stavební ruch je celkem velký, lidé opravují a staví nové domky a tak také o stavební materiál byla nouze, hlavně o cement a řezivo. Záleží na lidech jak budou plněny výrobní plány a tím také bude dostatek spotřebního zboží.

Kulturní poměry. Také kulturní poměry na vesnici nastupují na nové cesty. Je si třeba dobře uvědomiti, že jde o přeměnu vychovaného kapitalistickým řádem na člověka nové socialistické společnosti. A to je velký úkol. Tuto přeměnu neprovedou krátké a nárazové akce, ale delší cílevědomá výchova práce. Proto jsou zaváděny lidové akademie, t. j. řada přednášek na různé aktuální náměty. O referenty se stará v okrese vědecká společnost a organizačně a finančně zajišťuje Dům osvěty. A tak u nás během roku byly provedeny tyto přednášky:

1. Péče o dítě, osvojení a vyživovací povinnost
2. Mezinárodní situace
3. Dějiny Zábřežska
4. Člověk mezi lidmi (s filmy)
5. Úklady imperialismu proti socialistickým zemím
6. O výchově charakteru
7. SSSR a cesta ku komunistické společnosti
8. Vznik života na zemi a vývoj tvorstva
9. Rodina – důležitý činitel při výchově morálních vlastností dítěte
10. Zdravotnická přednáška: Boj proti rakovině

Přednášeli odborníci z uvedených oborů a nejvíce byla navštívena přednáška zdravotnická (70) a nejméně úklady imperialismu (18). 24 dubna byla provedena tělovýchovná beseda s filmy a besedu vedl okr. náčelník s J. B. odpoledne pro mládež (účast velká) a večer pro dospělé (účast 18). Oslava Vítězného února byla na veřejné schůzi a program předvedli žáci národní školy. (účast 70) Velmi pěkná byla oslava MDŽ. O účast se přičinila reklama, že na oslavě vystoupí cimbálová muzika patronátního závodu ČAO a pěvecký soubor PMV. Obě vystoupení byla velmi pěkná a líbivá a tak hodně maminky odcházely spokojeny. 40. výročí založení KSČ bylo oslaveno 8. května a kulturní pořad vyplnili žáci školy a pro dospělé byl ještě promítán film Botostroj. Oslava VŘSR jako obvykle byla pořádána 5. listopadu s kulturní vložkou žáků školy promítáním filmu Rozhodující noc s tématem o VŘSR.

17. prosince sešla se dětská drobotina na slavnosti Dědy Mráze, kde nadílku připravila sdružení rodičů a přátel školy. Tanečních zábav bylo 6. Z toho 2 plesy, pouťová zábava v přírodě, dožínková zábava, hodová v neděli i pondělí. Nebylo ani jedno divadelní představení. Během roku bylo však 51 filmových představení s celoročními filmy, doplněnými krátkými zemědělskými filmy. Pro děti bylo promítáno 8x a vždy kolekce několika filmů.

Místní rozhlas jako důležitý činitel pomáhal pouze první polovinu roku, potom pro poruchu byl dán do opravny a do konce roku nebyl již opraven.

Místní lidová knihovna vykazovala 1 302 svazků z toho bylo 461 svazků nauč. literatury, 736 krásné literatury, 105 pro mládež. Čtenářů bylo 28 z mládeže 12. Přibylo 29 svazků.

Lidopisné poměry. Narodilo se 7 dětí a to pouze jeden chlapec a 6 děvčat. Také neúprosná Morana vyžádala si letos několik obětí. Měsíc únor jistě také svým počasím upravil cestu na věčnost třem našim občanům. První byl důchodce K. K., který již několik roků ochrnut nevycházel ze svého domu.

Dne 13. února rozhodl se O. K. dobrovolně odejíti z tohoto světa. Přišel domů z plesu, snad se nepohodl s manželkou, vyšel z bytu, který uzamkl a oběsil se na klice u dveří. Velkou vinu jistě měl alkohol a tak člověk, který měl v mladosti těžký život a mohl si nyní upraviti pěkný život ve stáří, neboť děti měl již zajištěné, pod vlivem alkoholu ukončí svůj život.

A hned 15. II. po naplnění života odchází F. S., důchodce a který po dlouhá léta pracoval v místní mlékárně.

1. března zemřela F. S. po delší nemoci.

Tragická smrt J. U., předsedy JZD.

20. září byl krásný, slunný podzimní den. Družstevníci sklízeli brambory Na stráni. Pilné ruce družstevnic plnily vlečky a bylo nutné také odvážeti. Předseda sám obětavě zajišťoval odvoz. Na odpoledne odmítl jeti se svými koňmi J. B. ml. s odůvodněním, že mu přišel zedník. Předseda vzal tedy sám koně a s vlečkou, která nebyla v nejlepším stavu jel pro brambory. S vrchovatě naloženou vlečkou sjížděl úvozem v drážkách. Snad nebyl dobře seznámen s brzdami a při nedostatečném brzdění, koně pudově dali se do běhu. Svědčily o tom troušené brambory po celém úvozu. Dole na konci úvozu byla hluboká vodní srážka a náraz způsobil, že vysoko nakupené brambory svou setrvačností a tíhou neočekávaně a zákeřně srazily předsedu do předu mezi koně a ještě tak nešťastně, že byl po pádu přejet. Přímý očitý svědek této události nebyl, ale velké množství vysypaných bramborů u srážky a převrácené sedadlo u vlečky potvrzovalo domněnku. Koně ještě zajely do zatáčky u vchodu do zahrady G. H. a tam bez ovládání zatáčku nezvládly a pravým předním bokem zachytily o keř. Vlečka se však nepoškodila a jen pravý kůň byl podřený. Svědčí to o tom, že to již nebyla prudká jízda a při ovládání koní by nemohlo dojíti k neštěstí. A předseda byl zkušený povozník. První lidé, kteří doběhli k místu neštěstí, zjistili jen, že život J. U. byl ukončen. Jako blesk rozlétla se zpráva po vesnici a zarmoucení lidé scházeli se v Drážkách a jen bílá plachta zakrývala zmučené tělo, neboť se čekalo na úřední vyšetřování. Zapadající slunce naposled v korunách stromů dávalo svůj pozdrav, všechno strnulo v bolestném mlčení, šero padalo a jen ta bílá plachta snažila se

milostivě zakrýti velkou bolest nad odchodem dobrého a spravedlivého srdce J. U. Na pohřbu byla velká účast družstevníků a všech občanů. Dal svůj život za společné dílo a to již ve věku, kdy mnozí odpočívají. Byl to jeho smutný osud. 13. listopadu zemřel P. B. st. v požehnaném věku 90 let. Dlouhá léta pracoval jako rolník na své usedlosti a potom jako výměnkář i v podzimním stáří stále se zajímal o život a události v obci a radoval se ze života svých potomků.

Za několik dní po té t. j. 19. 11. odešel po těžké nemoci (rakovina) J. B., činný a obětavý občan, který pracoval také v lidosprávě a do roku 1948 byl předsedou MNV a potom předsedou strany lidové. Účast na pohřbu svědčila o tom, že byl pro svou povahu a jednání oblíben. Sňatky byly uzavřeny 3.

Různé. Počasí v měsíci lednu bylo celkem mírné, téměř bez sněhu a kolem 20. dosáhly mrazy – 18 ^{0} C. V únoru bylo rovněž mírné počasí s mlhami a dešti. Březen ukázal v první polovině pěkné slunečné počasí, ale první jarní bouře 18. II. změnila tvář a nastalo ochlazení. Kolem 20. byly opět sněhové vánice. Od 24. nastalo opět teplé a pěkné počasí. Tak bylo také v dubnu. Květen byl celkem teplý a deštivý což hlavně prospívalo plevelům na okopaninách. Od 28. května do 9. června denně byly bouřky a lijáky a tím byla i špatná senoseč. Sklizňové měsíce byly celkem pěkné, suché a tak obilí se sklízelo pohodlně. Po celý měsíc září bylo krásné a slunné počasí a teploty dosáhly až 24 ^{0}C ve stínu. Ostatní měsíce do konce roku byly celkem suché a zase se objevil nedostatek vody v mnohých studních. Ještě v první polovici prosince bylo pěkné počasí. Téměř před svátky napadl sníh a tak vánoce měly zimní ráz, což již po několik roků nebylo. Také nastalo však prudké ochlazení a dne 23., 24. a 25. klesla teplota večer na -20 ^{0}C. 26. nastalo částečné oteplení a 27. bylo již jen -8 ^{0}C.

Vánoční prázdniny školních dětí měly radostnou sportovní náplň a ledových ploch se plně využilo.

Místní národní výbor po celý rok konal dobře svou práci ku prospěchu všech občanů.

Rok 1962.

Politický život ovlivňovala důležitá usnesení ÚV KSČ a XII. sjezd KSČ. Velmi důležité usnesení o dalším rozvoji naší společnosti hodnotilo dosavadní úsilí strany KSČ a všech složek NF o stálé zlepšování životní úrovně našeho lidu, úsilí o zajištění materiálně-technické základny pro budování komunistické společnosti k XII. sjezdu KSČ rozvinula se veliká kampaň, ve které všichni občané mohli dávati své kritické a pomocné připomínky pro další zlepšení práce a života našeho lidu. Tak také v naší obci byla uspořádána před sjezdem veřejná schůze a občané dávali své připomínky pro další práci a rozvoj výchovného snažení strategických orgánů. Tak asi 20 návrhů a připomínek bylo zasláno ÚV KSČ. Hlavně se týkali zlepšení života na vesnici, pomoci zemědělství a kriticky byla hodnocena dosavadní práce. Hlavně byl kritizován nedostatečný počet náhradních dílů k zemědělským strojům, pomalá pomoc při zavádění mechanizace, útěk pracovníků ze zemědělství a nedostatečné zajišťování materiálu při obnově bytů na vesnici. Předsedou místní organizace KSČ byl J. N., který se však koncem roku pro onemocnění vzdal své funkce a vykonával jí místopředseda H. B. Dalšími členy výboru byli: V. S., J. S. a J. S. Členové během roku nepřistoupili.

Za pomoci okresního výboru KSČ a ČSM a míst. výboru NF byla obnovena činnost MS ČSM. Na první schůzi byli přivábeni přednáškou člena OV ČSM o setkání s mládeží Německé demokratické republiky. Na této schůzi byl zvolen novým předsedou J. P. a nový výbor měl tyto členy: A. P., D. P., M. P., S. P., F. K. a V. P. Po slibném začátku pro nezájem členstva však činnost ochabla, zvláště však potom, když se předseda odstěhoval.

Dobrá práce byla u požárníků za předsednictví obětavého F. B., velitele Z. Š., jednatele Al. Š. st., zbrojmistra J. K. Vedli také po stránce kulturní činnosti.

Výbor žen při MNV vedla V. H. Nebylo změn ve výboru T. j. Sokol a také činnost během roku nebyla. Na hřišti bývalo dostatek mládeže, bohužel však bez cvičitelů, o které jednota marně usilovala. Předsedou místní organizace ČSSL byl R. Š. avšak jejich politická práce nebyla výrazná a

plnily pouze úkoly vyplývající z členství v Národní frontě. Také místní organizace SČSP nezaznamenala změn ve vedení a tak předsedou byl opět F. H., pokladníkem F. N. a členové výboru J. N., J. Š. a J. K. Předseda MV NF E. H. se pro onemocnění a další zdravotní stav vzdal funkce a nově byl zvolen J. M.

Českoslov. Červený kříž vedla V. K. Předsedou JZD byl zvolen F. H. Ostatní členové výboru byli v těchto funkcích: agronom J. K., zootechnik S. N., účetní J. N., pokladník F. B., skladník J. H.

Celkem je možno říci, že o veřejný a politický život je malý zájem, že funkce se velmi těžce obsazují a práce v obci stále spočívá na několika málo lidech a přece je v obci dostatek mladých a schopných lidí. Stálou snahou mnohých občanů je více od společnosti bráti a málo pro společnou věc dávati. Není to však zjev dobrý!

Správa obce. V čele MNV jako předseda byl J. P. a tajemníkem J. S. Další členové rady byli: Ing. F. S. ve funkci předsedy komise pro bezpečnost a pořádek, F. H., předseda finanční komise, J. K, předseda komise pro školství a kulturu. Předsednictví zemědělské komise během roku převzala V. Š. Pokladnictví vedl A. J. V ostatních členech pléna MNV nenastala změna. Místní národní výbor zajišťoval hlavně správné a včasné plnění úkolů v místním JZD, kontroloval plynulé plnění dodávek. Svízelné jednání, které zabralo dosti času ve schůzích rady i pléna bylo řešení bytové otázky. MNV jako majitel domku č. 99, který byl určen ku zbourání byl zakoupen od manželů H. Ti ovšem požádali vhodný náhradní byt. Tak MNV dal několik výměrů pro náhradní ubytování a přece se nepodařilo manžele H. někam umístiti. Bydleli proto dále ve druhé části domku a přední část musela býti zbourána, neboť hrozila zřícením. Tato špatná situace bytová byla řešena i za pomoci ONV a i tak se nepodařilo věc vyřešiti. Na uvolnění bytů čekají další majitelé, neboť jedná se o nová manželství. Je to na čísle 69 a 81 a není naděje, že nájemníci byty uvolní. Stavební ruch v obci je však malý.

Délka silnic ve správě MNV je 1,6 km. Délka sítě veřejného osvětlení je 3,15 km a je instalováno 32 světel.

Hospodaření MNV:

Kapitola	Rozpočtové příjmy	výdaje
Zemědělství	5 200 Kčs	4 800 Kčs
Komunikace	6 700 Kčs	3 628 Kčs
Školství	25 000 Kčs	22 835 Kčs
Vnitřní správa	73 100 Kčs	67 444 Kčs
Místní hospodářství	3 000 Kčs	1 974,67 Kčs
Doplňkový rozpočet	4 200 Kčs	4 176,60 Kčs
Úhrn příjmů	77 600 Kč	75 388 Kčs

Výstavba obce. Za obětavé práce činovníků místního požárního sboru byla dokončena přestavba požární zbrojnice. Postaveno bylo schodiště a pořízena fasáda z břízolitové omítky. Celá budova byla předána sboru v říjnu.

Rovněž byla dokončena stavba porodny prasnic a v podzimním období byl zahájen provoz svedením prasnic. Jinak stavební četa JZD prováděla úpravu kolem kravínů, přístavby pro nářadí a hnojiva. Tím se také zlepšily skladovací prostory.

V jarním období byla zahájena stavba nového mostu přes Sázavu, kterou prováděla okresní správa silnic ze Šumperka. Starý most byl zbořen a JZD muselo si postaviti provisorní dřevěný most pro sklizeň sena. Byl postaven v místech nad „Houpačkou“. Nový betonový most byl hotov do listopadu. Je mnohem širší jak starý most, má větší průtočnost, je vyšší a silnice byla v předmostí upravena a rozšířena. Jinak lidé upravují si dosavadní domky, rozšiřují si byty, zřizují koupelny a jiná příslušenství. Tím se využívá zrušených chlévů a bydlení se přizpůsobuje větším nárokům. Potíž je ovšem se získáváním materiálu na volném trhu. Je nedostatek cementu, nejsou k dostání koupací vany a domácí vodárničky.

Úsek potoka od Sultusových až po dráhu byl zanesen bahnem, byl příliš mělký a když přišla trochu větší voda, koryto nestačilo a voda se rozlévala do polí a na silnici. Bylo proto vyhlášena brigáda na prohloubení potoka a tak ještě přede žněmi, za pěkné účasti občanů byl za půl dne potok prohlouben a rozšířen.

Výbor žen postaral se o úpravu návsi u zvonice. Celé prostranství bylo zoráno, urovnáno a oseto pěkným trávníkem. Uprostřed vznikl květinový záhon a chodníčky byly vysypány žlutým pískem. Pro odpočinek a posezení bylo MNV zakoupeno 10 laviček. Tak se volná prostranství zvelebují a tím vzhled obce se mění ku svému dobru. Předpokládá to však, aby drůbež a husy zmizely z návsi.

Na horním konci byl zbořen domek patřící M. S., která se odstěhovala do Zábřehu. Na tom místě nebude dovoleno nově stavěti.

Komunikační poměry. Obec leží na hlavní spojovací autobusové lince Loštice-Šumperk a tím je také spojení pro místní dělníky s pracovištěm dobré. Různé pracovní směny v závodech vyžadují častější spoje a tak směrem k Zábřehu je 11 spojů a k Mohelnici rovněž. Tím je zajištěna doprava pracujících i žáků.

K telefonnímu spojení slouží veřejná hovorna a dále telefony mají MNV, správa polesí a V. S.

Hospodářské poměry. Pro hospodářské poměry nebyl příliš příznivý rok. Jaro bylo dlouho chladné a práce na poli začaly teprve až v dubnu a tak všechno bylo opožděné. Rovněž květen byl chladný a deštivý a tak okopaniny hlavně cukrovka byla pozdě zaseta a tím se práce opozdila. Bylo nutné obrátiti se o pomoc na občany brigádníky, aby jednocení bylo včas dokončeno. Začátek června byl ještě chladný a na horách napadl sníh. Průběh senoseče byl dosti dobrý, ale tráva byla řídká a tak sklizeň sena byla asi o třetinu menší. V dalších měsících nastalo však sucho. Průběh žní byl dobry i když začaly opožděně až v srpnu. Podzim byl suchý a proto úroda bramborů a cukrovky byla malá. Těžko se oralo a hluboká orba nebyla dokončena asi na 8 ha. Pro ilustraci několik čísel z hospodaření JZD:

Družstvo mělo 146 členů ze sloučených 88 závodů a záhumenků bylo 96 s výměrou 44, 78 ha zemědělské půdy, z toho bylo 32 ha orné půdy.

Pracovníci v JZD:

	Muži	ženy	celkem
Stálí	29	65	94
Do 25 let	1	1	2
26 – 45 let	14	24	38
46 – 60 let	8	26	34
Nad 60 let	6	14	20
Rostlinná výroba	9	44	53
Živočišná výroba	13	20	33
Přidružená výroba	1	-	1
Stavební četa	4	-	4
V řízení	2	1	3

Sklizeň zemědělských plodin.

	Plocha v ha	sklizeň v q	výnos na ha
Pšenice ozimá	43,88	1 475	33
Pšenice jarní	2,65	63	24
Žito ozimé	18,75	675	31
Ječmen jarní	28,85	904	31
Oves	17	477	28
Řepka	7	103	15
Cukrovka	18	5 500	355

Brambory	26,4	2 750	106
Kukuřice	10	2 500(zelená)	250

V zelenině bylo vypěstováno 33 q celeru, 12 q cibule a 269 q zelí.

Stav skotu 303 kusy z toho 160 krav. Prasat 224 kusů z toho 25 prasnic, slepic 970.

Produkce živočišných výrobků.

	Plán	skutečnost	
záhumenkáři			
Mléko	340 930 l	293 318 l	30 042 l
Vejce	105 200 k	102 664 k	23 049 k
Maso hovězí	36 700 kg	31 747 kg	9 058 kg
vepřové	27 000 kg	18 518 kg	94 kg
drůbeží	750 kg	1 115 kg	-
koňské	1 000 kg	880 kg	-

Celkový peněžní výnos činil 1 367 772, 87 Kčs. Úhrn aktiv JZD činil 5 209 452 Kčs. Pracovní jednotky plán 34 024, odpracováno 35 176. Na pracovní jednotku bylo vyplaceno 20 Kčs a naturálie v ceně 4 Kčs.

Brambory byly vybírány kombajnem dodaným z Německé demokratické republiky. Dodávky byly celkem splněny. Ovoce byla dostatečná úroda. Zvláště jablka se urodila, také hrušek bylo dostatek. Méně bylo třešní a švestek. V tomto roce prováděla výkup ovoce místní prodejna Jednoty a tím se také prodej usnadnil. Dříve se muselo ovoce odvážeti do Zábřehu. Bylo také vykoupeno hojně padaného ovoce pro průmyslové zpracování. Zemědělská výroba však dosud nestačí na zásobení obyvatelstva a tak po celý rok se pociťoval nedostatek masa. Proto na maso a masné výrobky stávaly čekající fronty po několik hodin a každý dostal omezené množství. Nedostatek byl také zeleniny zvláště cibule a česneku. Také některé průmyslové výrobky se postrádaly. Fronty stály na ledničky, nedostatek byl plášťů a kol a motorů. Příděl uhlí pro rodinu na 1 rok činil 15 q hnědého. Od prvního srpna byla opět zavedena povinná dodávka sádla z domácích porážek na 5 – 7 kg. Zvýšeny byly ceny některých drobných dřevěných předmětů (vařečky, ramínka na šaty atd.) K 31. 12. bylo provedeno zaokrouhlování cen směrem dolů i nahoru, to znamenalo, že haléřové ceny se zaokrouhlovaly na desetihaléře, padesátihaléře a koruny. Tak například cena elektrické zásuvky byla 5,20 Kčs, po úpravě činila 5 Kč. Židle, která stála 102 Kčs nyní je za 100 Kčs. Remoska stála 149,50 Kčs je nyní za 150 Kčs atd. Po provedené inventuře a zaokrouhlování cen v místní prodejně Jednoty činilo zvýšení u všeho zboží celkem 400 Kčs. Cena chladniček, po kterých byla stále velká poptávka se zvedla o 500-700 Kčs. V tomto roce byly také zrušeny poukazy na automobily a ceny byly zvýšeny. Lidé mají dostatečné výdělky, koupěschopnost je značná a tím vznikají nárazové poruchy v zásobení a výroba mnohdy nepostačuje poptávce a sobecký zájem jednotlivců způsobuje občasné návaly a jiné nepříjemnosti v distribuci zboží.

Sociální a zdravotní poměry. Rozvrstvení obyvatelů nad 15 roků v tomto roce bylo asi takové: v zemědělství pracovalo 94 osob, 29 mužů a 65 žen. Jako dělníci pracovalo 134 osob, 87 mužů a 47 žen. Inteligence bylo 15, 8 mužů a 7 žen. V domácnosti se dosud zaměstnávalo 26 žen, v dopravě bylo zaměstnáno 10 osob a v distribuci 2. Důchod pobíralo 18 mužů a 47 žen. Důchodovým zabezpečením je postaráno o staré osoby a nikdo nemusí míti nouzi. Zdravotní stav byl dobrý. V měsíci únoru však vypukla epidemie chřipky, která postihla hlavně dospělé osoby. Rozšiřování postupovalo velmi rychle a z toho důvodu byl dán od 1. do 17. února zákaz veškerého shromažďování a také z toho důvodu byly pololetní prázdniny prodlouženy o 1 týden t. j. do 17. II. 6 osob využilo lázeňské péče a pět osob bylo na rekreaci v Bulharsku. Dvě rodiny použily vlastních vozidel k putování po Slovensku.

Kulturní poměry. I v tomto roce se kulturní práce zaměřovala na stránku výchovnou. V přednáškách bylo nutné střídati témata tak, aby vzbudila zájem. První přednáška (19.1.) byla na

téma: lidové zvyky, písně a pověsti Sev. Moravy, kterou přednesl J. H. ze Zábřehu. Únor nepřinesl nic po stránce kulturní, neboť téměř celý měsíc byl zákaz shromažďování pro epidemii chřipky. 9. III. byla přednáška „Ošetřování luk“. Účast byla velmi slabá (jen 4 funkcionáři JZD) a tím bylo potvrzeno, že zemědělci nemají zájem o přednášky z jejich oboru a na družstevním hospodaření jim nezáleží. 23. II. konala se ateistická přednáška „Náboženství a pověry – marx-leninismus a náboženství“. Přednášel okr. šk. inspektor B. O. Návštěva 22.

Tanečních zábav bylo 6 z toho dva plesy. 18. II. byla výroční schůze JZD s doplatky a večer byla taneční zábava. Pouťová zábava v tomto roce se nekonala. Mezinárodní den žen byl oslaven pěkným filmem „Jaro se nevrací“ a kulturní vložkou žáků místní školy. JZD při této příležitosti podarovalo družstevnicím šátky. V zimním období konalo se školení občanů CO.

Státní svátky a památné dny byly oslaveny filmy s vhodnými náměty a kulturními vložkami žáků místní školy.

Ochotnický divadelní kroužek požárníků sehrál dvakrát divadelní hru od J. K.: Bělouši, pohostinsky ji hráli ještě v Janoslavicích. Hru obětavě nacvičoval Z. Š. Sdružení rodičů a přátel školy uspořádalo pro děti vánoční nadílku a děti se postaraly o veselý kulturní pořad. JZD promítalo až do konce května každou neděli celovečerní film. V pozdějších měsících pro nezájem občanů a slabou účast od promítání upustilo. Podniklo také dva zájezdy. Jeden třídenní a jeden jednodenní.

V říjnu bylo pěkné předání hotové hasičské zbrojnice a nového hasícího agregátu do soc. péče místním požárníkům. V neděli odpoledne za pěkného počasí koncertovala na návsi zvolská dechovka a předseda MNV J. P. pěkným proslovem zhodnotil úsilí a obětavost požárníků při obnově zbrojnice. Potom byla volná prohlídka budovy a hasičského nářadí, se kterým požárníci provedli ukázkové cvičení. Bylo to pěkné nedělní odpoledne a účast obyvatelstva byla velká.

Místní lidová knihovna vykazovala tuto činnost. V tomto roce přibylo 55 svazků. Ku konci roku měla knihovna celkem 1 373 svazků. Z toho bylo 508 svazků naučné literatury, 759 svazků krásné literatury a 106 svazků pro mládež. Výpůjčky za rok: 43 naučná literatury, 893 krásná literatury, 141 pro mládež. Celkem 1 077. Čtenářů bylo 53 z toho 16 mládeže. V učitelském sboru a v organisaci školy nebylo v tomto roce změny. Místní rozhlas nesloužil po celý rok. Dobrovolná tělovýchova se neprováděla pro nedostatek cvičitelů. V obci v tomto roce žilo 520 obyvatel. Narodilo se 9 dětí z toho 8 chlapců a 1 dívka. Zemřelo 1 dítě ve stáří 1 roku. Stáří donutilo k odchodu na věčnost 7 občanů.

Také v tomto roce ještě děvčata vodila Královničku, chlapci vozili Krále a o velikonocích se „hrkalo“

Různé. Přehled počasí. V lednu byla celkem mírná zima. Téměř nebylo sněhu a teplota klesla nejvíce na -12^0 C. Od 10. do 15. ledna byly teploty + 3^0 C. Dne 5. února napadlo asi 15 cm sněhu, který však hned druhý den roztál. Potom po celý únor střídaly se sněhové vánice a za teplot kolem 0 sníh přes den roztál. Avšak březen byl celkem velmi chladný a 14. III. ukazoval teploměr – 10 ^{0}C. Také v květnu byly ještě sněhové přeháňky a hřbet Jeseníků se ještě v červnu bělal sněhem. V letních měsících a na podzim bylo celkem teplo a sucho. Zima však začala velmi prudce. Koncem listopadu a celý prosinec byl velmi chladný, napadal sníh a bělostné vánoce se slavily za mrazu kolem – 20 ^{0}C.

Místní národní výbor staral se svědomitě o plnění všech daných úkolů, stále sledoval a hodnotil práci v JZD, neboť výsledky zemědělské práce zajišťují výživu národa. Dbal také o zvelebení obce a finančními prostředky, v rámci rozpočtu, podporoval každý podnik pro všechno občanstvo přinášející nějaké dobro.

Rok 1963.

Politický a veřejný život. Politický život během roku nevyznačoval se takovými událostmi, které by měly ohlas v místním politickém životě. Po stránce politické tedy obec žila klidným životem a pouze reakce na změny v životě hospodářském byly někdy značně kritické. Místní vesnická

organisace KSČ zvolila si v tomto roce do čela F. P., zedníka a dalšími členy výboru byli J. S., člen JZD a J. S., tajemník MNV a také člen JZD. Hlavním politickým úkolem bylo zajišťování dobrého chodu v místním JZD jak po stránce živočišné i rostlinné výroby. Jinak na ostatní dění v obci neměla organisace vlivu již také z toho důvodu, že pro malý počet členstva nemůže obsaditi hlavní a důležité funkce ve složkách Národní fronty. Také ostatní složky Národní fronty mají malý počet členů a tím vliv na obyvatelstvo se uplatňuje jen na malý počet občanů. Ostatní obyvatelé stojí stranou, hledí si jen svých osobních zájmů a věcí prospěšných jen pro své osobní dobro a pohodlí. Československá strana lidová vykazovala v tomto roce 12 členů a účast na výroční schůzi byla pouze 7 členů. Předsedou byl opět zvolen R. Š., jednatelem J. D. a dalším členem výboru F. K. Na schůzi měl pěkný referát zástupce OVČSL, veterinář Dr. K. ze Zábřehu o perspektivách zemědělství v socialistickém zřízení a vyprávěl své zkušenosti a dojmy ze zájezdu do Německé demokratické republiky. Československá strana socialistická má v obci pouze 3 členy a není proto v místě organisace a jsou členy v Zábřehu. ČSM vedl až do nástupu vojenské služby L. H. a potom převzala jeho funkci V. P., učitelka MŠ v Postřelmůvku a jen proto, že dojíždí domů každý den, jí umožnilo tuto funkci převzíti. Bolestí skupiny však je malý počet členů v místě a tím je také práce ztížena. Mládež má malý smysl pro organizační povinnosti a tak vždy jen několik členů nese veškerou tíhu organizačních úkolů a povinností. Dostatek členů i mladých má Jednota požárníků, za předsednictví F. B., jednatele A. Š., hospodáře V. P. a velitele Z. Š. Dobře si vedli po stránce technického výcviku a dostali se až do krajského kola soutěže o nejlepší požární družstvo. Těl. jednotu Sokol vedl předseda J. K., jednatelem byl F. H., hospodářem V. J. Tělocvičnou činnost vedla J. R. Místní skupině ČČK předsedala V. K. Dne 10. března byly volby nového výboru žen při MNV a předsedkyní byla zvolena V. H. Dne 16. června konaly se doplňovací volby do Národního shromáždění za zemřelou poslankyni A. H.-S. Zvolen byl J. Č., předseda JZD v Lošticích a v naší obci nebylo záporných hlasů. Dne 19. května konala se celokrajská směna ve sběru odpadových surovin a na úpravu obce. Nasbíráno a odvezeno bylo 52 q železného šrotu, 300 kg textilu a 120 kg papíru. Navážela se hlína na záhony vedle potoka.

Správa obce. Místní národní výbor za předsednictví J. P. a tajemníka J. S. měl za úkol plniti a prosazovati usnesení KSČ hlavně na úseku zemědělské výroby. Stálé sledování plnění úkolů bylo také vždy hlavní náplní schůzí rady míst. národního výboru. Ve složení místního národního výboru nebylo změn proti minulému roku. V komisích se projednávaly příslušné odborné věci a hospodaření se vedlo v rámci schváleného ročního rozpočtu. Jako informační pomůcka ve 4. čtvrtletí se uplatňoval opravený místní rozhlas.

Rozpočet vykazoval tyto hlavní potřeby:

	Rozpočet	výsledky
Příjem	67 200 Kčs	85 314 Kčs
Výdaje	67 200 Kčs	64 978 Kčs
Vydání v kapitolách:		
Zemědělství	400 Kčs	-
Doprava-cesty	10 700 Kčs	9 334 Kčs
Školství	17 500 Kčs	18 824 Kčs
Vnitřní správa	13 800 Kčs	13 165 Kčs
Místní hospodářství	3 000 Kčs	1 853 Kčs
Odvody do vyššího rozpočtu	21 800 Kčs	21 800 Kčs
Celkové příjmy za rok 1963		85 314 Kčs
Celkové výdaje za rok 1963		64 978 Kčs

Výstavba obce. Na popud výboru žen bylo pokračováno na úpravě a zvelebení obce. Před hasičskou zbrojnicí se upravil a urovnal terén a od mostu až po zvonici se podél potoka navezla hlína na záhony a tyto byly osázeny zatím květinami-letničkami a těsně před zámrzem byly na záhony

vysázeny nízké růže. Také prostranství před školou bylo upraveno navezením hlíny, zasetím trávníku a upravením chodníku. Květiny byly vysázeny v ozdobných mísách. Místní národní výbor zakoupil další lavičky (celkem je jich na návsi 10) a tak staří lidé a maminky s kočárky mají za pěkného počasí příjemné posezení. Výstavba nových domků v obci nebyla a občané se zapojují do družstevní výstavby v Zábřehu a rodiny z obce odcházejí. Každý udržuje jen dosavadní stav a nové fasády u domků si pořídili J. R., V. F. a F. B. J. P. prováděl vnitřní přestavbu a F. D. provedl nástavbu přízemního domku na jednopatrový s bytovou jednotkou pro svého syna B. D. Po finanční stránce MNV značně přispěl na vybudování kluziště. Zakoupeny byly roury na studnu, desky na mantinely a zaplacena ještě jiná vydání. Nejhorší úsek cesty k sv. Antoníčku byl navážen kamením.

Komunikační poměry. Komunikační poměry jsou pro obec dobré a zvláště pracovní směny si vynutily český odvoz dělníků do práce. Tak směrem k Zábřehu a do Šumperka odjíždí autobus 10x a směrem k Mohelnici také 10x. Kromě toho žáky ze Zvole a Rájce odváží zvláštní autobus ráno před osmou hodinou. Spoje mají veřejnou telefonní hovornu a 3 účastníky: MNV, správa polesí a V. S.

Hospodářské poměry. Rozvrstvení obyvatelstva podle hospodářských poměrů zůstává stejné. Zemědělství, soustředěné v JZD, snaží se plniti své úkoly. Ve výrobě mléka nastalo zlepšení a plán byl překročen. Nebyl splněn plán v dodávce vepřového masa a vajec. Ostatní produkty byly dodány podle plánu. Finanční hospodaření zůstává na stejné výši. Pracovní jednotka činila 20 Kčs a naturálie. Hospodaření by mohlo vykazovati větší úspěch, kdyby nebylo tak velkých ztrát při společném hospodaření. Mechanizace a údržba strojů stojí mnoho peněz, stroje se špatně ošetřují a je velká poruchovost. Pole se čím dále tím více zamořují plevelem, složení a struktura půdy se horší (málo humusu) a umělá hnojiva půdy vyčerpávají. Statkových hnojiv je stále méně, protože se málo podestýlá, aby se hnůj nemusel kydati. Je to vlastně začarovaný kruh, v zemědělství vše mezi s sebou souvisí, ale přesto družstevníci vidí jen svou práci, svůj zisk, svůj prospěch. Mnoho bují sobectví. Úcta k půdě zmizela a zachází se s ní velmi nehospodárně. Jezdí se těžkými traktory kudy komu napadne, půda se potom špatně kypří a vzrůst rostlin není dobrý. Výnosy následkem toho stále klesají. Zelené krmení se letos připravovalo tak, že se strojem seklo, hned se posekalo a vyfukovalo na taženou vlečku. Je to úspora pracovních sil, krmení však nevypadá vábně, zvláště za parného slunce. Velmi dobrý stroj nakladač řepy se velmi osvědčil a způsobil, že družstvo bylo brzy hotovo s odvozem cukrovky. Polní práce začaly 6. dubna a pro pěkné počasí pokračovaly rychle. Brambory se však sázely ještě v květnu. Koncem května vydatně pršelo a vláhy pro růst bylo stále dosti. Žně začaly pěkně. Koncem srpna a začátkem září bylo velmi deštivé počasí a později posečené obilí (hlavně pšenice) bylo porostlé. JZD tím, že čekalo na kombajn nesklidilo 4 ha krásné pšenice a tím mělo značnou ztrátu. Sklizeň okopanin byla včas, jen výnosy zvláště u brambor byly slabší. Zaseto bylo v termínu a hluboká orba byla provedena. Zásluhu nutno přičísti vlastnímu pásovému traktoru. Přes značnou zimu byl příděl topiva malý. 10 q hnědého uhlí na domácnost je málo a topení různými kaly je obtížné. Pro nedostatek topiva byly prodlouženy pololetní prázdniny na 3 týdny.

Také úroda ovoce byla dosti slabá. Třešní a švestek se urodilo dosti, jablka a hrušky se sklízely málo. Švestek hodně opadalo pro suché počasí v době zrání. Tím také ovoce bylo dražší. Jablka se o vánocích prodávala 1 kg za 5,50 Kčs, citrony však byly za 12 Kčs, pomeranče 18 Kčs za 1 kg. Proto také o pomeranče nebyl velký zájem.

Je snaha budovati v zemědělství velké celky. Tak je plánováno, že mají býti sloučena JZD Leština, Rájec a Zvole se střediskem ve Zvoli. Zatím se však tomu obce brání, protože by jistě nastal hospodářský pokles a výdělky by byly menší.

Sociální a zdravotní poměry. Zaměstnanecké obory pro naši obec zůstávají na stejné úrovni. V JZD pracují převážně ženy, které v zimě pracují ještě jako brigádnice v PMV při vytloukání vajec. Žen, které mají zaměstnání pouze v domácnosti je velmi málo. Značně však vyčerpává práce na směny.

Péče po stránce zdravotní je dobrá. V březnu a začátkem dubna byla epidemie chřipky, která větší měrou postihla děti. Průvodní zjev byl velké horečky. Vyskytl se 1 případ spály. V dubnu proběhla také u dětí epidemie zarděnek. V listopadu se vyskytla v pěti případech infekční žloutenka: 1 dospělá osoba a 4 děti.

Šest občanů si napravovalo zdraví v lázních. Naše obec není na tom příliš dobře s pitnou vodou. Mnohé studny mají závadnou vodu. Při budování studny pro zemědělské objekty přišlo se na velký zdroj dobré nezávadné vody, která by stačila nasytiti 3 obce. Rada místního národního výboru za spolupráce Ing. M. H. (zdejšího rodáka) vypracovala návrh na zřízení obecního vodovodu. Dokumentace byla zaslána ONV na schválení. Zatím nebylo ještě definitivně rozhodnuto. Jistě by to bylo pro obec velmi dobré řešení na získání dobré pitné vody. Bytová výstavba v obci nebyla a v důsledku, že obec nebude střediskovou obcí , nebudou v naší pro příští časy povoleny novostavby a bude prováděna pouze údržba dosavadních domů.

Kulturní poměry. Kulturní a osvětová činnost řídí se jednotným plánem, který sestavuje místní kulturní a školská komise MNV za účasti všech složek národní fronty. Práci a osvětovou činnost většinou řídí osvětová beseda. Ovšem plány i během roku se opět mění, doplňují a něco opět vypadne. A tak celoroční obrázek provedených akcí vypadá takto:

Rok zahájili požárníci svým plesem dne 19. ledna za pěkné účasti občanů. Dne 24. ledna byla pořádána přednáška učitele L. ze Zábřehu na téma: Výtvarné umění a domácnost – vkus v bytě a odívání. Účast 25 občanů a přednáška se líbila. Prvního února byla přednáška s besedou o úkolech a pomoci občanů ve všenárodní přípravě CO.

Dne 14. února členové JZD oslavili své doplatky taneční zábavou. Úkoly zdravotnických zařízení a boj proti pověrám bylo téma přednášky obvodního lékaře MUDr. V. za účasti 35 občanů. Dne 18. února byl při příležitosti výroční schůze Jednoty promítán celoroční film Stříbrný vítr. Pro další vzdělávání družstevníků byla konána přednáška s besedou na námět: Komplexně mechanizované brigády a čety. Účast pouze 17. Dne 23. února pořádalo Sdružení rodičů a přátel školy svůj ples. Je pozoruhodné, že na tomto plese byla tančena Česká beseda (2 kola). Bylo to pěkné zpestření a ukázka lidových tanců.

Dne 28. února byla přednáška s filmem: Úkoly občanů v boji proti záškodníkům. Mezinárodní den žen byl oslaven 10. března za pěkné účasti žen. Kulturní vložku měli žáci školy. Družstevníci věnovali svým členkám dárky (zástěry) a starým ženám nad 70 roků bylo osobně blahopřáno a byly obdarovány bonboniérami. Dne 21. března byla poslední přednáška v zimním období a opět přednášel MUDr. V. o první pomoci.

Ochotnický divadelní kroužek požárníků sehrál dne 30. a 31. března divadelní představení Hadrián z Římsů. Tuto hru potom ještě sehráli pohostinsky v Polici a Jestřebí. Hra se všeobecně líbila a nacvičoval ji Z. Š. Dne 2. června zaplnilo se místní cvičiště modrými uniformami požárníků, kteří se sem sjeli na obvodní soutěž. Bylo to radostné zápolení za pěkného počasí a večer byla na zakončení taneční zábava, při které místní požárníci oslavili první místo v pořádané soutěži.

V srpnu 13. a 15. uspořádal Dům osvěty ze Zábřehu malý filmový festival s uvedením dvou českých filmů: Deštník sv. Petra a Temno. Účast 40 a 80. Také na doporučení Domu osvěty zavítala do zdejší obce profesionální skupina Paulini se svou estrádou. Svými pestrými čísly budili údiv návštěvníků.

A jak již bývá tradicí, slavily se hody taneční zábavou v neděli (12. X.) a v pondělí. Účast v pondělí byla však malá. Jinak pěkné počasí přilákalo hodně zájemců k zábavním podnikům na návsi. Dne 30. října místní skupina ČČK pořádala přednášku: Péče o zdraví člověka. Přednášel Dr. V. Oslava VŘSR byla provedena promítáním diapositivů z revolučních dnů se slovním doprovodem. Dne 14. listopadu konala se přednáška na téma: Sny, hypnóza a sugesce. Přednášel přednosta neurologického oddělení nemocnice v Šumperku. Účast 54, přednáška se líbila a bylo hojně dotazů. Byl také promítnut film: „Pavlovo učení“. Do podzimního plánu měla ještě zapadnouti

jedna přednáška „O náboženství“. Všechno bylo vykonáno pro dobrý průběh, dostavil se referent, ale bohužel jen 4 občané a tak přednáška se pro neúčast nekonala. Zatím je to charakteristické pro poměry ve zdejší obci. Tělocvičná jednota Sokol má pečovati o tělesnou výchovu. Podmínky jsou však špatné z toho důvodu, že není v místě tělocvična. A tak se podařilo za pomoci MNV uskutečniti alespoň mládeži cvičiště v kulturní místnosti jednou týdně. Cvičení vedly s J. R. a V. P. Ovšem cvičení na tak malém prostoru, bez nářadí bylo únavné a nezajímavé. Přesto však návštěva děvčat byla pěkná. Dospělí necvičili. Ovšem v jarním a letním období, kdy se mohlo využívati letního hřiště, cvičení celkem se nekonalo pro nedostatek cvičitelů. Uskutečnilo se dvoudenní táboření žáků na Bušínově.

Dobře si vedl v zimním období kroužek šachistů, který vedl Z. R. Koncem roku z iniciativy mladých požárníků a za vedení předsedy MNV J. P. uskutečnilo se zřízení kluziště na hřišti. Dalo mnoho práce urovnání terénu, vykopání studny, pořízení mantinelů a elektrického vedení. Pomáhalo mnoho členů všech složek NF a také rodiče dětí. Obětavost opět jednou zase zazářila a tak se podařilo pěkné dílo a jistě bude lákati mládež k pobytu na zdravém vzduchu. Počasí také začátku přálo, mrzlo na sucho a tak vánoční svátky byly ve znamení bruslení. Děti v době vánočních prázdnin radostným ruchem zaplňovaly kluziště každý den od rána do večera. Kéž by tato tělovýchovná činnost měla stále hojně zájemců.

Kulturní a osvětová činnost se více přenáší do domácností vlivem rozhlasu a televize. V obci je 70 televizorů a rozhlasové přijímače v každé rodině. Tím také poklesla návštěvnost kina ve Zvoli a kulturní podniky mají slabší účast. A jako v každém roce, tak i letos neúprosná Morana odvedla z našeho středu několik občanů. První nastoupila cestu do nenávratna (17. II.) F. J. důchodkyně. Bývalá hospodyně, obětavá členka JZD, smýšlení pokrokového. Pohřební průvod ubíral se vesnicí za kalichem, symbolem husitských bojovníků. Krátké rozloučení s vesnicí a pomalu se rozjíždí auto, aby se ztratilo v dálce a odevzdalo tělo zesnulé spalujícímu ohni krematoria v Olomouci.

Dne 30.6. zemřela M. N. Byla dlouho nemocná a zemřela v léčebném ústavu. Dne 11. listopadu zahynul tragicky J. V. Byl nalezen mrtev na železniční trati u Zvole, kde podle domněnky byl stažen vlakem. Není zjištěn důvod, jak se na trať dostal. V krátké době ho následoval A. Ž., dříve rolník a potom důchodce. Poměrně mlád umřel J. Ž., obětavý a vždy veselý člověk a krátce za ním, dne 15. XII. zemřel F. B. stolař, podnikavý člověk a bývalý majitel velké stolářské dílny. Oba dva podlehli zákeřné nemoci rakovině.

O velikonocích pracovníci vlastivědného ústavu z Olomouce zaznamenávali fotograficky a filmem zdejší zvyk „hrkání“ se všemi starými obyčeji, jak se to zachovalo z doby, kdy Rájec byl ještě rozdělen na dvě obce. Rovněž o svátcích svatodušních zachycovali „Vození krále“ a vodění „Královničky“. Narodilo se 10 dětí.

Různé. Počasí. Rok začínal krásnou, ale krutou zimou. Tentokráte bílý háv pokrýval celou zemi ve vrstvě 50 cm u nás a v horách mnohem větší. Stálá zima nedovolila, aby sníh tál a slabé tání nastalo teprve až v druhé polovině února. Mrazy v lednu byly stále kolem -20^{O}C a dosáhly také -24^{0}C. Ani jeden den v lednu nevystoupila teplota nad 0. Od 10. do 18. února noční teploty byly kolem -10^{o}C a ve dne nejvýše +3^{0}C. Do konce února byly v noci stále mrazy a přes den jen slabá obleva. Tato stálá zima byla zvláště krutá na zvěř. Jednak silná vrstva sněhu a kruté mrazy a z toho hlad zahubilo mnoho kusů vysoké zvěře. Nedostatek potravy nutil zvěř, že přicházela až k lidským obydlím a hledala záchranu. Tak také u zahrady v Drážkách p. Josef Balcárek chytil a odnesl domů zesláblou srnu (viz fotografie v archivu) a choval ji doma až do jara. Rovněž byl nedostatek vody. Vodovody většinou zamrzaly a studny vyschly. Z počátku byly obavy, že při takovém množství sněhu budou na jaře velké záplavy. Sníh se však ztrácel zvolna a voda ani nevystoupila z břehů. Sníh tál až do poloviny března. První dešťové přeháňky byly 13. a 14. března a teplota nad nulou. Teprve začátkem dubna nastává oteplení. 10. IV. bylo naměřeno +20^{0}C. Kolem dvacátého dubna bylo velmi krásné a teplé počasí, což také umožnilo rychlé zvládnutí jarních prací. Začátkem května byl však

deštivý a kolem 15. V. silné bouřky. V červnu a v červenci bylo stálé a pěkné počasí. V červnu vystoupily teploty až na 33^0C ve stínu. V červenci byly teploty značně kolísavé. Několik dní velká vedra a pak náhlé ochlazení. Koncem srpna a začátkem září bylo počasí velmi deštivé. Podzim však byl potom celkem pěkný – bez větších dešťů. Teprve v listopadu pršelo za teplého počasí. 21. listopadu se prudce ochladilo a druhý den napadl první sníh, který však roztál. Od 15. prosince nastaly mrazy a vánoce byly bez sněhu za teplot -10^0C.

Místní národní výbor vedl si v tomto roce dobře a udělal se kus dobré práce na zvelebení a zkrášlení obce. Také své úkoly a závazky vůči státu a společnosti plnil podle svých sil.

Rok 1964. Hladina veřejného života byla rozvířena vyhláškou o volbách poslanců do Národního shromáždění, Krajského národního výboru, Okresního národního výboru, Místního národního výboru a zároveň byli voleni a soudci z lidu. Důvodem bylo uplynutí čtyřletého volebního období. Volbám předcházely přípravné etapy na kterých se měli podíleti občané avšak účast na všech přípravách byla malá. V poslední etapě byli představováni navržení kandidáti. Pro vyšší složky byli navrženi kandidáti Národní frontou a tam také nebylo problémů. Horší to bylo již při sestavování místního národního výboru, neboť občané neměli o členství v MNV zájem a tak dvojice členů z Národní fronty chodily a přesvědčovaly kandidáty do MNV. Byly to hlavně obavy z práce ve funkcích, neboť v menších obcích byli zrušeni stálí tajemníci a v Rájci také. Volby se konaly v neděli 14. června. V obci bylo zapsáno 355 voličů a k volbám se pro nemoc a stáří nedostavilo 5 voličů.

Za poslance do Národního shromáždění byl kandidátem s. J. Č. předseda JZD z Loštic a obdržel 350 hlasů (100%). Do KNV byl kandidátem J. H. úředník ONV, známý pracovník ze Zábřehu a člen Čsl. strany socialistické a obdržel 349 hlasů – jeden neplatný. Do ONV byl kandidátem R. P. ze Zvole, bez politické příslušnosti, úředník okresní správy silnic a obdržel 350 hlasů.

Jako soudce z povolání byl zvolen D. H. soudce okr. soudu v Šumperku (350hlasů) a soudci z lidu byli zvoleni J. R., J. N., Z. Š., všichni ze Zvole a Z. Š. z Rájce (všichni 350 hlasů).

Politický život se snažila říditi místní organizace KSČ s předsedou J. S. a členy výboru J. S. a F. P. Celkem má 11 členů a 10 členů registrovaných (jsou členy v závodech). Tento malý počet členů a z toho ještě 5 důchodců, bylo plně zaměstnáno sledováním plnění celostátních úkolů, kontrolou práce všech složek NF a MNV.

Čsl. strana lidová neměla změn v činovnících a také její práce nebyla výrazná. V místní jednotě požární ochrany byl zvolen novým předsedou V. F. a velitelem J. S. Organizace pracovala dobře. V T. J. Sokol nebylo ve vedení změn. Místní skupina ČSM za vedení předsedkyně V. P. nevykazovala činnost pro naprostou neúčast členů na všech schůzích a akcích a tak na návrh Okresního výboru ČSM a za souhlasu místní organizace KSČ byla skupina ČSM zrušena.

Nově byla opět obnovena činnost Svazarmu a byly zřízeny 2 zájmové kroužky – radistický a motoristů. Výbor žen řídila předsedkyně V. H. a místní skupinu Čsl. ČK předsedkyně V. K. s jednatelkou Z. H., pokladní R. S., hospodářem J. R. a členy výboru E. P. a V. Š. V tomto roce vypršela také zákonitá lhůta pro volbu presidenta a tak v listopadu byl presidentem opět zvolen A. N. jednomyslně. Velkým překvapením v mezinárodní politice bylo odstavení populárního premiéra SSSR s. N. Chrušceva ze všech funkcí.

Správa obce. Na ustavující schůzi nového místního národního výboru byl předsedou zvolen V. E., vedoucí zahradník v zahradnické škole v Zábřehu. Práci tajemníka bude zastávati J. S. Další členové rady jsou: J. S., J. V. a V. H. za VŽ. Předsedkyní školské a kulturní komise byla zvolena V. P., předsedou zemědělské komise J. S., komise pro bezpečnost a pořádek J. L., komise pro péči o pracující M. H. Předsedkyní výboru žen byla zvolena V. H. Nový místní národní výbor dal si do plánu v akci Z provésti kanalizaci po levé straně silnice v „Nové dědině“ směrem k Mohelnici. Finanční hospodaření vykazovalo tyto položky:

Příjmy: Daně a poplatky 14 700 Kč

Příjmy z činnosti rozpoč. org. 2 500 Kč

	Příděl z vyššího rozpočtu	17 400 Kč
	Celkem	34 600 Kč
Výdaje:	Doprava-místní komunikace	8 000 Kč
	Školství a kultura	17 300 Kč
	Vnitřní správa	5 900 Kč
	Místní hospodářství	3 400 Kč
	Celkem	34 600 Kč

Výstavba obce. Protože jediné pohostinství Jednoty svými místnostmi nevyhovovalo bylo v tomto roce přistoupeno k úpravě místností v bývalém hostinci F. N. Poněvadž dřívějšímu vedoucímu J. S. nebylo možno sehnati náhradní byt upravila se přilehlá komora za kuchyň a místnost za nálevnou byla uvolněna na rozšíření pracovny. V této části budovy byla dána nová tři okna, což však velmi porušilo sloh budovy. Rozšířená provozovna byla vydlážděna terasovými dlaždicemi. Ovšem ani do upraveného pohostinství nepodařilo se získati vedoucího. Otevření provozu bylo zahájeno 23. 8., ale jen někdy v neděli brigádnicky prodával F. M. a při zábavách vedoucí pohostinství ze Zvole. Úpravou nebyla tedy situace opět vyřešena.

Bylo rozhodnuto postaviti na hřišti šatny hlavně pro zimní období, kdy se plánovalo opět kluziště. Jak už to bývá, když se jedná o dobrovolnou brigádnickou práci – účast byla malá. Materiál se měl použíti z bouračky domku č. 99 a ostatní dokoupil MNV. Stavba pokračovala pomalu a tak do příchodu zimy podařilo se postaviti holé zdi a dáti střechu. Ostatní práce zůstaly opět pro příští rok a také terén pro kluziště nebyl dobře urovnán. Ještě štěstí, že mírná zima neumožnila stříkání ledu a tím neúspěchy na této práci nebyly tak trapné a tísnivé.

Komunikační poměry. Dosavadní autobusová spojení Loštice-Zábřeh-Šumperk doplnila nově zřízená linka Slavoňov-Lukavice Zábřeh hlavně pro svoz dělníků do lukavické papírny. Na úseku Rájec-Zábřeh však pomáhá hlavně pro dopravu žactva do Zábřehu. Také dělníkům pro pozdější odjezd dobře vyhovuje.

Hospodářské poměry. Po zimním klidu začaly jarní práce na poli až v dubnu. Země byla značně promrzlá a tak kolem desátého dubna bylo možno rozhazovati hnojiva. Protože nebyla v zimě větší sněhová pokrývka, silné mrazy škodily plodinám. Řepky vymrzly a byly zaorány. Také ozimy prořídly. Jarní práce se dobře a včas provedly, poněvadž bylo pěkné počasí. Země však měla málo vláhy (zima byla bez sněhu a deště) a tak pícniny byly malé a řídké. Trávy na lukách bylo málo a za pěkného počasí usušilo se méně sena. Dobrá byla úroda bramborů a cukrovky zásluhou včasných dešťů. Stále více se rozmnožuje mandelinka bramborová, zvláště na záhumencích, kde střídání bramborů je malé a téměř každý druhý rok se znovu vysazují na stejné místo. Také hony JZD byly zamořeny a letecky byly rozprašovány hubící látky. Cukrovku zase sužovala mšice maková. Průběh žní byl deštivým počasím částečně opožděn. 24. srpna se ještě mlátilo. Dobrá byla úroda ovoce. Zvláště se hojně urodilo jablek a hrušek. Výkup bral jen ovoce dobré jakosti a za jablka se platilo 1,50 Kč. Třešní bylo také dostatek a méně bylo švestek. JZD vykazovalo takové úspěchy:

Úhrn aktiv činil v družstvu	5 395 680 Kčs
Přímé náklady na rostlin. Výrobu činily	153 168 Kčs
Tržba z rostlinné výroby činila	482 226 Kčs
Tržba za práce a služby činila	88 468 Kčs
Celkový výnos činil	1 627 842 Kčs
Na pracovní jednotky bylo vyplaceno	657 681 Kčs
Na prémiích bylo vyplaceno	31 929 Kčs

Na pracovní jednotku se vyplácelo 19 Kčs v penězích a 2,51 Kčs v naturáliích. Celkem bylo odpracováno 34 615 pracovních jednotek.

Na sociální fond bylo dáno 20 000 Kčs. Na kulturní fond bylo dáno 10 000 Kčs. Družstvo hospodařilo na 319 ha zemědělské půdy, z toho 232 ha orné půdy. 98 záhumenkářů obhospodařovalo 44 ha zeměděl. půdy, z toho 32 ha orné.

Počet trvale činných pracovníků: 26 mužů, 60 žen, celkem 86.

V rostlinné výrobě pracovalo: 9 mužů, 41 žen, celkem 50.

V živočišné výrobě pracovalo: 9 mužů, 18 žen, celkem 27.

Ve správě JZD pracovalo: 4 muži, 1 žena, celkem 5

Družstvo mělo 138 členů.

Rostlinná výroba vyčerpala 14 950 PJ

Živočišná výroba vyčerpala 14 368 PJ

Správa a řízení JZD 2 392 PJ

Sklizeň plodin v JZD

	Plocha sklizně ha	Hektarový výnos	Celková sklizeň	Cena
Pšenice ozimá	45,54	25,50 q	1 237 q	166 477 Kčs
Žito ozimé	15	27,60 q	414 q	58 020 Kčs
Ječmen jarní	31,05	30,96 q	960 q	109 440 Kčs
Oves	17,78	27,34 q	484 q	41 327 Kčs
Hrách	2,50	10,40 q	26 q	12 220 Kčs
Směsky	16,30	27,91 q	46 q	60 970 Kčs
Cukrovka	18,50	462,92 q	8 565 q	184 147 Kčs
Brambory	25	208,84 q	5 229 q	203 614 Kčs
Řepa krmná	3,41	840,56 q	2 858 q	28 580 Kčs
Krmná kapusta	3,50	151,43 q	530 q	4 240 Kčs
Seno	81	38,27 q	3 104 q	123 560 Kčs
Celer	1,50	217,33q	326 q	48 952 Kčs
Zelí	1,50	240 q	360 q	14 430Kčs

Družstvo chovalo 293 kusů skotu, z toho 154 krav, 207 vepřů, 32 prasnic, 11 koní, 900 slepic. Produkce mléka: plán 310 740 hl, splněno 327,925 l.

Produkce vajec: plán 110 000 k, splněno 103 336 k.

Produkce drůbeže: plán 1 950 kg, splněno 1 975 kg.

Sociální a zdravotní poměry. Životní úroveň je stále dobrá. Výdělky jsou dobré zvláště tam, kde pracuje více členů rodiny. To také umožnilo některým občanům, že podnikají výlety do cizích států. (Jugoslávie, Maďarsko, SSSR, Bulharsko, Polsko). Zdravotní stav byl dobrý, nebylo epidemií ani zvláštních těžších onemocnění. Také nebylo větších úrazů.

Kulturní poměry. O vzdělávání dětí stará se základní devítiletá škola 1. - 5. roč. a v tomto roce opět poklesl počet žáků na 35 a tak pomalu se blíží stav, kdy bude jen jedna třída. Ředitelem byl J. K. a druhou třídu vyučovala učitelka M. P., která dojížděla ze Zvole. Pionýrský oddíl na škole měl 12 členů a vedla ho V. K. Zájmový kroužek Mladý zdravotník vyškolil v první pomoci 10 žáků a 3 žákyně zúčastnily se okresní soutěže s dobrým umístěním. Dva žáci v zájmovém kroužku Mladý požárník dostali diplom a kroužek za dobrou práci 3 knihy. Na vysoké škole studuje M. P. a J. V. navštěvuje čtyřletou průmyslovku v Brně. O předškolní děti je zajištěna péče v době od 1. dubna do 15. listopadu v dětském útulku. O děti se staraly J. V. a A. N. v době od 7. hodin do 18 hodin s hodinovou polední přestávkou.

Pokud se týče kulturního života v obci odpovídá zájmu občanu. Většímu zájmu se těší televize a tak návštěvy na kulturních podnicích jsou malé. Na zajímavé přednášce s. U. L. ze Zábřehu „O čarodějnických procesech na Sev. Moravě“ bylo 19 občanů a přednáška s diapositivy „Bouzov“ přivábila 26 občanů. Čtyři večery byly věnovány čtení obecní kroniky. Největší účast byla 40 a

nejmenší 25 posluchačů. Na zdravotnické přednášce obvodního lékaře MUDr. V. o užívání léků bylo 27 občanů. Pro oživení svých členských schůzí promítala Jednota dva filmy: Sny na neděli a Piráti. Mezinárodní den žen byl oslaven filmem „Poslední bosorka“ a před filmem kulturní vložkou žáků nár. školy. Oslava osvobození byla ve znamení malého filmového festivalu krátkých filmů: Můj otec malíř, Pionýři v přírodě a Vožení krále, kde jsou zachyceny místní zvyky a obyčeje zásluhou Vlastivědného ústavu z Olomouce. Účast byla veliká a sál byl plný, protože ve filmu vystupovali místní občané a hlavně děti. Druhého června oslava MDD promítáním diapositivů a pohádek. Těl. jednota Sokol pořádala 13.6. pro žactvo táborový oheň se zábavným pořadem za velké účasti dětí a večer se sešlo u táboráku členstvo. Dne 23. srpna pořádali požárníci oslavu 85. výročí požární ochrany. Zahájení bylo průvodem vesnicí za vyhrávání pionýrské kapely z Mírova, která také celé odpoledne koncertovala před zbrojnicí. Tam také odbýval se slavnostní pořad předání čestných uznání a diplomů zasloužilým členům – požárníkům. Pak následovala ukázka požárnického cvičení. Večer byla taneční zábava. Jinak bylo 6 tanečních zábav, z toho dva plesy – požárnický a SRPŠ.

Na slavnostní předvolební schůzi vystoupili žáci s kulturním pořadem. Ochotnický divadelní kroužek nevyvíjel žádnou činnost, poněvadž nácvik každé hry je ztížen směnností v práci a druhým důvodem je jeviště, které je již ve špatném stavu. JZD má předplaceno několik vstupenek na návštěvu her Oblastního divadla v Šumperku, které hrává v Postřelmově a abonenty sváží autobusem.

Lidová knihovna vykazuje tuto činnost:

Naučná literatura má 540 svazků. Krásná literatura má 807 svazků pro dospělé a 123 svazků pro mládež.

Výpůjček bylo: 77 nauč. 941 krásná, 134 mládež, celkem 1 152. Přibylo 43 svazků. Celkem bylo 52 čtenářů, 16 mládeže. Byla obnovena činnost Svazarmu s dvěma zájmovými kroužky – radistů a motoristů. Majitelů televizorů je 72, 10 aut a 80 motorů různých druhů.

Lidopisné poměry. Naše obec měla v tomto roce 487 obyvatel, z toho 232 mužů a 255 žen. Narodilo se 8 dětí, 4 chlapci a 4 děvčata. V lednu zemřel V. T. důchodce. Dne 31.3. zemřela v požehnaném věku M. L. ve stáří 90 roků. Tragicky byl však ukončen život L. M., který byl zabit elektrickým proudem při manipulaci s elektrickou vrtačkou. Byl stár 43 roků. V červenci byla pochována M. F. důchodkyně ve stáří 84 roků a hned v srpnu měla pohřeb J. N. předčasně zemřelá na rakovinu. Snad ještě nebylo v dějinách obce zaznamenáno, že by na pohřbu hrály 3 hudební kapely. Této posmrtné pocty dostalo se E.. H., který zemřel na zákeřnou rakovinu ve stáří 58 roků. Vedle svého povolání zedníka byl nadšeným hudebníkem, vypomáhal okolním kapelám a tak na poslední cestě ho doprovodily kapely zvolská, zábřežská a leštínská. Tento rok ukončil pohřbem J. P. důchodce, člověka pracovitého a opuštěného. Sňatky byly tři.

Nově byl osídlen domek u dráhy, neboť rodina Mackova se přestěhovala do Zábřehu a na jejich místo přišla rodina Š., národnosti slovenské.

Různé. Počasí. Leden byl celý pod vlivem zimního počasí a silných mrazů. Mrazy dosahovaly až -18^{0}C a neklesly pod -10^{o}C. Až 31. ledna napadlo asi 4 cm sněhu a kolem 4. února byla slabá obleva s deštěm. Od 16. až do 23. února zase mrazy -16^{O} C. Přes den bylo vyjasněno a teplota -3^{o} až -5^{O}C. Koncem února napadlo trochu sněhu a hned nastalo tání. Začátkem března, až do 12. byly zase noční mrazy – 10^{O}C a ve dne slabě nad nulou. Oteplení přinesly teprve deště od 26. do 28. března. Od 29. března do 1. dubna se opět citelně ochladilo. Jinak v dubnu bylo pěkné suché počasí. V červnu bylo rovněž pěkné počasí a teploty až 28 i 30^{O}C. Koncem června bylo deštivo. 1. a 2. července byly bouře a deště přinesly ochlazení. V srpnu byly střídavě horké dny a hned zase ochlazení. V druhé polovině srpna bylo dosti dešťů. Podzim byl celkem pěkný a říjen deštivý. Téměř až do vánoc bylo počasí bez mrazů. V tomto roce jako zlý host navštívil naši obec požár. Dne 18. srpna, kolem 16 hodiny ozvaly se výkřiky: „Hoří! U Karafiátů hoří!“ Kouř a praskání eternitu zlověstně určovalo místo požáru. Poněvadž byli již doma z továren členové požárnického sboru,

bylo za několik minut již družstvo na místě a začal úporný boj s požárem. Po krátkém boji byl požár lokalizován na zadní část domku a kůlnu. Přední část domku byla zachráněna díky zděnému štítu oddělujícímu obě části domku. Příjezdem zábřežského sboru byla umožněna dodávka vody z cisterny a z nutnosti bylo použito i močůvky, kterou přivezli traktoristé ve fekálním voze od kravína. Právě v době požáru byli všichni na pohřbu sousedky J. N. a doma zůstal pouze vnuk K. asi 12 ti letý, který také zavinil požár nešťastnou manipulací s benzinem. Byl také částečně popálen a také on první volal o pomoc. Pomoc byla včasná a také bezvětří zabránilo rozšíření požáru.

Tímto rokem loučím se také s prací kronikáře, poněvadž končí má aktivní služba a odcházím na odpočinek do Dlouhomilova. Snažil jsem se zapisovati události tak, jak přinášela bouřlivá doba a někdy to bylo velmi těžké určiti, kde je pravda, kde právo a spravedlnost, kde zvůle a duševní násilí. To však zhodnotí historie. A tak loučím se slovy básníka:

Z vlastního nitra růst,
přesvědčení se nezříkat,
neplahočit se za uznáním,
ale vždy svou hřivnou přispívat,
aby vzkvétalo to dílo, jež bylo započato!

Dle návrhu dřívějšího kronikáře a ředitele školy J. K. byl jsem zvolen MNV jeho nástupcem a můj úkol bude psáti „pamětní knihu“ naší obce v letech budoucích.

Já F. Ž. jsem se narodil v Rájci jako syn malého rolníka Antonína a Anežky Ž. Do obecní školy jsem chodil v Rájci do gymnasia v Zábřehu, avšak následkem těžkého onemocnění jsem studium po 3letech ukončil. Po dvouleté návštěvě „Odborné hospodářské školy“ jsem se stal zemědělcem. V 25 letech jsem se oženil s M. L. v Rájci, kde jsme 10 let skutečně hospodařili. Z důvodu, že jsme neměli děti a manželka onemocněla, prodali jsme r. 1945 usedlost A. H. z Rájce. Po založení JZD jsem byl poslán do školy agronomů, a potom jsem pracoval v Mohelnici. Roku 1951 na výzvu vlády jsem přešel do průmyslu kde jsem do dnes.

Má touha již od mládí byla cestování, a tak teď, když mně to poměry dovolí rád se podívám do světa. Roku 1956 jsem viděl Kyjev, Leningrad, Moskvu, Varšavu. R. 1957 jsem byl v Benátkách, Splitu, Dubrovníku, Tiraně, Athénách, Varně a Bukurešti. R. 1962 autobusem v různých městech v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku. R. 1961 lodí po Černém moři v Odře, Jaltě, Sevastopolu, Batumi, Soči. 1962 NDR v Roztoku, Postupimi, Lipsku, Míšni, Drážďanech. R. 1964 letecky ve střední Asii: Moskva, Alma Ata, Taškent, Buchara, Samarkand, Oděsa. V roce 1965 v Helsinkách, Stockholm, Oslo a Kadani.

Všude dobře doma nejlíp. Proto se vždy rád vracím do rodné obce k přátelům a rodině.

Rok 1965. Letošní rok byl významný pro celý náš stát a naší obec tím, že na něj připadá 20. výročí osvobození naší vlastí rudou armádou. Při květnových oslavách, které se konaly na sále, byla zhodnocena činnost MNV za uplynulých 20 let. Předseda E. V. poděkoval poslancům MNV a zasloužilým pracovníkům NF za jejich práci. Slavnost ukončil kolektiv „Jiskra“ n. p. Hedva ze Zábřehu kulturní vložkou. Vyvrcholení celostátních oslav však bylo na Spartakiádě v Praze, kde též cvičilo 5 žen z našeho Sokola.

Na tento rok připadla volba nových členů představenstva JZD a straně KSČ připadl zodpovědný úkol doporučiti a schváliti nové členy a to tak, aby splňovaly požadavky kolektivního uvědomění a odborné zdatnosti. Na výroční schůzi JZD dne 16. února byli zvoleni předseda: D. J., agronom: B. P. ml., zootechnik: K. D., účetní: N. J. Členská základna Čs. Červeného kříže a Svazu přátel ČSSP byla posílena tím, že na závodech byly tyto organisace zrušeny a členi převedeni na obec. Svaz přátel neměl činnost, ale Čs. Červený kříž za pomoci propagačních přednášek Dr. V. ze Zvole získal 6 bezplatných dárců krve.

Dobrý je též Svaz požární ochrany. Nejen že na okrskovém cvičení v Hostýně obhájil III. místo v pohotovosti, ale za odborného dozoru Jana Koruny udržuje stroje v pořádku. Konají žňové hlídky,

zúčastnili se brigád v JZD ve žních i otavách, čerpali vodu ze silážních jam a po splněných úkolech uspořádali ples, který bývá nejvíce navštěvovaný.

Správa obce. Členi MNV pod vedením F. H. se přičinili, aby mládež měla v zimě zase kluziště. Obětavou prací starých i mladých byl urovnán terén, zvětšila se plocha, postavil se mantinel, koupilo čerpadlo a hadice. V šatně se zazdila okna a dveře, zavedla se elektrická instalace, ale pro nedostatek cementu nemohla být udělána podlaha ani omítka. Dětská radost z bruslení však netrvala dlouho. Mrzlo jen v lednu, v únoru přišla obleva a led roztál.

MNV se též postaral o demolici domku č. 99, který stál ve „Dvoře“ vedle bývalé „Záložny“ a patřil manželům H. Budova byla sešlá proto se zdi buldozerem rozhrabaly, terén se urovnal, vysázelo se pár stromů a prostor bude sloužit jako hřiště těm nejmenším, protože hned vedle v Záložně je mateřská školka.

1965. Pro tuto mateřskou školku zřídil MNV vyvařovnu v bývalé budově mlékárny. Z máslárny udělali kuchyň a hned vedle v kulturní místnosti se obědvá. Kulturní místnost byla znovu vymalována a vybavena novým nábytkem zásluhou nového ředitele školy J. S. O 25 dětí v mateřské škole pečuje ředitelka H. R. a pěstounka A. N. Přesnídávku, oběd a svačinu připravuje kuchařka K. J., pořádek a čistotu má na starosti J. M. Z toho vidíme, že o děti po dobu od 7-17 hod. je velmi dobře postaráno. A za to platí rodiče jen 1 Kč denně.

Výstavba obce. Nové dvoubytové stavby K. Ž., F. V., J. M., stavba F. J. a V. K. dokazují, že kultura bydlení na vesnici se rovná bydlení ve městě.

Komunikační poměry. Do kanceláře JZD byl zapojen telefon takže organizační práce vedení JZD je usnadněna. Veřejný telefon zůstává nadále u O. Š. na „Záložně“. Autobusové spojení s okolím je totéž jako v roce minulém.

Asfaltová silnice Zvole-Ráječek byla v letošní zimě doslova zničena. Přílišným množstvím vody a mraze byla roztrhána tak, že po rozmrznutí se úplně propadla. Každých 20 m byly velké díry, které se musely zasypat štěrkem, aby silnice vůbec byla provozu schopná. V létě po usazení silnice se začalo s generální opravou. Strojem se nanesl asfalt ve 3 vrstvách tak, že dnes je tento úsek nejen ideálně rovný, ale snese i ten nejtěžší provoz.

Sociální poměry. Mimo školní mládež a přestárlé lidi jsou dnes všichni občané zaměstnáni buď v JZD nebo v okolních závodech. Vstoupit do zaměstnání jsou nuceni ne z nedostatku, ale proto, že každý chce mít svůj vlastní starobní důchod. Průměrný výdělek na osobu je v JZD asi 9 000 Kčs ročně plus naturálie a záhumenek, v průmyslu asi 14 000 Kč mimo dětských příplatků, takže rozdíl ve mzdách není veliký. V JZD je ještě ta výhoda, že má práci doma. Z toho vidíme, že v rodinách, kde pracuje více členů je skutečně vysoká životní úroveň. Projevuje se v nákladných stavbách obytných domů, která stojí 80 – 100 tisíc. Koupilo se v posledních 10 letech 13 osobních aut po 30 – 45 tisících, 93 motocyklů a mopedů, 72 televizorů a mnoho nového nábytku. 11 osob bylo v cizině. Co se projí na lahůdkách je zřejmo z předvánoční tržby místní „Jednoty“. Normální měsíční tržba činí asi 100 tisíc, předvánoční je 132 tisíc. Příliš mnoho peněz u mládeže však svádí k utrácení v hospodě a ke kouření. Negativním zjevem za těchto příznivých hospodářských poměrů jsou krádeže. Krade se všechno co není pod zámkem, polní plodiny, jízdní kola a časté jsou vloupání do obchodů.

Poměry lidopisné. Narodili se 4 chlapci a 7 děvčat. Zemřelo 6 osob. Tragickou smrtí zemřel 35 letý J. M. Dne 28. 8. ráno jel se svou matkou a bratrem O. do Bohutína aby pomáhal strýci mlátit obilí. Když vystoupili v Bohutíně z vlaku museli stát na silnici před závorami a čekat až vlak odjede. Mezitím co jejich oči sledovali rozjíždějící se vlak, přihnalo se zezadu osobní auto bratří Š. z Zábřehu, vyrazilo závoru do výše a vrazilo J. M. pod vlak. Těžce zraněný nevydržel převoz do nemocnice a cestou zemřel. Řidič auta 21 letý voják a jeho 17 letý bratr prohlásili, že zaspali a chtěli dohnat vlak.

Poměry kulturní. 28. července sešli se členi MNV, Sokola, JZD, Červ. kříže a školní mládež aby se rozloučili s dlouholetým ředitelem školy a veřejným pracovníkem s. J. K., který jako důchodce se

přistěhoval do Dlouhomilova. Po projevu, ve kterém poděkovali za vykonanou práci mu předali upomínku na jeho 20 leté působení u nás (knihy, obraz, tranzistor). Ředitel J. K. byl u všech občanů oblíben proto rozloučení bylo velmi dojemné. Též učitelka II. třídy s. M. P. byla přeložena do Zvole.

Nedlouho potom přestěhoval se z Hynčiny do naší školy nový ředitel s. J. S. s manželkou a dvěma děvčaty. Učí 12 žáků v I. třídě, 20 žáků v II. třídě vyučuje učitelka M. B. z Rudolfova. Do náboženství chodí 20 žáků, které učí administrátor ze Zvole d. p. V. V. Zdravotní stav všech žáků byl posouzen školním lékařem a byl shledán jako dobrý. Též byl všem žákům opraven chrup.

Činnost osvětové besedy jejíž předsedou byl J. K., nyní J. S. byla dosti bohatá. Přednášku zdravotní vedl Dr. V., návštěva 35 osob. F. Ž. nám vyprávěl co viděl ve Střední Asii. Zajímavou besedu s diapozitivy o Kubě měl Dr. M. ze Zábřehu. Besedy s kronikou vedl J. K. Byl organisován autobusový zájezd na květinovou výstavu a do divadla do Olomouce. Členi olomouckého divadla hráli v červnu pohostinně v Rájci. V listopadu vystoupil estrádní soubor „Klokani“ z Olomouce v sále „Jednoty“. Program byl dobrý, účast 106 osob. Vstupné však neuhradilo vydání, které činilo 1 000 Kčs. V listopadu byl uspořádán nácvik společenských tanců, který vedl taneční mistr F. ze Zábřehu za účasti 22 tanečníků. Mimo tanců přednášel jak se chovat na ulici a ve společnosti, což je pro dnešní mládež tak potřebné.

V únoru pořádalo „Rodičovské sdružení“ ples jehož výtěžek byl věnován školním dětem na autobusový zájezd do Babiččina údolí. Též členi JZD dělali 3 denní zájezd do Sev. Čech.

Dožínková zábava byla v září, tradiční hodová v říjnu. Hodové zábavní podniky měly stanoviště na hřišti, protože na návsi je květinová úprava. Výbor žen uspořádal pro ženy kurs šití, který vedla švadlena s. K. ze Zvole.

Když toto všechno doplníme promítáním filmů pro školní mládež při přednáškách a oslavách, sledování rozhlasových a televizních programů, tak shledáme, že pučení a zábavy bylo mnoho.

Poměry hospodářské. Zájem o hospodaření JZD je u všech občanů stále velký neboť dobrý výsledek se odráží ve výši pracovní jednoty a celkovém příjmu zemědělských pracovníků. Nyní uvedu několik základních čísel, která byla opsána z finančního a hospodářského výkazu za rok 1965.

Přímé náklady na rostlinnou výrobu	138 618 Kčs
Tržba za rostlinnou výrobu	398 743 Kčs
Náklady na živočišnou výrobu	83 413 Kčs
Tržba za živočišnou výrobu	1 120 818 Kčs
Tržba za práce a služby	64 478 Kčs
Celkový výnos	1 671 045 Kčs
Na pracovní jednotku bylo vyplaceno	685 788 Kčs
Na prémiích	65 765 Kčs
Pracovní jednotka v penězích	20 Kčs
Pracovní jednotka v naturáliích	1,86 Kč
Pracovních jednotek celkem	34 289 Kčs
Fond sociální	15 000 Kčs
Fond kulturní	12 000 Kč
Půda zemědělská	316 ha
Půda orná	228 ha

Záhumenkářů 98, půda z. 44 ha, půda o. 32 ha
Počet trvale zaměstnaných mužů 28, žen 48
V rostlinné výrobě pracovalo mužů 9, žen 27
V živočišné výrobě pracovalo mužů 10, žen 19
Ve správě pracovalo mužů 5, žen 2
Členů celkem 139

Rostlinná vyčerpala PJ	14 330

Živočišná vyčerpala PJ	14 976
Správa vyčerpala PJ	2 781

Sklizeň plodin	ha	ha výnos q	cena za q
Pšenice	54	24	131 Kčs
Žito	12	29	144 Kčs
Ječmen	28	19	147 Kčs
Oves	11	24	
Cukrovka	20	259	19 Kčs
Krmná řepa	3	670	
Brambory rané	23	78	106 Kčs
Celer	1,7	177	136 Kčs
Zelí	1	465	47 Kčs
Řepka		23	294 Kčs

Skot celkem 273 ks z toho krav 165, dojivost 1 955 l.

Vepřů celkem 205 ks, prasnic 28, selat na prasnici 8.

Koní 10, slepic 617, snůška 129 vajec.

Produkce mléka 355 l, 1 l cca 2,14 Kčs.

Produkce vajec 95 ks, 1 vejce cca 0,98 Kčs.

Produkce drůbežího masa 11 q. Produkce hovězího masa 251 q, 1 kg = 8,78 Kčs.

Produkce vepřového masa 165 q, 1 kg = 9,12 Kč.

JZD má 1 traktor pásový a 7 traktorů kolových. Zajímavou novinkou ve strojním parku je ořezávač chrástu a vyorávač cukrovky. Oba tyto stroje ušetřily za letošních příznivých podmínek mnoho ruční práce.

Počasí. Prvního půl roku nebylo počasí pro polní práce příznivé. V lednu a únoru mělo charakter mírné zimy, kde se střídal sníh s oblevou, nejnižší teploty – 15 ^{0}C. Ještě 14. března ležela souvislá pokrývka sněhu a na pole se vyjelo až 2. dubna. Měsíce duben , květen, červen a červenec byly studené a mokré a skoro každý druhý den pršelo. Poslední cukrovka se sela 20 května. Následkem dešťů narostlo mnoho zeleného krmení, ale brambory se špatně vyvinuly a sklizeň byla malá. V srpnu se počasí ustálilo tak, že už řepka, která měla velmi dobrý výnos se sklidila kombajnem dobře a nepatrné srážky nijak neohrozily dobrý průběh žní. Velká bouřka s lijákem přišla až 28. září jinak bylo až do 14. listopadu sucho a teplo. Práce však i za pěkného počasí probíhaly liknavě a 15. října se svážela současně otava, brambory i řepa 15. – 25. listopadu přišly mrazy od -6 do – 12 ^{0}C a 5 cm sněhu. S urychlením se sklidila cukrovka. Později mrazy polevily, napadl však nový sníh a zůstal ležet. Do Vánoc zůstalo nezoráno 24 ha. Není pamětníka takového počasí jaké bylo letos, kdy všechny potoky a řeky byly přeplněny vodou, kdy vody Dunaje protrhly hráze, zatopily na Slovensku 47 vesnic a způsobily škodu za 3,5 miliardy Kčs. Snůška medu i za tohoto nepříznivého počasí byla průměrná t. j. asi 15 kg. Pro velmi nízký stav zajíců a koroptví se tato zvěř nelovila. Odstřelilo se jen 6 ks srnčího. Ovoce bylo málo a o Vánocích se prodávala cizí jablka 1 kg za 9 Kčs. Ještě stojí za zmínku, že poslední soukromý zemědělec v naší obci F. D. daroval bez náhrady svá pole Státnímu statku Postřelmov, který má farmu v Jestřebí. K polím musel přidat zdarma živý inventář úměrný k jeho výměře a syn se musel zavázat, že bude pracovat ve státním statku. F. D. pracuje v továrně.

Pohlédneme-li 20 let zpět tak shledáme, že dobrá myšlenka vždy nenalezne správné pochopení. Největší změnou v naší obci bylo založení JZD. Zcelily se lány polí a luk, vystavěly se kravíny a siláže, nakoupily se traktory a velké stroje. Všude je vidět velkou změnu, ale lidi se zatím nezměnili, neboť rozlišují stále své a družstevní.

Záhumenků co nejvíc, družstevní práce co nejmíň. Honba za prací není, ale je honba za jednotkou. Práce se ošidí, dělá se ledabyle, aby se hodně vydělalo, stroje se nešetří, o dobytek se nedbá. Náklady rostou, výnosy se zmenšují. Pracovní kázeň je nepatrná, každý si dělá co chce a co urve to má, protože nikdo nikoho nekontroluje. Každý zná jenom svá práva, ale nikdo nezná své povinnosti. Tento stav, který je celostátní podlamuje důvěru k družstevní velkovýrobní formě hospodaření a způsobuje, že každý by od toho nejraději utekl.

Tímto neblahým stavem se zabývá už delší dobu naše vláda a je navržena tzv. Nová hospodářská soustava a nový způsob řízení družstevních a národních podniků. Není pochyby, že tyto změny se kladně projeví v hospodaření našeho JZD i celého státu.

Rok 1966. Politický život v naší obci během letošního roku byl klidný. Lidé jakoby se sžili se změnami, které přinesla minulá léta a národní výbor neměl mnoho práce s řízením obce. V únoru se konala veřejná schůze, kde se mluvilo o thésích budoucího 13. sjezdu KSČ. Tento sjezd měl zvláštní důležitost, protože se na něm podrobně projednávaly otázky související s Novou hospodářskou soustavou, která se nějakým způsobem dotkne každého občana. Z usnesení sjezdu vyplývá, že je dána závodům a družstvům větší hospodářská samostatnost, ale požaduje se rentabilita a lepší kvalita výrobků.

KSČ. Ve vedení JZD se jevili během roku nedostatky v organizaci práce, proto výrobní správa MNV v Šumperku doporučila změnu ve vedení. Místní organizace KSČ uznala zásadu návrhové komise JZD, že jedině cizí osoba by měla potřebnou autoritu a proto souhlasila s J. Ž. z Kolšova na funkci předsedy na výroční schůzi JZD dne 14. února 1967 byli zvoleni: předseda – J. Ž., agronom – P. B., zootechnik – D. K., ekonom – F. H., účetní – J. N.

Správa obce. Za vedení F. H. bylo buldozerem srovnáno hřiště do ideální roviny, takže úprava kluziště už nebude dělat starosti. Dále byla dohotovena šatna včetně elektrické instalace, která stála 10 tisíc korun.

Veřejný život. MDŽ zahájil předseda MNV a pionýři, byl promítán film Legenda o lásce, přítomné ženy byly pohoštěny a obdarovány zástěrami a ženy nad 75 r. byly navštíveny a dostaly bonboniéry. To vše z fondu JZD za 1 600 Kč. Děti zůstávají stále v popředí zájmů a byl pro ně uspořádán 12. 6. „Den dětské radosti“. Průvod s hudbou prošel vesnicí na hřiště kde děti za vedení učitelů předvedly dětské hry. Nejvíce však potěšily párky, limonáda a zmrzlina.

Komunikace. Co podstatně změnilo pohled na východní část našeho katastru je stavba nového seřadiště vlaků a železnice na Vitošov.

V únoru časně roztál sníh a koncem měsíce byla vhodná doba pro vyměřování tratě. V březnu přijely buldozery a odhrnuly ornici v „Rybníce“ z místa budoucí tratě. Velmi měkká silnice Rájec-Leština se musela zpevnit 0,5 m navážkou hrubého štěrku z Vitošova a uválet, aby vydržela těžký provoz s kamením, které se na profil naváželo: duben a květen tzv. škarpa, vlevo za podjezdem se zavezla na úroveň staré dráhy hlínou a balvany až 1 tuna těžkými.

Červen: buldozer rozhrnul profil dráhy v lukách.

Červenec: naváželo se kamení na profil do „Rybníka“.

Srpen: navážel se profil dráhy v lukách.

Září: klade se první kolej na novém nádraží.

Říjen: příprava stavby železničního mostu přes Sázavu.

Listopad: naftovým beranem se zatloukají ocelové lišty pro stavbu základu mostu.

Prosinec. Na nádraží se položily další tři koleje a v lukách se dokončuje oblouk nové silnice.

Výstavba. J. P. zvýšil svoje obytné stavení o jedno patro. Též J. S. ukončil svou novou stavbu. S. N. přestavěl svůj dům s vnitřní úpravou tak vkusnou, jaká dosud v naší obci nebyla k vidění. Novou střechu si pořídil K. R. a řada občanů si zavedla ústřední topení a jiná zlepšení pro příjemné bydlení. JZD postavilo železnou kolnu na stroje.

Sociální poměry. K dnešním dobrým sociálním poměrům nepočítáme jen dobré bydlení, stravování z ošacení a péči o zdraví, ale od letošního roku máme i více volného času, neboť v celém státě byly zavedeny 2 volné soboty v měsíci ovšem s podmínkou, že nepoklesne výroba ani mzdy.

Čtenáře bude jistě zajímat zač se žilo, proto podávám zas krátký přehled cen základních potravin a životních potřeb.

Mouka pšeničná	1 kg	3,20 – 3,80 Kčs
Chléb	1 kg	2,80 Kčs
Rohlík	1 ks	0,30 Kčs
Maso vepřové zadní	1 kg	35 Kčs
Maso hovězí zadní	1 kg	20 Kčs
Salám	1 kg	25 – 40 Kčs
Sádlo syrové	1 kg	22 Kčs
Umělý tuk	1 kg	22 Kčs
Máslo	1 kg	40 Kčs
Rýže	1 kg	4 – 8 Kčs
Mléko	1 l	1,80 Kčs
Cukr krystal	1 kg	7,30 Kčs
Vejce	1 ks	1 – 1,40 Kčs
Brambory	1 kg	0,80 – 1,05 Kčs
Jablka	1 kg	4 – 6 Kčs
Pomeranče	1 kg	14 Kčs
Čokoláda	10 dkg	9 Kčs
Kakao	10 dkg	7 Kčs
Káva	10 dkg	16 Kčs
Čaj	10 dkg	18 Kčs
Rum	0,5 l	30 Kč
Pivo 7^{O} ,10^{0} , 12^{0}	0,5 l	
Limonáda		0,50 – 0,90 Kč
Polobotky mužské		95 – 140 Kč
Oblek mužský stř. jak.		520 – 1050 Kčs

Poměry lidopisné. Letos se narodilo 5 chlapců a 4 děvčata. Zemřelo 6 občanů.

Při dřívějších bohoslužbách v kostele se částečně užívalo latiny, letos počínaje dle usnesení „Ekumenického koncilu“ v Římě se mluví a zpívá jen česky.

Poměry kulturní. V červenci a září uspořádal ředitel školy zájezdy do olomouckého divadla na hry „Hraběnka Marica a Perla panny Serafinky“. V prosinci přijel k nám 4 členný kolektiv olomouckého divadla a sehrál hru „Schody na měsíc“. Tančilo se na dvou plesech, o družstevních doplatkách na pouťové zábavě (byla bez pouti) a o hodech. V červenci jeli členi JZD do Jeseníků a na Jižní Moravu. Místní lidová knihovna má 1 478 knih z nich 653 bylo t. r. v rukou 46 čtenářů. Hlavním zdrojem zábavy a poučení zůstává však dále televize.

Poměry hospodářské. Výsledek letošního hospodaření JZD i přes nepříznivé počasí byl obstojný. Nejlépe to dokazují čísla účetní uzávěrky za r. 1966.

Přímé náklady na rostlinnou výrobu	155 030 Kčs
Tržba za rostlinnou výrobu	436 221 Kčs
Náklady za živočišnou	167 038 Kčs
Tržba za práce a služby	59 898 Kčs
Celkový výnos	1 879 358 Kčs
Na pracovní jednotky bylo vyplaceno	684 467 Kčs
Na prémiích	60 461 Kčs

Pracovní jednotka v penězích	20 Kčs
Pracovní jednotka v naturáliích	1, 73 Kčs
Počet pracovních jednotek celkem	34 223 Kčs
Fond sociální	50 000 Kčs
Fond kulturní	20 000 Kčs
Půda zemědělská	316 ha
Půda orná	228 ha
Záhumenků	44 ha
Počet trvale zaměst. mužů 26, žen 51	
V rostl. výrobě prac. mužů 10, žen 31	
V živ. výrobě prac. mužů 8, žen 18	
Ve správě pracovalo mužů 5, žen 2	
Členů celkem 122	
Rost. vyčerpala P.J.	11 740
Živočišná vyčerpala P.J.	13 667
Správa	4 334

Sklizeň plodin	osev ha	výnos ha	cena reál za 1 q	vl. náklady za 1 q
Pšenice	52	25,62	138,20	47,50
Žito	12	26,78	135,60	67,30
Ječmen	28	30,04	162,60	60,40
Oves	6	22,90		95,40
Cukrovka	18	156	19,50	34
Krmná řepa	3,10	368,40		11,20
Brambory	23	116,50	55,70	71,70
Celer	2,05	54,14	147	
Zelí	0,60	73,33	30	
Cibule	0,35	251,43	131	
Řepka	8	21,25	348,60	72,80

Skot celkem 267, z toho krav 167, prům. dojivost na 1 ks 2 111 l. Vepřů z toho prasnic 26, průměr selat na 1 prasnici 12. Koní celkem 9, slepic 677, snůška na 1 slepici 107. produkce mléka celkem 352 491 l. Cena za 1 litr 2,28 – 1,56. Produkce vajec celkem 72 181, cena za 1 kus 0.91 – 0,55.

Zaplaceno na daních 83 662 Kčs. Zaplaceno za insiminaci 9 180 Kčs. Zaplaceno za zvěrolékaře 4 474 Kčs.

Počasí. První dva dny v lednu pršelo, ale od 3 do konce měsíce byla dobrá suchá zima od -5^0 do -15^0 s pokrývkou sněhu až 20 cm. Po celou tu dobu bylo na kluzišti živo. Počátkem února teplo +2 až $+4^0$ C. Šestého byla krásná teplá neděle $+10^0$ C. Sníh taje a Sázava se rozvodnila. 21. bylo +16 a pásák vyjel do pole, aby dokončil orbu, která pro mráz nemohla být na podzim provedena. Dobré jarní počasí trvalo do 12. března. 13. začal studený vítr, noční mráz -4^0 C a 15., 17., 26., a 30. byl celý kraj pod sněhem.

První týden v dubnu byl noční mráz -3^0 C, odpoledne oblačno. Od 7. do 25. deště a chladno. Od 26. do 5. května slunečno a teplo až 22^0 C. Mírnější teplota se udržela až do 26. Stromy krásně odkvetly a bylo všechno ovoce. Potom však přišlo pět mrazů takže okurky rozmrzly. Od 1. června pěkně. Teplota stoupla a 18. bylo 28^0 C ve stínu. Seno z luk se překrásně sklidilo. 19. zahřmělo již v 6 hodin ráno a potom pršelo skoro každý den až do 7. července. 1. a 2. posekli řepku a v neděli 10. ji mlátili kombajnem. Od 18. do 25. bylo teplo $22^0 – 25^0$ C a skoro denně trochu pršelo. Dne 23. bylo tak dusno, že k večeru přišla bouřka a lilo bez přestání 12 hodin tj. od 20 do 8 h. Mezitím pár dnů chladno, ale 28. znovu prší 13 hod. tj. od 9 do 22 h.

Následkem těchto lijáků bylo, že se pole rozbahnila, t. č. obilí leží zablácené, zčernalé prorostlé travou a na pole se zatím nedá vjet. Sázava se vylila z břehů a zaplatila krásnou trávu na lukách. Na níže položených polích stojí voda až 10 dní a brambory na těchto polích jsou shnilé.

Deště též způsobily velkou škodu JZD na silážní jámě, která byla právě dostavěna. Horní zeď nebyla ještě řádně zasypaná, zde se vytvořila vodní nádrž, a tato voda spolu s rozmočenou hlínou vytlačila a převrátila panelovou zeď v délce 30 m. Škoda asi 10 tisíc.

Za těchto okolností nebyla vyhlídka na žně příliš radostná. První ječmen se sekl samovazem po jedné straně 27. července.

Od 1. – 9. srpna zamračeno a chvílemi mží, proto žně pokračují pomalu. Krásné a velmi teplé počasí až 30^0 C nastává 10 – 20., ale 21. v neděli přišla v 10 h. bouřka, která způsobila v Lesnici velké záplavy. Do konce měsíce chladno. Toto zvláště mokré počasí vytvořilo předpoklad pro růst hřibů, kterých bylo hodně.

V září bylo celkem slunečné větrné a teplé počasí, které umožnilo dobře dokončit žně, sklidit otavu a začít s brambory.

Až do 18. října bylo dobré počasí pro sklizeň řepy kombajnem. Toho však u nás nevyužili 18. a 26. zapršelo, takže stroje nemohly pracovat. Teprve 29. a 30. ostrý studený vítr a noční mráz -4 až -6 usušil pole.

1. až 13. listopadu bylo chladno, větrno, ale celkem sucho, takže k tomuto dni byla cukrovka sklizena. První sníh se objevil 14. listopadu a do konce prosince sněžilo 22krát. Přitom byly mrazy jen do – 3^OC, takže napadlý sníh vždy částečně roztál. Všechny polní práce byly skončeny.

Různé. V letošním roce byla též personální změna ve správě našeho polesí. Dosavadní správce Ing. F. S. postoupil za ředitele lesního závodu v Hanušovicích a místo něho se stal vedoucím polesí V. L., který předtím působil v Jedlí. Jeho manželka Jarmila je učitelkou a učí na škole v Zábřehu.

Tak jsme zakončili celkem normální rok, který nepřinesl žádné pronikavé změny v životě občanů.

Rok 1967. Padesáté výročí Velké říjnové socialistické revoluce připadlo na letošní rok. Dnešní, zvláště ta mladší generace ve svém životě plném blahobytu a zábav si těžko dovede představit jaká to byla doba před padesáti lety. Během celého roku seznamovala se veřejnost plakáty, tiskem, rozhlasem i televizí s významem této události pro Sovětský svaz i pro naši republiku. Celostátní oslavy vyvrcholily v listopadu, kdy i v naší obci v místnosti „osvěty“ se konala vzpomínka na tyto velké dny za účasti členů MNV, organizací školy a mládeže.

Správa obce. Znamením dobrého hospodáře je, že každým rokem se něco zlepší na svém svěřeném úseku. Tak to bylo i u nás. Na nejvíc frekventovaném místě obce před „Záložnou, kancelářemi JZD a „Jednotou“ byly položeny obrubníky a byl vydlážděn chodník. Ale na takové menší práce se shání pracovníci s velkými potížemi, ačkoliv se provádí díla všeobecně prospěšná. Se členy JZD se nedá při těchto pracích počítat, ti se pachtí po záhumenkách a obžínkách, aby jim něco neuteklo a veřejné práce nakonec musí udělat stále jedni lidi jako H. F. a M. P., J. F., S.

Vodovod už má v Rájci skoro každá chalupa, ale škola neměla dosud vodovod. Tento nedostatek bylo nutno odstranit. Z podnětu ředitele školy J. S. a předsedy MNV s. V. E. sešla se v květnu školní komise a za odborné porady místního instalatéra J. B. projednala postup práce a jen jemu nutno poděkovat, že celá práce byla mimo plán provedena během prázdnin. Ke zdaru celé akce samozřejmě přispěli rodiče školních dětí, kteří při instalaci pomáhali.

Po zpříjemnění pobytu našich nejmenších, i pro lepší udržení pořádku a čistoty, bylo ve školce instalováno ústřední topení. Ředitelka s. R. dovedla získat rodiče i na práce spojené s úpravou okolí školky, tak že tento kout vesnice vypadá opravdu kulturně. Radostným projevem dobré a úspěšné práce byla slavnost školky, která se konala na upravené zahradě, kde ti nejmenší předvedli své umění.

Komunikace. Stavba železnice Zábřeh-Vitošov. Leden a únor: je pro stavbu nepříznivý, ale přesto se naváží profil dráhy v lukách v leštinském katastru. Březen: upravuje se povrch profilu v „Rybníce“. Duben: bagruje se stará silnice za vodou a tímto kamením se naváží profil. Betonuje se první základ mostu při rájecké straně. Květen: profil v „Rybníce“ se přihrnuje hlínou, naváží se drobný štěrk a betonové pražce. Červen: betonuje se druhý základ mostu za vodou, šroubí se kolejnice na úseku v „Rybníce“. V lukách se dokončuje velký průtokový most. Červenec: naváží se příjezd přes dráhu u mostu směr do „Rybníka“ a na „Závodí“ a provádí se konečná úprava profilu a vyrovnání kolejí od nádraží po Sázavu. Srpen: montáž kolejnic v lukách až po Moravu na nádraží se montuje konstrukce železničního mostu. Září: vyrovnání kolejí od Sázavy po Moravu a úprava profilu kolem základů mostu. Říjen: 13. přijíždí po nové koleji ohromný jeřáb a klade 33 m dlouhý 10tunový most přes Sázavu. Dne 30. se provádí druhá akce t. j. přesun hotového 36 m dlouhého ocelového mostu, který se klene přes řeku Moravu. Jeřáb uchopil na nádraží celý most a velmi mírnou rychlostí byl posunován lokomotivou po dráze k Sázavě. Zde musel být zdvižen nad konstrukci sázavského mostu a přepraven na druhou stranu. Listopad: 1. XI. byl most dopraven k Moravě a položen na předem zbudované základy. V prosinci už jel po nové dráze přes dva mosty vlak s materiálem, který je potřebný pro další stavbu úseku Morava- Vitošov.

Všechen materiál na stavbu dráhy byl přivážen z Vitošova a to i za špatného počasí. Není divu, že silnice a celé okolí staveniště bylo nemožně rozježděné a vypadalo hrozně. Ale dnes, kdy je stavba v našem katastru hotová, dostala i silnice novou povrchovou úpravu, profil zarostl travou, takže celé dílo dělá spořádaný dojem. Na Vitošově práce pokračuje. Kdy bude celá dráha hotová dnes ještě nevíme, ale až pojede první vlak s kamením tak to nezapomenu poznamenat.

Výstavba. Zemědělský sektor přispěl k změně pohledu na naší obec tím, že vystavěl dvě velké ocelové kolny. S výstavbou první bylo započato již v lednu. V březnu se betonovala podlaha a zabudoval se ventilátor na dosoušení plodin, v květnu se postavila dílna. Kůlna je velká a už při sklizni sena, cibule, obilí, bramborů se prokázala její užitečnost a uschování stroje v zimě a opraváři ve vytopené dílně potvrdili její potřebu. Se senem v JZD byly od založení potíže. Seno se foukalo výfukem do větších prázdných stodol, ale práce s ukládáním a odvážením byla vždy obtížná. Po dostavění první kůlny začala stavební četa betonovat základy na seník, který je za kravínem. Ocelová montovaná stavba byla brzy postavena a už počátkem září se skládala otava do nových prostorů.

J. B. si postavil v dvou minulých létech nový dům a na hody se do něho nastěhoval. Též A. Š. si zvýšil nadstavbou svůj dům.

Poměry lidopisné. Letos se narodilo 8 děvčat a 2 chlapci.

Zemřelo 6 osob. 3. září kolem 3 hodiny se oběsil na klice vrat v průjezdě hostince F. P. zaměstnanec „Jednoty“ . Stalo se to po družstevních dožínkách, které se slavily na sále. 27. září zemřel náhlou smrtí rájecký rodák 45 letý Ing. J. J. Byl toho času na montáži v Sýrii. Mrtvý byl dopraven letadlem do Olomouce, kde byla kremace. 27. prosince M. V.

Poměry kulturní. Letos poprvé co naše paměť sahá máme v Rájci jednotřídní školu a vyučuje jen jeden učitel. Způsobil to malý počet dětí v 1-5 ročníku.

I. ročník 5 dětí 20 vyučovacích hodin týdně
II. ročník 8 dětí 21 vyučovacích hodin týdně
III. ročník 4 děti 24 vyučovacích hodin týdně
IV. ročník 5 dětí 25 vyučovacích hodin týdně
v. ročník 2 děti 26 vyučovacích hodin týdně

Celkem jsou ve škole 24 děti a pro dvoutřídní školu se požaduje nejméně 31 dětí. Učitel učí 33 hod. týdně.

Pro školní děti byl na jaře uspořádán zájezd do Javoříčka, Bouzova a Úsova. Potom na podzim na divadelní hru „Jesličky“.

U starší generace žen oživuje přání navštívit poutní místa a náboženské divadelní hry a filmy. Tak v červnu uspořádaly ženy JZD za vedení M. B. autobusový zájezd na „Svatou horu“ u Příbrami, „Klášter na Sázavě“, Kutnou horu a jiné. Dále se uspořádal dvoudenní zájezd do Žarošice u Slavkova na náboženské slavnosti, které se konaly v noci. Na Turzovku se v posledních letech jelo několikrát „na černo“ tj. jede se v noci a na horu se vystupuje ještě za tmy, protože zájezdy na toto místo byly zakázány. Též na divadelní hru „Vzkříšení“ se jezdilo do Olomouce i do Brna. U nás se tato snaha projevila 11. června, kdy byla pouť „ U Antoníčka na Dole“. Průvod na Rájec mohli bychom čítat na 300 osob se seřadil na návsi. Hudba v čele hrála nábožní písně a lidi zpívali. Na místě U Antoníčka promluvil přítomný kněz o životě tohoto světce a modlitbou byla slavnost ukončena. Po pobožnosti se hrálo pro mládež k tanci. Slavnost mohla mít radostný průběh, ale počasí jí nepřálo. Přihnala se hrozivá mračna, spadlo trochu deště ochladilo se a proto se část lidí rozprchla. K večeru se počasí uklidnilo a tak se hrálo, tancovalo a pilo až do 1. hodiny.

Dva nebo tři plesy, které pořádají požárníci nebo rodičovské sdružení, nemají už ten slavnostní ráz, který měly dříve. Částečně to zaviňuje špatné prostředí na sále, kde jsou zamoklé stěny, vytlučená okna a ubohá dekorace na kterou nemají pořadatelé čas ani peníze. Moderní hudba je rychlá a hlučná a pro starší generaci je odpuzující. Mládež místo tance divočí a dokud není opilá neumí se bavit. Pochopitelně za těchto okolností jsou plesy málo navštěvovány a jsou pasivní.

V naší kronice se uvádí jména osob, která jsou ve spojení s různými událostmi a funkcemi, ale v celé kronice postrádán seznam obyvatel jednotlivých domů, aby bylo zřejmo z které usedlosti jmenovaný pochází. Zde uvedený seznam domů dává nám přehled o současných i dřívějších majitelích. Křížek za jménem znamená, že jmenovaný zemřel. *(k nahlédnutí v kronice II. díl)*

Poměry hospodářské. V současné době je zemědělská výroba stále v popředí celonárodních zájmů. Letošní velmi příznivé počasí bylo příčinou toho, že výnosy hospodářských plodin byly v celém státě nadprůměrné, ale v našem JZD byly výnosy u obilovin velmi malé. Nyní uvedu pár čísel z výroční zprávy o hospodaření JZD, která se mohou porovnat s léty minulými.

Náklady na rostlinnou výrobu	464 000
Tržba za rostlinnou výrobu	643 000
Náklady na živočišnou výrobu	1 144 000
Tržba za živočišnou výrobu	1 242 000
Tržba za práci a služby	86 000
Celkový výnos	1 983 000
Na normy bylo vyplaceno	770 000
Na prémiích bylo vyplaceno	53 000
Od 1. 10. 1966 je zavedena pevná odměna	
Norma ve III. pracovní třídě je 20 Kčs	
Norma celkem	31 578
Fond sociální a kulturní	17 000
Půda zemědělská	315 ha
Půda orná	231 ha
Záhumenky společné: počet = 48, plocha = 17 ha	
Záhumenky individ.: počet =45, plocha = 24 ha	
Počet trvale zaměstnaných mužů: 26, žen 40	
V rostlinné pracovalo mužů: 9, žen 18	
V živočišné pracovalo mužů: 9, žen 20	
Ve správě pracovalo mužů 5, žen 2	
Členů celkem 127	
Rostlinná výroba vyčerpala norem	12 071
Živočišná výroba vyčerpala norem	12 892

Správa (pevný plat) 105 450 Kčs

Sklizeň plodin	ha	ha výnos q	cena reálná za 1 q	vlast. náklady za 1q
Pšenice	51	20,6	153	132
Žito	11	20,2	161	92
Ječmen	33	20,9	165	89
Oves	8	28,7		104
Cukrovka	20	371	25	18
Krmná řepa	4	1 080		7
Brambory	23	206	110 rané, 67 pozdní	50
Řepka	9	24,7	397	91

Skot celkem 279 z toho krav 163

Průměrná dojivost na 1 ks: 1 941 l

Vepřů celkem 420, z toho prasnic = 45

Průměr selat na 1 prasnici = 15

Koní: 7, slepic: 515, průměrná snůška na 1 ks = 103

Produkce mléka celkem: 316 283 l, cena za 1 l = 2,36

Produkce vajec: 64 000 ks, cena za 1 ks = 0,97 Kčs

Produkce masa hovězího: 269 q

Produkce masa vepřového: 238 q

Na daních bylo zaplaceno: 105 000 Kčs

Počasí. Nový rok se uvedl v bílém, kdy v přestávkách do 4. ledna napadlo 25 cm sněhu při noční teplotě do -5 ^{O}C. Potom přituhlo a nejnižší lednová teplota byla dne 10. tj. -20^{o}C v pol. -8^{0}C . Dále už zima nepřesáhla do konce měsíce -10^{o}C, kdy se střídaly dny sluneční i sněžení.

Kolem 4. února se oteplilo na + 4^{0} C, zapršelo a sníh se ztrácel. Největší únorový mráz byl 14tého, kdy klesla teplota na - 12^{0} C. Silné a až bouřlivé větry kolem 16. a 22. Bouřka a vichřice dne 23. měla rychlosti (dle Prahy) 130 km/hod., svalila ploty a poškodila střechy.

Počátek března byl mokrý a chladný. Roztátý sníh nasytil půdu vodou a když se kolem 10tého oteplilo na +15^{0} C v poledne, sníh zvláště v horách rychle tál, Morava se rozvodnila a silnice do Leštiny byla po kolena pod vodou. Studený vítr a sněhové metelice přišly dne 18., 20., a 24tého. Od 25tého stouply denní teploty na + 10 C.

Počátek dubna byl velmi mokrý. Sedmého hlásila Praha deště a všude stojí voda. Avšak 10tého bylo ráno + 8^{0} C, odp. + 20^{0} C, večer + 15^{0} C takže půda na povrchu oschla. Toto počasí vydrželo do 17tého do kdy je jarní obilí zaseto. Půda při setí nebyla dostatečně proschlá, jařiny později zežloutly a úroda byla slabá.

První polovina května byla pohádková při teplotě 20^{0} C – 25^{0} C. Od 16tého se ochladilo a pršelo takže 23. bylo už mokro. Trávy narostlo mnoho a seno se sušilo za krásného počasí od 27. 5. – 2. 6. Od 3. do 15. června je nestálé počasí. Období veder nastává od 17. 6. do 4. 7. kdy při klidném počasí stoupla teplota na 28^{0} C – 30^{o} C. Já jsem byl t. č. od 19. – 28. v Paříži.

V červenci se střídaly bouřky se slunečným a teplým počasím. Osmého se posekla řepka na poklady a 14tého již byla kombajnem vymlácena. 26tého, kdy začínají žně se teplota stále zvyšuje a nejteplejší den byl 1. srpen kdy v 21 hod. bylo 22^{0} C a druhého srpna ráno v 6 hodin bylo 21^{0} C. I když po teplých dnech přišly bouřky, následovalo hned větrné a slunečné počasí, takže mlátit se mohlo hned druhý den po dešti. Za této skoro ideální pohody se obilí sklidilo beze ztrát. Ovšem sklizeň byla malá ačkoliv celostátní průměr byl dobrý.

Počátkem září se sklízela otava za krásného počasí. Pršelo v přestávkách od 8. – 15tého a za tu dobu popraskaly všechny švestky, kterých se letos hodně urodilo. Všechny se musely nasypat do kádí na slivovici. Od 20tého se počasí zase zlepšilo a při teplotě až 23^{0} C se udrželo do 2. října. Potom teplota trochu poklesla, ale při 16^{0} C se udržela do 17tého, kdy silný severní vítr přinesl

ochlazení a první mrazy -2^0 C přišly po 20. říjnu. Tyto mírné noční mrazy trvaly i v listopadu. Přes den bylo stále mírné počasí vhodné ke sklizni řepy, která se sklízela většinou stroji. 5 cm vrstva sněhu se objevila ráno 29. 11. na namrzlé půdě a tento sníh se udržel do 23. prosince, kde do něho pršelo. Sníh částečně roztál, ale mráz -12^o C který přišel 28. zastavil oblevu. 29tého znovu sněží, takže Vánoce jsou v plné kráse.

Je samozřejmé, že za celoročního mohli bychom říci ideálního počasí se všechna polní práce s pomocí strojů snadno zvládla. Zvláště velká úroda byla krmné řepy a brambor. Tráva se sekla třikrát a kdo hnojil tak i čtyřikrát.

Různé. Od dubna 1965 prodával F. P. v „Pohostinství" t. j. v hostinci F. N. Po jeho náhlé smrti vedla prodejnu krátký čas jeho manželka a od října t. r. převzal „ Pohostinství" cizí člověk J. K.

Rok 1968. Opět je jeden rok za námi. Po dřívějších klidných letech, kdy světové i naše státní události se celkem málo dotkly života na vesnici, přišel rok který končí osmičkou a který byl otřesný pro celý náš národ. Abychom pochopili všechny události, které se překotně hrnuly jedna za druhou, je nutno si částečně objasnit jejich příčinu. Všechna fakta, která zde uvádím jsou vzata z projevů našich předních státníků, z tisku a rozhlasu.

V prosinci minulého a v lednu letošního roku zasedalo plénum Ústředního výboru KSČ. Na tomto zasedání se projevil rozpor v názorech na nynější hospodářskou situaci ve státě. Na jedné straně byl president Antonín Novotný a někteří konzervativní členi předsednictva, na druhé straně Alexandr Dubček a pokroková skupina členů UV KSČ. Vznikla prudká výměna názorů při které byla ohrožena pozice presidenta Ant. Novotného a jeho nejbližších spolupracovníků. Proto byl narychlo pozván do Prahy předseda ministrů SSSR s. Brežněv, který měl spor rozřešit. Protože viděl, že většina členů ÚV KSČ je pro pokrokový směr, nepodpořil presidenta A. Novotného a řekl, že se nemíní vměšovat do naších vnitřních záležitostí a Prahu opustil. Tímto aktem vedení strany v čele se s. Alexandrem Dubčekem otevřely dveře obrodnému a demokratizačnímu procesu.

Pro objasnění současné hospodářské a politické situace uvádím zde část projevu prof. Otto Šika otištěného 5. 3. 1968 v deníku Práce.

Nová soustava dostala nezáviděníhodnou úlohu odstranit příčiny, jež vedly k tak nedobrému stavu národního hospodářství. Není ovšem v jejich silách rázem změnit celou sílu ve výrobě, která se po léta nepříznivě vyvíjela a tvořila nesmírně závažný rozhovor mezi výrobou a potřebami společnosti.

Po názorném uvedu příklad. Naše spotřeba energie na určitý objem finální produkce je ve srovnání s průmyslově vyspělými zeměmi značně nepříznivá. Je totiž dvojnásobně větší než v těchto zemích. Takže jsme vytvořili takovou strukturu v nár. hospodářství, která je svým způsobem skutečným kolotočem výroby pro výrobu. Navíc tato výroba pro výrobu potřebovala neustále více lidí jímž se dostávali do stále horší situace. Proč se všechno nové a progresivní tak těžko uskutečňovalo, to je opravdu v tom, že už sama kritika v této oblasti se těžce prosazovala. V našich nejvyšších stranických a státních orgánech příliš převažovaly názory, že nejdou věci měnit rychleji a že všechno musí mít takový průběh jaký to právě má.

Není nic horšího než staré nepořádky konservovat „Věci by se daly rychleji měnit, kdyby zde nebylo soustředění konservativních názorů u vrcholných politických orgánů.

Strana a to ani ne ústřední výbor, ale spíše předsednictvo a dokonce často jen stranický a pořád přebírali na sebe detailní rozhodování o věcech o níž by měly rozhodovat jiné příslušné řídící orgány. Strana tedy prostřednictvím některých svých orgánů a aparátů přebírala rozhodování za jiné a vyvolala skutečnou „obezličku" – neodpovědnost všech jiných řídících orgánů.

Každý – vláda, ministerstva ba i nižší hospodářské orgány, představitelé masových organisací předkládali svá rozhodnutí stranickým orgánům, které rozhodovaly s konečnou platností. Sám ústřední výbor mohl těžko přicházet s naléhavými problémy. Většinou byl jen orgánem, který měl schvalovat co připravilo předsednictvo.

V předsednictvu se rozhodovalo o tom obrovském množství detailních otázek, že je nemohlo se znalostí ani posoudit. Navíc se mnohdy nemohli členové předsednictva dostatečně připravit ani dostatečně promyslet ani snad přečíst všechny materiály.

V tomto předsednictvu se prosazovala v neúměrné míře vůle hlavy strany. Snad každý z nás ví, že u jednotlivce u něhož se koncentruje po mnoho let velká moc, může vzniknout značné sebevědomí a neochota přijímat jiné názory, určitá nevraživost na kritická vystoupení jiných apod.

Celý tento systém nedostatečné demokratičnosti ve straně, kdy ÚV ve skutečnosti nebyl nejvyšším orgánem, měl za následek značné nedostatky v uplatňování vedoucí úlohy strany.

Podobné kritické úvahy vyslovil prof. Šik i o našem zahraničním obchodě. Z důvodu, že jeho projevy byly pro všechny až moc srozumitelné a vysvětlovaly v pravdě celou hospodářskou a politickou situaci, obával se prof. O. Šik represálií a odjel v srpnu nejprve do Bělehradu a později do Švýcarska.

Hlavní myšlenky obrodného a demokratického procesu byly: 1. Svoboda slova – byl zrušen zákon o cenzuře, 2. Rehabilitace členů strany postižených v období kultu osobnosti a rehabilitace osob postižených porušováním socialistické zákonnosti. – Byl vydán zákon o rehabilitaci.

V tomto čase byla celá naše veřejnost překvapena zprávou, že generál J. Š., člen zvláštního oddělení ÚV KSČ po zpronevěře uprchl dne 26. února se svou milenkou a synem na diplomatický pas přes Jugoslávii a Itálii do USA. K tomu promluvil v televizi ar. gen. L.: „Dnes jsem ohromen nejen jeho šmelinářskou aférou, ale i jeho zbabělostí, když jako komunista ze strachu před trestem opustil a zradil svou vlast. Jeho čin zasluhuje největšího opovržení“.

Další událost: 14. března se zastřelil ve svém služebním autě generál plukovník Vlad. Janko. Co píše „Pařížský zpravodaj“ (otiskla Práce 15. 3.)… že podle informací byl gen. J. pověřen provedením vojenského puče, který zorganizoval gen. J. Š. Pučem mínil zpravodaj akci jejímž cílem bylo zabránit odchodu A. Novotného z vedení KSČ.

Tento případ jenom urychlil proces obrody, který se již delší dobu vnucoval. Celý národ byl ve varu a i armáda se distancovala od takových velitelů jakými byli Š. a společníci.

Započal obrodný proces, který by nebyl měl takovou masovou živelnost a rychlý průběh, kdyby se ho nebyli chopili naši spisovatelé, studenti, ale hlavně novináři, tisk, rozhlas a televize. Vzpomínalo se na křivdy a zlo napáchané v minulých 20 letech za doby kultu osobnosti. Byli kritizováni někteří hospodářští vedoucí pro jejich neschopnost řídit podniky, jejich hrabivost a obohacování se na úkor společnosti. Bylo vzpomínáno, kdy lidi, kteří se odvážili kritizovat poměry byli podezíráni, umlčováni, zatýkáni, křivě usvědčeni, žalářováni a někteří i popraveni. Jejich rodiny často z bytů vystěhovány a dětem znemožněny studia. Nepohodlní kněží zbaveni úřadu, zemědělci, kteří dobrovolně nechtěli vstoupit do JZD byli označeni jako kulaci, a pro neplnění neúměrně velkých dodávek byli pokutováni, zavíráni a zbaveni majetku.

O nápravě křivd z minulých let hovoří úvodníky novin Práce 26.3.

„Spravedlnost postavená na hlavu“, o životě a smrti rozhodovaly „pětky a trojky“ . vězni se celé měsíce učili nazpaměť co všechno spáchali. Politická moc přerostla práva občanů a státní zákony. Odezva na tyto a ještě různé nezákonnosti a deformace, o kterých se dříve nesmělo mluvit se nyní náhle projevila v duši celého národa.

Není divu, že tato obroda v našem státě měla ohlas i v zahraničí. Dne 16. 3. francouzský tisk rozhlas a televize velmi podrobně informují o situaci v ČSSR. V komentářích jednohlasně konstatují socialistický obsah vývoje a zdůrazňují, že jde o rehabilitace a uplatnění syntézy socialismu a politické demokracie.

V souvislosti s tím byla na konferencích KSČ a jiných veřejných shromážděních vyslovována ztráta důvěry presidentu A. Novotnému a požadováno jeho odstoupení. Dne 22. března se rozhodl s. A. Novotný pod nátlakem veřejnosti abdikovat z úřadu presidenta.

Dne 30. března 1968 zvolilo Národní shromáždění nového presidenta. Stal se jím nejváženější občan ve státě a bojovník za svobodu generál Ludvík Svoboda. Dne 10. 4. 1968 byla jmenována nová vláda ČSSR. Ovšem jinou odezvu mělo toto dění u našich východních sousedů v NDR, Polsku, SSSR, Maďarsku a Bulharsku. Tam vznikly ve vládách obavy, aby se československým obrodným procesem nenakazily ostatní socialistické státy. Vyvstala zde domněnka, že u nás vítězí reakce a že se připravuje kontrarevoluce. Proto se sešli v červenci představitelé jmenovaných vlád ve Varšavě kam byli pozváni i naši přední státníci, aby zde vysvětlili naše nynější politické poměry. Naše vláda toto pozvání odmítla s poukazem na nerovné jednání 1:5, ale souhlasila, že je ochotna jednat v kteroukoliv dobu na kterémkoli místě v ČSSR.

Z varšavského jednání vyšla resoluce, která požadovala okamžité zastavení obrodného procesu a pomluv proti socialistickým státům a znovu zavedení cenzury. Nedlouho potom t. j. od 29. 7. do 1. 8. konala se v Černé/Tis. z podnětu sovětské vlády schůzka komunistických stran ČSSR a SSSR. Z tohoto jednání, které bylo tajné a bouřlivé nevyšla oficiální zpráva, ale národ měl tušení, že naši představitelé zde dostali poslední napomenutí a výstrahu. Hned nato 3. 8. byla svolána do Bratislavy schůzka 5 komunistických stran, kde byly ostatní socialistické státy seznámeny s jednáním v Černé/T. Zdálo se, že tímto aktem je všechno nedorozumění mezi socialistickými státy vyjasněno, ale nebylo. Už tehdy věděli naší východní sousedé a věděli to i někteří naší státníci, že přijde 21. srpen 1968.

V noci z 20. na 21. srpna vnikla ze všech stran do naší republiky vojska Varšavské smlouvy Sov. svazu, Maďarské, Bulharské, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky a obsadili celý náš stát. celý národ byl šokován, když se ze všech stran hrnuly tanky, letectvo a válečná technika potřít kontrarevoluci, která u nás nebyla. Naše armáda se nebránila a rozhlas vyzýval občany, aby nekladli vojskám odpor. Hlavní snahou vojsk bylo obsadit hlavní město, odstranit vládu a znemožnit vysílání zpráv. Dubček a někteří naši političtí vedoucí byli odvezeni do Moskvy, kam za nimi později přijel president L. Svoboda. Jednání v Moskvě trvalo 4 dny. Bylo tajné a ještě dnes nevíme vše co bylo ujednáno. Víme jen to, že jednání se vedlo v duchu vítězství silného nad slabým a vítězného nad poraženým. Nejdůležitější podmínka, na kterou museli naši zástupci přistoupit je souhlas s pobytem sovětských vojsk u nás do úplné normalizace poměrů. Tuto dohodu schválila a podepsala naše vláda až v říjnu v Praze.

V těchto dnech ukázal celý český národ dík rozhlasu, který se přes všechno úsilí nepodařilo zlikvidovat obrovskou jednotu proti násilí a věrnost novým vůdcům národa Alexandru Dubčekovi a pres. Ludvíku Svobodovi.

Místní ohlas na události byl stejný jako jinde. Okamžitě byly odstraněny směrovky na křižovatkách silnic a nahrazeny jinými, které ukazovaly do Berlína, Varšavy a Moskvy. Nápisy na domech, plotech a asfaltu silnic hlásaly dobová hesla „Za Dubčeka za svobodu, okupantům ani vodu!, Vraťte se domů, zde není kontrarevoluce., Buďme mrtvou vesnicí“ aj. Mládež dokonce přepsala silniční tabuli Rájec na Dubčekov. Lidi bezradně postávali a rokovali o zprávách, které slyšely z legálního i kolaborantského rozhlasu. Toto vzrušení se projevilo v resoluci zaslané vládě, kterou podepsalo 300 našich menších občanů, kde se slibuje věrnost s. Dubčekovi, požaduje se okamžitý odchod vojsk, náhrada způsobených škod aj.

Ovšem tato rušná doba způsobila i přechodnou paniku v zásobování, protože lidé z obavy před válkou vykoupili co se dalo.

Ale pomalu byli lidé přinucení smířit se s novou situací. Hesla byla postupně odstraněna, část vojsk byla odvolána a sovětská vojska se před zimou nastěhovala do uvolněných kasáren.

Následkem zákona o federalizaci, podala koncem prosince naše československá vláda demisi a president 1. ledna 1969 jmenoval novou vládu Československé socialistické republiky.

Na letošní rok, který byl tak bohatý na události ještě připadá další významné jubileum tj. padesátileté trvání československé republiky.

Kulturní a školská komise MNV za předsednictví Věry Pláničkové se rozhodla na schůzi 9. září oslavit významný 28. říjen 1918 odhalením pamětní desky. Za souhlasu všech složek NF, kde byla přislíbena i finanční pomoc, přikročilo se k dílu. Pro pokročilý čas nemohla však být zakoupená deska na trvalo zazděna a byla umístěna na provisorní kamenný podstavec na prostranství u zvonice.

O propagaci slavnosti, která se konala za klidného podzimního odpoledne se hlavně zasloužil místní rodák, nyní ředitel „Polygrafie „ v Lipníku J. M. Nechal natisknout vkusné vstupenky, které byly provedeny jako široké pohlednice obce Rájce s textem: Na paměť 50. výročí vzniku československé republiky. Rájec 28. října 1968. V uvedený den byla okna všech domů ozdobena velkými fotografiemi (30 x 44 cm) naších státníků přes. L. Svobody a s. Al. Dubčeka. I cizí lidé, kteří toho dne projížděli naší vesnicí byli překvapeni nebývalým u nás nadšením. Za tuto nevšední pomoc pro zdar naší slavnosti nechtěl J. M. řádnou odměnu a za to mu buď zde vysloven dík na věčné časy.

Program slavnosti:

1. O 14. hodině průvod s hudbou.
2. Hymna, vztyčení státní vlajky a položení věnce u pomníku.
3. Uvítání a zahájení V. P.
4. Dvě minuty ticha (zvonil zvon) za padlé a odhalení pomníku.
5. Pozdrav MNV, pronesl předseda V. E.
6. Pozdrav ONV, pronesl Ing. P. ze Zvole.
7. Básně tří školáků.
8. Projev k výročí od ředitele školy J. S.
9. Básně: L. S. a M. V.
10. Členové MNV zasadili u pomníku dva stříbrné smrky.
11. Poděkování a odchod na sál.

1. Koncert dechové hudby ze Zvole.
2. Děti II. třídy, kulturní pásmo – učitelka L.
3. Zpěv – dospělí z Rájce a Zvole, vedla uč. L.
4. Děti II. třídy tanec – Jiřinková polka uč. L.
5. Předání plaket: M. V. za první čs. odboj
   L. S. za druhý čs. odboj

6. Čtení z kroniky, pasáž k 28. říjnu 1918 – Ž. F.
7. Koncert a volná zábava

Slavnosti se zúčastnilo 243 platících občanů a všechny školní děti. Výtěžek z této slavnosti po odečtení výdajů byl uložen a je určen na vybudování trvalého památníku.

Tato slavnost se zdařila po všech stránkách. Průběh byl důstojný a klidný, vládlo sváteční a přátelské ovzduší. Zde se dokázalo, jak krásné věci se dají udělat , když se každý trochu obětuje a všichni jsou jednoho smýšlení.

Veřejný život. Předseda JZD s. J. Ž. z Kolšova byl původně zvolen do funkce na dvě léta, ale jeho působnost v našem JZD skončila po jednom roce.

Jednou v únoru toho roku byl pozván na okresní výrobní správu do Šumperka, kde se ho tázali jaký má názor na sloučení družstev JZD Rájec a JZD Zvole. J. Ž. se obával, že sloučením by asi ztratil místo předsedy, nesouhlasil se sloučením a nevyvinul dostatečnou aktivitu přesvědčit členy a prospěšnosti sloučení.

Dne 21. února se konala na sále výroční schůze JZD, na kterou se dostavili dva členi výrobní správy, předseda sloučených družstev Sudkov a Studénky, 4členné představenstvo JZD Zvole aj., tito svými projevy se snažili přesvědčit přítomné členy o výhodách sloučení. Byli však velice překvapeni když přes všechna krásná slova přítomní nesouhlasili se sloučením. Po hlasování vznikla ostrá polemika s některými členy. Po tomto nezdaru vytáhla výrobní správa poslední trumf a odvolala

J. Ž. z funkce předsedy. J. Ž. prý byl uvolněn dočasně a má se vrátit do JZD Kolšov. Nyní pracuje jako zootechnik v Dol. Studénkách.

Protože prý, dle výrobní správy není v Rájci vhodná osoba pro funkci předsedy, přivedli s sebou zástupci okresu člověka, který se nedovedl ani sám představit, ale který před tím dělal předsedu v JZD Václavov. Tomuto násilnému vnucování cizího předsedy se ovšem vzepřeli členi družstva a po dlouhém rokování byl navržen a zvolen předsedou J. K.

Výroční schůze skončila zápisem, kde se zdůrazňují těžkosti a nedostatky našeho JZD a upozorňuje se, že v budoucnu nemusí naše družstvo očekávat od výrobní správa žádnou pomoc.

Následkem velmi příznivého počasí pro vzrůst a sklizeň byla docílená nadprůměrná úroda, byly splněny hosp. smlouvy a docílen i dobrý finanční efekt, takže výhrůžka výr. správy se minula účinkem.

Správa obce. MNV přispěl k údržbě obce tím, že svépomocí se vyčistil potok „na horním konci“, byla položena nová kanalizace „ve dvoře“, tašková střecha na požární zbrojnici byla špatná, proto se znovu pokryla plechem za obnos 6 400 Kčs.

Též u Sázavy byla provedena velká práce. Hráz mezi Sázavou a tzv. „Starým rybníkem“ už byla nízká a rozvodněná řeka někdy hrozila přelitím ba i protržením této hráze, což by mělo za následek zatopení okolních polí a ohrožení zvolských budov postavených za železnicí. Hráz byla obnovena, zvýšena a částečně posunuta a sahá od potoka až ke stavu. Tato práce byla celá provedena stroji a financoval ji stát.

Nové domy si letos dostavěli pan F. a F. B. č. 108.

Soustavně se naváží a upravuje cesta „po dole“, která byla vždy velmi blátivá. Hodně zásluh o tuto cestu má občan z Ráječka s. W., který si vloni postavil u lesa chatku. Je zaměstnán v MEZu Zábřeh odkud se vyváží slévárenský prach na tuto cestu, která je nyní skoro jako silnice. Letos byla též upravena buldozerem cesta „na hora“.

Svépomocí občanů udělala se ve škole nová odpadová jímka o větším obsahu, takže odpadá nepříjemné zimní vyvážení. Rodiče zde odpracovali zdarma 200 hodin.

Poměry lidopisné. Narodilo se 6 chlapců a 1 děvče. Zemřelo 8 osob.

Poměry kulturní. Letos opět máme dvoutřídní školu. I. třída má 16 žáků, 1. + 3. ročník, kde učí J. S., II. třída má 14 žáků 2. + 4. + 5. ročník a učí zde učitelka J. L. manželka místního lesního správce. Počátkem roku byla ve škole volná každá druhá sobota, nyní jsou všechny soboty volné. Přestávky mezi vyučovacími hodinami jsou 10 min., hlavní přestávka 20 min. Vánoční prázdniny od 25. 12. do 6. ledna. Rodičovské sdružení se schází asi čtyřikrát do roka. Projednávají se potřeby školy a hodnotí se prospěch a chování žáků, každý se svým učitelem. Před Vánocemi se konala besídka školních dětí spojena s nadílkou, kde každé dítě dostalo dárek v ceně 17 Kč. Peníze věnoval dohlížecí výbor „Jednoty“. Poprvé na naší škole vyučuje dubický p. farář 1 h. měsíčně náboženství církve ČSL, 4 děti Římsko-katolický kněz vyučuje v úterý a pátek vždy 1 hod. Též mateřská školka má od prázdnin novou ředitelku a je jí M. Z. z Moravičan t. č. je ve školce 23 dětí.

Dne 5. 5. zorganizoval náš učitel zájezd do olomouckého divadla na „Vinobraní“, 19. 5. jely ženy autobusem do Králík a Hor. Studénky, 9. 6. jely děti na Praděd a Karlovu Studánku.

Po dlouhé době se zrodil ochotnický divadelní kroužek a 14. 4. sehrál na sále div. hru „Lída děvče z hor“. Pro velký zájem, hráli tuto hru ještě v Jestřebí, Mírově a Třeštině.

Letošní pouť „U Antoníčka“ dne 16. června začala už v sobotu táborákem, makrelami a jiným občerstvením. Byly zde houpačky, střelnice, elektrické osvětlení a nezbytná hudba z amplionu. V neděli průvod, hudba k poslechu i k tanci a občerstvení. Mnoho lidí domácích i cizích, všechno radostné a veselé.

Po srpnu neměl dlouho nikdo náladu na kulturu. Až v prosinci uspořádal řídící učitel kurs tanců a společenského chování. 17. párů místních i přes polních se učilo v „Osvětě“ tancovat za

odborného vedení p. F. ze Zábřehu. Na prodlouženou taneční hodinu se sešli na sále, kde rodiče i jiní uviděli mládež tančit při gramofonu, ale representační a slušné zábavě.

Různé zprávy. Náš obvodní lékař Dr. J. V., jenž měl ordinaci ve Zvoli, odjel v létě autem s rodinou na dovolenou do Švédska. Když uplynul čas a měl se vrátit přišel ze záp. Německa dopis, kde Dr. V. oznamuje úřadům, že se nevrátí. Tato zpráva způsobila v obci velký rozruch, neboť Dr. V. byl u lidí oblíben.

Letos v květnu projížděl naší vesnicí „Závod míru“, t. j. cyklistický závod na trase Berlín, Praha, Varšava. V tento den byla naše obec vyzdobena praporky a transparenty a nadšení pro tuto akci bylo velké hlavně u mládeže.

Hoří ti stodola!, tím křikem byl probuzen k ránu dne 18. března V. H. Z nezjištěné příčiny chytlo trochu slámy, piliny palivové dřevo, desky, hospodářské stroje a nářadí, jízdní kola aj. Požárníci přijeli brzy, ale dřevěná stodola již byla v plamenech, takže zbývalo jen chránit okolní budovy. Zachránilo se jen trochu ohořelých trámů. Za pojištění si postavil novou dřevěnou kůlnu.

Počasí. Na Nový rok je asi 12 cm sněhu při ranních teplotách -4°C. Sněhu a mrazu přibývá tak že šestého už je 40 cm sněhu a desátého ráno je mráz – 23°C. Avšak šestnáctého už je obleva a sníh rychle taje. Další noční teploty jsou kolem 0° C. V únoru zamračeno střídavě sněží, dvacátého dokonce 15 cm sněhu a dvanáctého ráno mráz -7° C. Od patnáctého vítr déšť a chladno. První jarní den 21. je slunečný a teplý +15° C. 25. se poprvé vyjelo na pole a teploty do konce měsíce se pohybovaly od 18 do 22° C. Duben do desátého déšť a vítr odpol. +15^0 C, od dvanáctého slunečno mírný vítr, sucho a teplo ráno +5^0 C, odpol. 20 – 26^0 C. Jarní práce se provedly v klidu a za pěkné pohody. Květen. Z počátku sucho, všechny stromy v květu a následkem příznivého počasí byla spousta všeho ovoce. Mírně zapršelo 7., 13., 26., 30tého. Hodně zapršelo 21., přitom teplota se pohybovala od 15 – 18^0 C. Z toho uvidíme vhodné podmínky pro vzrůst všech plodin. Červen, do 7. krásně, od 8. se ochladilo a trochu pršelo, avšak od 15. do konce měsíce vedra od 28 – 32^0 C a mezi tím 2x zapršelo. Krásná možnost sklidit dobře seno. Letos poprvé se sklízelo seno nakládacím strojem. Červenec: do 10tého slunečno, jihozápadní vítr a teplo 26 – 32° C. Od 11. do 24. každý den trochu prší a všechno obilí je naráz zralé. 25 začali žít ječmen kombajnem. Od 26. do 8. srpna je krásné slunné počasí. Potom několikrát zapršelo, ale vítr zase hned vysušil obilí, takže se mohlo ve sklizni pokračovat. Přes celé letní období bylo zajímavé to, že nepřišla bouře, která by byla poválela obilí. Všechna úroda pohodlně a celkem beze ztrát byla svezena. I v září převládalo pěkné slunné počasí s ranními teplotami od 10 - 13° C, odpoledne 18 - 21° C. Bouře a liják přišly 5., 23. až 25., též poprchávalo, ale to nemělo velký vliv na sklizeň bramborů, kterých narostlo velmi mnoho. Říjen, brambory jsou sklizeny a začíná se s krmnou řepou, setím, silážováním chrástu a to za slušného podzimního počasí. První malé mrazíky, 2 přišly kolem 22. listopadu. Od 29. 10. do 14. 11., jsem byl v Egyptě a Libanonu, proto nevím jak bylo u nás, ale dle sdělení bylo dobré podzimní počasí. Velká úroda cukrovky se sklidila stroji celkem bez námahy a beze ztrát. Skutečný příchod zimy se ohlásil až 10. prosince, kdy poklesla teplota ráno na -9 a odpol. -5^0 C, další dny až -15^0 C. To však netrvalo dlouho a 17. máme ráno 0, odpol. +2 a 3 cm sněhu. V těchto mrazivých dnech byla vhodná doba pro nastříkání kluziště, ale zjistilo se, že ve studni není dostatek vody. Ovšem o prohloubení studny nebylo dosti zájmu a tak děti prožily Vánoce i celou zimu bez bruslení.

Zde opět uvádím několik údajů o hospodaření našeho JZD.

Náklady na rostlinnou výrobu	496 294 Kčs
Tržba za rostlinnou výrobu	858 541 Kčs
Náklady na živočišnou výrobu	1 373 422 Kčs
Tržba za živočišnou výrobu	1 460 726 Kčs
Tržba za práce a služby	102 034 Kčs
Celkový výnos	2 564 903 Kčs
Na normy bylo vyplaceno	857 411 Kčs

Na prémiích	52 864 Kčs
Norma v III. prac. třídě	22 Kčs
Norem celkem	38 973 Kčs
Fond sociální a kulturní	14 768 Kčs
Půda zemědělská ha	313 ha
Půda orná ha	222 ha
Záhumenky společné počet 43, plocha	19 ha
Záhumenky individuální počet 43, plocha	25 ha

Počet trvale zaměstnaných mužů 29, žen 48. V rostlinné pracovalo mužů 9, žen 26. V živočišné pracovalo mužů 8, žen 24. Ve správě pracovalo mužů 4, žen 3. Celkem členů 127. Rostlinná výroba vyčerpala norem 13 358, živočišná výroba vyčerpala norem 29 193.

Plodiny	ha	výnos ha	cena reálná	vl. náklady
Pšenice	56	34,5	132	63,3
Žito	10	26,7	142	113,4
Ječmen	35	33,2	174	46,6
Oves	7	28	-	81,7
Cukrovka	22	576,7	33	6,8
Krmná řepa	4	999	-	7,4
Brambory	21	261	68	39,1
Řepka	10	23,3	428	94,6

Skot celkem 279, z toho krav 163. Průměrná dojivost na 1 kus 2 248 l. Vepřů celkem 420, z toho prasnic 45, průměr selat na 1 prasnici 9, koní 7. Slepic 552, průměrná snůška na 1 kus 74 vajec. Produkce mléka celkem 363 769, cena za 1 l, reál = 2,41, vl. náklady 2,13 Kčs. Produkce vajec celkem 36 831 ks. Cena 1 ks, reál 0,89, vl. náklady 1,48. Produkce masa hovězího 21 784 kg. Cena 1 kg reál 12,38, vl. nákl. 18,36. Produkce masa vepřového 20 967 kg. Cena 1 kg reál. 13,78 vl. náklady 17, 59. Na daních bylo zaplaceno 88 000 Kčs, na fondy bylo přivedeno 640 000 Kčs, čistý zisk 811 000 Kčs.

Tímto končíme zase jeden rok, který byl po stránce hospodářské velmi úspěšný, ale po stránce politické a společenské to byl rok plný vzrušení a stálého diskutování o nejasné budoucnosti. Rok 1969. Veřejnost byla i v letošním roce několikrát vzrušena politickými i hospodářskými událostmi. Poprvé to bylo 16. ledna, kdy prolétla rozhlasem zpráva, že v Praze na Václavském náměstí se upálil student filosofie Jan Palach. Zanechal dopis, kde se uvádí jeho smrt jako protest, že se nepokračuje v „obrodném procesu“. Pohřeb Jana Palacha se konal 25. ledna se vší pietou, která mu náležela a kterou v sobě cítili všichni občané Prahy a celého státu.

Podruhé to bylo 19. dubna kdy rozhlas hlásil, že na vlastní žádost odstoupil nejpopulárnější státník minulého roku, Alexander Dubček z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ. Na jeho místo byl zvolen Dr. Gustav Husák. Tato a ještě další změny v Ústředním výboru, ve vládě, v různých organizacích a úřadech, které během roku následovaly měly za následek, že události, které se staly v minulém roce se jinak posuzovaly. Nejlépe nám charakterizuje nynější situaci ve státě projev Dr. Gustava Husáka na sjezdu strany KSČ v Praze a který uveřejnilo „Rudé právo“ dne 20. srpna, za kterého zde uvádím pár výňatků:

Letos na jaře byla situace vyhraněna tak, že bylo možno volit mezi dvěma cestami, buď pokračovat v krizích chaosu a rozvratu, v dobrodružných akcích na pokraji národní a státní tragédie nebo hledat cestu konsolidace, cestu pro pokojný život a práci našich lidí.

Nové vedení, které bylo zvoleno v dubnu na zasedání Ústředního výboru, převzalo čestný závazek vyvést z tohoto krizového stavu naši stranu, náš lid a náš stát. Pokud byly potřebné kádrové změny prováděly se kulturně bez ničení lidí, s možností slušné existence. V listopadu byl jmenován s. Alexander Dubček velvyslancem v Ankaře.

Naše ulice přestaly být divadlem divokých živelných hnutí, přestaly být předmětem zápasu s orgány státní moci a lidé mohli přece mnohem klidněji žít a pracovat. Živelnost se stala rozhodujícím momentem, který ovlivňoval ekonomiku. Sklízíme bohužel úrodu, kterou sel deset let Novotný a která byla zaseta loni Šiky a podobnými reformátory s tím rozdílem, že pan Šik si sedí v Basileji a miliony naších lidí nesou výsledky této v ekonomice rozvratné práce. Je třeba poctivé práce na všech úsecích a vy víte dobře, jak na mnoha místech ten, kdo poctivě dělá je podstatě už na posměch. Tak hluboko upadla v tomto směru nejen pracovní morálka, ale přístup k poctivé práci vůbec.

Kde jsou příčiny krizí? Stranické vedení bylo vnitřně nejednotné, rozporné a byli v něm vedle českých komunistů, lidé kteří kolísali, až po přímé oportunisty a představitelé pravicových sil.

Rozhlas, tisk, televize se od ledna 1968 vymkli z vlivu strany a byly řízeny skupinkami lidí, kteří patřili do pravicového částečně antisocialistického tábora.

Kdyby vedení naší strany bylo vedlo zápas s antisocialistickými a pravicovými silami, kdyby si bylo udělalo trochu pořádek s komunikačními prostředky, kdyby bylo udržovalo soudružský a přátelský stav ke spojeneckým státům, žádného srpna by nebylo a žádného vstupu vojsk by nebylo.

Leden byl nevyhnutelný, píše s. Bilak v R. P. 31. 7. 1969, bylo třeba napravovat četné nedostatky, chyby a omyly, odstranit určitou strnulost a pohodlnost v myšlení a praktických činech, zaktivizovat stranu a rozvinout iniciativu pracujících.

Situaci v národním hospodářství charakterizovalo květnové plénum strany jako mimořádně složitou, píše R. P. 26. 7. 1969. V protikladu k nízkému růstu výroby a produktivity práce vzrostly výrazně průměrné výdělky, jakož i celkové peněžní příjmy obyvatelstva. Spolu se snížením spořivosti to ovlivnilo poptávku na vnitřním trhu, která nebyla plně kryta. Neuspokojivý růst produktivity práce je jedním z projevů dosud neupravené pracovní kázně a nedostatečné autority vedoucích. Zvýšila se společensky nežádoucí fluktuace přeplacení pracovníků aj.

Hospodářské poměry. Všechny tyto politické i hospodářské změny se též částečně dotkly každého občana naší obce. Nákupní horečka trvala během celého roku. Inflace se očekávala každý měsíc a proto každý kdo měl peníze, a těch bylo mnoho, chtěl co neúčelněji investovat a to pokud možno větší částky. Proto se sháněl stavební materiál všeho druhu, bylo ho málo a byl vázán stavebním povolením. Instalační materiál zvláště na ústřední topení, je ho velmi málo. Auta jsou vázána pořadím, t.č. je v naší obci 21 aut. Nábytek, delší čekací doba. Koberce jsou jen někdy a to v omezením množství. Citelný je nedostatek dámského i mužského prádla, dětského oblečení i ložního prádla. Kalamita s uhlím byla taková, že se přidělovalo pro domácnost jen 20 q na rok. Nakupování se nezastavilo ani zdražením, které bylo oficiálně vyhlášeno 15. května, ale přehodnocování trvalo celý rok, takže některé zboží se zdražilo o 100 % i více. Životní potřeby zatím zdraženy nebyly a i zde je vidět, že jsou vyprodány nejdřív nejkvalitnější lahůdkové poživatiny. Někteří z lidí zvláště majitelé aut chtěli cestovat hlavně do Jugoslávie, neb některých kapitalistických států, ale soukromé cesty za hranice byly v druhé polovině roku hlavně omezeny. První důvod byl šetření devizami a za druhé lidi hodně utíkali. Neboť, jak hlásilo rádio od 21. srpna 1968 do dnešního dne tj. 21.5. 1969 uteklo za hranice 40 tisíc osob a 15 tisíc občanů si podalo žádost o pobyt v cizině. Já též jsem byl letos v březnu v Indii (Bombay, Delhi, Madrasa).

MNV. I v místním národním výboru byla letos personální změna. Dosavadní předseda V. E. jako vedoucí zahradník v Zábřehu si dálkovým studiem doplňuje vzdělání a proto rezignoval z funkce. Plenární zasedání MNV zvolilo dne 14. 5. Z. Š. předsedou MNV.

Od října se přestěhovaly kanceláře MNV z dosavadních nevhodných místností vzadu na „Záložně“ do dvou lepších místností při silnici. Kancelář byla vybavena novým nábytkem a zařídí se ústřední topení.

Parket. Velká popularita slavnosti „ U Antoníčka“, která se konala i letos, vyžadovala stálý taneční parket. Proto se pořadatelé slavnosti „Požárníci“ dohodli a ve spolupráci s MNV zbudovali

stálý betonový parket. Též byla k tomu místu zavedena stálá elektrická přípojka. Betonářskou práci na parketě provedla s našimi požárníky pracovní skupina Pozemních staveb n. p. Šumperk, která stavěla v Zábřehu silo.

Sila. Takřka přes noc vyrostly v Zábřehu 52 m vysoké stavby dvou obilních sil, která dominují širokému okolí. Dvaadvacet dní a nocí trvala stavba jednoho sila, které má 24 buněk o průměru 6 m. V jednom silu se uskladní 2 100 vagonů obilí, které se bude jednou za týden přepouštět z jedné buňky do druhé. K těmto silům povede železniční vlečka, která odbočí za sázavským mostem z vitošovské dráhy. Trasa je už vytýčená a první pozemní práce začaly už letos. Při této příležitosti je nutno se zmínit, že od června začaly jezdit vlaky s kamením z Vitošova na nádraží do Zábřehu a dosavadní nakládací rampa u nadjezdu byla zrušena.

Asfaltka. Při této příležitosti je nutno se zmínit, že od června začaly jezdit vlaky s kamením z Vitošova na nádraží do Zábřehu a dosavadní nakládací rampa u nadjezdu byla zrušena.

Asfaltka. V lukách mezi silnicí a novou dráhou se letos usídlil u nás nezvyklý závod „Obalovna“ tj. fabrika na silniční asfalt. Tento závod se k nám přestěhoval z Mohelnice. Krajina v lukách, která dříve byla klidná s věží, je dnes plná hluku, kouře, prachu a zápachu a ani roční nájemné 6 000 Kčs, které vyplácí tento podnik JZD nevyváží škodu na trávě a vzhledu krajiny. Během roku projedou obcí stovky nákladních aut, které přivážejí kamennou drť a písek a odváží hotovou asfaltovou hmotu. Provoz po prašné a silnici na dolním konci byl tak intenzivní, že v suchých jarních měsících se nepřestalo prášit a z vesnice se stalo hotové peklo. Na všeobecnou stížnost občanů hlavně našich žen byl v polovině června zbudován pěkný rovný asfaltový povrch a teď už je provoz snesitelný. Někdy je nutno pro pokrok přinést oběti.

Let na měsíc. V pondělí 21. července přesně ve 3 h 56 min. 20 s našeho času sestoupil velitel „Apolla 11“ americký kosmonaut Neil Armstrong z poslední deváté příčky žebříku orla a jeho noha se poprvé dotkla měsíčního povrchu. V tomto historickém okamžiku, který sledovaly na obrazovkách televizních přijímačů stamiliony diváků na celém světě se splnil fantastický sen lidstva odedávna toužícího odhalit tajemství této věrné družice naší planety. Armstrong vstoupil na Měsíc 109 hodin 24 minut 20 vteřin po okamžiku kdy Apollo 11 odstartovalo z Kennedyho mysu. Předseda ČSAV akademik F. Š. poslal jménem Československé akademie věd do USA srdečná blahopřání k prvnímu přistání člověka na Měsíci.

Narodilo se 7 chlapců a 7 děvčat. Zemřelo 7 občanů.

Památník. Pískovcový památník, který dle pověsti připomíná bitvu v níž padl český pán a rytíř Zdeněk Kostka z Postupic, viz. I. díl kroniky, stál dosud velmi nakloněn a dosti časem zvětralý u hlavní silnice do Zábřehu. Aby nepřekážel provozu rozhodla kulturní komise při MNV pomník přestěhovat. Práci provedl F. H. s některými členy výboru a kámen je umístěn na prostranství před domem Vaňourkovým.

Osvětlení. Pouliční světla v obci už nevyhovují dnešním požadavkům. Proto se MNV rozhodl vyměnit stávající světla za výbojky. Letos byla výměna provedena zatím na dolním a horním konci obce. V loni zboural svůj dům A. B. a na tom samém místě vystavěl se svým zetěm J. nový dům a letos už se do něj mladá rodina nastěhovala.

Sál. V únoru na „Ostatky“ mínilo rodičovské sdružení uspořádati aspoň jeden ples v sezóně. Jako desítky let dříve, měl se i tento ples konat na sále, ale tentokrát to nevyšlo. V posledním čase se pozorovalo, že při zábavě se podlaha sálu t.j. strop v šenku otřásá a padá omítka. Na tento nepříznivý stav upozornil hostinský stavební komisi na ONV která zakázala jednou pro vždy používat sál k veřejným shromážděním. Poslední akce, která se na sále konala v prosinci minulého roku byla „Poslední leč“ místních lovců. Tak to skončilo s kulturním stánkem, který celé generace sloužil kultuře a zábavě, ale o který se v poslední době nikdo nestaral a k dnešnímu dni je tak sešlý, že je ostuda naší obce. Všechny kulturní akce pokud je to možné se nyní konají v malé kulturní místnosti

v bývalé mlékárně. Na vysvětlení nutno podotknout, že teprve letos byla celá budova pohostinství vrácena majiteli F. N.

Kulturní život. Ředitel školy J. Z. uspořádal dva zájezdy do olomouckého divadla na hry „Podskalák a Cikánský baron“. Členi JZD jezdili často zdarma do divadla do Šumperka.

O předmanželské výchově pro mládež od 15 – 20 let konal tři přednášky MUDr. P. ze Sudkova. Jedna přednáška byla společná a dvě individuální. Byl o ně zájem a všechny měly slušnou účast kolem 30 osob.

První třída a kabinet ve škole byly vybaveny novým nábytkem za 15 000 Kčs. Pro děti na konci školního roku uspořádal ředitel školy dnes populární jednodenní společné stanování u lesa a autobusový zájezd do Lipníka. Prohlédli si továrnu na zápalky „Solo“ a tiskárnu s polygrafií. Zde je ředitelem náš rodák J. M., který podal dětem obšírné vysvětlení a podaroval je fotografickými upomínkami. Na zpáteční cestě se zastavili v ZOO na Kopečku.

Žáci a dorostenci Sokola dělali v dubnu až červnu pěší turistiku tzv. Sto jarních kilometrů a na zakončení stanovali tři dny na Bušínově.

Mrazivá zima v prosinci umožnila po jednoroční přestávce znovuzřízení kluziště na hřišti. Ve studni však nebylo dostatek vody, proto se pro mládež obětovali traktoristé JZD a přiváželi na hřiště vodu ve fekálním voze. Přes padesát vozů přivezli než se jim podařilo vytvořit souvislou vrstvu ledu. Další postřik už se dělal ze studny. Tím byl pohyb a zimní zábava pro mládež zajištěna. Vyjímečně příznivé počasí v letošním roce vytvořilo předpoklady k velmi dobrým hospodářským výsledkům. Zde uvádím pár čísel o hospodaření JZD.

Náklady na rostlinnou výrobu	979 510 Kčs
Hrubá rostlinná produkce	1 828 000 Kčs
Náklady na živočišnou výrobu	1 735 699 Kčs
Hrubá živočišná produkce	1 679 000 Kčs
Hrubá produkce celkem	3 507 000 Kčs
Na normy bylo vyplaceno	803 622 Kčs
Na prémiích bylo vyplaceno	63 614 Kčs
Norma v III. prac. třídě	20 Kčs
Norma celkem	40 181 Kčs
Fond sociální a kulturní	31 000 Kčs
Půda zeměd. v ha	313 Kčs
Půda orná v ha	225 Kčs

Záhumenky spol. počet 54 plocha 21 ha

Záhumenky individ. Počet 32 plocha 23 ha

Počet trvale zaměstnaných mužů 28, žen 39. V rostlinné pracovalo mužů 9, žen 12. V živočišné pracovalo mužů 8, žen 25. Celkem členů 126

Rostlinná výroba vyčerpala norem	10 457
Živočišná výroba vyčerpala norem	18 852

Plodiny	výnos ha	cena real. Kčs	vlastní náklady
Pšenice	39 q	172 Kčs	59,80 Kčs
Žito	29,1 q	156 Kčs	59,20 Kčs
Ječmen	39,6 q	177 Kčs	26,10 Kčs
Oves	29,1 q		45,60 Kčs
Cukrovka	363,7 q	25 Kčs	13,70 Kčs
Krmná řepa	649,1 q		9,60 Kčs
Brambory	217,2 q	86 Kčs	49,30 Kčs
Řepka	14,9 q	310 Kčs	141,80 Kčs

Skot celkem 271, z toho krav 149. Průměrná dojivost na 1 krávu 2 586 l. Vepřů celkem 229, z toho prasnic 41, selat na jednu prasnici 9, koní 6, slepic 210 kusů, průměrná snůška 168 ks vajec. Mléko 393 083 l, cena 1 l reál. 2,42 Kč, vl. náklady 1,92 Kč. Vajec 35 321 ks, cena reál 0,95 Kč, vl. náklady 0,71 Kč, maso hovězí 23 775 kg, cena reál. 13,23, vl. náklady 19,61. Maso vepřové 21 533, cena reál 14,50, vl. náklady 15,41. Na daních bylo zaplaceno 94 150 Kč, čistý zisk 651 552 Kč.

Na chovu slepic, který letos ošetřovala p. M. H. byly proti dřívějším letům docíleny krásné výsledky. Avšak chov slepic, který se nenachází právě v nejlepším prostředí byl již delší dobu zamořen nemocemi proto se vedení rozhodlo chov slepic zrušit.

Jak je ze zprávy zřejmo i výroba masa je u nás po mnoho let velmi drahá, proto naše JZD se letos stalo členem „Sdružení pro výkrm vepřů Lukava“. Do této výkrmny bude družstvo dodávat selata a krmivo a výkrmna bude za ně plnit dodávku.

Už od nepamětí byla a ještě jsou některá pole našeho katastru zamořená. Teprve v letošním roce došlo na meliorace. Provádí ji „Meliorační družstvo Moravan“, jehož se naše družstvo stalo členem. Zatím bylo odvodněno 22 ha na tratích Údolí. Díl Rybník, Luhy v ceně 229 tisíc a na to dostane JZD 33 % subvence. Práce se prováděla strojem. Důmyslný meliorační stroj vyhrabal příkop a současně položil trubky. Příkopy byly potom shrnovačem zarovnány.

Dlouho postrádalo JZD pořádný sklep na uskladnění řepy, bramborů krmných i sadbových. A to sklep takový, aby vyhovoval dnešní velkovýrobní formě. Nahoře u vepřince byl vystavěn sklep s kolnou 30,50 m dlouhý, 12,80 m vysoký. Stavba je zajímavá tím, že železná konstrukce je obložena profilovým hliníkovým plechem.

Z těchto údajů je zřejmo, že celý rok byl v JZD vyplněn budovatelskou i tvořivou prací, která přinesla i dobré výsledky. Na výroční schůzi, kde byli pozváni pracující i brigádníci, zástupce okrsku českého svazu družstevních rolníků i vedoucí sousedních JZD Zvole i Leštiny byly tyto úspěchy velmi oceněny. Členi družstva se však nejvíc radovali z doplatku který obnášel 20 % roční mzdy.

Předseda z JZD Leština s. N., jako náš zástupce v Okresním zemědělském sdružení ve svém projevu potvrdil, že dnešní technika již odstranila celou řadu zemědělské ruční práce. Není už namáhavé nakládání a rozhazování hnoje, nakládání sena a zelné píce pro krmení, práce o žních, sklizeň cukrovky vše už je zmechanizováno. Stále ještě jsou těžkosti s výrobou živočišnou. Přesto že je strojní hnojení a že se letos v horním kravíně zavedl dvousměnný provoz přece je s ošetřováním dobytka ještě hodně ruční práce, kterou v budoucnu, jak to je v západních zemích budou muset převzít muži. Získávání mladých pracovníků pro zemědělství, ačkoliv už zde jsou velmi pěkné výdělky, je neuspokojivé a stále zůstává úkolem číslo jedna.

Počasí. Druhého ledna napadlo 10 cm sněhu při teplotě - 8^0 C. Tyto mrazy trvaly do 12tého kdy největší zima byla -19^0 C. 15tého však prší při teplotě +2^0 C a 19tého se sníh ztratil. 29tého napadlo znovu 10 cm sněhu ale hned na to prší.

Do 10tého února byly mrazy od -4 do -7^0 C, 12tého klesl teploměr na -17^0 C, 16tého opět sněží a v noci sněhová vánice navalila 30 cm sněhu. 20tého prší a sníh se ztrácí. Ku konci měsíce je ráno 0 odp. +4^0 C. V březnu jsou pole bez sněhu. Ranní mrazy od -7 do 0^0 C, odp. +5 až 7^0 C někdy i sněží ale sníh nemá trvání.

V dubnu jsou ještě ranní mrazy -2 až -1^0 C, přes den ovšem převládalo slunečné počasí takže odpolední teploty rychle stoupaly od 18 do 21^0 C. Někdy zapršelo, ale v celku byl duben krásný.

Květen

druhého	ráno +9	odpol. 27	ve 20:00 hod. 15^0 C
pátého	ráno 13	odpol. 30	ve 20:00 hod. 15^0 C
šestého	ráno 11	odpol. 25	ve 20:00 hod. 13^0 C
sedmého	ráno 10	odpol. 22	ve 20:00 hod. 13^0 C
dvanáctého	ráno13	odpol. 28	ve 20:00 hod. 17^0 C
třináct.-čtrnáct.	ráno 13	odpol. 31	ve 20:00 hod. 18^0 C

Tyto teploty způsobily, že už bylo sucho. Zapršelo a ochladilo se od 19tého do konce měsíce, ale zem je vyhřátá a všechno ohromně roste. Červen je stejně krásný.
1. – 7. 6. ráno 10, odpoledne 18-20^0 C. 8. – 13. ráno 11-12^0 C, odpoledne 22-28^0 C. 19. – 24. ráno 15–16^0 C, odpoledne 28–30^0 C. Mezi tím v noci zapršelo, ale počasí v celku překrásné a na sušení sena výborné.
Červenec. Polovina měsíce byla chladnější, nejvýše do 20^0 C a zamračeno. Od 15tého se teplota zvyšuje a 24tého máme odpol. 31-33^0 C. 26tého 36^o C, večer ve 22 hodin je ještě 25^0 C. 28mého ráno je 19 a v 16:oo hodin 31^0 C. Jsou krásné žně, ale je sucho. Srpen z počátku měs. ráno 10-15^0 C odp. 28-30^0 C. 10tého je po žních. Uprostřed měsíce zapršelo a ochladilo se , ale od 23. opět krásné slunečné počasí 18-25^0 C. I když v září několikrát zapršelo hlavně v noci, bylo mnoho krásných slunečných dnů při teplotě 18-20^0 C. Až do půl října se udrželo toto počasí, které způsobilo, že se ztrácela voda ve studních. V druhé půli měsíce se ochladilo s častějším větrem a deštěm. Pekelný JV vítr byl 6. listopadu potom pár slušných dní a první mokrý sníh se objevil 19tého, ale hned roztál. Další sníh napadl 26tého teplota poklesla na -5^0 C a sníh zůstává.
V prosinci od 5. – 15. je teplota od -5 do -15^0 C. Největší zima byla 22. tj. -22^0 C. jinak je klidné zimní počasí.
Celoroční velmi krásné počasí mělo vliv i na polní práce. Mohlo se pracovat jako v továrně, žádné zdržení kvůli počasí, pochopitelně ani žádné ztráty. Setba i sklizeň vše bylo včas provedeno. Tak nám v počasí připravila příroda přes celý rok velmi krásnou pohodu, kterou si někdy jen lidé sami pokazili.

Rok 1970. 100 let od narození největšího génia V. I. Lenina. Vzpomínky o životě a díle tohoto velkého myslitele byly na pořadu v tisku, televizi i rozhlase celý rok, ale hlavně v měsíci dubnu. Jiné významné jubileum připadlo na měsíc květen, 25. výročí osvobození našeho státu Rudou armádou.

K večeru 9. května shromáždili se občané a mládež u školy a v průvodu šli k pomníku padlým. Vztyčením státní vlajky, položením věnce a hymnou byla zahájena slavnost. Školní děti přednesly básně, předseda MNV Z. Š. pronesl pár slov k slavnému výročí a poděkoval občanům „Píseň práce“, která zazněla z místního rozhlasu ukončila slavnost.

Další významná událost v politickém životě a v životě strany KSČ byla výměna členských legitimací. Úkolem této akce bylo, jak řekl s. Gustav Husák na zasedání ÚV KSČ dne 10. 12. 1970, očistit stranu od těch, kteří soustavně porušovali nebo neplnily stanovy strany. Strana se organizačně rozešla s lidmi, kteří opustily zásady marx.-komunismu. Do značného stupně se zbavila i těch, kteří byli delší dobu pasivní a lhostejní a tvořili potenciální zálohu oportunismu ve straně. V průběhu pohovorů bylo rozhodnuto nevydat novou členskou legitimaci 326 817 členům strany. Z toho počtu bylo 67 147 osob vyloučeno ze strany a u 259 670 osob bylo členství zrušeno. Tímto pohovorové komise rozlišovaly stupně provinění. Když připočítám úbytek členů za léta 1968 – 69, pak se počet členů KSČ v porovnání se stavem k 1. lednu 1968 zmenšil o 473 731 členů t. j. 28 %. Po skončení výměny stranických průkazů má strana přibližně 1 200 000 členů. U nás byly prověrky členů KSČ v květnu a jen u jednoho straníka bylo členství zrušeno.

Naše škola už řadu let volala po generální opravě. Protože tato akce si vyžádala hodně práce a starosti nebylo k ní v minulých létech dosti odvahy. Až v loni se pro tuto akci rozhodl MNV definitivně a jeho prvním úkolem bylo zajistit peníze. Když se tento úkol podařil a získala se na ONV dotace 110 000 Kč, následovaly r. 1970 další zajistit potřebné věci materiál a dělníky. Tohoto úkolu se ujal mimo jiné ředitel školy J. S., který má na celém díle největší zásluhu.

Dalo to hodně práce postavit lešení, otlouct starou omítku, vytrhat 15 oken a 15 dveří, dlažbu na chodbě, vše vyměnit za nové, opravit schody a to vše bez přerušení vyučování neboť tyto práce se začaly v květnu, to bylo velké dílo. Není možno zde jednotlivě vyjmenovat všechny kteří se s velkou ochotou zúčastnily na obnově a okrášlení naší nejdůležitější budovy, je nutno jen všem zde

poděkovat. A celé dílo dopadlo dobře. Fasáda, která byla provedena pod vedením zkušeného mistra F. V. je překrásná a celá budova je nyní chloubou naší obce.

Kolem Sázavy a za vodou se změnila krajina k nepoznání. Jak už jsem se v minulém zápise zmínil, byla přes závodí projektována železniční trať k obilním silům. Z jara se započalo a v létě se pokračovalo s hrubou navážkou železničního náspu, na podzim se posypal štěrkem a položily se koleje. Aby tato železniční stavba nebyla ohrožena jarními vodami Sázavy, započalo se s její regulací. Brzy z jara se vykácely všechny stromy na obou březích, vytrhaly se pařezy a částečně se upravily břehy. Přes louku „Na bécké“ se vybagrovalo nové řečiště a tím se tok řeky vyrovnal. V příštím roce se provede konečná úprava.

Nové domy si vystavěli: J. P., zedník zbořil starý dům a na tom samém místě vystavěl novou dvoubytovku, tato stavba je skoro hotová. F. D. vystavěl podobný dům, který je zatím ve hrubé stavbě a čeká na dokončení. J. S., řidič PMV, bytem v Zábřehu si postavil nový dům na kraji vesnice. Stavba je skoro hotová a z jara se do ní nastěhuje. J. S. nadstavil jedno patro na svůj starý dům.

Každý kdo staví si obyčejně rozvrhne stavbu na 3 roky. První rok žádost o povolení stavby, zajištění staveniště, stavebního materiálu, výkop a vyzdívání základů, resp. sklepů. Druhý rok: hrubá stavba včetně střechy, zazdění oken a dveří, schodů a částečná instalace elektriky, vody a topení. Třetí rok dokončení instalace vnitřní omítky, obložení stěn, podlahy, nátěr a malba. Fasáda domu se dělá obyčejně až později. Tyto stavby jsou dosti nákladné a stojí 150 – 200 000 Kčs a záleží mnoho kolik práce si stavebník dokáže sám udělat. Pomocníkovi se platí na hodinu 6 – 8 Kčs, zedník bere 10 – 15 Kčs a instalatéři i přes 20 Kčs. ONV přispívá stavebníkovi na vyrovnání cen stavebního materiálu obnosem 8 000 Kčs na 1 bytovou jednotku. Závody a JZD přispívají svým zaměstnancům na výstavbu obnosem od 20 – 40 tisíc se závazkem, že nerozváže pracovní poměr po dobu 10 let.

Kulturních akcí bylo celá řada. Osvětová beseda, ZDŠ, JZD i dohlížecí výbor Jednoty pořádali v jarních a podzimních měsících 8 autobusových zájezdů do olomouckého divadla. Přednášek bylo šest: Člověk člověku člověkem, Lidé kolem stolu, Kulturní chování a kulturní prostředí, Hon na čarodějnice, s. K. ze Šumperka, Beseda nad kronikou k 25. výročí ČSR, Odboj ČSR doma a v zahraničí za II. svět. války.

Kurs kosmetický pro dívky – Osvětová beseda, kurs studených jídel – Osvětová beseda, Kurs kosmetický pro ženy - výbor žen.

Sokol: konána akce 100 jarních km od května do června, na ukončení: 3 dny stanování v Bludově ZDŠ. Koncem školního roku dva dny táboření v Junáckém tábořišti.

MNV. Slavnostní zasedání k 25 výročí osvobození ČSSR. Zhodnocení činnosti všech MNV v Rájci za 25 let, při této příležitosti byla přečtena stať z kroniky z doby okupace.

Zemřelo 9 osob.

Záznamy z roku 1677. Mému příteli zvolskému kronikáři F. L. děkuji, že mě upozornil na zajímavé zápisy z „Pozemkové knihy Mírovského panství“, které se týkají naší obce a sahají několik staletí nazpět. Kniha je psána německy a švabachem a je t. č. uložena v archivu v Kroměříži. Tyto zápisy jsou věrně opsány a německý text jsme společně přeložili se zvolským občanem p. W. Zápis z roku 1677 nás seznamuje s řadou jmen, která jsou nám dnes už cizí, ale v některých případech dává mlhavou představu starých časů. Druhý zápis z roku 1795 udává už známější jména a seznamuje nás o povinnostech k vrchnosti.

Pozemková a kontrolní kniha panství Mírovského a Svitavského roku 1677 obec Velký Rájec. Selské statky s polem. Wentzel Jarosch, Barton Maňka, Philip Mazal, Urban Neňman, Martin Jarosch, Martin Wagner, Mathes Chrastil, Mathes Schebesta, Georg Fritscher, Václav Hrdina, Jakob Schebesta. Zahradníci s polem: Václav Jarosch, Jakub Planiczka. Zahradníci bez pole: Wontzel Schmiedt, Bartl Mathias, Georg Stryg, Urban Mazal, Staniek Kladeckyj, Ondra Potiesyl, Jakub Stloukal, Adam Dügl, Mikulaš Chrasdecky.

Noví osazenci od r. 1657 bez pole. Jakub Novák přijal od Václava Šebesty r. 1671 staré potvrzení. Krištof Kondler opustil svůj dům r. 1674 z důvodu nemajetnosti.
1679. Dne 6. března 1679 převzala Mariana vdova po Václavu Hrdinovi zeměd. usedlost. Že tuto bude pilně obhospodařovat a plnit všechny vrchnostenské povinnosti, za to ručí její vlastní otec Tomáš Korina z Velkého Jestřebí, Martin Wagner rychtář a Vondra Potiš soused z Velkého Rájce.
Od 21. března 1679 převzal Václav Jaroš po svém otci Václavu Jarošovi zemědělskou usedlost se starými poplatky a povinnostmi že bude dobrý, stálý a pilný hospodář za to ručí Jan Šebesta, Matyáš Šebesta a Martin Wagner rychtář z Velkého Rájce. Též dostav 3 koně, celý vůz, pluh, hák, 3 brány a útulný fukar (na čist. obilí). Též obdržel do vlastních rukou semeno pro letní setbu.
Od 10. listopadu 1679 převzal Martin Jaroš po své matce zeměd. usedlost se starými poplatky a povinnostmi. Přitom přijal 3 koně, 1 vůz, 3 brány, 1 pluh a fukar. Že bude dobrý hospodář zaručuje se za něho rychtář Martin Wagner a Martin Novotný a celá obec.
Podobných záznamů o majetkových převodech bylo v knize zaznamenáno ještě 14. Všechny měly stejné znění a dotýkaly se rodů cizích a dnes už vymřelých proto je zde všechny neuvádím. Zato uvádím zde záznam z roku 1795.

Tento rychtář má za povinnost pivo od vrchnosti k šenku sám si přivésti. Všechny vrchnostenské staré i nové dávky vybírali a panské účtárně odváděti.
Každý z těchto rolníků je povinen bezplatně: Dva sáhy tvrdého a pět sáhu měkkého palivového dřeva přivézti ze vzdálenosti 2 hod. a na skladišti dřeva vyrovnati. Dvě fůry naložené stavebním dřevem, pařezy, rybami neb jiným staveb. materiálem přivésti ze vzdálenosti 2 hod., nebo místo toho 2 bližní fůry každou po 8 centech udělati. Jednadvacet měřic sladového obilí z Prostějova nebo z toho kraje ve svých pytlech přivézti a po dva dny jednoho honce k lovu poslati.
Každý ze zahradníků musí bezplatně: dva dny ryby loviti, příkopy k rybníkům čistiti, ryby nasazovati, led sekati. K lovu jeden den honce poslati.
Též každý usedlík této obce bez rozdílu je povinen tak zvaný bílý groš z každé užitkové krávy odevzdati. Vedle toho jsou všichni rychtářem počínaje včetně zahradníků a každý zvlášť je zavázán pod písmenem H uvedený výkaz farních povinností včas splniti.
Jestli-že vrchnost v předu stanovené práce úplně neb z části nevyčerpá je každý povinen jeden sáh tvrdého nebo měkkého dřeva přivézti – třiceti krejcary, každou fůru s materiálem též třicet krejcarů, každou měřici sladového obilí sedm krejcarů, dále jeden den rybolovu, dělání příkopů – dvanáct krejcarů, zaplatiti pokladně. V případě, že se nekonají hony upouští se úplně od peněžní náhrady za honce.
Poznámka: Každý z držitelů pozemků je povinen na něho připadajícího desátek z žita a ovsa v polovině října každého roku v normální míře a čistého zrna přesně zvolskému faráři odsypati, vejce však v čas velikonoční zcela spolehlivě odvésti. V čas sv. Ogidi 4 kuřata, 12 vajec, 14 krejcarů. Totéž je obec povinna v čas sv. Víta poplatek ze sýra a másla od jedné velké krávy činí jeden bílý groš t. j. 2 Kr. Štolovné činí 40 krejcarů. Správnost tohoto výkazu se potvrzuje, Zvole 20. října 1795, František Karasovský farář zde.

Zde uvádím pár čísel z výroční zprávy o hospodaření našeho JZD.

Náklady na rostlinnou výrobu	571 125 Kčs
Hrubá rostlinná produkce	1 890 409 Kčs
Náklady na živočišnou výrobu	1 237 786 Kčs
Hrubá živočišná produkce	1 760 150 Kčs
Hrubá produkce celkem	3 899 697 Kčs
Na normy bylo vyplaceno	814 585 Kčs
Na prémiích	66 186 Kčs
Norma v III. prac. třídě	20 Kčs
Norem celkem	40 729 Kčs

Fond sociální a kulturní – příděl	20 000 Kčs
Půda zemědělská ha	308
Půda orná ha	223
Záhumenky spol. počet 64, plocha ha	18
Záhumenky individuální 19, plocha ha	10

Počet trvale zaměstnaných mužů 32, žen 35, v rostlinné pracovalo mužů 17, žen 14, v živočišné pracovalo mužů 7, žen 19. Celkem členů 117. Rostlinná výr. vyčerpala norem 8 719, živočišná výroba vyčerpala norem 22 283.

Plodiny	ha	výnos ha	cena reál. Kčs	vlastní náklady
Pšenice	51,5	45,8 q	156 Kčs	64,2 Kčs
Žito	8,2	20 q	148 Kčs	62,6 Kčs
Ječmen	43,8	35,6 q	164 Kčs	34,2 Kčs
Oves	7	28,8 q		33,5 Kčs
Cukrovka	22	412,2 q	25 Kčs	11,4 Kčs
Krmná řepa	3,3	978,4 q		5,7 Kčs
Brambory	15,3	175,5 q	92 Kčs	73,6 Kčs
Řepka	9,5	20,8 q	324 Kčs	134 Kčs

Skot celkem 255 ks, z toho krav 156 ks. Průměrná dojivost na 1 krávu 2 525 l. Vepřů celkem 76, z toho prasnic 12. Selat na jednu prasnici za rok 16 ks, koní 7 ks. Slepice se nechovají. Mléko cena 1 l reál 2,50 Kčs, vl. náklady 2,08 Kčs. Maso hov. cena 1 kg, reál 14,40 Kčs, vl. nákl. 15,13 Kčs. Maso vepř. cena 1 kg, reál 14,27 Kčs, vl. náklady 8,06 Kčs. Zaplacené daně 85 480 Kčs. Čistý zisk 724 728 Kčs. Dotace na fondy 551 318 Kčs.

Počasí. Na nový rok za klidného zimního počasí při teplotě -8^0 C připadla ke starému sněhu slabá vrstva. Do konve ledna byla mírná zima v průměru -3 až -5^0 C a sněhu nebylo mnoho.

V únoru klesla teplota pronikavěji dvakrát a sice 2. na -12^0 C a 17. na -15^0 C, ale letošní únor se vyznačoval sněhem. 23 dny v měsíci trochu sněžilo a kolem 24. byla vrstva sněhu 40 cm. Tato sněhová kalamita pokračovala i v březnu. Zvláště od 2. do 6. kdy sněžilo ve dne i v noci a Praha hlásila za 4 dny 1 m sněhu a od podzimu do 6. března napadlo v Praze 2,50 m sněhu.

Duben. Na pole se vyjelo 11. Teplých dnů přibývá, ale je málo slunce.

Květen. Prvního ještě padá sníh, ale pak už oteplování a vítr a v druhé půli měsíce je již teplo.

Červen. První týden dosti zapršelo, později stouply odpolední teploty na 20 – 22^0 C, ke konci měsíce až 31^0 C.

Červenec. Dobré sluneční počasí při odp. teplotě 26 – 30^0 C i když se mezi tím někdy zamračilo a ochladilo. Zato v srpnu skoro každý druhý den pršelo. Rostou houby. Toto počasí se částečně přeneslo do září, ale v druhé půli měsíce je dobré suché i když chladnější počasí.

Od 28. 9. do 13. 10 jsem byl na Sahaře v Alžíru a Tunisu. U nás byly deště, které později ztížily sklizňové práce. Cukrovkou se skončilo 13. listopadu a pak už jako na podzim déšť, zamračeno a chladno. Prosinec. První sníh napadl 5., druhý 10. potom se ochladilo a věčná prosincová tma.

Různé. Kolem 7. – 9. ledna klesl teploměr až na -12^0 C a se severním větrem přiletěli k nám tři labutě. Usadily se na Sázavě pod „Zátočinou a celkem se nechaly moc rušit z toho se soudilo, že jsou zvyklé na lidi. To byla senzace. Děti, rodiče i ostatní občané nejen z Rájce, ale ze Zvole, Ráječka i Leštiny chtěli vidět labutě a každý jim přinesl kousek chleba neb rohlík. Když přiletěly měly peří zamaštěné skoro špinavé, ale později když se vykoupaly byly pěkně bílé. Nejprve za každého počasí chodili lidé k vodě, později byly návštěvy stále řídčí a kdo přišel k vodě 14. března viděl, že chybí dvě labutě a 25. se ztratila poslední. Nikdo neví kam.

Rok 1971. Poněvadž dosavadní kronikář F. Ž. nechtěl v kronice pokračovat, byla jsem já E. P. MNV požádána abych tuto práci vykonávala. Narodila jsem se v Teodorově r. 1909. Rodiče Vilém a Marie K. Otec padl v první světové válce v Rumunsku. Do obecné školy jsem chodila v Rájci a do

čtyřměšťanské školy v Zábřehu. Vyučila jsem se šití a v Olomouci kuchařskou školu. Vaření a pečení byl můj životní koníček, ku dnešnímu dni jsem připravovala na 667 svatbách. V 23 letech jsem se provdala za J. P. Měli jsme tři děti Jana, Marii a Ludmilu. V roce 1950 jsme se přestěhovali do Rájce, poněvadž jsem po rodičích zdědila domek č. 118. V r. 1967 jsme domek přestavěli na dvoupodlažní. Tímto jsem v krátkosti popsala můj životopis. Co se týče psaní kroniky, jsem si toho vědoma jaký úkol jsem si na sebe vzala. Slibuji, že se vynasnažím, abych správně a podle pravdy do této pamětní knihy vše zapsala.

Politický život ovlivňovala důležitá usnesení UV KSČ a XIV. sjezd KSČ. Sjezd byl v Praze v květnu ve sjezdovém paláci Parku Julia Fučíka. Sjezdu se zúčastnilo mnoho hostů ze social. států. Zahajovací řeč měl pan president Svoboda. Správu o činnosti strany a vývoji společnosti od XIII. sjezdu a o dalších úkolech měl první tajemník soud. Husák. Sjezdu se zúčastnilo více než 1 200 deleg., dále delegáti s hlasem poradním a hosté z celé naší republiky, mezi nimi i zakladatelé KSČ. XIV. Sjezd KSČ se schází v roce slavného padesátého výročí KSČ a v období, kdy strana a celá společnost překonala krizová léta a soustředila síly k dalšímu rozvoji socialismu.

O XIV. sjezdu se rozhodlo, že budou v ČSSR nové volby do všech vrcholných zákonodárných sborů, do národních výborů všech stupňů na celém území naší československé vlasti. XIV. sjezd přisoudil velká významná konání všeobecných voleb do zastupitelských sborů, které mají přispět k vytvoření dalších předpokladů pro klidnou a tvořivou práci pro uskutečňování politické linie výstavby social. společnosti. Poprvé byli voleni přímou volbou poslanci Sněmovny lidu i Sněmovny národů federálního shromáždění i poslanci České národní rady. Tím se naplňuje ústavní princip jednoty politického systému v obou národních republikách a zabezpečují se politická práva občanů a záruky jejich uskutečňování v podmínkách československé federace. Volební programy realizují úsilí KSČ o další politický, ekonomický, sociální a kulturní rozvoj naší společnosti. Tím byl zajištěn i správný výběr kandidátů za poslance tak, aby třídní a národnostní složení budoucích poslanců odpovídalo naší společnosti. Byla též větší pozornost věnována ženám v zastoupení poslanců a mladých lidí ve všech oborech. Nové funkční období všech zastupitelských sborů, jehož délka byla prodloužena na dobu 5 let, umožní lépe národ. výborům splnit úkoly vytýčené XIV. sjezdu KSČ. Dobrý průběh voleb byl nad očekávání celostátně. V naší obci už v pátek 25. XI. většina občanů volila a zbývající část v sobotu 26. XI. Volby skončily vítězstvím kandidátů Národní fronty. Náš lid dal svou důvěru svým zvoleným kandidátům – zástupcům. Se stejnou aktivitou s níž se připravovaly volby a zúčastnily se volebních aktů, nastupuje se do všedních dnů, jež budou naplněny prací pro zdar našeho společenského díla, pro další úspěchy socialistického budování v naší vlasti.

Správa obce. V naší vesnici před volbami bylo v kulturní místnosti agitační středisko. Místnost byla velmi pěkně vyzdobená. Různé fotografie z naší vesnice, které jsou přiložené v kronice. Na plakátech fotografie navržených volebních kandidátů. Za náš okres je navržený Ing. P. ze Zvole. Za kraj Š. ze Zábřehu a H. ze Zábřehu do České národní rady.

V naší obci v Rájci byli zvoleni tito poslanci do místního Národního výboru NF:

V. H. za tělovýchovnou jednotu Sokol – komise veřejného pořádku

D. K. za JZD – pokladní MNV

A. N. za Svaz žen – předseda sociální komise

V. P. za Lidovou stranu – komise školská a kulturní

V. E. za bezpartijní – čes. svaz požární bezpečnosti

J. H. za KSČ – čes. svaz požární bezpečnosti

I. K. za KSČ – místopředseda MNV

V. L. za KSČ – předseda komise veřej. pořádku

F. P. za KSČ – finanční komise a staveb

J. S. za KSČ – kulturní komise

J. S. za KSČ – tajemník

Z. Š. za bezpartijní – předseda MNV

J. Š. za KSČ – člen školní komise

Ustavující komise MNV v Rájci byla 17. 12. 1971. V minulém volebním období od r. 1964 – 1971 za tu dobu bylo vyřešeno mnoho nedostatků, stěžující život občanů v naší obci. Byla zabezpečena řada potřebných služeb občanům. Ovšem tyto snahy nestačily odstranit vše a dosáhnout takových výsledků, které by vedly ke všeobecné spokojenosti. Celková práce byla hodnocena kladně. Budiž jim vzdán dík za všechnu obětavou práci kterou odstupující MNV vykonal pro všechny občany a pro zlepšení naší obce.

Úprava a vzhled obce. Začátkem února r. 1971 začalo se výstavbou nové silnice přes Rájec („Nová dědina“). Stavbu provedla okresní správa silnic. Buldozerem vybrali do hloubky 1,5 m zeminy a odvezli k Sázavě. Ve středu silnice je kanál ve hloubce 2,5 m. Kanál začíná od MNV až po H. K. o průměru 40 cm, od K. až po kapli je roura 60 cm. Od kaple přes N. průjezd roura o průměru 1 m. Odtud se svádí voda příkopem do Sázavy. Po obou stranách chodníku jsou 30 cm roury kam se svádí okapová voda. Chodníky jsou vydlážděné cementovými dlaždicemi a u domu po obou stranách byl zaset trávník parkovou trávou. Tím získala naše obec pěkný vzhled. Práce byla skončena 10. června 1971. Autobusy měly dovoleny jezdit od 1. června. Jiný provoz byl povolen později. V naší obci byl letos opravdu stavební ruch. Nové stavby dvoupodlažní postavili ve hrubé stavbě tito občané: S. a J. F., D. a V. K., M. a J. K., B. a J. J., J. a K. Ž., F. P. začal stavbu na horním konci na místě které dříve patřilo Zapletalům. Letos udělal výkop a postavil sklepy a garáž. Také J. S. si uvnitř domu rozšířil obytné místnosti ze sýpky. T. B. si dostavěl dům s pěknou fasádou. Rovněž H. a J. F. přispěli ke zkrášlení naší obce pěknou fasádou. Místní JZD postavilo železobetonovou kůlnu na slámu. Sbor požární ochrany letos velmi obětavě pracovali u sv. Antoníčka. Vystavěli základy na takový srub, který jim bude sloužit při slavnostech, aby tam mohli prodávat občerstvení. Také elektrické vedení k lesu je také jejich záslužná práce. Velký podíl má J. P. ml.

Rozvoj bytového fondu: MNV v Rájci vlastní jeden dům. Při výstavbě rodinných domů MNV v Rájci stavebníkům nabídnutím stavebního místa MNV vede občany, aby opravovali okolí svých domků. Během několika let opravilo se v naší obci 45 rodinných domků, je celkem 25 novostaveb a 11 rozestavěných bytových jednotek. Na žádost MNV byl vyčištěn potok na horním konci naší vesnice. Vysazené růže na horním konci byly následkem opravy silnice velmi poškozeny. V roce 1972 se růže zasadí nové. Růže zastřihuje J. J. a okopávání má na starosti Svaz žen, jehož předsedkyní je obětavá V. H. Ženy se rády zapojí v každé práci, kde je potřeba. ČSS žen má 26 členek.

Požárníci měli po dlouhých letech požárnický ples 23. ledna 1971. 12. června letní karneval a 13. června pouť u sv. Antoníčka. I když počasí nepřálo bylo tam mnoho lidí. Velké procesí šlo s hudbou od sv. Trojice. Od nepaměti byla kaplička se sv. Antoníčkem pověšena na staré bříze. Bříza je velmi zchátralá a středem je kmen prasklý. Na náklad požárníků byla boží muka postavena nová, kterou zhotovil J. M. Jménem občanů buď jim vzdán dík, neboť je to nejkrásnější kout naší vesnice. 27. 7. 1971 měli karneval pod lesem, 9. 10 1971 měli hodovou zábavu, to byla poslední kulturní akce kterou pořádali požárníci.

Turistický kroužek pořádal 9 jarních celodenních vycházek. Poznávali při tom okolí a krásu přírody. Kroužek je pod vedením Sokola. Vedoucí kroužku je J. R. a V. H., obě ženy jsou ve Svazu žen. V oddíle je 15 dětí. Také místní JZD se podílí na místní kultuře, pořádá zájezdy do divadel. Letos byl i jeden zájezd do ciziny. Byli 4 dny v Maďarsku. Prohlédli Budapešť, je to velmi pěkné a zvlášť čisté město. Pak byli na Balatonu a to počasí právě moc nepřálo na koupání, bylo zima. Druhý zájezd byl na Jižní Moravu do Hodonína a Lednice. Třetí byl 1. prosince na výstavu do Prahy, výstava Kosmos míru věda lidstvu. Dny sovětské vědy a techniky v ČSSR která byla otevřena od 16. XI. do 23. XII. 1971. Viděli jsme jak vypadají družice, které byly vysílány do vesmíru. Kosmické lodě a mnoho jiných zajímavých přístrojů. Kabinu ve které seděl první kosmonaut Jurij Alexejevič Gagarin

byl první, který přestoupil práh vesmíru. Je to obdivuhodné co všechno lidský mozek dokáže. Aby se člověk kulturně vzdělával je zapotřebí, aby se seznamoval co se kolem nás děje je zapotřebí číst noviny. V naší obci odebírají tyto noviny. Rudé právo 12 občanů, Zemědělské noviny 25, Lidové noviny 7, Nová svoboda 12, Vlasta 16, Požární ochrana 3, Práce 2, Sport 3, Mladá fronta 12, Svobodné slovo 3, Katolické noviny. Zájezdy na divadelní představení pořádá školská kulturní komise při MNV s dohlížecím výborem jednoty v Rájci. Byli na dvou zájezdech a na divadle v Olomouci Strýčkův sen.

Osvětová beseda v Rájci. Předsedkyně školské a kulturní komise V. P. Předseda osvětové besedy řídící učitel J. S.. Kronikář E. P. Knihovník – A. Š., členové komise – J. M., F. S.

K 1. 1. byl vypracovaný celoroční plán kulturně vzdělávacích akcí všech složek. Po schválení radou MNV odeslány na okresní národní výbor.

Přednášky. V zimních měsících přednášky pro dospívající mládež a o společenské chování byly 3., návštěvnost každé přednášky 22. Přednáška o Africe a doplněna filmem, přednášel F. Ž. z Rájce, který tam byl. Návštěva 75 lidí. Kurs šití v lednu a únoru pro dospívající dívky pořádal svaz žen, na besedě účast 10 děvčat. Říjen, listopad, prosinec – kurs nácviku společenských tanců. Absolvovalo 32 mladých. Kurs vedl taneční mistr F. ze Zábřehu. Divadelní zájezdy do Olomouce 2. Dospívající mládež 50 účastníků.

Koncerty a estrády. K mezinárodnímu dni žen žáci Lidové školy umění v Šumperku s ředitelem a hudebním skladatelem na Sev. Moravě A. R. z Rudy. Dětská dechovka s akordem soubor. Tento soubor dokázal, když je láska k hudbě, že i v raném věku dovedli velmi pěkně zahrát. Sál byl přeplněn počtu asi 250 návštěvníků. Všem se to velice líbilo. Naše p. učitelka L. měla nacvičeny s dětmi básně maminkám. O to se přičinil ř. uč. J. S., aby oslava svátku MNSŽ vyzněla tak opravdu srdečně a krásně. Předseda MNV L. Š. pronesl několik slov s přáním naším ženám. Po ukončení přednášky a slavnosti byli žáci ze Šumperka pohoštěni v kulturní místnosti. Pohoštění připravily naše ženy ČSSŽ.

K 50. výročí KSČ – koncert dětské dechovky Lidové školy umění v Mohelnici, účast byla 60 účastníků. Estráda k volbám – Soubor Kristal ze Šumperka účast 100 občanů.

Filmy: Promítáno od února 1971 do konce května 1971 10 filmů představení pro školní mládež. 10 filmů pro dospělé. Průměrná účast na představení 60 osob. Příjem filmového představení – 3 662 Kč, vydání 2 445 Kč.

Inventář Osvětové besedy za r. 1971. K 1. 1. 1971 byla zavedena úřední inventární kniha. Skutečná hodnota inventáře OB v Rájci k 30. 11. – 25 113,20 Kčs. K 1. 1. 1971 byl zakoupen nový promítací přístroj „Meoclub“ za 15 900 Kčs z dotace okresního národního výboru. K 30. 10. 1971 bylo zakoupeno 20 kusů nových židlí do kulturní místnosti za 2 300 Kčs. Osvětová beseda se podílela a zajišťovala všechny oslavy význačných a památných událostech v naší obci.

Místní národní výbor s osvětovou besedou zajistili, že byl dostavěn pomník obětem z první světové války. Podnět k postavení památníku dal MNV s Osvětovou besedou. Provizorní pomník postavili Z. Š., V. P., H. F., F. S. a J. M. Pomník byl dostavěn v říjnu 1971. Schránku na uložení pamětního zápisu z kroniky zhotovil údržbář s mléč. výroby Š. ze Zábřehu, který byl uložen za pamětní deskou. Kamennou část pomníku zhotovili kameníci ze Zábřehu: L. B., J. G. Na příští rok bude schodiště obloženo terasou. Za práci bylo kameníkům zaplaceno 2 000 Kčs. Což zaplatí MNV z vlastních prostředků. Při výstavbě pomníků pracovali: V. B., P. ml., J. H., J. N., M., V. P., F. S., L. Š., J. G., J. P., K. Ž. st., J. S., E. P., Vl. F., J. L. ml., F. H.

Všem kteří se podíleli na jakékoliv práci při stavění pomníku padlým vojínům buď vzdán dík. Neboť tím se uchovala památka na první oběti za osvobození naší drahé vlasti, která byla 300 let porobena.

Knihovna. Knihovníka vykonává A. Š. Půjčuje pravidelně každou neděli dopoledne. V tomto roce se od dubna do konce měsíce října pro nemoc knihovníka nepůjčovalo. Pro zlepšení prostředí

půjčování, zajištěný úklid a vytápění knihovny školnicí zdejší školy. Schváleno komisí Osvětové besedy. Osvětová beseda uskutečňuje s dohlížecím výborem Jednoty vlastivědné zájezdy po naší vlasti.

Cyrilometodějský kříž od cesty za vesnici směrem k Zábřehu, byl se země vydělán a umístěn na horním konci poblíže zvonice. Rozdrobené a ulomené části kříže byly opraveny kameníkem H. za opravu bylo vyplaceno 100 Kčs. Přemístěn byl J. P. a L. B. st.

Školní rok 1970–71. Školní rok slavnostně zahájený 1. září za přítomnosti maminek prvňáčků, předsedkyně školní komise V. P. Za ZO-KSČ přítomný s. N., předseda MNV Z. Š.

Oslavy: Vánoční besídka s nabídkou společně se podílelo Svaz rodičů a přátel školy a dohlížecí výbor spotřebního družstva Jednoty.

Učitelský sbor: v I. třídě 1. -2. roč. vyučoval s. řed. J. S.

V I. roč. 10 žáků, 5 chlapců a 5 dívek

V II. roč. 8 žáků – 7 chlapců a 1 dívka

Ve druhé třídě vyučovala J. L.

3. roč. 8 žáků – 1 dívka a 7 chlapců

4. roč. 6 žáků – 5 dívek a 1 chlapec

5. roč. 8 žáků – 4 dívky a 4 chlapci

V první třídě celkem 18 žáků a ve druhé 22 žáků. Zdravotní stav žáků v r. 1970-71 byl dobrý. Provedena lékařská prohlídka všech žáků školním lékařem. Materiální vybavení za 5 a půl roku bylo pořízeno inventáře za 40 tisíc Kčs. Hodnota inventáře k 30. 11. 1971 činí 107 000 Kčs.

Oprava školy. Od 2. května 1971 do konce června byla provedena fasáda školy ze dvora, vyměněny 3 okna ze dvora. Vydatná pomoc byla ze strany důchodců. Všechny zednické práce v tomto roce uskutečnil K. B. a pomáhal i M. F. Největší podíl a nejvíce brigádnických hodin odpracovali důchodci. V. J., F. H., J. P., J. P., A. B., J. V., J. P. s brigádníky a materiál sháněl a momentálně pomáhal ředitel školy J. S. Od počátku srpna 1971 byla prováděna instalace topení ústředního. Prováděl odborné práce J. B., L. B. a Z. Ž. Do konce srpna byly vnitřní práce provedeny. Nastříkání všech radiátorů provedl J. P. ml. a ředitel školy J. S. Při provádění fasády stěny školy veškeré lešení postavili tesaři F. H. a V. H. Při Žákové straně při rozdělávání lešení provedli odborné práce F. H. a V. H. Velmi aktivní pomoc byla ze strany předsedy MNV Z. Š., který se velmi přičinil, aby naše škola byla krásná a moderní. Práce byly zbrzděny nedodáním cihel. V říjnu byl postavený 13 m vysoký komín a kotelna. Bylo odpracováno v r. 1971 při zvelebovacích pracích 2 900 brigádnických hodin. Dík patří všem kdo pomáhali a umožnili dokončit započaté dílo. Zvlášť buď vzdán dík místnímu národnímu výboru, který aktuálně pomáhal, aby naše škola byla opravdu moderní a krásná a praktická. Největší však dík buď vzdán našemu obětavému a podnikavému s. řediteli naší školy J. S., který tomu dal podnět aby naše škola byla opravena. Není pamětníka, kdy naše škola byla opravena naposledy.

Školní stravování. Ve školní jídelně stravovalo se 18 žáků. Písemnou agendu a hlavní dozor v jídelně soud. učitelka J. L. V jídelně se stravují všechny děti ze školky. Hodnotná jídla připravovala paní K. J.

Tělesná výchova: Zlepšené podmínky zakoupení značného množství pomůcek pro tělesnou výchovu. Koncem měsíce června 2 dny stanování junácké tábořiště. Žáci naší školy zúčastnili se soutěže mezi školami tělocvičné výchovy. 2 žáci se umístili na druhém místě. 10 žáků zapojeno v turistickém kroužku v těl. jednotě Sokol. Od května t. r. došlo k obnovení pionýrské organisace. Funkci vedoucí vykonávala s. učitelka L. V současné době je vykonávají stud. A. M. a L. N.

SRPŠ – Svaz rodičů a přátel školy. Předsedkyně Z. H., míst. předsedkyně p. E., jednatel J. P., pokladník K. M., členi V. F., M. S., F. S. Konány byly 4 schůzky. Pomoc při vánoční nadílce. Uskutečněny 2 přednášky.

Divadla pro žáky. 14. 11. – Olomouc Sněhová královna, 9. 12. – Zábřeh Písnička pro princeznu, 15. 12. – Zábřeh Jak se Honza stal králem. Pro žáky bylo promítnuto 6 filmů. Do konce roku provedeno dokončení instalace ústředního topení a zahájeno topení.

Komise v naší obci. V ustavující schůzi MNV v Rájci zvolení byli tito členové do místních komisí a do rady MNV na období od r. 1971–1975.

Předseda MNV Z. Š., místopředseda I. K., tajemník J. S., člen rady F. P., N. A. Komise ochrany veřejného pořádku: předseda V. V. (nadlesní), členi H. V., V. E., J. L., J. V. Komise finanční, stavební, plánovací: předseda F. P., pokladní D. K. Členové: J. H., J. N., A. M., J. S. Komise školní a kulturní, sociální, zdravotní a bytová: předseda J. S., říd uč. V Rájci. Členi A. Š., V. P., F. S., E. P., J. Š.

Nastupující MNV čeká mnoho obětavé práce, aby se uskutečnil plán práce páté pětiletky. Minulý výbor dostal z krajského národního výboru 130 000 Kčs a do prosince r. 1971 bylo vyčerpáno 80 000 Kčs.

Komunikační poměry. Dosavadní autobusové spojení na Mohelnici tak Zábřeh – Šumperk je velmi výhodné. Neboť autobusy projíždějí a staví v naší obci téměř každé půl hodiny. Máme dvě zastávky jedna u Jányšových směr Zábřeh a druhá u Ptáčkových směr Mohelnice. V roce 1972 je naplánována autobusová čekárna.

Sociální a zdravotní stav. Životní úroveň je stále dobrá. Práce je dostatek, takže má každý možnost si peníze vydělat. V naší obci má 19 občanů osobní auto. Zdravotní stav byl celkem dobrý. Několik občanů prodělalo chřipku „Hongog 2“. Celkem bez následků. Odvedenci a pro vojenskou službu uznáni schopnými J. B., J. Š., J. V.. Službu nastoupili 1. října 1971.

Narodili se v naší obci: 3 kluci a 4 děvčata. Během roku byly uzavřeny 4 sňatky:

Poměry lidopisné. Zemřeli vesměs staří lidé v počtu 9.

Počasí během roku. V lednu byla celkem mírná zima. Celkem bez sněhu, v únoru bylo hodně sněhu. Zase koncem února se oteplilo, sníh roztál. Zato v březnu bylo chladno a na první jarní den padal sníh. V dubnu bylo zima někdy 4^0 C pod nulou. To uškodilo třešním, které byly v rozkvětu. Květen byl bez deště. Na konci měsíce května začaly bouřky, které byly do konce měsíce a celý červen téměř každý den až do 10 července. Seno se téměř velmi špatně sušilo. Deště a bouřky nadělaly mnoho škod v naší republice, zvláště na Slovensku byly milionové škody. Červenec byl velmi pěkný. Žně začaly začátkem srpna. Sklízelo se všechno obilí kombajnem. Vše se za sucha sklidilo. Podzim byl také velmi krásný bez deště. Na osivo by bylo dobré trochu deště ale sprchlo pouze 1 den v říjnu. Zato 24. listopadu napadl sníh. Poněvadž podzim byl bez deště, bylo ve studnách málo vody. Vánoce byly bez sněhu.

Hospodářské poměry JZD. Dne 20. XII. v 7 hodin večer byla členská schůze JZD v Rájci. Schůzi zahájil předseda družstva J. K., který přečetl směrnice přijaté XIV. sjezdu KSČ k pětiletému plánu rozvoje národního hospodářství na r. 1971–1975. Tato schůze byla svolána, aby členové rozhodli zda chtějí vstoupit do většího celku hospodaření. To ve Zvoli, v Rájci, Lukavici a v Libivé. Návrh na sloučení dal V. Ž. Přítomní členové jednohlasně odhlasovali, že si přejí být ve větším celku. Poněvadž podle zákona právo hlasovací nebyla nadpoloviční většina. Proto K. a několik členů navštívili členy JZD, kteří ve schůzi nebyli, aby se vyjádřili. Všichni se rozhodli pro sloučení. Jedním z hlavních cílů trvalé spokojenosti pracujících je zajištění narůstající spotřeby potravin v příslušném množství a kvalitě z vlastní zemědělské výroby. Proto je také cílem zemědělské politiky využívání v rozvoji výrobních sil tak, aby zemědělská velkovýroba byla schopna dokonaleji a trvale uspokojovat rostoucí potřeby obyvatelstva. Do návrhové komise byli zvoleni K. Ž., V. D. a A. F. Požádala jsem ekonomku J. N., aby mě pro záznam v kronice vypsala jak se v roce 1971 hospodařilo a jaký je celkový výnos. Pro nedostatek času mě to nevypsala.

Rok 1972. Každý rok přináší celou řadu významných výročí jak politických tak kulturních a vědeckých. Platí to i v roce letošním. Tato významná data jsou přehlídkou mimořádných událostí, jsou to milníky kolikrát na rušné cestě, po níž se neustálém času ubírá celé lidstvo a v tomto

širokém společenství i národy naší vlasti. Je to podstatě člověk jeho dílo co tvoří základní článek tohoto vývojového procesu. Je to každým bilance vykonané práce, bez ohledu na vlastní obětí. Jde jen o to, aby nové dílo bylo lepší, by v zájmu skutečného pokroku rodila se z jedné už dosažené etapy kvalita nová vyšší. A to jak dobře víme, záleží především a je v rukou lidí, závisí od jejích dobré vůle rozhodnosti, dovednosti a hlavně jejich poctivě provedené práce. S tímto vědomím se vstoupilo do nového roku. Mezi významné dny v letošním roce byly oslavy 55. výročí Velké říjnové socialistické revoluce SSSR a 50. výročí vzniku Svazu sovětských socialistických republik. Během celého roku veřejnost byla seznamována tiskem, rozhlasem a televizí o významu této události, jak pro Sovětský svaz, tak i pro naši republiku. Celostátní oslavy byly v listopadu. V naší obci bylo také vzpomenuto výročí Velké říjnové revoluce v kulturní místnosti. Pořadatelé byli MNV, Osvětová beseda a škola. Předseda MNV a ředitel školy přednesli několik vzpomínek z minulosti sovětského lidu. Kdy sovětský člověk musel přinést velké oběti za vítězství socialismu. Žáci místní školy zazpívali několik písní a přednesli básně. Žák MŠ M. P. zahrál na akordeon, 6 pionýrů skládalo slib a jedna pionýrka. Velkou říjnovou revoluci začala nová epocha lidstva. V níž se naplňují pradávné tužby lidstva po nové spravedlivější společnosti, kde nejsou žádné třídní přehrady a výsady. Kde každý jedinec má stejnou příležitost pro rozvoj svých schopností. Socialist. revoluce vytváří předpoklady pro mohutný rozmach vědy, techniky, jež pomáhá člověku zbavit se úmorné dřiny.

MNV. Místní NV zůstává v tom složení jak byl zvolen v r. 1971. Předsedou MNV Z. Š. – dělník, místopředseda H. K. – dělník důchodce, tajemník J. S. – JZD, člen rady F. P. – mistr, členka rady A. N. – učitelka. Komise ochrany veřejného pořádku: předseda V. L., členi: H. V. – dělnice, V. E. – mistr zahradnické školy, J. L. – dělník, J. V. – důchodce. Komise finanční, stavební, plánovací: předseda F. P., pokladní D. K. – úřednice JZD. Členové J. H. – dělník, J. N. – děl. Mistr, A. M. – dělník, J. S. – dělník. Komise školní a kulturní, sociální, zdravotní a bytová: předseda: J. S.– ředitel školy. Členi: J. Š. – elektrikář, V. P. – dělnice, F. S.- dělník, E. P. – důchodkyně. V MNV je 9 mužů a 4 ženy.

Plán práce MNV v Rájci. Jako plán na dobu volebního období do plánu páté pětiletky, který vyplívá z volebního programu:

1. Výstavba chodníku na dolním konci vesnice.

2. Budování koupaliště u Antoníčka.

Místní národní výbor splnil a překonal všechny závazky a práce, které si dal do volebního programu na r. 1972. Do kuchyně ve které se stravují děti ze školky, místní základní devítileté školy a několik starých důchodců, zakoupil bojler na ohřívání vody, zakoupili velký sporák, postavili komín, poněvadž ten starý byl nevyhovující. V kuchyni jsou také el. kamna a lednička. Krátce je moderně vybavena. Obědy pro žáky se podávají v kulturní místnosti za dozoru řed. školy a s. učitelky J. L. Děti ve školce mají celodenní stravování.

Zaměstnanci MNV: Z. Š., J. S., D. K., V. Š. Úřední hodiny jednou týdně ve středu večer. Činnost MNV se řídí volebním programem na léta 1971 – 1975. Usnesení MNV vyplívá z volebního programu schváleného místními občany, které se plní téměř všechny. Veškeré body tohoto usnesení jsou kontrolovány. Činnost komisí MNV řídí se svým určeným programem a je kontrolována plenárním zasedáním MNV. Výbor žen pracuje velmi aktivně a své závazky vůdčí MNV na zkrášlení obce plní svědomitě. Veřejné schůze a besedy s občany se provádějí dle plánu práce MNV. Veškerá práce poslanců je dobrá. Určené úkoly z práce MNV a žádostí občanů přednášejí do rad a pléna MNV. Co se týče slavnostní schůze k těm se přistupuje zodpovědně a jsou vždy řádně připraveny předem se školou a kulturní komisí. Plán hospodářského a kulturně politického rozvoje v příslušném roce 1971 – 1975 je následující. V roce 1972 dokončení práce na generální opravě školy. Ve škole bylo zavedeno ústřední topení. Postavena zděná kůlna na dřevo a uhlí. Postavena místnost, kde jsou umístěna kamna pro ústřední topení. Komín zvlášť jen pro ústřední topení. Vše bylo zomítáno jak uvnitř, také i zvenku pěknou škrabanou fasádou. Od hlavních dveří, které vedou do dvora byl vydlážděn chodník, který vede ke kůlni na dřevo. Dokončena oprava plotu v zahradě

z Jányšové strany, vyměněna brána v plotu ze dvora do zahrady, brána železná. Chodba v přízemí i nahoře byla vydlážděna cement. dlaždicemi, které mají velmi pěkný vzhled. Opraveny schody které vedou do tříd. V obou třídách jsou parkety, nové židle a stolky. Zbudovány byly regály v kabinetě, zavedena elektrická přípojka v kabinetě a v prvním poschodí a na záchodech. Vše bylo vymalováno, třídy a chodby. Škola je velmi krásná a moderně vybavena, patří mezi ty nejpěknější. Za to musí být občané vděčni MNV jehož předsedou je Z. Š., který všemožně se snažil, aby naše škola vypadala moderně a krásně, tak jakou ji dnes máme. Rovněž naše obec nikdy nezapomene na velkou a obětavou práci s. řed. školy J. S., který nejen se staral, ale i manuálně pracoval a vůbec on to byl který k této opravě dal návrh. Tyto práce uskutečňovali většinou důchodci. Buď všem vzdán dík za práci co pro obec udělali. Dále byla opravena budova MNV ze zadní strany zamítána. Byly postaveny dvě čekárny autobusové. Jedna u J. pro cestující směr Zábřeh. Uvnitř jsou tři lavičky. Druhá je u B. pro cestující směr Mohelnice. Ta je menší a je tam jedna lavečka. Obě čekárny jsou zhotoveny ze železných trubek, boky a střecha z umělé hmoty žluté barvy. Tyto čekárny jsou ofotografovány a přiloženy v albumu obecní kroniky. Na horním konci byl opraven potok. Byly vyměněny roury o prům. 1,50 m. Tyto akce byly zařazeny do volebního programu. Navíc se provedla generální oprava rozhlasu, která v minulých letech byly nevyhovující. Rozhlas takový nevyhovoval řádnému poslechu všech občanů a proto byl instalován přímo v obci. Byly postavené sloupy a rozšířené nebo-li prodloužení rozhlasových reproduktorů, takže tento nový rozhlas pro naše občany po všech stránkách vyhovuje. Dále v r. 1972 se pokračovalo ve výstavbě „Požární klubovny“ u sv. Antoníčka pod lesem, která bude sloužit ke kulturní činnosti naší obce. Tato výstavba si vyžádala mnoho brigádnických hodin a obětavosti členů požární ochrany. Tato stavba bude dokončena v r. 1973. Její hodnota bude činit zhruba čtyři sta tisíc korun.

Úprava a vzhled obce a přehled práce v obci. O celkový vzhled obce se stará MNV. Koncem dubna a začátkem května byla provedena asfaltová silnice na horním konci vesnice a to po levé straně směrem k rybníku. Rovněž cesta na dolním konci je také vyasfaltovaná, která je teď velmi rušná aut. vozidly. Jezdí tam nejvíce nákladní auta z obalovny. Obalovna byla postavena na výměře z hektaru na rájeckém katastru v r. 1970. Toto prý nevyhovovalo, tak postavili druhou v r. 1972 a pracují teď v obou. Ta druhá byla dodána z východního Německa, je modernější a po spalování nepadá tak mnoho popílku, který je velmi škodlivý jak na sousední luka také je i zdraví velmi škodlivý. Krásného vzhledu dosáhla naše obec nová rekonstrukce státní silnice směr Zábřeh – Mohelnice. Po stranách jsou chodníky, které jsou pro tak velkou frekvenci velmi důležité pro bezpečnost chodcům. Je provedena nová elektrifikace po celé vesnici. Také v obci máme veřejnou telefonní stanici, kterou občané využívají po všech směrech. V kanceláři MNV je místní rozhlas. O úpravu návsi a parčíku se stará organizace ČS Svaz žen. Máme pěkné prostranné hřiště a nově zbudovanou šatnu. Toto kulturní zařízení má pod svoji zprávou tělocvičná jednota Sokol.

Komunikace. Co se týče autobusových spojů jsou dostačující a plně vyhovuje požadavků naších občanů. V naší obci je celkem 30 občanů kteří vlastní osobní auto. Dále je 18 motocyklů a 17 mopedů.

Výstavba rod. domků. V letošním roce dostavěli svůj rodinný domek tito občané: J. a S. F., B. a J. John, J. P., J. K., V. a D. K., J. a K. Ž., A. a K. R., A. a M. H., také manželé J. si opravili vnitřek obytného stavení. Téměř všichni si zavedli ústřední topení. V naší obci má mnoho občanů zavedeno ústřední topení. Musíme přiznat, že co se týče bydlení na vesnice vyrovná se městu. Někteří se do novostaveb nastěhovali, ovšem z venčí ještě nejsou zomítány. Započali novostavbu manželé S. a D. V letošním roce také dostavěli svůj domek manželé P.. M. a J. N. přestavěli svůj domek a zkrášlili pěknou fasádou. Celkem můžeme říci, že ke dnešnímu dni 31. 12. 1972 bylo přestaveno a opraveno celkem 55 rodinných domků a postaveno 17 novostaveb.

Zásobování. Na zásobování v naší obci si v současné době nemůžeme stěžovat. Jeho prodavači v naší samoobsluze jsou manželé J. Taktéž se rozumí zásobování elektřinou, uhlím, dřívím a plynem není nedostatků.

Různé akce. Sběr surovin provádí s dohodou žáci základ. devítileté školy. Před 1. májem byla MNV svolána brigáda N. fronty. Zúčastnilo se 82 občanů. Z toho 32 mladých a mládež místní školy. Pracovalo se na úklidu vesnice v parčíku u pomníku padlých. Byl vyčištěn potok. Natřelo se zábradlí u chodníku. Zhotovena vývěsní skříňka. Bylo provedeno kus potřebné práce našimi občany. MNV nejen, že splnil volební program v roce 1972, ale i překročil. Je třeba si připomenout, že je to svědomitá práce všech občanů. Bez jejich pomoci by nebylo možné splnit tak náročné úkoly volebního programu. Plnění úkolů, které jsou naplánovány jsou opravdu pro naši obec velké a všechny se úspěšně zvládly. Všechny odborné práce kterých bylo třeba se udělaly našimi občany brigádnicky. Velkou zásluhu na veškerém podnikání má MNV.

Kultura v naší obci. Osvětová beseda v Rájci – složení komise: předseda J. S., kronikář E. P., knihovník A. Š., členové V. P., F. S., J. Š.

Komise konala v roce 1972 3 schůze. Projednány a hodnoceny kulturní a vzdělávací akce, příprava plánu kult. vzdělávacích akcí na r. 1973 pro mládež.

Přednášky:

1. O lidech kolem stolu. V lednu návštěva 21 občanů.
2. Výchova dětí s poruchami v chování a ochrana děti před škodlivými vlivy, boj proti kriminalitě. Přednášeli inspk. ze Zábřehu, učitel ze Šumperka. Návštěva 35.
3. Zdravotní přednáška „Infarkt“, přednášel primář ze zábřežské nemocnice.
4. Přednáška lékařská o první pomoci, pro dospívající mládež. Přednášel Dr. P., účast 22.
5. Přednáška: Péče o zvěř (pro myslivce). Přednášel Ing. z lesního závodu ze Zábřehu, účast 20.

Beseda „Expedice Sakura“ doplněná diafilmem. Pod tímto názvem se vydali na cestu 4 mladí Čechoslováci napříč Asií do Japonska na světovou výstavu „Expo“ do Osaky. V besedě nám přiblížili zážitky z této neobvyklé cesty autostopem, dva z účastníků – vedoucí expedice, fotoreportér a publicista Z. T. a jeho společník chemik M. V. Promítli 400 diapositivů z cesty po Turecku, Iráku, Pákistánu, Afghánistánu, Indie a Nepálu, Malajsie, Singapuru a Japonsku. Tato přednáška byla velmi poučná a zajímavá.

15. ledna byl pořádán nácvik k zatančení polonézy pro dospívající mládež, kterou tančili na plesu, který pořádal Spolek rodičů a přátel školy. Těchto tanečních párů, kteří tančili polonézu máme v památkové kronice fotografie. Také oslavy MDŽ byly velmi pěkně připraveny. Předseda MNV měl na zahájení krátký projev ve kterém vystihl všechny obětavé práce ženy jak v rodině tak i ve veřejném životě. Na ukončení byl celovečerní film Muzikantská Liduška. Členky JZD dostaly bonboniéru. Oslava MDŽ byla na sále, účast 150. Členky svazu žen navštívily přestárlé ženy, popřály jim a poděkovaly za jejich vykonané práce a daly jim několik květů a bonbon. Jako malou pozornost. Staré ženy to potěší, že jejich životní práce je uznávána.

Z místního svazu mládeže se zúčastnili soutěže tanečního kroužku ze Šumperka. Soutěž byla v Jeseníku. Tančili tři páry a to: V. S., P. V., N. M., S. S., A. S., J. B. Že mládež z Rájce má možnost tančit společenské tance jako je polonéza a naučit se společenskému chování je zásluha našeho řed. školy J. S. Nacvičoval taneční mistr ze Zábřehu F. Celý soubor rájecké mládeže čítá 16 párů. Soubor taneční byl pozván i do jiných obcí, aby tam zatančil nacvičenou polonézu. V dokumentační kronice máme jejich fotografie. Od října do konce pracoval taneční kroužek 5 párů pod vedením J. H. z místní obce. V prosinci byla estráda z Brna „Muziky hrajte nám“, návštěvnost 90 občanů.

Filmy: od ledna do konce dubna bylo promítáno 21 představení a návštěva 1 426. Promítáno od listopadu do konce prosince 9 představení, návštěva 436. Celkem 30 představení a celková návštěva na jaře a na podzim byla 1 562.

Kulturní činnost JZD. JZD v Rájci zapojilo se do kulturní činnosti v letošním roce a to: návštěva divadel v Olomouci. V lednu Slovácká princezna, květen Neděle na střeše, říjen Stanbulská růže. Zájezdy: 8. července do zoologické zahrady „Sofor“ Dvůr Králové. Pevnost Dobrošov, tato pevnost je památka na velkou práci a obětavost Čechů na obranu naší vlasti. Pevnost je postavena asi 200 metrů pod zemí, kde měly být kasárny a umístěno vše potřebné na obranu naší vlasti, jenomže pro zradu našich zahraničních spojenců k tomu nedošlo. Také se jelo podívat na Třebechovický betlém, betlém je celý vyřezávaný ze dřeva, je velmi umělecky proveden a pro zajímavost byl také na výstavě v Kanadě v Montrealu. Zájezd 18. – 22. července Vys. Tatry – Dukla – Šravy. Zájezd v září 23. – 24. Vinobraní v Modré a prohlídka Bratislavy a lázní v Piešťanech. Za dobrou práci byli vysláni do zahraničí dva členi JZD z Rájce. J. J. do Sovětského svazu – střední Asie. V. Ž. do Sovětského svazu do Moskvy. Také několik družstevníků bylo na týdenní rekreaci. Všechny tyto zájezdy obstarává dlouholetý kulturní pracovník S. N. Všechny zájezdy a kulturní podnikání, které S. N. řídí je a těší se ke všeobecné spokojenosti.

Kulturní akce sboru požární ochrany. V této správě je zhodnocena práce a kulturní činnosti v naší obci. Zúčastnili se tří soutěží a ve třetí zvítězili a to v Hoštejně. Soutěžilo se o vítězný pohár. Naši požárníci dosáhli první cenu. Kulturní akce: V lednu pořádali maškarní ples, 6. února dětské lyžařské závody. Vítězům jednotlivých kategorií byly předány ceny. Jinak všechny děti, které se závodu zúčastnily byly odměněny čokoládou. Děti měly velkou radost a dospělí pěknou podívanou. 13. února uspořádali pro děti maškarní karneval. Děti se vydováděly a dospělí se pobavili, dětem vyhrávala dechová hudba ze Zvole. Nejlepší masky byly odměněny malou pozorností. Dětská radost i zábava se vydařila ke všeobecné spokojenosti. 15. června byla tradiční pouť u sv. Antoníčka pod lesem. Počasí přálo, takže se sešlo mnoho lidí z blízka i z celého okolí. Sraz byl u sv. Trojice. Ve dvě hodiny odpoledne se odešlo z hudbou ke sv. Antoníčku. Pouť vedl p. farář V. V. ze Zvole.

U sv. Antoníčka byla krátká pobožnost a potom se lidé šli pobavit pod les, kde vyhrávala hudba. Že lidé rádi na tuto pouť chodí je důkaz velké návštěvy, sešlo se několik tisíc lidí. Celkově se pouť vydařila pořadatelům. Požárníci ovšem nelitovali času ani práce na přípravách stolování a příprav makrel na kterých si pochutnala spousta lidí. 19. srpna pořádali druhý letní karneval a 20. srpna odpolední estrádu a také u sv. Ant. pod lesem. Účinkující byli z Hradce Králové. Název estrády byl Smějte se s námi. Přes velmi chladné počasí byli s návštěvou spokojeni. 7. října pořádali hodovou zábavu ve zvolské sokolovně, poněvadž místní sál je nevyhovující. To byla poslední akce kterou požádali. ČSSŽ pořádá Mikulášskou zábavu a rovněž v sokolovně ve Zvoli. Zábava se vydařila po všech stánkách. Ženy napekly perníčky, které tam prodávaly s kávou. Za získané peníze kupují přestárlým ženám malou pozornost na Mezinárodní svátek žen, který je 8. března. Tuto pozornost dostávají přestárlé ženy každým rokem.

U starší generace občanů v naší obci je přáním navštívit poutní místa. V červnu byla pod vedením p. V. faráře ve Zvoli pouť do Králík. Druhá pouť byla do Frýdku-Místku, dopoledne byla prohlídka památek, chrámu a odpoledne se jelo na prohlídku Hukvaldu. Je to stará zřícenina hradu a dům, kde bydlel a narodil se velký hudební skladatel Leoš Janáček. Lidé byli spokojení a žádali p. faráře, aby takový zájezd byl častěji.

Činnost TJ Sokol. Výbor TJ Sokola pracoval ve složení: předseda F. H., místopředseda J. P., jednatel J. S., náčelník M. H., náčelnice J. R., hospodář B. D., čl. výboru V. J.

Činnost v TJ Sokol byla po několik let velmi složitá. Příčina byla v nedostatku vedoucích a cvičebního prostoru sálu. V činnosti v r. 1972 byl turistický oddíl. Jehož vedoucí je J. R. K 1. 3. 1972 byla provedena registrace členů – zbytečné vést členy platící, když nebylo možné zajistit vedoucí. K 1. 1. 1972 počet členstva 29 členů, 14 žáků. 1. 4. se přihlásili 4 žáci a 3 dorostenci. Po provedené registraci k 1. 3. 1972 u žen se odhlásili 7 a mužů 3. Turistický oddíl konal od jarních měsíců celkem 11 vycházek do blízkého okolí. V turistickém kroužku pracovalo 18 žáků, 5 dorostu a 4 dospělí, celkem 27. První vycházka byla 25. III. poslední 26. prosince. V červenci

3 dny stanování v Bludově u koupaliště. 19 členů tur. oddílu splnilo a získalo odznak 3. výkonnostní třídy „Turista ČSR“.

V měsíci září začal zájem mezi ženami o pravidelné cvičení. Po provedeném náboru bylo získáno 16 žen, které pravidelně od 1. října cvičí. Uvítali jsme návrat do Sokola zkušených cvičitelek, J. Ž a S. P. S majitelem sálu byla uzavřena písemná dohoda o propůjčování sálu pro potřeby tělovýchovy a vytápění a úklidu. Nájemné, které se bude platit čtvrtletně uhradí se po předložení dokladů OV ČTV v Šumperku. Bylo zakoupeno TV Sokol palivo pro vytápění sálu se souhlasem p. J. P. uskladněno u něj pod kůlnou. TV Sokol Rájec pořádal OVCTV v Šumperku o finanční pomoc na zakoupení nejnutnějšího nářadí na sál, byly poukázány 3 000 Kč – zakoupeny švihadla, míče a počátkem r. 1973 dodá Sportovní prodejna Zábřeh koženou žíněnku za 2 000 Kč. J. Ž. a S. P. se zúčastnily nácvičné v Šumperku v měsíci říjnu a dvoudenní nácvičné v lednu v Jeseníku. Počet členů k 31. 12. 1972 – 7 mužů, 22 žen, 3 dorostenci, 6 dorostenek, žactva 18. Celkem 56 členů.

Inventář Osvětové besedy. V r. 1972 byly dokoupeny židle za 12 tisíc Kčs. Hodnota inventáře OB k 3. 12. 1972 činí 44 039,20 Kč. Z toho 28 stolů, 214 židlí, promítací přístroj značka „Meoklub“, skříňka na stolovací potřeby, ubrusy, vázy,… Doklady za r. 1972 zkontrolovány budou v měsíci lednu 1973.

Finanční hospodaření OB. Příjmy včetně dotace ONV (2 000 Kč), 7 040,35 Kčs. Vydání 6 546,70 Kčs. Stolování – židle byly zakoupeny z dotace ONV přes MNV. Vyjádření předsedy OB

J. S. o vedení kroniky. Kronika je vedena ve vzorném pořádku kron. p. E. P. Zápis za rok 1971 zapsaný a předem schválený radou MNV. Na poslední schůzi školské a kulturní komise přečtena byla polovina zápisu za r. 1971 velmi poutavým a zajímavým způsobem do všech podrobnosti je zachycený život a změny které se v naší obci v tomto roce udály. Je to práce namáhavá, ale záslužná pro další generace.

Místní lidová knihovna. V r. 1972 byla kulturní místnost společně s místní knihovnou vymalována. Knihovník A. Š. půjčuje knihy pravidelně 1x týdně v neděli dopoledne. V zimním období zajišťuje úklid a topení Z. F. Výstava knih byla k 55. výročí VŘSR. Knihovna vlastní 1038 knih, vypůjčeno 1014 knih a čtenářů 68.

Kulturní plán na rok 1973 předložily tyto složky NF ČSS požární ochrany, ČS svazu žen, Svaz rodičů a přátel místní školy, Sokol, ČS Červený kříž, Včelaři, ČS mládeže. Do 20. 12. 1972 byl vypracovaný celoroční plán kult. vzdělávacích akcí. Schváleny radou MNV v Rájci – 1 plán byl odeslaný na ONV v Šumperku odbor kultury, 1 plán ponechán na MNV a jeden Osvět. Beseda.

Český svaz včelařů. V naší obci ve spolku Svazu českých včelařů je pouze 10 členů. Včelstev je celkem 77. Medu od jednoho včelstva bylo průměrně 3,50 kg. Včelaří se v úlech „Universál“ a v úlech vlastní výroby. Důvěrník místních včelařů je zkušený včelař A. J. Ráječtí včelaři jsou organisováni ve spolku ČSV základní organisace Zábřeh .

ZDŠ 1.-5. roč. v Rájci, za r. 1972. Základní devítiletá škola. Školní rok byl slavnostně zahájený, přítomen předseda MNV Z. Š., s. N. za ZD KSČ, V. P. za školskou kulturní komisi, maminky prvňáčků. 10 žáků je zapojeno v turist. oddílu ZJ Sokol, 9 žáků pracuje v kroužku výtvarném pod vedením s. učit. J. L.. Účastnili se na okresní soutěži – zemědělská tématika.

Učitelský sbor:

1. třídu opět učí s ř. učitel J. S. 1. a 2. roč.

1. ročník 9 žáků = 4 dívky, 5 chlapců

2. ročník 9 žáků = 5 dívek, 4 chlapci

Ve 2. třídě vyučuje s. učitelka J. L. 3., 4. 5. ročník

Ve 3. roč. je 8 žáků = 1 dívka, 7 chlapců

Ve 4. roč. je 8 žáků = 7 chlapců, 1 dívka

V 5. roč. je 5 žáků = 5 dívek

Prospělo všech 39 žáků, nebyla snížena známka z chování. 3 žákyně 5. roč. prospěly s vyznamenáním. Spolek rodičů a přátel školy. Zkratka SRPŠ, pracovalo se ve složení: předseda Z. H., místopředsedkyně p. E., jednatel J. P., pokladník K. M. SRPŠ pomáhalo finančně škole při uskutečňování vánoční nadílky, školního výletu. Také byly konány 3 přednášky výchovně vzdělávací pro rodiče. V lednu konalo SRPŠ ples s kulturní vložkou „Polonéza“, kterou tančila dospívající mládež.

Akce školy: Oslava MDŽ – kulturní program, 5. června školní výlet Bouzov – Úsov – Javoříčko. V červnu jednodenní stanování – junácké tábořiště. V prosinci vánoční nadílka, listopad oslava VŘSR – kulturní program. Slib 12 pionýrů. Pionýrská organizace, zkratka PO.

Ve škole pracuje pionýrská organisace. Oddíl mladších jisker vedou: L. N., V. S. Oddíl starších vede V. S., A. N. Pionýr pracuje dle vypracovaného celoročního plánu. Schůzky se konají pravidelně každý pátek od 16 hodin. V zimních měsících v sobotu od 13 hod. JZD Dubicko přispělo PO částkou 1 300 Kč. Byly zakoupeny hry a budou členům PO hrazeny různé kulturní akce.

Zdravotní stav žáků: V r. 1972 byla provedena lékařská prohlídka všech žáků školním lékařem. Nevyskytly se žádné nakažlivé choroby.

Zvelebovací akce. Byla dokončena generální oprava školy. Zbudovány regály v kabinetě, provedeno vymalování všech prostorů ve škole, zbudovány nové nástěnky na chodbách a ve třídách. Bylo zakoupeno 15 obrázků a dáno do stejných rámečků a zavěšeno na chodbu. Bylo odpracováno 2 000 brigádnických hodin. Velký podíl mají na této práci v tomto roce hlavně důchodci a zedníci a tesař. Jmenovitě J. V., J. P., V. J., A. B., V. H., K. B., M. F., F. H. Aktivně pomáhal i řed. školy. J. S. a za MNV Z. Š. od počátku až do konce se na této akci nejvíce podíleli. Bylo dokončeno dílo v hodnotě více než 300 tisíc korun, protože pochopení ode všech občanů z Rájce a obětavou pomoc všech důchodců. Společně bylo vytvořeno dílo na kterém bylo odpracováno přes 8 000 brig. hodin, které je a bude chloubou vesnice po několik desetiletí. To je důkaz i do budoucna, je-li pomoc a ochota všech, dá se vybudovat dílo v hodnotě mnoha statisíc.

Zapojení řed. školy J. S. a soud. uč. J. L.: J. S. je jednatel Sokola, Nár. fronty, člen MNV, předseda Osvětové besedy a Školské kulturní komise, učitel RSV při ZO KSČ, promítač kina OB. Zajišťovatel generální opravy školy. To je důkaz velké obětavé práce mimo školu ve veřejném životě.

J. L. s. učitelka: Jednatelka Českého svazu žen, vedoucí výtvarného umění, důvěrnice péče o mládež, vedoucí PO. Učitelský sbor vykonává svou práci dobře, svědomitě a po všech stránkách velmi obětavě a to nejen po stránce učitelské, ale i ve veřejném životě v naší obci.

Zdravotní stav žáků v r. 1972. Byla provedena lékařská prohlídka všech žáků školním lékařem. Celkově nevyskytly se žádné nakažlivé choroby. 3 větší děti měly infekční žloutenku a jeden dospělý muž , jinak se tato nemoc v obci nešířila.

Zemědělství. Dne 14. ledna 1972 bylo schváleno na členské schůzi v kulturním domě v Lukavici sloučení všech 11 obcí v jeden celek a do tohoto velkého celku patří i JZD Rájec. Tímto dnem končí samostatné hospodaření JZD v Rájci a zapojilo se do velkého celku jehož název „Rozvoj“ se sídlem v Dubicku. V rámci podniku byly vytvořeny 3 samostatně hospodařící závody Dubicko-Libivá-Lukavice. Rájec byl začleněn do samostatně hospodařícího závodu Lukavice. Schůzi zahájil soud. M., byla zastoupena delegace z okresu, patronátní závody a soud. H. ze Šumperka. Sloučených obcí celkem 11 a 950 členů. Na schůzi bylo zastoupeno 602 členů, což byla nadpoloviční většina. Tito členové jednohlasně odhlasovali sloučení družstev. Podle zákona právoplatné rozhodnutí. Předsedou družstva „Rozvoj“ byl Ing. J. D., J. M. z Dubicka. První místopředseda J. D. z Lukavice. Druhý místopředseda Ing. J. K., zkušený hospodář a na praxi byl v Dánsku. Za družstvo Rájec byl zvolen do představenstva S. N. za předsedu kulturní komise a K. Ž. za traktoristy. Do revizní komise A. V. Na ukončení bylo pohoštění a taneční zábava.

JZD „Rozvoj“ farma Rájec. Při JZD „Rozvoj“ je také přidružená výroba v Mohelnici a v Bludově. Zaměstnanců v JZD a v přidruž. výrobě je celkem 87. V rájecké farmě je farmářem J. K., který

obstarává všechno potřebné v obou kravinách. V horním kravině obstarávají poklid a dojení ženy. V dolním kravině muži poklízí a ženy dojí. Poklízí a dojí se dvakrát denně. Počet krav: 190 kusů, telat narozeno 191 kus. Dodáno mléka: 494 453 l, výroba mléka: 544 574 l, výroba mléka na kus a den na krávu 7,85 l a na rok 2 870 l. Počet prasnic 51 kusů, počet narozených selat 997 kusů. Na jednu prasnici 18 kusů selat. Jiné hospodářské zvířectvo se na rájecké farmě nepěstuje. Naseta byla pšenice 61,75 hektaru, řepka 14 hektaru, jetel a vojtěška 31,12 hektaru. V roce 1972 na rájeckém katastru nebyly sázeny brambory. Celoroční plán v družstvu „Rozvoj" po finanční stránce byl splněn a překročen ve všech rozhodujících ukazatelích. Byla splněna celková hrubá produkce na 104 %. Výkony byly celkem na 106 %. Rostlinná výroba hrubé produkce splnila na 101,8 %. V korunách překročila o 41 000 Kčs. Produkce živočišná na 102,1 % v korunách o 217 000 Kčs. Mléka bylo dodáno o 77 000 l více a vajec o 41 000 kusů více. Přírůstky na zvířatech byly splněny na 93,5 %. Plánované tržby byly splněny na 103,9 % v korunách byly překročeny o 1 milion 966 000 Kč. Materiálové a ostatní náklady byly proti plánu vyšší o 1 milion 781 000 Kčs. Přečerpáno do stavebního materiálu, čistý zisk včetně dotací byl splněn na 110,2 % v korunách je překročen o 672 000 Kčs. Tento výpis je vypsán ze zpravodaje „Rozvoj", který je mě poslaný pro kroniku. V průměru musíme konstatovat, že se celkově dobře hospodařilo, přesto, že rok nebyl příznivý na polní práce. Z jara se řepa pozdě sela a pak dlouho nepršelo. Proto její produkce nebyla jako jiná léta. Žňové práce byly jako jedna z nejnáročnějších za posledních deset let. Vzhledem k vyšší úrodě obilovin a přitom mimořádně nepříznivým klimatickým podmínkám sklízelo se obilí za deště. Zrno se vozilo do sušárny v Lukavici, která byla k těm účelům postavena. Výsledky jako jedny z nejlepších byly na farmě v Rájec. Počítalo se že 1 hek. 50q. Toto obilí ještě zasívali družstevníci z Rájce naposledy jako samostatné družstvo. Všechno obilí se sklízelo kombajnem a práce byla ukončena 15. srpna celostátně. Letošní rok potvrdil, že hospodaření ve velkém jsou dobré výsledky, což je jedním z hlavních cílů předpokladu trvalé spokojenosti naších pracujících je zajištění narůstající spotřeby potravin v příslušném množství a kvalitě z vlastní zemědělské výroby. To je cílem zemědělské politiky, aby zemědělská velkovýroba byla schopna dokonaleji a trvale uspokojovat rostoucí potřeby obyvatelstva.

Záhumenky v Rájci. Několik výpisů z vlastních stanov o naturáliích. Členové družstva mají nárok na záhumenek ve společném hospodaření JZD. Člen JZD má nárok na 25 a záhumenky z 1 aru dostane 135 kg brambor a 1 aru 4 q řepy a 1 aru 32 kg pšenice. Dříve byla záhumenková kráva ku dnešnímu dni už nikdo krávu nevlastní. Ve vesnici jsou teď kozy a býčci. Lidé přestávají soukromě hospodařit na své záhumence.

Poměry lidopisné. V naší obci se v r. 1972 narodilo 8 děvčat a 4 chlapci. Místní národní výbor se svazem žen uspořádal slavnostní vítání novorozeňat 16. prosince 1972. Všechny maminky s narozenými dětmi přišly do kulturní místnosti. Na zahájení slavného uvítání malých občánků zahrála hudba na gram. deskách a za MNV přivítal malé občánky a jejich maminky Z. Š. Matky skládaly slib, že budou děti dobře vychovávat, aby byly prospěšnými lidmi naší drahé vlasti. Každé dítě dostalo vkladní knížku z prvním vkladem 100 Kč, jako dar MNV a kytičku karafiátů každé mamince. Také byl přítomen fotograf, který celý tento pěkný akt, který byl poprvé v naší obci zvěčnil. Obrázky této oslavy budou do budoucna uschovány v kronice.

Svatby měli 4 občané. V roce 1972 zemřelo 7 občanů, v posledních letech lidé většinou umírají na rakovinu a nebo náhle na srdeční infarkt.

Poměry, veřejný život. K odvodu bylo povoláno 5 branců a pouze jeden byl odveden a to F. D. Někteří mají vojenskou službu odročenou a někteří jsou zbavení povinné základní služby. Povinnou základní službu nastoupili tito branci: J. H., P. V., P. B., J. B.

Počasí. Na Nový rok byl krásný slunný den 4^0 C nad nulou. Jako na jaře obilí bylo zelené a i tráva. Jako zajímavost: v Zábřehu v zahrádce na Štědrý den kvetla čajová růže. A i sněženky už někde v lednu kvetly. Takový leden už dlouho nebyl. To krásné počasí však trvalo do 14. ledna. Po

14. lednu se náhle ochladilo a zima ukázala svou moc. Okna byla pomalovaná kresbami mrazu a bylo několik dní pod nulou 20^0 C. V únoru byla celkem mírná zima. Březen byl sice chladný, ale přesto už se v březnu selo obilí. Koncem dubna přišly dva velké mrazy, které uškodily ovocným stromům. Takže toho roku žádné ovoce nebylo jen málo švestek. Květen 1. máj byl pěkný, slunce hřálo a vanul slabší vítr. Celkově květen byl studený a deštivý. Pranostika, která se říká se letos splnila „Studený máj v stodolách ráj." V červnu nám vůbec nesprchlo a bylo sucho. Zato v červenci pršelo a bouřky byly téměř denně a to trvalo v našem kraji do 29. července. Od 30. července byly první pěkné slunné dny. Srpen byl opakem července. Pak byly krásné žňové dny. Na zrnu se ukázala plíseň následkem častých dešťů. Podzim byl pěkný, otava a okopaniny se pěkně sklidily. Celý podzim nepršelo až v listopadu a pouze dva dny a málo. Následkem podzimního sucha bylo málo vody ve studnách. V říjnu přišel první mráz, který skosil trávu v zahrádkách a pak bylo teplo až do Vánoc. Na sv. Martina napadl první sníh a jen takový poprašek, který se ještě týž den rozpustil a bylo do Vánoc po sněhu. Zato byly stálé mlhy, které zdraví nepůsobí dobře. Mnoho lidí v naši a vůbec v celé naší vlasti onemocnělo na chřipku značka Hongoga[2]. Při této chřipce je vysoká horečka a dlouhotrvající kašel. Na tuto chřipku v naší obci nikdo nezemřel.

Jako zvláštnost, která se udála 16. dubna v letošním roce. V alpské oblasti jižně od Vídně bylo zemětřesení a projevilo se mírnými otřesy půdy také v naší republice. Otřesy mnohde vyvolaly záchvěvy budov chvění nábytkem nebo hrnčení skla. V naší obci se to projevilo u A. J. Ve špízce začaly sklenice, které byly postaveny vedle sebe do sebe klepaly. Vážnější škody nebyly hlášeny. Ve Vídni podle hlášených zpráv se několik domů zřítilo. Do naší historie podle záznamu posledního zemětřesení bylo před 400 lety. Tímto končím zase jeden rok, který byl po stránce hospodářské velmi úspěšný tak i po stránce politické.

Dějiny zvolského kostela. Podle zvolského zpravodaje č. 3/66 napíši záznam stoletého kostela, jehož jubileum bylo v r. 1966.

V roce 1966 uplynulo jedno sto let, kdy náš farní kostel ve Zvoli byl postaven a bohoslužbě odevzdán. Je to nejmohutnější stavba v obci a je ozdobou celého okolí. Před tím byl kostel ve Zvoli jak o něm píše v listinách velmi starý, který za tisíc let svého trvání sahá až do doby Cyrilo-Metodějské prožil s našimi předky mnoho bouří válečných i náboženských, byl několikrát vypálen, zpustošen, znovu obnovován a přestavován až 26. 9. 1854 úplně vyhořel i uvnitř, takže zbyly jen polozbořené zdi. Byl zasvěcen sv. Jiljí, mnichu svědci slovanskému, který zemřel r. 700, byl sv. Cyrilem a Metodějem, rovněž mnichy velmi uctíván. Jeho úcta byla všude od nich a jejich žáků rozšiřována kamkoliv přišli tedy i u nás. Roku 1858 vypracován byl plán na postavení nynějšího kostela stavebním řed. arcibiskupem Ing. Fr. D., který byl 26. 11. 1858 tehdejším arcibiskupem olomouckým Fürstenbergem schválen. 24. 1. 1859 schválila komise nové místo pro stavbu kostela a hned se započalo s dovážením materiálu. Kamení dováženo z Pobučí a Slavoňova, vápenec z Lesnice. V r. 1860 zřízen vodovod na stavební místo tam, kde se vyráběly a pálily cihly a hasilo vápno. K tomu účelu dobře sloužil vranovský potok. Započato s kopáním základů a při tom zjištěno, že bude nutno půdu pod základy zpevniti, proto bylo kladivem kg těžkým pod základy ztlučeno 235 borových pilotů, jejich spodní ostré hrany, byly okuty železem. V září 1860 posvětil míst. děkan a farář p. J. K. základní kámen a započato se zděním. Zdilo se tak, že dvě vrstvy (66 cm) byly z kamene a jedna (33 cm) z pálených cihel. Cihly na klenbu se pálily zvlášť a to tak, že se přidávaly do hlíny piliny dřevěné, takže každá cihla byla po vypálení o 19 dkg lehčí, čímž se pilířům které klenbu drží při 9 000 cihel ulevilo o 17 q. Vápno se pálilo u cihelny ve zvláštní peci. Mito se přidávalo do malty kurovicového vápna. Cihly se dělaly na farském poli u cihelny u Lukavice. V r. 1862 dosaženo rovnoty po hlavní římsu, zřízen krov a zakryt břidlicí. V r. 1863 zaklenuta loď chrámová přes lyterium, kůr a dostavěna věž. R. 1864 zomítáno zdivo venku i zevnitř a zřízeno ve věží kamenné schodiště. Na věž postaven krov, báně měděná a na ní upevněn dvojitý kříž 3,16 m vysoký, který ukul zdejší kovářský mistr p. J. N. a sám na místě připevnil. Věž opatřena hromosvodem. Výška věže

je 49,92 m. Střecha věžní není přesně dle plánu, jest o něco menší. V mírovských lesích byl nalezen strom, z něhož se vytesalo krovní vřeteno plánované délky, ale tesaři jej ke zdivu nepřipevnili (zapomněli). V noci vichřice shodila krov i s vřetenem na farní budovu, zlomila je a jiného stromu tak dlouhého už nenalezeno. Přední fasáda chrámová je ozdobena krásným portálem s 2 sloupy z pískovce, které zhotovil sochař J. H., rodák z Hranic na Moravě. Nad portálem je velké okno, pod ním 2 štíty, jeden štít levý má znak Arcib. olomouckého a pravý štít má znak rod. Fürstenberků, z kterýchž arcibiskup pocházel. Nad oknem je socha p. Marie, zhotovena rovněž od sochaře H. Vnitřní zařízení: tři oltáře jsou z dómu Olomouckého. Tehdy se dóm přestavoval do slohu gotického, takže oltáře slohově nevyhovovaly. Jsou z mramoru. Hlavní oltář je zasvěcen Neposkvrněnému početí P. Marie, obraz maloval malíř z Vídně. Roční oltář je zasvěcen sv. Jiljí, patronu dřívějšího kostela, aby byla uchována památka na slovanské světce, tolik uctívaného sv. Cyrilem a Metodějem. Druhý oltář boční je zasvěcen sv. Janu Nepomuckému. Byl i ve starém kostele. Kdo oba tyto obrazy vymaloval není zjištěno. V r. 1940 zřízen v kapli čtvrtý oltář a zasvěcen. P. Marie bolestné jak byl i v starém kostele. Tuto sochu P. Marie zhotovil akd. sochař L. Kubeček z Olomouce. Též i sochy sv. Antonína, sv. Terezičku a sochy andělů na oltáři. Kazatelna a křtitelnice jsou z mramoru ostřihomského (Maďarsko) od sochaře Arnolda z Brna, varhany 15 rejstříkové od varhanáře Kar. Kuttlera z Opavy. Malba kostela je z r. 1907. Maloval malířský mistr Bubeník z Lince, rodák z obce Čech u Prostějova se svými pomocníky. Lavice zhotovil stolářský mistr Jan Minář z Rájce v r. 1908. R. 1940 byla natřena báň pod křížem na věži kostela a i p. J. Hoškem klempířským mistrem, opravena střecha věžní p. J. Poláškem, pokrývačským mistrem bez lešení – měli jen desku a žebřík, ku podivu a hrůze všech kdo na ně hleděli. V r. 1942 koupeny křišťálové lustry dva velké do kostela a jeden do kaple a 14 malých pod obrazy křížové cesty. Dlažba do kostela dávaná z maletinského pískovce a to tehdy, když už bylo pruské vojsko ve Zvoli po bitvě u Hradce králové 3. 7. 1866. Pruští vojáci se zájmem si prohlíželi chrámovou stavbu. Dlažba v r. 1941 znovu položena nová od firmy Veverka z Lipníka, protože dřívější už byla velmi sešlapána. Věžní hodiny koupila obec Zvole od hodináře Martina Rezka z Jindřichova Hradce v r. 1875. v r. 1952 opraveny p. A. H. ze Zvole a jeho dvěma syny. V r. 1952 věž znovu zomítána a v r. 1959 celý kostel. V r. 1953 obnovena v kostele elektrická instalace, kterou provedli elektrom. p. J. P. z Rájce a p. J. K. ze Zvole. Zásluhou J. P. koupen do kostela zesilovač, který se velmi osvědčuje až dosud. V r. 1974 byly opraveny věže kostela. Krytina byla odstraněna a věže byly pokryty (oplechovány) pozinkovaným plechem. Práci zhotovili klempíři z Čech. Z obavy, aby mnohé památky neutrpěly zkázu, péčí p. Ing. K. B., který vedl stavbu nového kostela, byly přeneseny ze starého kostela do nového. Jemu patří dík, že nám zachoval, co ještě našel. Zříceniny starého kostela odstraněny a r. 1885 postavena na tom místě škola.

Z památek sluší uvésti:

1. Náhrobní kámen představuje rytíře v nadživotní velikosti. Je to krásná práce s polo vypouklou postavou domnělého Petra ze Žerotína, který r. 1512 zemřel. Na spodu má kámen latinský nápis, v němž je vyjádřena víra ve zmrtvýchvstání a spravedlivý soud boží.

2. Náhrobní kámen rytíře ze Zvole (za oltářem) na němž jsou pouhé obrysy rytíře, levicí opírajícího se o štít s rodinným erbem a dvěma heraldickými liliemi. Anni Domirii MCC (porušeno) a LXI in mense Augus. Do. Ser. W. A Zwola H Sepult. (R. 1261 v měsíci srpnu pán ze Zvole pochován.)

3. Kamenný znak kardinála Dietrichšteina z let. 1611. Ve starém kostele byl zazděn ve zdi nad vchodem ze sakris. do kostela. Na památku obnovy kostela uvnitř a obnovení dvou oltářů. Jeden P. Marie sedmibolestné a druhý sv. Janu Nepomuckému.

4. Kamenný znak, kardin. z Colloredo z r. 1787 z panské palírny.

5. Kamenný znak kardinála. Kámen za stupeň sloužící u staré školy s nápisem Meister Hans von der Neis r. 1541.

6. Malá tabulka ze svatostánku ze starého kostela se dvěma liliemi, znakem to pánů ze Zvole.

Výňatek z arch. kostela zvolského zapsáno 3. února 1974, E. P., kronikářka.

Zápis dle „Urbáře“ panství Mírova z r. 1795 byly v Rájci obsazeny usedlosti takto:

Č. p. 18 Johann Neuman, dědičný rychtář (Erbricter). Povinnosti do r. 1795 (t. j. do 31. 12. 1795) Na zemskou knížecí kontribuci 11,21 zl na „Standhaftenzinsungen“ 9,51 zl. naturální dávky: oves 2.16 měř., robota žádná. Tento dědičný rychtář má za povinnost pro výčep potřebné pivo si sám přivésti a všechny náležitosti jako staré a nové poplatky vybrati a odvésti do panské pokladny. Povinnosti nové od r. 1795, jako staré.

Sedláci (Baer)

Č. p. 20 Johan Neuman
Č. p. 21 Sebastian Lotschný
Č. p. 23 Anton Pospischil
č. p. 24 Florian Steiger
č. p. 25 Franz Neubaer
č. p. 31 Franz Schebesta

Povinnosti do r. 1795, 31.12. Zemská knížecí kontribuce 10,39 zl. „Standhafen – zinsungen 2, 47 zl. Naturální dávky. Oves 2,16 měřic, chmel 2 6/13 měřic, robota s potahem 78 dní .

Povinnosti od roku 1796. Zemská knížecí kontribuce 10,39 zl „Stanhofen zinsunger“ 2,47 zl relutum za robotu 10 zl. Oves 2,16 měřic, chmel 2 6/13 měřic. Každý z těchto sedláků je povinen a bezplatně za a) přivésti 2 sáhy tvrdého a 5 sáhů měkkého dřeva palivového ze vzdálenosti 2 hodin a na skladě vyrovnati, b) dvě fůry naložené stavebním dřevem, kládami a jiným stavebním materiálem ze vzdálenosti dvou hodin aneb místo toho po osmi centech dvě bližší fůry udělali, c) 21 měřic sladového obilí z Prostějova a nebo z tamního kraje ve vlastních pytlích přivésti a k tomu za dva dny poslat jednoho honce.

Zahradníci (gartler)

Č. p. 1 Tomasch Rzematsch
Č. p. 2 Johann Turicczek
Č. p. 3 Johann Flitschar
Č. p. 10 Joh. Sirowatka
Č. p. 12 Franz Rammert
Č. p. 13 Johan Unzeitig
Č. p. 14 Joh. Neumann
Č. p. 15 Venzl Mainka
Č. p. 16 Josef Koruna
Č. p. 18 John Neumann
Č. p. 19 Paul Smeykal
č. p. 22 Josef Schneider
č. p. 26 Joh. Roztomily
č. p. 27 Anton Kladiezsky
č. p. 30 Paul Hausler
č. p. 32 Joh. Hrasky
č. p. 33 Sebastian Pieniczka
č. p. 34 Nikolaus Planiezka
č. p. 35 Tomas Jarosch

Povinnosti do r. 1795 – 31. 12. pro zahradníky. Zemská knížecí kontribuce 3,18 zl „Standhafen zinsungen“ 1,73 zl., naturální dávky: oves 1 1/86 měř., chmel 2 6/13 měř. Ruční robota 78 dní.

Povinnosti od roku 1796. Zemská knížecí kontribuce 3,18 zl. „Standhaften zinsungen“ 1,73 zl naturální dávky: oves 1.8 ½ měř., chmel 2 6/13 měř. Relutum za robotu 8 zl. Každý z těchto zahradníků má bezplatně A) dva dni pro rybářství kopat příkopy, v rybníce sekat led. B) náhon, 1 den poslat jednoho honce.

Velký domkař (grosshäusler). Č. p. 17 Anton Koppa. Povinnost do roku 1795, 31. 12. 1795. Zemská knížecí kontribuce 1,15 zl. „Stanfaftenzinsungen“ 3,62 zl. naturální dávky: oves 1.81/2 měř., chmel 26/13 měř., robota 26 dní.

Povinnost od roku 1796. Zemská knížecí kontribuce 1,15 zl. standhaftenzinsungen 3,62 zl robota relutum 3,2 zl.

Domkaři (Häusler)

Č. p. 4 Martin Neumann
Č. p. 5 Thomas Schalka
Č. p. 8 Johann Gundel
Č. p. 9 Anton Hoss
č. p. 6 Joh. Mikyska
č. p. 7 Franz Roztomily
č. p. 28 Johann Hauzliczek
č. p. 37 Josef Römer

Č. p. 11 Johann Steiger č. p. 38 Johann Golda
Č. p. 39 Adam Kottlik č. p. 40 Frantz Müler
Č. p. 41 Franz Steidel

Povinnost od roku 1796. Za zemskou knížecí kontribucí 0,24 zl relutum za robotu 2,30 zl tak jako každý osadník této obce bez rozdílu je povinen dát tak zvaný bílý groš za každou užitkovou dojnou krávu. Mimo toho jsou počínaje rychtářem až včetně velkého domkaře jeden každý zavázán vpředu připojeném výkaze poznamenané farní povinnosti přesně dodržovat. Kdyby nyní nemohl povinnosti zcela nebo z části splniti je každému umožněno regulovat do důchodu za a) sáh tvrdého nebo mělkého dřeva přivésti, za 30 grejcarů. b) každou fůru materiálu, 30 krejcarů, c) každou měřici sladového obilí, 7 grejcarů, d) 1 den rybaření, kopání příkopů v rybníce, 12 grejcarů.

Naproti tomu povinnost dále honce při honech které se nekonají bude zcela prominut. Poznámka: jeden každý majitel pozemků jest zavázán na něho připadající desátek žita a ovsa v polovici října každého roku v N.O. míře a v čistém zrně přesně panu zvolskému faráři odsypat, vejce v čas velikonoční též zcela spolehlivě odvésti. V době sv. Aegida 4 kusy slepic a 12 vajec, 14 grejcarů peněz. Při tom je obec povinna ve lhůtě sv. Víta peníze za sýr a másla od jedné velké krávy jeden bílý groš, tj. 2 krejcary, což dělá 40 zl. Tento výkaz kvůli správnosti potvrzuji. Zvole 20. října 1795. Franz Karasowský, alda.

To vše je výpis z „Urbáše“ psaného německy a zde přeloženo. „Povinnost“. Důvodem změny v Rájci v robotních povinnostech bylo rozparcelování a rozprodání pozemků dvorských pro osídlence, kteří založili obec Teodorov v r. 1795, která v r. 1924 byla spojena s Rájcem. Z těchto prvních osídlenců Teodorova jsou tito potomci: F. a J. N. (přestěhování z čís. 25 z Rájce do čís. 62 dnes). V. S. jeho dědeček z Rájce do Teodorova. Tento památný zápis jsem dostala od rájeckého rodáka J. N., ředitele státních lesů.

Rodokmen pánu Tunklů. Mikuláš Tunkl, zemřel 1398, manželka Alena z Drahanovic, zemřela 1419. Hartman Tunkl purkrabí na Cvilině, zemřel 1420 na panství v Dubnici jeho manželka Niza. Jan Tunkl Drahanovský, zemřel 1464, manželka Anežka z Hoštejna. Měla dva syny Jana a Jiřího. Jan, zemřel 1476, manželka Kateřina, znovu se provdala za Stanislava Štenberka. Jan měl 5 synů: Jana, Jiří, Jindřicha, Kryštof, Albert a jednu dceru Anežku. Její manžel Jan Dluhý Trloh. Jiří, zemřel 1493, manželka Kunhuta z Cimburka. Syn Jindřich měl za manželku Kateřinu z Rožmitálu. Syn Jan zemřel 1557, manželka Alžběta Malcovna. Jan Tunkl Eichhole, zemřel 1464, manželka Eliška z Lesnice. Měla syna Čeňka, zemřel 1490 a dceru Annu, její manžel byl Jan Chudobín.

Jan Tunkl měl panství zábřežské v 16. století čítalo na 50 vesnic a z jednoho města, tři hrady a několik tvrzí. Mimo to získal do zástavy začleněni panské zboží město Šumperk s několika vesnicemi, hrad Bouzov s příslušenstvím, takže jejich panství se rozprostíralo od českých hranic přes Zábřeh-Šumperk až k slezským hranicím. Jan Tunkl Drahanovský koupil od Jiřího z Kravař před r. 1422 panství zábřežské, r. 1447 Brníčko s příslušenstvím a panství rudské od svého synovce, Dolní Studénky, Dlouhomilov a tím si zajistil vedoucí postavení na Zábřežsku. Jako vlivný a šikovný člověk provázel císaře Bedřicha III. k římské korunovaci a byl pasován na rytíře. Zemřel r. 1464. Zanechal po sobě dva syny Jiřího a staršího Jana. Starší Jan zdědil po svém otci panství hrad Brníčko a panství rudské. Měl 5 synů: Jana, Jiřího, Jindřicha, Kryštofa, Albrechta a dceru Anežku. Zemřel r. 1476. z této větve Tunklů pocházel Mae Moric Tunkl, r. 1675, držitel Tunklovy Lhotice na Znojemsku. Měrotinský farář ZefyrinTunkl (r. 1678 – 1699), který založil nadaci v mohelnickém kostele na 18. srpna a 16. října za 800 zl. za rodiče Pavla, Marie, bratra Daniela a celou rodinu Tunklů. Janův bratr se oženil s Kunhutou z Cimburka ve svém držení měl Zábřeh, Hoštejn, Bludov a Třemešek. Stal se poručníkem bratrových dětí a ti svému strýčkovi prodali r. 1490 všecek svůj majetek na Zábřežsku i s hradem Brníčko. Roku 1480 přijal Jiří Tunkl a vzal Jindřicha s jeho potomky do panského stavu, když byli před tím složili přísahu, že vždy toho dne budou velebit řád a stav panský podle obyčeje a práv koruny české i země moravské. Kolem Zábřehu založil r. 1840 řadu rybníků:

Zábřežský zámecký čili Oborník, Příčinek, Vitošovský, Hrabovský, Dubický, Sudkovský, Závořičský. U Závořic dnes zaniklé osady zatopil pozemky patřící svými desátky zvolské faře, rovněž tak u Vitošova a Hrabové. (v děkanské matrice ze Zvole).

Jindřich Tunkl z Brníčka otec, fojt markrabství lužického, Mikoláši mladšímu Trčkovi z Lípy, totiž hrad Zábřeh s městem a předměstím s kostelním podacím, hrad Brníčko s městečkem a kaplí, zámek zbořený, Hoštejn z městem, tvrz Kosov se vsí Kosovem, ves Krumpach, Hněvkov, Pivonín, Drozdov, Václavov, Svébohov, Zborov, Jedlí, Vyšehoří, Postřelmůvek, Rovensko, Leština, Zálavčí, Hrabová, Dubicko, Březná, Písařov, Jakubovice, Raškov, Ruda, Hostice, Kupcov, Nemile. Vrchní panství na lidech hamr u Raškova, hamr Demlov u Rudy, prostřední hamr Dolní Mertov, Komňátka, Karlíkov, Bušín, Janoušov, Olšany, Klášterec, Doubravice, Brné, Lesnice, Loučka, Dlouhomilov, Olešná, Modelské, Odíkov, Obědná, Nedvězí, Kamenná, Rohle, Strupšín, Sluhoňov, Sudkov, Studénka, Třeština, Bohuslavice, Třemeškov, Lhota.

Tento velmi starý rod jsem zapsala do této pamětní knihy pro zajímavost do budoucna. Zápis, který jsem zde zapsala mám od potomka rodu Tunklů.